

พระวิษณุ
แก่นพระวิษณุ

พระไตรปิฎกชุดพิเศษ

จัดทำ และ จัดสร้างถวายพระศาสนาโดย
มูลนิธิอุทยานธรรม

พระไตรปิฎกชุดพิเศษ แก่นพระวินัยปิฎก

ธรรมแถลง

พระวินัยปิฎกชุดอุทยานธรรมแก่นสาระสำคัญอ้างอิงจากพระไตรปิฎกฉบับหลวง เนื้อหาส่วนใหญ่มาจากพระวินัยปิฎกเดิม บางส่วนที่เกี่ยวกับศีลและข้อพึงปฏิบัติที่ปรากฏอยู่ในพระสูตรต้นตอปิฎกเดิม ได้นำมารวมกับพระวินัยด้วยเพื่อความบริบูรณ์ พร้อมระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า ไว้ท้ายบัญญัติ โดยได้จัดระบบเนื้อหาใหม่เพื่อความเข้าใจที่ชัดเจน เป็นคู่มือปฏิบัติได้ง่าย โดยแบ่งเป็น

๑. การสังคายนาพระธรรม พระวินัย
๒. ศีลบัญญัติ ว่าด้วย ศีลสำหรับพุทธบริษัท
๓. ภิกขุวิภังค์ ว่าด้วย วินัยสำหรับภิกษุ
๔. ภิกขุณีวิภังค์ ว่าด้วย วินัยสำหรับภิกษุณี
๕. สังฆกรรม ว่าด้วย กิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน
๖. ข้อวัตร ว่าด้วย ข้อพึงปฏิบัติ
๗. การระงับอธิกรณ์ ว่าด้วย การแก้ปัญหาในหมู่สงฆ์
๘. ธรรมเนียมธรรม
๙. การวินิจฉัยธรรมวินัย

มูลนิธิอุทยานธรรม

สารบัญ

๑. การสังคายนา พระธรรม พระวินัย	๑
การสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้งที่ ๑ (สังคีสสูตร)	๒
การสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้งที่ ๒ (ปัญจสติกขันธกะ)	๔
พระอุบาลีรวบรวมพระวินัย	๕
พระอานนทร์รวบรวมพระสูตร	๖
ไม่ยกเลิกสิกขาบท	๗
การสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้งที่ ๓ (สัตตสติกขันธกะ)	๘
เครื่องเศร้าหมองของพระจันทร์ พระอาทิตย์	
และสมณพราหมณ์	๑๐
นายบ้านมณีจุฬกะ	๑๒
รวบรวมธรรมวาทีสงฆ์ทำสังคายนา	๑๔
พระเรวตะ	๑๕
พรหมมีส่วนร่วมการสังคายนา	๑๘
สงฆ์ปรารธนาวินิจฉัยอธิกรณ์	๑๙
สงฆ์เข้าไปหาพระมหาเถระผู้เป็นธรรมวาที	๒๐
คัดเลือกภิกษุเป็นพวกปราจีนและปาฐา	๒๒
ดำเนินการสังคายนาพระวินัย	๒๔
สมมติผู้ถามและผู้แก้	๒๔

ถามและแก้วัตถุ ๑๐ ประการ

๒๕

๒. ศิล สำหรับพุทธบริษัท

๓๑

ศิลปะสำหรับคฤหัสถ์เพื่ออยู่เป็นสุขในโลกและในสวรรค์	๓๒
ศิลปะสำหรับสิกขมานา (ปาจิตติยกัณฑ์)	๓๓
ศิลปะสำหรับสามเณร (มหาวรรค)	๓๔
ครุธรรม ๘ ประการสำหรับภิกษุณี	๓๕
จุลศิลปะสำหรับภิกษุ (สามัญญผลสูตร)	๓๖
มัชฌิมศิลปะสำหรับภิกษุ (สามัญญผลสูตร)	๓๙
มหาศิลปะสำหรับภิกษุ (สามัญญผลสูตร)	๔๒
โทษแห่งศิลปะวัติ	๔๖
อานิสงส์แห่งศิลปะสมบัติ	๔๗

๓. ภิกขุวิภังค์ วินัยสำหรับพระภิกษุ

๔๙

กาลอันควรบัญญัติพระวินัย (เวรัญชกัณฑ์)	๕๐
เหตุบัญญัติพระวินัย (ปาราชิกกัณฑ์)	๕๐
คุณของสิกขาบท (ปาราชิกกัณฑ์)	๕๑
ปาราชิก ว่าด้วยการพ้นสภาพภิกษุ (ปาราชิกกัณฑ์)	๕๑
สังฆาทิเสส ว่าด้วยอาบัติที่ต้องเข้าปริวาสจึงจะพ้นได้	๕๓
อนียตะ ว่าด้วยอาบัติที่ไม่แน่นอน เป็นปาราชิก สังฆาทิเสส หรือปาจิตตียก็ได้(อนียตกัณฑ์)	๕๙

นิสสัคคีย์ ว่าด้วยการได้ที่ไม่สมควร ต้องสละออก	๖๐
ปาจิตติย ว่าด้วยอาบัติที่ต้องแสดงความสำนึกจึงทำคืนได้	๖๘
ปาฏิเทสนียะ ว่าด้วยความผิดที่ต้องติเตียนตนเองจึงพ้นผิด	๘๓
เสขิยะ ว่าด้วยจรรยามรรยาทอันงาม	๘๔
อธิกรณสมณะ ธรรมเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗ ประการ	๙๒

๔. ภิกขุณีวิวัจค์ วินัยสำหรับภิกขุณี ๙๓

ปาราชิก ว่าด้วยการพ้นสภาพภิกขุณี (ปาราชิกกัณฑ์)	๙๔
สังฆาติเสส ว่าด้วยอาบัติที่ต้องเข้าปริวาสจึงจะพ้นได้	๙๖
นิสสัคคีย์ ว่าด้วยอาบัติที่ต้องสละออกจึงพ้นผิด	๑๐๑
ปาจิตติย ว่าด้วยอาบัติที่ต้องแสดงความสำนึกจึงพ้นผิด	๑๐๓
ปาฏิเทสนียะ ว่าด้วยอาบัติที่ต้องติเตียนตนเองจึงพ้นผิด	๑๑๖
เสขิยะ ว่าด้วยจรรยามรรยาทอันงาม	๑๑๗
อธิกรณสมณะ ธรรมเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗ ประการ	๑๑๗

๕. สังฆกรรม กิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน ๑๑๘

การบรรพชา (ราหุลกุมารบวช)	๑๑๙
การอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรม (มหาวรรค)	๑๒๐
กรรมวาจาขออุปสมบท	๑๒๐

กรรมวาจาให้อุปสมบท	๑๒๑
จำนวนสงฆ์เพื่อการอุปสมบท	๑๒๒
องค์แห่งภิกษุผู้ให้อุปสมบท(มหาวรรค)	๑๒๓
การให้ปริวาสสำหรับคนหลงผิดที่ขอบวช (ติตถียปริวาส)	๑๒๕
ข้อปฏิบัติที่ให้สงฆ์ยินดี	๑๒๗
คนที่ห้ามบวช (อันตรายิกธรรม)	๑๒๘
นักบวชนอกศาสนา	๑๓๑
อุโบสถกรรม (อุโบสถขันธกะ)	๑๓๑
กำเนิดโบสถ์ทำอุโบสถ	๑๓๒
ปาติโมกขเทศ	๑๓๒
การแสดงธรรม	๑๓๓
การขอโอกาสก่อนขึ้นอาบัติ	๑๓๓
การมอบปาริสุทธิเมื่อมาอุโบสถไม่ได้	๑๓๔
วิธีทำอุโบสถ ๓ อย่าง	๑๓๕
๑. สวดปาติโมกข์	๑๓๕
๒. ทำปาริสุทธิอุโบสถ	๑๓๕
๓. อธิษฐานอุโบสถ	๑๓๖
แสดงอาบัติก่อน และระหว่างทำอุโบสถ	๑๓๗
แสดงอาบัติทั้งคณะ	๑๓๘
ภิกษุนานาสังวาสและสมานสังวาส	๑๓๘

ภิกษุณีปาฏิโมกข์	๑๓๙
วิธีงดปาติโมกข์	๑๓๙
การงดปาฏิโมกข์อย่างเป็นธรรม และไม่เป็นธรรม	๑๔๐
ผู้ควรโทษผู้อื่น	๑๔๒
ผู้โจทก์ควรทรงธรรม ๕ ประการ	๑๔๔
ธรรมสำหรับผู้โจทก์ ๕ ประการ	๑๔๔
ผู้โจทก์โดยไม่เป็นธรรมย่อมเดือดร้อน	๑๔๕
ผู้ถูกโจทก์โดยไม่เป็นธรรมไม่ต้องเดือดร้อน	๑๔๕
การรับอธิกรณ์	๑๔๖
การยกเลิกประชุม	๑๔๘
วิธีสมมติสีมา	๑๔๙
วิธีถอนโรงอุโบสถ	๑๕๐
การจำพรรษา (วัสสุปนายิกขันธกะ)	๑๕๑
พระพุทธานุญาตปวารณา	๑๕๒
วิธีปวารณา	๑๕๒
มตีสงฆ์อนุมัติ (เตรสกันท์)	๑๕๓
อนุญาตสร้างวิหาร	๑๕๓
อนุญาตสร้างกุฏิ	๑๕๖
อนุมัติผู้ถือ(ดูแล)เสนาสนะ	๑๕๙
อนุมัติผู้แต่งตั้ง(จัดสรร)เสนาสนะและแจกอาหาร	๑๖๐

วิธีสมมติภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุณี/อุบาสิกา	๑๖๐
องค์คุณ ๘ ของภิกษุผู้ควรกล่าวสอนภิกษุณี	๑๖๑
การอยู่ปริวาส ว่าด้วยการทำคืนอาบัติสังฆาติเสส	๑๖๓
ปาริวาสิกวัตร (ปาริวาสิกขันธกะ)	๑๖๓
หมวดที่ ๑	๑๖๓
หมวดที่ ๒	๑๖๔
หมวดที่ ๓	๑๖๕
หมวดที่ ๔	๑๖๕
หมวดที่ ๕	๑๖๖
หมวดที่ ๖	๑๖๗
หมวดที่ ๗	๑๖๘
หมวดที่ ๘	๑๖๘
หมวดพิเศษ	๑๗๐
การขอและการให้มานัต การปฏิบัติเพื่อสละกรรม	๑๗๑
การเก็บมานัต	๑๗๒
การสมาทานมานัต	๑๗๓
วิธีอัพทาน ว่าด้วยการพ้นกรรม (สมุจจยขันธกะ)	๑๗๔
สุทธันตปริวาส	
ว่าด้วยการทำคืนอาบัติสังฆาติเสสหลายตัว หลายเวลา	๑๗๕
การคว่ำบาตรอุบาสก อุบาสิกา (จุลวรรค)	๑๗๗
องค์แห่งการคว่ำบาตร	๑๗๗

ปกาสณียกรรม (สังฆเภทชั้นธกะ)	๑๗๙
วิธีสมมติผู้ประกาศ	๑๘๐

๖. ข้อวัตร อันพึงปฏิบัติ ๑๘๒

อกรณียกิจ ๔ (มหาวรรค)	๑๘๓
นิสสัย ๔ (มหาวรรค)	๑๘๔
ทรงให้อยู่ร่วมกันด้วยระบบพอกับลูก (อุปัชฌายวัตร)	๑๘๕
วิธีถืออุปัชฌายะ	๑๘๖
อุปัชฌายวัตร	๑๘๗
สัทธิวิหาริกวัตร	๑๙๔
อาจารย์ (มหาวรรค)	๒๐๒
อาจารย์วัตร	๒๐๓
นิสสัยระงับจากอุปัชฌาย์และอาจารย์	๒๐๓
องค์แห่งภิกษุผู้ไม่ต้องถือนิสสัย	
กับอุปัชฌาย์อาจารย์อีกต่อไป (มหาวรรค)	๒๐๔
อาคันตุกวัตร ข้อปฏิบัติของผู้มาเยือน (วัตตขันธกะ)	๒๐๖
อวาสิกวัตร ข้อปฏิบัติของเจ้าถิ่น (วัตตขันธกะ)	๒๐๙
คมิกวัตร ข้อปฏิบัติของผู้จะจากไป (วัตตขันธกะ)	๒๑๑
ปิณฑบาทวัตร (ปิณฑจาริกวัตร)	๒๑๒
ภัตตกิจ (ภัตตคควัตร)	๒๑๔

วัตรการอยู่ป่า (อารัณญกวัตร)	๒๑๗
การดูแลที่อยู่อาศัย (เสนาสนวัตร)	๒๑๘
การเข้าเรือนไฟ (ชาวนา) (ขันตมรวัตร)	๒๒๑
การถ่ายทุกข์ (วัจจกฐีวัตร)	๒๒๒
การสวมรองเท้า (จัมมขันธกะ)	๒๒๓
ข้อปฏิบัติกับสัตว์	๒๒๕
ข้อบัญญัติที่นั่งที่นอน	๒๒๕
ข้อยกเว้นการอาบน้ำ	๒๒๗
การฝากถวายจีวร	๒๒๗
ว่าด้วยเภสัชธรรมชาติ (เภสัชขขันธกะ)	๒๒๗
ว่าด้วยอาหาร	๒๓๑
พระพุทธานุญาติข้าวยาคุและขนมปรุงด้วยน้ำหวาน	๒๓๒
คนทำการวัด (มคคทายก)	๒๓๓
บาตร	๒๓๓
จีวร	๒๓๕
ของใช้	๒๓๖
สรีระ	๒๓๗
อากัปกริยา	๒๔๐
จรรยาภิกษุณี (ภิกษุณีขันธกะ)	๒๔๑
พระธรรม และความรู้	๒๔๕
เสนาสนะ	๒๔๖

สมบัติ	๒๕๒
ข้อวัตรปฏิบัติทั่วไป (จุลวรรค)	๒๕๕
กัปปิยะ	๒๕๕
การแผ่จิตป้องกันงูกัด	๒๕๕
การสละจีวรต้องนิสสัคคีย์แก่สงฆ์หรือคณะหรือบุคคล	๒๕๗
การขออนุญาต/การอนุญาตอยู่โดยปราศจากไตรจีวร	๒๕๗
วิธีสละเงิน	๒๕๘

๗. การระงับอธิกรณ์ ๒๖๑

เหตุแห่งการทะเลาะวิวาท (สามคามสูตร)	๒๖๒
การโจทตั้งอธิกรณ์ (กินติสูตร)	๒๖๓
อธิกรณ์ ว่าด้วยประเด็นขัดแย้ง (สมถขันธกะ)	๒๖๖
วิวาทาธิกรณ์	๒๖๖
อนวาทาธิกรณ์	๒๖๗
อาปัตตาธิกรณ์	๒๖๗
กิจจาธิกรณ์	๒๖๘
การระงับอธิกรณ์ (สามคามสูตร)	๒๖๘
สัมมุขวินัย (ให้ระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า)	๒๖๘
สติวินัย (ความเป็นผู้ไม่ผิดแน่เพราะมีสติโพบูลย์)	๒๖๙
อมุหหวินัย (ความเป็นผู้ไม่ผิดเพราะวิกลจริต)	๒๖๙
ปฏิญญาตกรณะ (ทำตามสารภาพ)	๒๗๐

เยภุยยสิกา	๒๗๑
ตัสสปาปิยสิกา	๒๗๑
ติณวัตถการกะ	๒๗๓
อธิกรณ์ระงับได้เพื่อละอกุศลกลับมาตั้งมั่นในกุศล	๒๗๔
อุพพาหิกวิธี ว่าด้วยการระงับอธิกรณ์ท่ามกลางความแข็งแช่	๒๗๕
เยภุยยสิกา ว่าด้วยการแก้ปัญหาดุได้เถียงที่ไม่มีข้อยุติ	๒๗๘
สวดสมณุภาสน์ตักเตือน ๑ (เตรสภันท์)	๒๗๘
สวดสมณุภาสน์ตักเตือน ๒ (เตรสภันท์)	๒๘๐
สวดสมณุภาสน์ตักเตือน ๓ (เตรสภันท์)	๒๘๑
วิธีสวดสมณุภาสน์ตักเตือน(ภิกษุณี) (สัตตตรสภันท์)	๒๘๓
การประณามและการให้ขมา (มหาวรรค)	๒๘๕
องค์แห่งการประณาม	๒๘๖
องค์แห่งความไม่ควรประณาม	๒๘๖
ปฎิสารณียกรรม	
การที่ภิกษุถูกสงฆ์ลงโทษให้ไปขอขมาคฤหัสถ์	๒๘๗
วิธีทำปฎิสารณียกรรม	๒๘๘
วัตร ๑๘ ข้อ ในปฎิสารณียกรรม	๒๘๙
การระงับปฎิสารณียกรรม	๒๙๑
ตัสชนียกรรม	
การถอนสิทธิบางประการแก่ภิกษุผู้ทะเลาะวิวาท	๒๙๒
วัตร ๑๘ ข้อ ในตัสชนียกรรม	๒๙๕

การระงับตัชชนียกรรม	๒๙๕
นียสกรรม การให้กลับถือนิสัยอันควร	๒๙๗
วิธีทำนียสกรรม	๒๙๘
วัตร ๑๘ ข้อ ในนียสกรรม	๒๙๙
การระงับนียสกรรม	๒๙๙
การคว่ำบาตร การไม่สมาคมด้วยเพราะว่าร้ายผู้บริสุทธิ์	๓๐๐
องค์แห่งการคว่ำบาตร	๓๐๐
การหยายบาตร	๓๐๒
องค์แห่งการหยายบาตร	๓๐๓
อุกเขปนียกรรม	
การไม่ให้เข้าหมู่เพราะทำผิดแล้วไม่สำนึกผิด	๓๐๔
วิธีทำอุกเขปนียกรรม	๓๐๕
วัตรในอุกเขปนียกรรม	๓๐๖
การระงับอุกเขปนียกรรม	๓๐๙
ปัพพชนียกรรม การไล่ออกจากหมู่คณะ	๓๑๑
วิธีทำปัพพชนียกรรม	๓๑๕
วัตร ๑๘ ข้อในปัพพชนียกรรม	๓๑๖
การระงับปัพพชนียกรรม	๓๑๗
ห้ามทำการลงโทษลับหลัง	๓๑๙
สติวินัย ว่าด้วยความเป็นผู้ไม่ผิดแน่เพราะมีสติโพบูลย์	๓๑๙

อมุพหวินัย ว่าด้วยความเป็นผู้ไม่ผิดเพราะวิกลจริต	๓๒๑
ตัสสปาปิยสิกการรม	
ว่าด้วยการตัดสินปรับอาบัติแต่ภิกษุผู้ให้การกลับกลอก	๓๒๔
ติณวัตถการกะ ว่าด้วยการระงับปัญหาเพื่อมิให้บานปลาย	๓๒๖
วิธีระงับ	๓๒๖

๘. ธรรมเนียมธรรม	๓๓๒
ทรงอนุญาตการประพตฺติธรรมสมควรแก่ธรรม	๓๓๓
ไม่ทรงเหยียบผ้า	๓๓๓
เรื่องความเคารพ	๓๓๔
บุคคลที่ไม่ควรไหว้ ๑๐ จำพวก	๓๓๙
บุคคลที่ควรไหว้ ๓ จำพวก	๓๓๙
คุณสมบัติของทูต	๓๔๐
ธรรมเนียม	๓๔๐

๙. การวินิจฉัยธรรม	๓๔๒
หลักวินิจฉัยธรรมวินัย (ภิกขุญีวิภังค์)	๓๔๓
มหาโจร ๕ จำพวก (ปาราชิกกัณฑ์)	๓๔๓

๑.

การสังคายนา พระธรรม พระวินัย

การสังคายนาพระธรรมวินัย

ครั้งที่ ๑

(สังคีติสูตร)

ครั้งนั้นแล ท่านพระสารีบุตรได้เล่ากะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย นิครนถ์นาฏบุตรทำกาละ(ตาย)แล้ว
ที่พระนครปาวาไม่นานนัก พวกนิครนถ์จึงแตกกัน เกิดแยกกัน
เป็นสองพวก เกิดบาดหมางกันเกิดการทะเลาะวิวาทกันขึ้น
เสียดแทงกันและกันด้วยหอกคือปากอยู่ว่า ท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรม
วินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านจักรู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่าน
ปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์
ของท่านไม่ เป็นประโยชน์ คำที่ควรจะกล่าวก่อน ท่านกลับ
กล่าวภายหลัง คำที่ควรจะกล่าวภายหลัง ท่านกลับกล่าวก่อน
ข้อที่ท่านเคยฆ่าของมาฉ้นแปรไปแล้ว ข้าพเจ้าจับผิดวาตะของ
ท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าข่มท่านได้แล้ว ท่านจงถอนวาตะเสีย จง
แก้ไขเสีย ดังนี้ เห็นจะมีแต่ความตายอย่างเดียวเท่านั้นจะเป็น
ไปในพวกนิครนถ์ผู้เป็นสาวกของนาฏบุตร

แม้พวกสาวกของนิครนถ์นาฏบุตรที่เป็นคฤหัสถ์ผู้นั่งชาว
ห่มขาว ก็มีอาการเบื่อหน่าย คลายความรัก รู้สึกท้อถอยในพวก
นิครนถ์ผู้เป็นสาวกของนาฏบุตร ทั้งนี้เพราะธรรมวินัยอัน

นิครนถ์นาฏบุตรกล่าวไว้ไม่ดี ประกาศไว้ไม่ดี ไม่เป็นธรรมที่จะนำผู้ปฏิบัติให้ออกจากทุกข์ได้ ไม่เป็นไปเพื่อความสงบระงับมิใช้ธรรมที่ท่านผู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้ เป็นธรรมวินัยไม่มีที่พึงอาศัย

ดูกรผู้มีอายุทั้งหลาย ส่วนธรรมนี้แล อันพระผู้มีพระภาคของเราทั้งหลายตรัสไว้ดีแล้ว ประกาศไว้ดีแล้ว เป็นธรรมที่จะนำผู้ปฏิบัติให้ออกจากทุกข์ได้เป็นไปเพื่อความสงบระงับ เป็นธรรมอันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประกาศไว้แล้ว พวกเราทั้งหมดด้วยกัน พึงสังคายนา ไม่พึงกล่าวแก่งแย่งกันในธรรมนั้น เพื่อพรหมจรรย์นี้จะพึงยั่งยืนตั้งอยู่นาน เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ชนมากเพื่อความสุข แก่ชนมากเพื่อความอนุเคราะห์แก่โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

(จากนั้นท่านและคณะสงฆ์ได้รวบรวมพระธรรมทั้งหมดที่พระผู้มีพระภาคได้ตรัสแล้วถึงวันนั้น เป็นธรรมหมวด ๑ ถึง หมวด ๑๐ เป็นการรวบรวมพระธรรม ดังปรากฏในหมวดธรรมรวบรวม พระสุตตันตปิฎก)

(๑๑/๒๒๕/๑๕๙-๑๖๑)

การสังคายนาพระธรรมวินัย

ครั้งที่ ๒

(ปัญจสติกขันธกะ)

เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานแล้วเจ็ดวัน พระสุภัททวฑฒบรพชิต ได้กล่าวกะภิกษุทั้งหลายว่า

พอเถิดท่านทั้งหลาย อย่าโศกเศร้ารำไรไปเลย พวกเราพ้นไปดีแล้วจากพระมหาสมณะนั้น ด้วยว่าพวกเราถูกเบียดเบียนว่า สิ่งนี้ควรแก่พวกเธอ สิ่งนี้ไม่ควรแก่พวกเธอ ก็บัดนี้ พวกเราปรารถนาจะทำสิ่งใด ก็ทำสิ่งนั้นได้ ไม่ปรารถนาจักทำสิ่งใด ก็ไม่ทำสิ่งนั้น

เมื่อพระมหากัสสปได้ยินดังนั้น จึงปรารภกับเหล่าพระอรหันต์ว่า

เอาเถิดท่านทั้งหลาย พวกเราจงสังคายนาพระธรรมและพระวินัยเถิด ในภายหน้าสภาวะมิใช่ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาวะมิใช่วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย อธรรมวาทีบุคคลจะมีกำลัง ธรรมวาทีบุคคลจักเสื่อมกำลัง อวินยวาทีบุคคลจักมีกำลัง วินยวาทีบุคคลจักเสื่อมกำลัง

(๗/๖๑๔/๒๔๖)

ท่านพระมหากัสสปจึงคัดเลือกพระอรหันต์ได้ ๕๐๐ รูป

รวมพระอานนท์ จำพรรษาในพระนครราชคฤห์ ทำสังคายนา
พระธรรมและพระวินัย ภิกษุพวกอื่นไม่ให้จำพรรษาในพระนคร
ราชคฤห์ (๗/๖๑๕/๒๔๗)

ครั้งนั้น ท่านพระอานนท์คิดว่า

พรุ่งนี้เป็นวันประชุม ข้อที่เรายังเป็นเสขบุคคลอยู่จะพึง
ไปสู่ที่ประชุมนั้นไม่ควรแก่เรา

จึงยังราตรีเป็นส่วนมากให้ล่วงไปด้วยกายคตาสติ ใน
เวลาใกล้รุ่งแห่งราตรีจึงเอนกายด้วยตั้งใจว่าจักนอน แต่ศีรษะ
ยังไม่ทันถึงหมอนและเท้ายังไม่ทันพ้นจากพื้น ในระหว่างนั้น
จิตได้หลุดพ้นจากอาสวะเพราะไม่ถือมั่น ครั้งนั้น ท่านพระ-
อานนท์เป็นพระอรหันต์ได้ไปสู่ที่ประชุม (๗/๖๑๗/๒๔๘)

พระอุบาลีรวบรวมพระวินัย

ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปประกาศให้สงฆ์ทราบ ว่า

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่ง
ของสงฆ์ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าจะพึงถามพระวินัยกะพระอุบาลี

สงฆ์ทราบแล้ว พระมหากัสสปได้ชักถามวัตถุ นิทาน
บุคคล บัญญัติ อนุบัญญัติ อาบัติ อนาบัติทั้งหมดกับพระอุบาลี
(๗/๖๑๘/๒๔๘-๒๔๙)

พระอานนทร์รวบรวมพระสูตร

ครั้งนั้น ท่านพระมหากัสสปประกาศให้สงฆ์ทราบว่า
ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่ง
ของสงฆ์ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าจะพึงถามธรรมกะท่านพระอานนทร์
(๗/๖๑๙/๒๕๐)

หลังจากพระอานนทร์ได้รวบรวมพระสูตรทั้งหลายแล้ว
ได้กล่าวต่อเหล่าพระอรหันตสงฆ์ว่า

ท่านเจ้าข้า เมื่อจวนจะปรินิพพาน พระผู้มีพระภาคได้
ตรัสกะข้าพเจ้าว่า

ดูกรอานนทร์ เมื่อเราล่วงไป สงฆ์หวังอยู่จะพึงถอน
สิกขาบทเล็กน้อยเสียก็ได้

พระเถระทั้งหลายถามว่า ท่านพระอานนทร์ ก็ท่านทูล
ถามพระผู้มีพระภาคหรือเปล่าว่า พระพุทธเจ้าข้า สิกขาบท
เหล่าไหนเป็นสิกขาบทเล็กน้อย ท่านพระอานนทร์ตอบว่า

ข้าพเจ้าไม่ได้ทูลถาม (๗/๖๒๐/๒๕๐-๒๕๑)

ไม่ยกเลิกสิกขาบท

ครั้งนั้น พระเถระแต่ละท่านต่างเห็นสิกขาบทเล็กน้อย ไม่ตรงกัน ไม่อาจสรุปเป็นเอกฉันท์ได้ พระมหากัสสปจึงกล่าว ต่อที่ประชุมว่า

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่ง ของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์ไม่พึงบัญญัติสิ่งที่ไม่ทรงบัญญัติ ไม่พึง ถอนพระบัญญัติที่ทรงบัญญัติไว้แล้ว พึงสมาทานประพฤติน ในสิกขาบททั้งหลายตามที่ทรงบัญญัติแล้ว

คณะพระเถระมีมติตามนั้น (๗/๖๒๑/๒๕๑-๒๕๒)

การสังคายนาพระธรรมวินัย ครั้งที่ ๓ (สัตตสติกขันธกะ)

เมื่อพระผู้มีพระภาคเสด็จปรินิพพานล่วงได้ ๑๐๐ ปี
พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี แสดงวัตถุ ๑๐ ประการใน
เมืองเวสาลีว่าดังนี้

๑. เก็บเกลือไว้ในเขนงฉั่น ควร
๒. ฉั่นอาหารในเวลาบ่ายล่วงสององคุลี ควร
๓. เข้าบ้านฉั่นอาหารเป็นอนติริตตะ^๑ ควร
๔. อาวาสมีสีมาเดียวกัน ทำอุโบสถต่าง ๆ กัน ควร
๕. เวลาทำสังฆกรรม ภิกษุมาไม่พร้อมกันทำก่อนได้
ภิกษุมาทีหลังจึงบอกขออนุมัติ ควร
๖. การประพฤติตามอย่างที่อยู่ปัจฉมัยและอาจารย์
ประพฤติมาแล้ว ควร
๗. ฉั่นนมสดที่แปรแล้ว แต่ยังไม่เป็นนมสัม ควร
๘. ดื่มสุราอ่อน ควร
๙. ใช้ผ้าปูนั่งไม่มีชาย ควร

^๑อาหารซึ่งไม่เป็นเดน ของที่ไม่เป็นเดนมี ๕ อย่าง คือ ๑. ภิกษุไม่ได้ทำให้เป็นกับปิยะ
๒. ไม่รับประเคน ๓. ไม่ยกส่งให้ ๔. ทำนอกหัตถบาธ ๕. มิได้กล่าวว่า ทั้งหมดนั้นพอ
ลัษ (๘/๑๑๗๔/๔๒๔)

๑๐. รับทองและเงิน ควร

สมัยนั้น ท่านพระยสกากัณทกบุตรเที่ยวจาริกในวัชชีชนบทถึงพระนครเวสาลี ขณะที่พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี ถึงวันอุโบสถ เอาถาดทองสัมฤทธิ์ตักน้ำเต็มตั้งไว้ในท่ามกลางภิกษุสงฆ์ กล่าวแนะนำอุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีที่มาประชุมกันอย่างนี้ว่า

ท่านทั้งหลายจงถวายรูปียะ(เงิน)แก่สงฆ์ สงฆ์จักมีกรณียะด้วยบริวาร

เมื่อพระวัชชีบุตรกล่าวอย่างนี้แล้ว ท่านพระยสกากัณทบุตรจึงกล่าวกะอุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีว่า

ท่านทั้งหลาย พวกท่านอย่าได้ถวายรูปียะ(เงิน)แก่สงฆ์ทองและเงินไม่ควรแก่สมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่ยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรมีแก้วและทองวางเสียแล้ว ปราศจากทองและเงิน

อุบาสกอุบาสิกาชาวเมืองเวสาลี แม้อันท่านพระยสกากัณทบุตรกล่าวอยู่อย่างนี้ ก็ยังขึ้นถวายรูปียะแก่สงฆ์ กหาปณะหนึ่งบ้าง กิ่งกหาปณะบ้าง บาทหนึ่งบ้าง มาสกหนึ่งบ้าง

ครั้นล่วงราตรีนั้นแล้ว พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลี

ได้จัดส่วนแบ่งเงินนั้นตามจำนวนภิกษุแล้ว ได้กล่าวกะท่าน
พระยสกาภิณฑกบุตรว่า ท่านพระยส เงินจำนวนนี้เป็นส่วนของ
ท่าน ท่านพระยสกล่าวว่า

ท่านทั้งหลาย ฉันไม่มีส่วนเงิน ฉันไม่ยินดีเงิน

ครั้งนั้น พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีกล่าวว่า ท่าน
ทั้งหลาย พระยสกาภิณฑกบุตรนี้ ด่าบริภาษอุบาสกอุบาสิกาผู้มี
ศรัทธาเลื่อมใส ทำให้เขาไม่เลื่อมใส เอาละพวกเราจะลงปฏิสา
รณียกรรมแก่ท่าน แล้วได้ลงปฏิสารณียกรรมแก่พระยสกา
ภิณฑกบุตรนั้น (๗/๖๓๐-๖๓๓/๒๕๘-๒๖๐)

เครื่องเศร้าหมองของพระจันทร์ พระอาทิตย์ และสมณพราหมณ์

พระยสกาภิณฑกบุตรกล่าวต่อไปว่า

ท่านทั้งหลาย สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ
พระเชตวัน อารามของอนาถปิณฑิกคหบดี เขตพระนครสาวัตถี
ณ ที่นั้นแล พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า ดูกร
ภิกษุทั้งหลาย พระจันทร์พระอาทิตย์เศร้าหมองเพราะเครื่อง
เศร้าหมอง ๔ ประการนี้ จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง

เครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการเป็นไฉน

๑. พระจันทร์พระอาทิตย์เศร้าหมองเพราะหมอก
๒. พระจันทร์พระอาทิตย์เศร้าหมองเพราะน้ำค้าง
๓. พระจันทร์พระอาทิตย์เศร้าหมองเพราะละอองควัน
๔. พระจันทร์พระอาทิตย์เศร้าหมองเพราะอสุรินทรานู

จึงไม่แผดแสง ไม่สว่าง ไม่รุ่งเรือง ฉันทิ สมณพราหมณ์
เศร้าหมองเพราะเครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการ จึงไม่มีสง่า ไม่
ผ่องใส ไม่ไพโรจน์ เครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการ เป็นไฉน

๑. สมณพราหมณ์ดื่มสุรา ดื่มเมรัย จึงเศร้าหมอง ไม่มี
สง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๒. สมณพราหมณ์เสพเมถุนธรรม จึงเศร้าหมอง ไม่มี
สง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๓. สมณพราหมณ์ยินดีทองและเงิน จึงเศร้าหมอง ไม่มี
สง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

๔. สมณพราหมณ์เลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพ จึงเศร้าหมอง
ไม่มีสง่า ไม่ผ่องใส ไม่ไพโรจน์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สมณพราหมณ์เศร้าหมองเพราะ
เครื่องเศร้าหมอง ๔ ประการนี้แล (๓/๖๓๔/๒๖๐-๒๖๑)

นายบ้านมณีจุฬกะ

ท่านทั้งหลาย สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่เวฬุวันวิหาร ครั้นนั้น ชนทั้งหลายนั่งประชุมกันในราชบริษัทภายในราชสำนัก ได้ยกถ้อยคำ นี้ขึ้นสนทนาวา ทองและเงินย่อมควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรย่อมยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรย่อมรับทองและเงิน คราวนั้น นายบ้านช่อมณีจุฬกะนั่งอยู่ในบริษัทนั้นด้วย เขาได้กล่าวกะบริษัทนั้นว่า

นาย พวกท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ทองและเงินไม่ควรแก่พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่ยินดีทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทองและเงิน พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรมีแก้วและทองอันวางเสียแล้ว ปราศจากทองและเงิน

นายบ้านช่อมณีจุฬกะสามารถชี้แจงให้บริษัทนั้นเข้าใจ ครั้นแล้วเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคม นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วกราบทูลพระผู้มีพระภาค พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

นายบ้าน เธอพยากรณ์อย่างนี้ชื่อว่ากล่าวตามเรา ชื่อว่าไม่กล่าวตู่เราด้วยคำเท็จ ชื่อว่าพยากรณ์ธรรมสมควรแก่ธรรม

และสหธรรมิกบางรูปผู้กล่าวตามวาตะ ย่อมไม่ถึงฐานะที่ควร
ติเตียน ดูกรนายบ้าน ทองและเงินไม่ควรแก่สมณะเชื้อสายพระ
ศากยบุตรโดยแท้ สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่ยินดีทอง
และเงิน สมณะเชื้อสายพระศากยบุตรไม่รับทองและเงิน สมณะ
เชื้อสายพระศากยบุตรมีแก้วและทองอันวางเสียแล้ว ปราศจาก
ทองและเงิน ทองและเงินควรแก่ผู้ใด แม้กามคุณทั้งห้าก็ควร
แก่ผู้นั้น กามคุณทั้งห้าควรแก่ผู้ใด เธอพึงจำผู้นั้นไว้โดยส่วน
เดียวว่า มีปกติมิใช่สมณะ มีปกติมิใช่เชื้อสายพระศากยบุตร
(๗/๖๓๗/๒๖๒-๒๖๓)

เมื่อท่านพระยสกากัณทกบุตรกล่าวอย่างนี้แล้ว อุบาสก
อุบาสิกาชาวเมืองเวสาลีได้กล่าวกะท่านพระยสกากัณทกบุตร
ว่า ท่านเจ้าข้า พระคุณเจ้ายสกากัณทกบุตรรูปเดียวเท่านั้น
เป็นพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตร ภิกษุพวกนี้ทั้งหมดไม่ใช่
สมณะ ไม่ใช่เชื้อสายพระศากยบุตร ท่านเจ้าข้า ขอพระคุณเจ้า
ยสกากัณทกบุตรจงอยู่ในเมืองเวสาลี พวกข้าพเจ้าจักทำการ
ชวนชวายเป็นโจร บิดนบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัช-
บริหารแก่พระคุณเจ้ายสกากัณทกบุตร (๗/๖๓๘/๒๖๓-๒๖๔)

รวบรวมธรรมวาทีสงฆ์ทำสังคายนา

ครั้งนั้น ท่านพระยสกาภิณฑกบุตรเหาะสู่เวหาสไป
ปรากฏในเมืองโกสัมพี แล้วส่งทูตไป ณ สำนักภิกษุชาวเมือง
ปาฐา เมืองอวันตี และประเทศทักษิณบาถว่า

ท่านทั้งหลายจงมาช่วยกันยกอธิกรณ์นี้ ต่อไปในภาย
หน้าสภาพมิใช่ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพมิใช่
วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ภายหน้าพวกอธรรมวาทีจัก
มีกำลัง พวกธรรมวาทีจักเสื่อมกำลัง พวกอวินยวาทีจักมีกำลัง
พวกวินยวาทีจักเสื่อมกำลัง (๗/๖๓๙/๒๖๔)

สมัยนั้น ท่านพระสัมมุตตานวาสีอาศัยอยู่ที่โอโหคงคบรรพต
ครั้งนั้น ท่านพระยสกาภิณฑกบุตรเข้าไปหาท่าน พระ-
สัมมุตตานวาสียังโอโหคงคบรรพต อภิวัตแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วน
ข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีพวกนี้
แสดงวัตถุ ๑๐ ประการ พวกเราจงช่วยกันยกอธิกรณ์นี้ ภาย
หน้าสภาพมิใช่ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพมิใช่
วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ภายหน้าพวกอธรรมวาทีจัก
มีกำลัง พวกธรรมวาทีจักเสื่อมกำลัง พวกอวินยวาทีจักมีกำลัง
พวกวินยวาทีจักเสื่อมกำลัง

ท่านพระสัมมุตตานวาสีรับคำท่านพระยสกาภิณฑกบุตร

แล้ว

ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวเมืองปาฐา ประมาณ ๖๐ รูป ถืออยู่ป่าเป็นวัตรทั้งหมด ถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตรทั้งหมด ถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตรทั้งหมด ถือไตรจีวรเป็นวัตรทั้งหมด เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ประชุมกันที่โอโหคงคบรรพต ภิกษุชาวเมืองอวันตีและประเทศทักชิณาบถประมาณ ๘๐ รูป บางพวกถืออยู่ป่าเป็นวัตร บางพวกถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร บางพวกถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร บางพวกถือไตรจีวรเป็นวัตร เป็นพระอรหันต์ทั้งหมด ประชุมกันที่โอโหคงคบรรพต (๗/๖๔๐/๒๖๔-๒๖๕)

พระเรวตะ

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะอาศัยอยู่ในโสเรยยนคร เป็นพหูสูต ชำนาญในคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา เป็นผู้ฉลาด เฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์มีความละเอียด มีความร่าเริงใจ ใครต่อศึกษา

ครั้งนั้น ท่านพระสัมภุตสาณวาสี ได้กล่าวกะท่าน พระยสกาภิณฑกบุตรว่า

ท่านพระเรวตะรูปนี้เป็นพหูสูต ชำนาญในคัมภีร์

ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา เป็นผู้ฉลาดเฉียบแหลม เป็นนักปราชญ์ มีความละเอียด มีความรังเกียจ ใคร่ต่อสิกขา ถ้าพวกเราจักถามปัญหาแก่ท่านพระเรวตะ ท่าน พระเรวตะสามารถจะยังราตรีแม้ทั้งคืน ให้ล่วงไปด้วยปัญหาข้อเดียวเท่านั้น

ท่านพระยสกาภักณทกบุตรได้เข้าไปหาท่านพระเรวตะ อภิวัตน์ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง แล้วถามว่า

ย. การเก็บเกลือไว้ในเข่งโดยตั้งใจว่าจักปรุงในอาหารที่จิตฉัน ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. การฉนโภชนะในวิกาลเมื่อตะวันบ่ายล่วงแล้วสององคุลี ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามภัตรแล้วคิดว่า จักเข้าละแวกบ้านในบัดนี้ ฉนโภชนะเป็นอนติริตตะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. อาวาสหลายแห่ง มีสีมาเดียวกัน ทำอุโบสถต่างกัน ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. สงฆ์เป็นวรรคทำกรรมด้วยตั้งใจว่า จักให้ภิกษุที่มาแล้วอนุมติ ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. การประพจน์วัตรด้วยเข้าใจว่า นี่พระอุปัชฌาย์ของเราเคยประพจน์มา นี่พระอาจารย์ของเราเคยประพจน์มา ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. บางอย่างควร บางอย่างไม่ควร ขอรับ

ย. นมสลดละความเป็นนมสลดแล้ว ยังไม่ถึงความเป็นนมสัสม ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามภัตแล้ว จะดื่มมนนั้น ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. การดื่มสุราอย่างอ่อนที่ยังไม่ถึงความเป็นน้ำเมา ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ผ้าปูนั่งไม่มีชาย ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ทองและเงิน ควรหรือไม่ ขอรับ

ร. ไม่ควร ขอรับ

ย. ท่านเจ้าข้า พวกพระวัชชีบุตรชาวเมืองเวสาลีนี้ แสดงวัตถุ ๑๐ ประการเหล่านี้ในเมืองเวสาลี ท่านเจ้าข้า ถ้าเช่นนั้น พวกเราจงช่วยกันยกอธิกรณ์ขึ้น ในภายหน้าสภาพที่มีใช้ธรรมจักรุ่งเรือง ธรรมจักเสื่อมถอย สภาพที่มีใช้วินัยจักรุ่งเรือง วินัยจักเสื่อมถอย ในภายหน้าพวกอธรรมวาทีจักมีกำลัง พวกธรรม

วาที่จักเสื่อมกำลัง พวกอวินยวาที่จักมีกำลัง พวกวินยวาที่จัก
เสื่อมกำลัง ท่านพระเรวตะรับคำท่านพระยสากัณฐกบุตรแล้ว
(๗/๖๔๒/๒๖๖-๒๖๘)

พรหมมีส่วนร่วมการสังคายนา

ครั้งนั้น ท่านพระสาฬหะหลีกเร้นอยู่ในที่สงัด เกิดความ
ปริวิตกแห่งจิตขึ้นอย่างนี้ว่า

ภิกษุพวกไหนหนอเป็นธรรมวาที คือพวกปราจีน(พวก
พระวัชชี) หรือพวกเมืองปาฐา(พวกพระยสากัณฐกบุตร)

เมื่อท่านกำลังพิจารณาธรรมและวินัยได้คิดต่อไปว่า
ภิกษุพวกปราจีนเป็นธรรมวาที ภิกษุพวกเมืองปาฐาเป็นธรรม
วาที ขณะนั้น เทวดาผู้อยู่ในชั้นสุทธาวาสท่านหนึ่ง ทราบความ
ปริวิตกแห่งจิตของท่านพระสาฬหะด้วยจิตของตน ได้หายไป
จากเทวโลกชั้นสุทธาวาส มาปรากฏเฉพาะหน้าท่านพระสาฬหะ
เหมือนบุรุษที่มีกำลังเหยียดแขนที่คู้ หรือคู้แขนที่เหยียดฉะนั้น
แล้วได้เรียนท่านพระสาฬหะว่า

ถูกแล้ว ชอบแล้ว ท่านพระสาฬหะ ภิกษุพวกปราจีน
เป็นธรรมวาที ภิกษุพวกเมืองปาฐาเป็นธรรมวาที ถ้าเช่นนั้น

ท่านจงดำรงอยู่ตามธรรมเถิดขอรับ

พระสาฬหะกล่าวว่า

เทวดา เมื่อกาลก่อนแลบัดนี้ อาตมาดำรงอยู่ตามธรรม
แล้ว แต่ว่าอาตมายังทำความเห็นให้แจ่มแจ้งไม่ได้ก่อนว่า ไฉน
สงฆ์พึงสมมติเราเข้าพิจารณาในอธิกรณ์นี้(รอให้มีผู้เริ่มและ
ชวน) (๗/๖๔๔/๒๖๙)

สงฆ์ปรารภนาวินิจฉัยอธิกรณ์

ครั้งนั้น สงฆ์ปรารภนาจะวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น ได้ประชุม
กันแล้ว ท่านพระเรวตะ จึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรม
วาจาว่า

ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว อธิกรณ์นี้เกิดขึ้น
ณ ที่ใด สงฆ์พึงระงับอธิกรณ์นี้ในที่นั้น (๗/๖๔๖/๒๗๐-๒๗๑)

สงฆ์เข้าไปหาพระมหาเถระผู้เป็นธรรมวาที

ครั้งนั้นพระสัพพกามีเป็นพระสงฆ์เถระทั่วแผ่นดิน มีพรรษา ๑๒๐ อุปสมบทเป็นสัทธีการิกของท่านพระอานนท์อาศัยอยู่ในเมืองเวสาลี ท่านพระเรวตะได้เข้าไปสู่วิหารที่พระสัพพกามีเถระอยู่ เสนาสนะของท่านพระสัพพกามีอยู่ในห้อง เสนาสนะของท่านพระเรวตะเขาจัดแจงไว้ที่หน้ามุขของห้อง

คือนั้น ท่านพระเรวตะคิดว่า พระผู้เฒ่านี้ยังไม่นอน ตนจึงไม่สำเร็จการนอน ส่วนท่านพระสัพพกามีคิดว่า พระอาคันตุกะรูปนี้เหนื่อยมา ยังไม่นอน จึงไม่สำเร็จการนอน

ครั้นถึงเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรี ท่านพระสัพพกามีลุกขึ้นกล่าวกะท่านพระเรวตะว่า

ท่านผู้เจริญ บัดนี้ ท่านอยู่ด้วยวิหารธรรมอะไรโดยมาก
ร. ท่านเจ้าข้า บัดนี้ ผมอยู่ด้วยเมตตาวินัยธรรมโดยมาก
ท่านเจ้าข้า แม้เมื่อก่อนครั้งผมเป็นคฤหัสถ์ได้อบรมเมตตามา เพราะฉะนั้น ถึงบัดนี้ ผมก็อยู่ด้วยเมตตาวินัยธรรมโดยมาก และผมได้บรรลुพระอรหัตมานานแล้ว ท่านเจ้าข้า ก็บัดนี้พระเถระอยู่ด้วยวิหารธรรมอะไรโดยมาก

ส. ท่านผู้เจริญ บัดนี้ ฉันอยู่ด้วยสุญญตาวินัยธรรมโดยมาก ท่านผู้เจริญ แม้เมื่อก่อนครั้งฉันเป็นคฤหัสถ์ ได้อบรม-

สัญญาตสมาบัติมาแล้ว เพราะฉะนั้น บัดนี้ ฉันจึงอยู่ด้วยวิหาร
ธรรม คือสัญญาตสมาบัติ และฉันได้บรรลุพระอรหัตมานานแล้ว
ครั้งนั้น ท่านพระสัมภุตสาณวาสีมาถึงโดยลำดับ จึง
เข้าไปหาท่านพระสัพพกามี อภิวัตแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่ง แล้วถามท่านพระสัพพกามีว่า

ท่านเจ้าข้า พระเถระได้ศึกษาพระธรรมและพระวินัย
เป็นอันมากในสำนักพระอุปัชฌายะ เมื่อพระเถระพิจารณาพระ
ธรรมและพระวินัยอยู่เป็นอย่างไรขอรับ ภิกษุพวกไหนเป็น
ธรรมวาที คือพวกปราชินหรือพวกเมืองปาฐา

พระสัพพกามีกล่าวว่า

แม้เมื่อผมพิจารณาพระธรรมและพระวินัยอยู่ก็เป็น
อย่างนี้ ขอรับ ภิกษุพวกปราชินเป็นธรรมวาที ภิกษุพวกเมือง
ปาฐาเป็นธรรมวาที แต่ว่าผมยังทำความเห็นให้แจ่มแจ้งไม่ได้
ก่อนว่า แม่เฒ่า สงฆ์พึงสมมติผมเข้าในอิริการณนี้

(๗/๖๔๖-๖๔๘/๒๗๑-๒๗๒)

คัดเลือกภิกษุเป็นพวกปราชินและปาฐา

ครั้งนั้น สงฆ์ประสงค์จะวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น จึงประชุมกัน ก็เมื่อสงฆ์กำลังวินิจฉัยอธิกรณ์นั้น เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว ท่านพระเรวตะจึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจาว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์นี้อยู่ เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงระงับอธิกรณ์นี้ด้วย อุพพาหิวิธี(วิธีการระงับอธิกรณ์ท่ามกลางความแข็งแข่) สงฆ์คัดเลือกภิกษุ ๔ รูปเป็นพวกปราชิน ๔ รูปเป็นพวกเมืองปาฐา คือ ท่านพระสัพพกามี ๑ ท่านพระสาฬหะ ๑ ท่านพระอุชชโสภิตะ ๑ ท่านพระวาสวกคามิกะ ๑ เป็นฝ่ายภิกษุพวกปราชิน ท่านพระเรวตะ ๑ ท่านพระสัมมุตตานวาสี ๑ ท่านพระยสกากันตกบุตร ๑ ท่านพระสุมน ๑ เป็นฝ่ายภิกษุพวกเมืองปาฐา

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัย

อธิกรณ์นี้อยู่ เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุ ๔ รูปให้เป็น พวกปราจีน ๔ รูปให้เป็นพวกเมืองปาฐา เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัยอธิกรณ์นี้อยู่ เสียงอื้อฉาวเกิดขึ้นไม่สิ้นสุด และไม่เข้าใจข้อความของถ้อยคำที่กล่าวแล้วสักข้อเดียว สงฆ์สมมติภิกษุ ๔ รูป ให้เป็นพวกปราจีน ๔ รูป ให้เป็นพวกเมืองปาฐา เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี การสมมติภิกษุ ๔ รูปให้เป็นพวกปราจีน ๔ รูปให้เป็นพวกเมืองปาฐา เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

สงฆ์สมมติภิกษุ ๔ รูปให้เป็นพวกปราจีน ๔ รูปให้เป็นพวกเมืองปาฐา เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ด้วยอุพพาหิกวิธีแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ ฯ

(๗/๖๔๙/๒๗๓-๒๗๔)

ดำเนินการสังคายนาพระวินัย

โดยสมัยนั้นแล พระเถระทั้งหลายคิดกันว่า วาฬิการาม
นี้แล เป็นรมณียสถาน มีเสียงน้อย ไม่มีเสียงเอ็ดอึง ถ้าเณรพวก
เราจะพึงระงับอธิกรณ์นี้ ณ วาฬิการาม

ครั้งนั้นพระเถระทั้งหลายที่ประสงค์จะวินิจฉัยอธิกรณ์
นั้น ได้พากันไปวาฬิการาม

สมมติผู้ถามและผู้แก้

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติกรรมวาจา ว่า ดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงถามพระวินัยกะท่านพระสัพพกามี

ท่านพระสัพพกามีประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรม
วาจา ว่าดังนี้

ท่านทั้งหลาย ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่ง
ของสงฆ์ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าอันพระเรวตะถามพระวินัยแล้ว จะ
พึงแก้

ถามและแก้วัตถุ ๑๐ ประการ

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะถามท่านพระสัพพกามีว่า

ร. การเก็บเกลือไว้ในแขนงโดยตั้งใจว่า จักปรุงในอาหาร
ที่จีตฉัน ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองสาวัตถี ปราภฏในคัมภีร์สุดตวิมังค์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะอาหารที่ทำการสังสม

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๑ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีก
เลียงสัตตคณาสน์ ข้อที่ ๑ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. การฉนโภชนะในวิกาล เมื่อตะวันบ่ายล่วงแล้วสอง
องคุลี ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองราชคฤห์ ปราภฏในคัมภีร์สุดตวิมังค์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะฉนโภชนะในเวลาวิกาล

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๒ นี้สงฆ์
วินิจฉัยแล้วแม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีกเลียง
สัตตศาสน์ ข้อที่ ๒ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. ภิกษุฉันเสร็จห้ามภัตรแล้วคิดว่า จักเข้าละแวกบ้าน
ในบัดนี้ ฉันโภชนะเป็นอนติริตตะ ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองสาวตถิ ปราภฏในคัมภีร์สุตตวิวงศ์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ในเพราะฉันโภชนะเป็นอนติริตตะ

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๓ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีก
เลียงสัตตศาสน์ ข้อที่ ๓ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. อาวาสหลายแห่ง มีสีมาเดียวกัน ทำอุโบสถต่างกัน
ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองราชคฤห์ ปราภฏในคัมภีร์อุโบสถสังยุต

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติทุกกฏ เพราะละเมิดวินัย

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๔ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีก
เลียงสัตตกุศาสน์ ข้อที่ ๔ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. สงฆ์เป็นวรรคทำกรรม ด้วยตั้งใจว่า จักให้ภิกษุที่มา
แล้วอนุมัตติ ควรหรือไม่ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองจัมเปยยกะ ปราภฏในเรื่องวินัย

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติทุกกฏ ในเพราะละเมตวินัย

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๕ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีก
เลียงสัตตกุศาสน์ ข้อที่ ๕ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. การประพฤติวัตรด้วยเข้าใจว่า นี่พระอุปัชฌายะของ
เราเคยประพฤติมา นี่พระอาจารย์ของเราเคยประพฤติมา ควร
หรือไม่ ขอรับ

ส. บางอย่างควร บางอย่างไม่ควร ขอรับ

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๖ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีก
เลียงสัตตกุศาสน์ ข้อที่ ๖ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. นมสลดละความเป็นนมนสลดแล้ว ยังไม่ถึงความเป็นนมน
สัม ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามภัตรแล้ว จะต้อนมนนั้นอันเป็นอนติริตตะ
ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองสาวตถิ ปราภฏในคัมภีร์สุตตวิวงศ์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ในเพราะฉนโภชนะอันเป็นอนติริตตะ

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๗ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีก
เลียงสัตตคัสสน์ ข้อที่ ๗ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. การต้อนสุราอย่างอ่อนที่ยังไม่ถึงความเป็นน้ำเมา ควร
หรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองโกสัมพี ปราภฏในคัมภีร์สุตตวิวงศ์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ในเพราะต้อนสุราและเมรัย

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๘ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิดธรรม ผิดวินัย หลีก

เลียงสัตตคณาสน์ ข้อที่ ๘ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. ผ้าปูนั่งไม่มีชาย ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองสาวัตถี ปรากฏในคัมภีร์สุตตวิภังค์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ ที่ต้องตัดเสีย

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๙ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิตรกรรม ผิดวินัย หลีก
เลียงสัตตคณาสน์ ข้อที่ ๙ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. ทองและเงิน ควรหรือไม่ ขอรับ

ส. ไม่ควร ขอรับ

ร. ทรงห้ามไว้ที่ไหน

ส. ในเมืองราชคฤห์ ปรากฏในคัมภีร์สุตตวิภังค์

ร. ต้องอาบัติอะไร

ส. ต้องอาบัติปาจิตตีย์ เพราะรับทองและเงิน

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุที่ ๑๐ นี้ สงฆ์
วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุนี้จึงผิตรกรรม ผิดวินัย หลีก
เลียงสัตตคณาสน์ ข้อที่ ๑๐ นี้ ข้าพเจ้าขอลงคะแนน

ร. ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วัตถุ ๑๐ ประการ

นี้ สงฆ์วินิจฉัยแล้ว แม้เพราะเหตุนี้ วัตถุ ๑๐ ประการนี้ จึงผิด
ธรรม ผิดวินัย หลีกเลียงสัตตสุสาน์

พระสัพพกามีกล่าวว่า

ท่านทั้งหลาย อธิกรณ์ั้นสงฆ์ชำระแล้ว สงบระจับ
เรียบร้อยดีแล้ว อนึ่ง ท่านพึงถามวัตถุ ๑๐ ประการนี้กะผม แม้
ในท่ามกลางสงฆ์ เพื่อประกาศให้ภิกษุเหล่านั้นรู้ทั่วกัน

ครั้งนั้น ท่านพระเรวตะได้ถามวัตถุ ๑๐ ประการนี้กะ
ท่านพระสัพพกามี แม้ในท่ามกลางสงฆ์ ท่านพระสัพพกามี อัน
ท่านพระเรวตะถามแล้วๆ ได้วิสัชนาแล้วตามเดิม

ก็ในสังคายนาพระวินัยครั้งนี้ มีภิกษุ ๗๐๐ รูป ไม่หย่อน
ไม่เกิน เพราะฉะนั้น การสังคายนาพระวินัยครั้งนี้ บัณฑิตจึง
เรียกว่า แจง ๗๐๐ ดังนี้แล (๗/๖๕๐-๖๖๓/๒๗๔-๒๗๘)

๒.

ศีล

สำหรับพุทธบริษัท

ศีลสำหรับคฤหัสถ์เพื่ออยู่เป็นสุขในโลกและในสวรรค์ (กุศลกรรณบท ๑๐)

๑. ปาณาติปาตา เวรมณี [เว้นขาดการยังสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป]
๒. อทินนาทานา เวรมณี [เว้นขาดการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้]
๓. กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี [เว้นขาดการประพฤตินิดในกาม]
๔. มุสาวาทา เวรมณี [เว้นขาดการพูดเท็จ]
๕. ปิสุณาย วาจา เวรมณี [เว้นขาดการพูดส่อเสียดให้คนเกลียดกัน]
๖. ผรุส่าย วาจา เวรมณี [เว้นขาดการพูดคำหยาบ]
๗. สัมผัปปลาปา เวรมณี [เว้นขาดการพูดเพ้อเจ้อ]
๘. อนภิชฌา [เว้นขาดความโลภอยากได้ของเขา]
๙. อภัยบาท [เว้นขาดความปองร้ายเขา]
๑๐. สัมมาทิฏฐิ [เว้นขาดความเห็นผิด]

(๑๑/๓๖๐/๒๔๖)

ศีลสำหรับสิกขมานา (ปาจิตติยกัณฑ์)

๑. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการทำสัตว์มีชีวิตให้ตกลงไป มัน ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี
๒. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการถือเอาพืชสวนเจ้าของเขามาได้ให้ มัน ไม่ละเมิด ตลอด ๒ ปี
๓. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการประพฤติดิน มีใช้กิจพรหมจรรย์ มัน ไม่ละเมิด ตลอด ๒ ปี
๔. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการพูดเท็จ มัน ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี
๕. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นฐานประมาท มัน ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี
๖. ข้าพเจ้าสมาทานศีลข้อเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล มัน ไม่ละเมิดตลอด ๒ ปี (๓/๓๗๒/๒๒๕)

ศีลสำหรับสามเณร (มหาวรรค)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตสิกขาบท ๑๐ แก่สามเณร
ทั้งหลาย และให้สามเณรทั้งหลายศึกษาในสิกขาบท ๑๐ นั้น
คือ

๑. เว้นจากการทำสัตว์ที่มีชีวิตให้ตกลงไป
๒. เว้นจากถือเอาพัสดุอันเจ้าของมิได้ให้
๓. เว้นจากกรรมอันเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์
๔. เว้นจากการกล่าวเท็จ
๕. เว้นจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่
ตั้งแห่งความประมาท
๖. เว้นจากบริโภคอาหารในเวลาวิกาล
๗. เว้นจากฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรี และดูการ
เล่นที่เป็นข้าศึก
๘. เว้นจากการตัดทรงตกแต่งด้วยดอกไม้ของหอม และ
เครื่องลูบไล้อันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว
๙. เว้นจากที่นั่งและที่นอนอันสูงและใหญ่
๑๐. เว้นจากการรับทองและเงิน

(๔/๑๒๐/๑๓๘-๑๓๙)

ครุธรรม ๘ ประการสำหรับภิกษุณี (เทียบเคียงอุบาสิกาด้วย)

๑. ภิกษุณีอุปสมบทแล้วได้ ๑๐๐ พรรษา ต้องทำการกราบไหว้ การต้อนรับ อัญชลีกรรม สามิจักรกรรม แก่ภิกษุผู้อุปสมบทแล้วในวันนั้น ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต

๒. ภิกษุณีไม่พึงอยู่จำพรรษาในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต

๓. ภิกษุณีต้องหวังธรรม ๒ ประการ คือ ถามอุโบสถ ๑ ไปรับโอวาท ๑ จากภิกษุสงฆ์ทุกกึ่งเดือน ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต

๔. ภิกษุณีผู้จำพรรษาแล้ว ต้องพิจารณาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย โดยสถานทั้ง ๓ คือ ด้วยได้เห็น ๑ ด้วยได้ฟัง ๑ ด้วยรังเกียจ ๑ ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต

๕. ภิกษุณีสว่างละเมิดครุธรรมแล้ว ต้องประพฤติกุศลมานัตในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ธรรมแม้นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต

๖. ภิกษุณีต้องแสวงหาอุปสัมปทาในสงฆ์ ๒ ฝ่าย เพื่อ
สิกขมานาผู้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการ (ศีลสำหรับสิกขมานา)
ครบ ๒ ปีแล้ว ธรรมแม่นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ
บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต

๗. ภิกษุณีไม่พึงดำ ไม่พึงบริภาษภิกษุ โดยปริยายอย่าง
ใดอย่างหนึ่ง ธรรมแม่นี้อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ
บูชา ไม่ล่วงละเมิดตลอดชีวิต

๘. ตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป ปิดทางไม่ให้ภิกษุณีทั้งหลาย
สอนภิกษุ เปิด ทางให้ภิกษุทั้งหลายสอนภิกษุณีได้ ธรรมแม่นี้
อันภิกษุณีก็ต้องสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ไม่ล่วงละเมิด
ตลอดชีวิต (๒/๔๑๐/๓๘๗)

จุลศีลสำหรับภิกษุ (สามัญญผลสูตร)

ดูกรมหาบพิตร อย่างไร ภิกษุจึงเชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล

๑. ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ละการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการ
ฆ่าสัตว์ วางทณฺฑะ วางศาตรา มีความละอาย มีความเอ็นดู มี
ความกรุณาหวังประโยชน์ แก่สัตว์ทั้งปวงอยู่

๒. เธอละการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ รับแต่ของที่เขาให้ ต้องการแต่ของที่เขาให้ ไม่ประพฤติดนเป็นขโมย เป็นผู้สะอาดอยู่

๓. เธอละกรรมเป็นข้าศึกแก่พรหมจรรย์ ประพฤติพรหมจรรย์ ประพฤติห่างไกล เว้นขาดจากเมถุนอันเป็นกิจของชาวบ้าน

๔. เธอละการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ พูดแต่คำจริง ดำรงคำสัตย์ มีถ้อยคำเป็นหลักฐาน ควรเชื่อได้ ไม่พูดลวงโลก

๕. เธอละคำส่อเสียด เว้นขาดจากคำส่อเสียด ฟังจากข้างนี้แล้วไม่ไปบอกข้างโน้นเพื่อให้คนหมู่นี้แตกร้างกัน หรือฟังจากข้างโน้นแล้วไม่มาบอกข้างนี้ เพื่อให้คนหมู่นี้แตกร้างกัน สมานคนที่แตกร้างกันแล้วบ้างส่งเสริม คนที่พร้อมเพรียงกันแล้วบ้าง ชอบคนผู้พร้อมเพรียงกัน เพลิดเพลินในคนผู้พร้อมเพรียงกัน กล่าวแต่คำที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน

๖. เธอละคำหยาบ เว้นขาดจากคำหยาบ กล่าวแต่คำที่ไม่มีโทษ เพราะเหตุ ชวนให้รัก จับใจ เป็นของชาวเมือง คนส่วนมากรักใคร่ พอใจ

๗. เธอละคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากคำเพ้อเจ้อ พูดถูกกาล พูดอิงอรรถ พูดอิงธรรม พูดอิงวินัย พูดแต่คำมีหลักฐาน มีที่

อ้าง มีที่กำหนด ประกอบด้วยประโยชน์โดยกาลอันควร

๘. เธอเว้นจากการพรากพิชคามและภุตคาม

๙. เธอฉันคนเดียว เว้นการฉันในราตรี งดจากการฉันในเวลาวิกาล

๑๐. เธอเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรีและ
ดูการเล่น อันเป็นข้าศึกแก่กุศล

๑๑. เธอเว้นขาดจากการตัดทรงประดับ และตกแต่ง
ร่างกายด้วยดอกไม้ ของหอมและเครื่องประเทืองผิว อันเป็น
ฐานแห่งการแต่งตัว

๑๒. เธอเว้นขาดจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูง
ใหญ่

๑๓. เธอเว้นขาดจากการรับทองและเงิน

๑๔. เธอเว้นขาดจากการรับธัญญาหารดิบ

๑๕. เธอเว้นขาดจากการรับเนื้อดิบ

๑๖. เธอเว้นขาดจากการรับสตรีและกุมารี

๑๗. เธอเว้นขาดจากการรับทาสีและทาส

๑๘. เธอเว้นขาดจากการรับแพะและแกะ

๑๙. เธอเว้นขาดจากการรับไก่และสุกร

๒๐. เธอเว้นขาดจากการรับช้าง โค ม้า และลา

๒๑. เธอเว้นขาดจากการรับไร่นาและที่ดิน

๒๒. เธอเว้นขาดจากการประกอบบุญตกรรมและการรับใช้

๒๓. เธอเว้นขาดจากการซื้อการขาย

๒๔. เธอเว้นขาดจากการโกงด้วยตราขี้ การโกงด้วยของปลอม และการโกงด้วยเครื่องตวงวัด

๒๕. เธอเว้นขาดจากการรับสินบน การล่อลวง และการตลบตะแลง

๒๖. เธอเว้นขาดจากการตัด การฆ่า การจองจำ การตีชิง การปล้น และกรรโชก (๙/๑๐๓/๕๙-๖๑)

มัชฌิมศีลสำหรับภิกษุ (สามัญญผลสูตร)

๑. ภิกษุเว้นขาดจากการพรากพืชคามและภุตคาม คือ พืชเกิดแต่เหง้า พืชเกิดแต่ลำต้น พืชเกิดแต่ผล พืชเกิดแต่ยอด พืชเกิดแต่เมล็ด เป็นที่ครบห้า

๒. ภิกษุเว้นขาดจากการบริโภคของที่ทำการสะสมไว้ คือ สะสมข้าว สะสมน้ำ สะสมผ้า สะสมยาน สะสมที่นอน สะสมเครื่องประเทืองผิว สะสมของหอม สะสมอามิส

๓. ภิกษุเว้นขาดจากการดูการเล่นอันเป็นข้าศึกแก่กุศล

คือ การฟ้อน การขับร้อง การประโคมหรรสพ มีการรำเป็นต้น
การเล่นนิยาย การเล่นปรบมือ การเล่นปลุกผี การเล่นตีกลอง
ฉากภาพบ้านเมืองที่สวยงาม การเล่นของคนจัณทาล การเล่น
ไม้สูง การเล่นหน้าศพ ชนช้าง ชนม้า ชนกระบือ ชนโค ชนแพะ
ชนแกะ ชนไก่ รบนกกระหา รำกระบี่กระบอง มวยชก มวยปล้ำ
การรบ การตรวจพล การจัดกระบวนทัพ กองทัพ

๔. ภิภุขันชาตจากการชวนขวายนการเล่นการพนันอันเป็น
ที่ตั้งแห่งความประมาท คือ เล่นหมากรุกแถวละแปดตา แถว
ละสิบตา เล่นหมากเก็บ เล่นดวด เล่นหมากไหว เล่นโยนบ่วง
เล่นไม้หึ่ง เล่นกำทาย เล่นสะกา เล่นเป่าใบไม้ เล่นไถน้อยๆ
เล่นหกคะเมน เล่นกังหัน เล่นตวงทราย เล่นรถน้อยๆ เล่นธนู
น้อยๆ เล่นเขียนทายกัน เล่นทายใจ เล่นเลียนคนพิการ

๕. ภิภุขันชาตจากการนั่งนอนบนที่นั่งที่นอนอันสูง
ใหญ่ คือ เติงมีเท้าเกินประมาณ เติงมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย
ผ้าโกเชาว์ขนยาว เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะวิจิตรด้วย
ลวดลาย เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดที่มี
สีฐานเป็นช่อดอกไม้ เครื่องลาดที่ยัดนุ่น เครื่องลาดขนแกะ
วิจิตรด้วยรูปสัตว์ร้ายมีสีหะและเสือเป็นต้น เครื่องลาดขนแกะ
มีขนตั้ง เครื่องลาดขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลาดทองและ
เงินแกมไหม เครื่องลาดไหมขลิบทองและเงิน เครื่องลาดขน

แกะจุนางฟ้อน ๑๖ คน เครื่องลาดหลังช้าง เครื่องลาดหลังม้า
เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่ออินะอันมีขน
อ่อนนุ่ม เครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด เครื่องลาดมี
เพดาน เครื่องลาดมีหมอนข้าง

๖. ภิคุเว้นขาดจากการประกอบการประดับตกแต่ง
ร่างกายอันเป็นฐานแห่งการแต่งตัว คือ อบตัว ไคลอวัยวะ อาบ
น้ำหอม นวด ส่องกระจก ต้มตา ทัดดอกไม้ ประเทืองผิว ผัด
หน้า ทาปาก ประดับข้อมือ สวมเกี้ยว ใช้ไม้เท้า ใช้กลัทยา ใช้
ดาบ ใช้ขรรค์ ใช้ร่ม สวมรองเท้าประดับวิจิตร ติดกรอบหน้า
ปากปิ่น ใช้พัศฉวาลวิชนี นุ่งห่มผ้าขาว นุ่งห่มผ้ามีชาย

๗. ภิคุเว้นขาดจากติรัจฉานกถา คือ พูดเรื่องพระราชา
เรื่องโจร เรื่องมหาอำมาตย์ เรื่องกองทัพ เรื่องภัย เรื่องรบ เรื่อง
ข้าว เรื่องน้ำ เรื่องผ้า เรื่องที่นอน เรื่องดอกไม้ เรื่องของหอม
เรื่องญาติ เรื่องยาน เรื่องบ้าน เรื่องนิคม เรื่องนคร เรื่องชนบท
เรื่องสตรี เรื่องบุรุษ เรื่องคนกล้าหาญ เรื่องตรอก เรื่องทำน้ำ
เรื่องคนที่ล่องลပ်ไปแล้ว เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องโลก เรื่องทะเล
เรื่องความเจริญและความเสื่อมด้วยประการนั้นๆ

๘. ภิคุเว้นขาดจากการกล่าวถ้อยคำแก่งแย่งกัน เช่น
ว่า ท่านไม่รู้ทั่วถึงธรรมวินัยนี้ ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึง ท่านรู้จักทั่วถึง
ธรรมวินัยนี้ได้อย่างไร ท่านปฏิบัติผิด ข้าพเจ้าปฏิบัติถูก ถ้อยคำ

ของข้าพเจ้าเป็นประโยชน์ของท่านไม่เป็นประโยชน์ คำที่ควร
จะกล่าวก่อนท่านกลับกล่าวภายหลัง คำที่ควรจะกล่าวภายหลัง
ท่านกลับกล่าวก่อน ข้อที่ท่านเคยฆ่าของมาผันแปรไปแล้ว
ข้าพเจ้าจับผิดวาตะของท่านได้แล้ว ข้าพเจ้าข่มท่านได้แล้ว
ท่านจงถอนวาตะเสีย มิฉะนั้นจะแก้ไขเสียถ้าสามารถ

๙. ภิกษุเว้นขาดจากการประกอบพฤติกรรมและการรับ
ใช้ คือ รับเป็นทูตของพระราชา ราชมหาอำมาตย์ กษัตริย์
พราหมณ์ คฤหบดีและกุมารว่า ท่านจงไปในที่นี้ ท่านจงไปใน
ที่โน้น ท่านจงนำเอาสิ่งนี้ไป ท่านจงนำเอาสิ่งนี้ในที่โน้นมา ดังนี้

๑๐. ภิกษุเว้นขาดจากการพูดหลอกลวง และการพูด
เลียบเคียง คือ พูดเลียบเคียง พูดหวานล้อม พูดและเล็ม
แสวงหาลาภด้วยลาภ (๙/๑๐๔-๑๑๓/๖๑-๖๔)

มหาศีลสำหรับภิกษุ (สามัญญผลสูตร)

๑. ภิกษุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วย
ติรัจฉานวิชา คือ ทายอวิยะ ทายนิमित ทายอุปบาท(โชคกลาง)
ทำนายฝัน ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำ

พิธีเบิกแว่นเวียนเทียน ทำพิธีชดกลบบูชาไฟ ทำพิธีชดร้าบูชาไฟ ทำพิธีชดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต เป็นหมอดูวัยวระ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอปลูกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน เป็นหมอสูง เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง เป็นหมอรักษาแผลหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็นหมอทายอายุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์

๒. ภิกษุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วย ตีรจฉานวิชา คือ ทายลักษณะแก้วมณี ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะศัตรุา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ทายลักษณะกุมาร ทายลักษณะกุมารี ทายลักษณะทาส ทายลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะกระบือ ทายลักษณะโคอุสุภะ ทายลักษณะโค ทายลักษณะแพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนกกระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมฤค

๓. ภิกษุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วย ตีรจฉานวิชา คือ ดูฤกษ์ยามตราทัพว่า พระราชาจักยกออก พระ-

ราชาจักไม่ยกออก พระราชาภายในจักยกเข้าประชิด พระราชา
ภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกจักยกเข้าประชิด พระราชา
ภายในจักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายนอกจัก
ปราชัย พระราชาภายนอกจักมีชัย พระราชาภายในจักปราชัย
พระราชาองค์นี้จักมีชัย พระราชาองค์นี้จักปราชัย เพราะเหตุ
นี้ ๆ

๔. ภิกษุเว้นขาดจากการเลี้ยงชีพ โดยทางผิดด้วย
ติรัจฉานวิชา คือ พยากรณ์ว่า จักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส
จักมีนักษัตรคราส ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินถูกทาง ดวง
จันทร์ดวงอาทิตย์จักเดินผิดทาง ดาวนักษัตรจักเดินถูกทาง ดาว
นักษัตรจักเดินผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดิน
ไหว จักมีฟ้าร้อง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรจัก
ขึ้น ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรจักตก ดวงจันทร์ดวง
อาทิตย์และดาวนักษัตรจักมัวหมอง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และ
ดาวนักษัตรจักกระจ่าง จันทรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้
สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักษัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์เดินถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์
ดวงอาทิตย์เดินผิดทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตรเดินถูก
ทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตรเดินผิดทางจักมีผลเป็น
อย่างนี้ มีอุกกาบาตจักมีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจักมีผลเป็น

อย่างนี้ แผ่นดินไหวจักมีผลเป็นอย่างนี้ ฟ้าร้องจักมีผลเป็นอย่าง
นี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรขึ้นจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรตกจักมีผลเป็นอย่างนี้
ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรมัวหมองจักมีผลเป็น
อย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรกระจ่างจักมีผล
เป็นอย่างนี้

๕. ภิกษุเว้นขาดจากการเลียงชีพ โดยทางผิดด้วย
ติรัจฉานวิชา คือ พยากรณ์ว่า จักมีฝนดี จักมีฝนแล้ง จักมีภิกษา
หาได้ง่าย จักมีภิกษาหาได้ยาก จักมีความเกษม จักมีภัย จัก
เกิดโรค จักมีความสำราญหาโรคมิได้ หรือนับคะแนนคำนวณ
นับประมวลแต่งกายัพย โลกายตศาสตร์

๖. ภิกษุเว้นขาดจากการเลียงชีพ โดยทางผิดด้วย
ติรัจฉานวิชา คือ ให้ฤกษ์อาวาหมงคล ให้ฤกษ์วิวาหมงคล ดู
ฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่าย
ทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ยาผดุงครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลั่น
กระดังงา ร่ายมนต์ให้คางแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั่น ร่ายมนต์ไม่ให้
หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรงกระจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็น
หมอทรงเจ้า บวงสรวงพระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม
ร่ายมนต์พนไฟ ทำพิธีเชิญขวัญ

๗. ภิกษุเว้นขาดจากการเลียงชีพ โดยทางผิดด้วย

ติรัจฉานวิชา คือ ทำพิธีบนบาน ทำพิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำกะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชาย ให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธีปลุกเรื้อน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่น น้ำมนต์ รตนน้ำมนต์ ทำพิธีบูชาไฟ ประยุสาสำรอก ประยุสาถ่าย ประยุสาถ่ายโทษเบื้องบน ประยุสาถ่ายโทษเบื้องล่าง ประยุสาแก้ ปวดศีรษะ หุงน้ำมันหยอดหู ประยุสาตา ประยุยานัตถ์ ประยุสาทา กัด ประยุสาทาสมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ใส่ยา ชะแผล

ดูกรมหาบพิตร ภิกษุสมบุรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่ ประสพภัยแต่ไหนๆ เลย เพราะศีลสังวรนั้น ภิกษุสมบุรณ์ด้วย อริยศีลชั้นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจากโทษในภายใน ดูกร มหาบพิตร ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชื่อว่าเป็นผู้ถึง พร้อมด้วยศีล (๙/๑๑๔-๑๒๑/๖๔-๖๗)

โทษแห่งศีลวิบัติ

ดูกรคหบดีทั้งหลาย โทษแห่งศีลวิบัติของคนทุศีลมี ๕ ประการ เหล่านี้

๑. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติในโลกนี้ย่อมเข้าถึงความเสื่อม

แห่งโรคทรัพย์ใหญ่หลวง เพราะเหตุแห่งความประมาท

๒. ชื่อเสียงอันลามกของคนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติย่อมเสียหาย เฟื่องฟุ้งไป

๓. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติ เข้าไปหาบริษัทใดๆ เช่น ชัตติยบริษัท พรหมณบริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้ครั่นคร้าม ขวยเขิน

๔. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติ ย่อมเป็นผู้หลงทำกาละ

๕. คนทุศีล ผู้มีศีลวิบัติ เบื่องหน้าแต่แตกกาย ตายไป ย่อมเข้าถึงอบาย ทุคติ วินิบาต นรก (๕/๖๘/๗๐-๗๑)

อานิสงส์แห่งศีลสมบัติ

ดูกรคหบดีทั้งหลาย อานิสงส์แห่งศีลสมบัติของคนมีศีล มี ๕ ประการ เหล่านี้

๑. คนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีลในโลกนี้ ย่อมได้กองโรคทรัพย์ใหญ่หลวง เพราะเหตุแห่งความไม่ประมาท

๒. ชื่อเสียงอันดีงามของคนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมเฟื่องฟุ้งไป

๓. คนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล เข้าไปหาบริษัทใดๆ เช่น

ขัตติยบริษัท พรหมณบริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อม
เป็นผู้แก่แล้วกล้า ไม่ขวยเขิน

๔. คนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมไม่หลงทำกาละ

๕. คนมีศีล ถึงพร้อมด้วยศีล เบื้องหน้าแต่แตกกาย ตาย
ไป ย่อมเข้าถึงสุคติ โลก สวรรค์ (๕/๖๙/๗๑)

๓.

ภิกขุวิภังค์

วินัยสำหรับพระภิกษุ

กาลอันควรบัญญัติพระวินัย (เวรัญชกัณฑ์)

ตถาคตผู้เดียวจรรู้กาลอันควร พระศาสดายังไม่บัญญัติสิกขาบท ยังไม่แสดงปาติโมกข์แก่สาวก ตลอดเวลาที่อาสวัฐฐานิยธรรม(ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งอาสวะ)บางเหล่ายังไม่ปรากฏในสงฆ์ในศาสนา นี้ ต่อเมื่อใดอาสวัฐฐานิยธรรมบางเหล่าปรากฏในสงฆ์ในศาสนา นี้ เมื่อนั้นพระศาสดาจึงจะบัญญัติสิกขาบท แสดงปาติโมกข์แก่สาวก เพื่อกำจัดอาสวัฐฐานิยธรรมเหล่านั้น (๑/๘/๑๑)

เหตุบัญญัติพระวินัย (ปาราชิกกัณฑ์)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การกระทำของภิกษุโมฆบุรุษเหล่า นั้นนั้น ไม่เหมาะ ไม่สม ไม่ควร ไม่ใช่กิจของสมณะ ใช้ไม่ได้ ไม่ควรทำ ไม่เป็นไปเพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส หรือเพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว (๑/๘๓/๒๔๑)

คุณของสิกขาบท (ปาราชิกกัณฑ์)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราจักบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย อาศัยอำนาจประโยชน์ ๑๐ ประการ คือ เพื่อความรับว่าดีแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อความสำราญแห่งสงฆ์ ๑ เพื่อข่มบุคคลผู้เก้อยาก ๑ เพื่ออยู่สำราญแห่งภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ๑ เพื่อป้องกันอาสวะอันจะบังเกิดในปัจจุบัน ๑ เพื่อกำจัดอาสวะอันจักบังเกิดในอนาคต ๑ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส ๑ เพื่อความเลื่อมใสยิ่งของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว ๑ เพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม ๑ เพื่อให้ถือตามพระวินัย ๑
(๑/๒๐/๒๖-๒๗)

ปาราชิก ว่าด้วยการพินสภาพภิกษุ (ปาราชิกกัณฑ์)

๑. ภิกษุใดเสพเมถุนธรรม เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้
(๑/๒๐/๒๗)

อนึ่ง ภิกษุใดเสพเมถุนธรรมโดยที่สุดแม้ในสัตว์ดิรัจฉาน
ตัวเมีย เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ (๑/๒๒/๓๐)

อนึ่ง ภิกษุใด ถึงพร้อมซึ่งสิกขาบทและสาชีพของภิกษุ
ทั้งหลายแล้ว ไม่บอกคินสิกขา ไม่ทำความเป็นผู้ทุรพลให้แจ้ง
เสพเมถุนธรรม โดยที่สุดแม้ในสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย เป็นปาราชิก
หาสังวาสมิได้ (๑/๒๔/๓๑)

๒. อนึ่ง ภิกษุใด ถือเอาทรัพย์อันเจ้าของไม่ได้ให้ ด้วย
ส่วนแห่งความเป็นขโมย(คือมีจิตคิดลัก) จากบ้านก็ดี จากป่าก็
ดี แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้ (๑/๘๔/๒๔๔)

๓. อนึ่ง ภิกษุใดจงใจพรากกายมนุษย์จากชีวิต หรือ
แสวงหาศัตราอันจะปลิดชีวิตให้แก่กายมนุษย์นั้น หรือ
พรรณาคุนแห่งความตาย หรือชักชวนเพื่ออันตายโดยหลายนัย
แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก หาสังวาสมิได้
(๑/๑๘๐/๒๙๔-๒๙๕)

๔. อนึ่ง ภิกษุใดไม่รู้เฉพาะ กล่าวอวดอุตตริมนุสสธรรม
อันเป็นความรู้ความเห็นอย่างประเสริฐอย่างสามารถ น้อมเข้า
มาในตนว่า ข้าพเจ้ารู้อย่างนี้ ข้าพเจ้าเห็นอย่างนี้ ครั้นสมัยอื่น
แต่นั้น อันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม เป็น
อันต้องอาบัติแล้ว มุ่งความหมดจด จะพึงกล่าวอย่างนี้ว่า แนะ
ท่าน ข้าพเจ้าไม่รู้เช่นนั้นได้กล่าวว่ารู้ไม่เห็นเช่นนั้นได้กล่าว

ว่าเห็น ได้พุทพโล่อยๆ เป็นเท็จเปล่าๆ แม้ภิกษุนี้ก็เป็นปาราชิก
หาสังวาสมิได้ เว้นไว้แต่สำคัญว่าได้บรรลุนิจจัง (๑/๒๓๒/๓๓๕)

สังฆาทิเสส ว่าด้วยอาบัติที่ต้องเข้าปริวาสจึงจะพ้นได้ (เตรสกัณฑ์)

๑. ภิกษุปล่อยสุกกะ(อสฺจ)ด้วยความจงใจ เป็นสังฆาทิ-
เสส เว้นไว้แต่ฝัน (๑/๓๐๒/๔๔๑)

๒. อนึ่ง ภิกษุใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว ถึง
ความเคล้าคลึงด้วยกายกับมาตุคาม คือจับมือก็ตาม จับช่องนม
ก็ตาม ลูบคลำอวัยวะอันใดอันหนึ่งก็ตาม เป็นสังฆาทิเสส
(๑/๓๗๕/๕๐๗)

๓. อนึ่ง ภิกษุใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว พุด
เคาะมาตุคามด้วยวาจาชั่วหยาบ เหมือนชายหนุ่มพุดเคาะหญิง
สาวด้วยวาจาพาดพิงเมถุน เป็นสังฆาทิเสส (๑/๓๘๗/๕๒๙)

๔. อนึ่ง ภิกษุใด กำหนดแล้ว มีจิตแปรปรวนแล้ว กล่าว
คุณแห่งการบำเรอกามของตนในสำนักมาตุคาม ด้วยถ้อยคำ
พาดพิงเมถุนว่า น้องหญิง สตรีใดบำเรอผู้ประพฤติพรหมจรรย์

มีศีล มีกัลยาณธรรม เช่นเรา ด้วยธรรมนั้น นั้นเป็นยอดแห่งความ
บำเรอทั้งหลาย เป็นสังฆาติเสส (๑/๔๑๔/๕๔๙)

๕. อนึ่ง ภิกษุใด ถึงความเป็นผู้ชักสื่อ บอกความประสงค์
ของบุรุษแก่สตรีก็ดี บอกความประสงค์ของสตรีแก่บุรุษก็ดี ใน
ความเป็นเมื่อกก็ตาม ในความเป็นชู้ก็ตาม เป็นสังฆาติเสส แม้
แก่หญิงแพศยาอันจะพึงอยู่ร่วมชั่วขณะ เป็นสังฆาติเสส
(๑/๔๒๖/๕๖๖)

๖. อนึ่ง ภิกษุผู้จะสร้างกุฏิอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะ
ตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง พึงสร้างให้ได้ประมาณ โดยยาว
๑๒ คืบ โดยกว้างในรวมใน ๗ คืบ ด้วยคืบสุคต พึงนำภิกษุทั้ง
หลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้
อันมีชานรอบ หากภิกษุสร้างกุฏิด้วยอาการขอเอาเอง ในที่อัน
มีผู้จองไว้ อันหาชานรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อ
แสดงที่ หรือสร้างให้ล่วงประมาณ เป็นสังฆาติเสส
(๑/๕๐๐/๖๓๐)

๗. อนึ่ง ภิกษุจะให้สร้างวิหารใหญ่อันมีเจ้าของ เฉพาะ
ตนเอง พึงนำภิกษุทั้งหลายไปเพื่อแสดงที่ ภิกษุเหล่านั้นพึง
แสดงที่อันไม่มีผู้จองไว้ อันมีชานรอบ หากภิกษุให้สร้างวิหาร
ใหญ่ ในที่อันมีผู้จองไว้ อันหาชานรอบมิได้ หรือไม่นำภิกษุทั้ง
หลายไปเพื่อแสดงที่ เป็นสังฆาติเสส (๑/๕๒๒/๖๕๕)

๘. อนึ่ง ภิกษุใด ชัดใจ มีโทษะ ไม่แช่มชื่น ตามกัจจิง

ภิกษุด้วยธรรมมีโทษถึงปาราชิก อันหามูลมิได้ ด้วยหมายว่า แม้
 ไฉนเราจะยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น
 อันผู้ใดผู้หนึ่ง ถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อธิกรณ์
 นั้นเป็นเรื่องหามูลมิได้ แลภิกษุยังอิงโทษะอยู่ เป็นสังฆาทิเสส
 (๑/๕๔๕/๖๗๓)

๙. อนึ่ง ภิกษุใด ชัดใจ มีโทษะ ไม่แฉ่มขึ้น ถือเอาเอกเทศ
 บางแห่งแห่งอธิกรณ์อันเป็นเรื่องอื่น ให้เป็นเพียงเลศ ตามก่าจัด
 ซึ่งภิกษุ ด้วยธรรมอันมีโทษถึงปาราชิก ด้วยหมายว่า แม้ไฉน
 เราจักยังเธอให้เคลื่อนจากพรหมจรรย์นี้ได้ ครั้นสมัยอื่นแต่นั้น
 อันผู้ใดผู้หนึ่งถือเอาตามก็ตาม ไม่ถือเอาตามก็ตาม แต่อธิกรณ์
 นั้นเป็นเรื่องอื่นแท้ เอกเทศบางแห่ง เธอถือเอาพอเป็นเลศ แล
 ภิกษุยังอิงโทษะอยู่ เป็นสังฆาทิเสส (๑/๕๖๔/๖๘๙)

๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้
 พร้อมเพรียงหรือถือเอาอธิกรณ์อันเป็นเหตุแตกกัน ยกย่องยืน
 อยู่ ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่า
 ได้ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง หรืออย่าได้ถือ
 เอาอธิกรณ์อันเป็นเหตุแตกกันยกย่องยืนอยู่ ขอท่านจงพร้อม
 เพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ประองตองกัน
 ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุนั้น อันภิกษุ
 ทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุ

นั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้นั้นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นสังฆาติเสส (๑/๕๙๓/๗๑๓)

๑๑. อนึ่ง มีภิกษุผู้ประพฤติตาม ผู้พูดเข้ากันของภิกษุนั้นแล ๑ รูปบ้าง ๒ รูปบ้าง ๓ รูปบ้าง เธอทั้งหลายกล่าวอย่างนี้ว่า ขอท่านทั้งหลายอย่าได้กล่าวคำอะไรๆ ต่อภิกษุนั้น ภิกษุนั้นกล่าวอุกกรรมด้วย ภิกษุนั้นกล่าวอุกวินัยด้วย ภิกษุนั้นถือเอาความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้ากล่าวด้วย เธอทราบความพอใจและความชอบใจของพวกข้าพเจ้าจึงกล่าว คำที่เธอกล่าวนั้น ย่อมควรแม้แก่พวกข้าพเจ้า ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย อย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุนั้นหาใช่ผู้กล่าวอุกกรรมไม่ด้วย ภิกษุนั้นหาใช่ผู้กล่าวอุกวินัยไม่ด้วย ความทำลายสงฆ์อย่าได้ชอบแม้แก่พวกท่าน ขอพวกท่านจงพร้อมเพรียงด้วยสงฆ์ เพราะว่าสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ประองตองกัน ไม่วิวาทกัน มีอุเทศเดียวกัน ย่อมอยู่ผาสุก แลภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอทั้งหลายถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรม

นั้นเสีย สละได้อย่างนี้นั้นเป็นการดี หากเธอทั้ง หลายไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส (๑/๖๐๐/๗๑๘-๗๑๙)

๑๒. อนึ่ง ภิกษุเป็นผู้มีสัญชาติแห่งคนว่ายาก อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ในสิกขาบททั้งหลายอันเนื่องในอุเทศ ทำตนให้เป็นผู้อันใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ด้วยกล่าวได้ว่า พวกท่านอย่าได้กล่าวอะไรต่อเรา เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่วก็ตาม แม้เราก็จักไม่กล่าวอะไรๆ ต่อพวกท่านเหมือนกัน เป็นคำดีก็ตาม เป็นคำชั่วก็ตาม ขอพวกท่านจงเว้นจากการว่ากล่าวเราเสีย ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้ทำตนให้เป็นผู้อันใครๆ ว่ากล่าวไม่ได้ ขอท่านจงทำตนให้เขาว่ากล่าวได้แล แม้ท่านก็จงว่ากล่าวภิกษุทั้งหลายโดยชอบธรรม แม้ภิกษุทั้งหลายก็จักว่ากล่าวท่านโดยชอบธรรม เพราะว่าเป็นบริษัทของพระผู้มีพระภาคนั้น เจริญแล้วด้วยอาการอย่างนี้คือด้วยว่ากล่าวซึ่งกันและกัน ด้วยเตือนกันและกันให้ออกจากอาบัติ แลภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้อย่างนี้ นั้นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นสังฆาทิเสส (๑/(๖๐๗/๗๒๓-๗๒๔)

๑๓. อนึ่ง ภิกษุเข้าไปอาศัยบ้านก็ดี นิคมก็ดี แห่งใดแห่งหนึ่งอยู่ เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของเธอ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันเธอประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกไปเสียจากอาวาสนี้ ท่านอย่าอยู่ในที่นี้ และภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ พึงว่ากล่าวภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า พวกภิกษุถึงความพอใจด้วย ถึงความขัดเคืองด้วย ถึงความหลงด้วย ถึงความกลัวด้วย ย่อมขับภิกษุบางรูป ย่อมไม่ขับภิกษุบางรูป เพราะอาบัติเช่นเดียวกัน ภิกษุนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้กล่าวอย่างนั้น ภิกษุทั้งหลาย หาได้ถึงความพอใจไม่ หาได้ถึงความขัดเคืองไม่ หาได้ถึงความหลงไม่ หาได้ถึงความกลัวไม่ ท่านเองแล เป็นผู้ประทุษร้ายสกุล มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของท่าน เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย และสกุลทั้งหลายอันท่านประทุษร้ายแล้ว เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ท่านจงหลีกไปเสียจากอาวาสนี้ ท่าน

อย่าอยู่ในที่นี้

แลภิกษุชั้นนั้น อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยัง
ยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุชั้นนั้น อันภิกษุทั้งหลายพึงสวดสม
ณุภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากเธอ
ถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละ
ได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละเสีย เป็นสังฆาติเสส
(๑/๖๒๑/๗๓๕-๗๓๖)

อนิยตะ
ว่าด้วยอาบัติที่ไม่แน่นอน
เป็นปาราชิก สังฆาติเสส หรือปาจิตตียกได้
(อนิยตกัณฑ์)

๑. อนึ่ง ภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือใน
อาสนะกำบังพอจะทำการได้กับมาตุคามผู้เดียว อุบาสิกามี
วาจาที่เชื่อได้ เห็นภิกษุกับมาตุคามนั้นนั่นแล้ว พุดขึ้นด้วยธรรม
๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยปาราชิกก็ดี ด้วยสังฆาติ
เสสก็ดี ด้วยปาจิตตียกได้ ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับ
ด้วยธรรม ๓ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยปาราชิกบ้าง

ด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วยปาจิตติยบ้าง อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น ธรรมนี้ชื่อ อนียต

๒. อนึ่ง สถานหาเป็นอาสนะกำบังไม่เลยทีเดียว หาเป็นที่พอจะทำการได้ไม่ แต่เป็นที่พอจะพูดเคาะมาตุคามด้วยวาจาช่วยยับยั้งได้อยู่ แลภิกษุใดรูปเดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับด้วยมาตุคามผู้เดียว ในอาสนะมีรูปอย่างนั้น อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้ เห็นภิกษุกับมาตุคามนั้นนั้นแล้ว พูดขึ้นด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือด้วยสังฆาติเสสก็ดี ด้วยปาจิตติยก็ดี ภิกษุปฏิญาณซึ่งการนั่ง พึงถูกปรับด้วยธรรม ๒ ประการ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ด้วยสังฆาติเสสบ้าง ด้วยปาจิตติยบ้าง อีกอย่างหนึ่ง อุบาสิกามีวาจาที่เชื่อได้นั้น กล่าวด้วยธรรมใด ภิกษุนั้นพึงถูกปรับด้วยธรรมนั้น แม้ธรรมนี้ก็ชื่อ อนียต

นิสสัคคีย์ ว่าด้วยการได้ที่ไม่สมควร ต้องสละออก (นิสสัคคียกัณฑ์)

๑. อนึ่ง ภิกษุใดทรงอธิเรกจีวร เป็นนิสสัคคียปาจิตติย

หากจำเป็น พึงทรงอดิเรกจีวรได้ ๑๐ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้
ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๒/๑-๒/๓)

๒. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว ถ้าภิกษุ
อยู่ปราศจากไตรจีวร แม้สิ้นราตรีหนึ่ง เป็นนิสสัคคียปาจิตติย
เว้นแต่ภิกษุได้รับอนุญาตจากสงฆ์ (๒/๑๑/๑๑)

๓. จีวรของภิกษุสำเร็จแล้ว กฐินเดาะเสียแล้ว อกาลจีวร
เกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุหวังอยู่ก็พึงรับ ครั้นรับแล้ว พึงรับให้ทำ ถ้า
ผ่านนั้นมีไม่พอ เมื่อความหวังว่าจะได้มีอยู่ ภิกษุนั้นพึงเก็บจีวร
นั้นไว้ได้เดือนหนึ่งเป็นอย่างยิ่ง เพื่อจีวรที่ยังบกพร่องจะได้
พอกัน ถ้าเก็บไว้ยิ่งกว่ากำหนดนั้น แม้ความหวังว่าจะได้มีอยู่
ก็เป็นนิสสัคคีย ต้องอาบัติปาจิตติย (๒/๓๓/๑๙)

๔. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ภิกษุณีผู้มีใช้ญาติชกก็ดี ย่อมกัฏฐิ
กัฏฐิซึ่งจีวรเก่า เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๒/๔๒/๒๖)

๕. อนึ่ง ภิกษุใดรับจีวรจากมือภิกษุณีผู้มีใช้ญาติ เป็น
นิสสัคคียปาจิตติย เว้นไว้แต่เป็นของแลกเปลี่ยนกัน (๒/๔๘/๓๕)

๖. อนึ่ง ภิกษุใดขอต่อพ่อเจ้าเรือนก็ดี ต่อแม่เจ้าเรือนก็
ดี ผู้มีใช้ญาติเป็นนิสสัคคียปาจิตติย นอกจากสมัยจำเป็น เช่น
จีวรถูกชิงเอาไปก็ดี มีจีวรฉิบหายก็ดี (๒/๕๔/๔๓)

๗. อนึ่ง ถ้าพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีใช้ญาติ
พิจารณาต่อภิกษุนั้นด้วยจีวรเป็นอันมาก เพื่อนำไปได้ตามใจ

ภิกษุหนึ่งพึงยินดีจีวรมีอุตราสงค์อันตราวาสกเป็นอย่างมากจาก
จีวรเหล่านั้น ถ้ายินดียิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคียปาจิตติย

(๒/๕๘/๔๗-๔๘)

๘. อนึ่ง มีพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติ ตระ
เตรียมทรัพย์ สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะภิกษุไว้ว่า เราจักจ่ายจีวร
ด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้เพื่อภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวร ถ้าภิกษุ
นั้นเขาไม่ได้พิจารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้วถึงการกำหนดในจีวร
ในสำนักของเขาว่า ดีละ ท่านจงจ่ายจีวรเช่นนั้น หรือเช่นนั้น ด้วย
ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรนี้ แล้วยังรูปให้ครองเกิด เป็นนิสสัคคีย-
ปาจิตติย เพราะความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี (๒/๖๒/๕๓)

๙. อนึ่ง มีพ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มิใช่ญาติสอง
คน ตระเตรียมทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืน ๆ ไว้เฉพาะภิกษุ
ว่า เราทั้งหลายจักจ่ายจีวรเฉพาะผืน ๆ ด้วยทรัพย์สำหรับจ่าย
จีวรเฉพาะผืน ๆ เหล่านี้แล้ว ยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจีวรหลายผืน
ด้วยกัน ถ้าภิกษุนั้นเขาไม่ได้พิจารณาไว้ก่อน เข้าไปหาแล้วถึง
การกำหนดในจีวรในสำนักของเขาว่า ดีละ ขอท่านทั้งหลายจง
จ่ายจีวรเช่นนั้นด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรเฉพาะผืน ๆ เหล่านี้
แล้ว ทั้งสองคนรวมกัน ยังรูปให้ครองจีวรผืนเดียวเกิด เป็นนิส-
สัคคียปาจิตติย เพราะความเป็นผู้ใคร่ในจีวรดี (๒/๖๖/๕๔)

๑๐. อนึ่ง พระราชาก็ดี ราชอำมาตย์ก็ดี พราหมณ์ก็ดี

คบที่ดีก็ดี ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไปด้วยเหตุเฉพาะภิกษุว่า เจ้าจงจ่ายจิวรด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรนี้ แล้วยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจิวร ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรนี้นำมาเฉพาะท่าน ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร ภิกษุนั้นพึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไม่ พวกเรารับแต่จิวรอันเป็นของควรโดยกาล ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใคร ๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ? ภิกษุผู้ต้องการจิวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอารามหรืออุบาสกให้เป็นไวยาวัจกร ด้วยคำว่า คนนั้นแลเป็นไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาวัจกรนั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว ท่านจงเข้าไปหา เขาจักให้ท่านครองจิวรตามกาล ภิกษุผู้ต้องการจิวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้ว พึงทวงพึงเตือนสองสามครั้งว่า รูปต้องการจิวร ภิกษุทวงอยู่เตือนอยู่สองสามครั้ง ยังไวยาวัจกรนั้นให้จัดจิวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั้นเป็นการดี ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ พึงยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก เธอยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก หากยังไวยาวัจกรนั้นให้จัดจิวรสำเร็จได้ นั้นเป็นการดี ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ หากพยายามให้ยิ่งกว่านั้น แล้วยังจิวรนั้นให้สำเร็จ

เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ ถ้าให้สำเร็จไม่ได้พึงไปเองก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ ในสำนักที่ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปเฉพาะภิกษุใด ทรัพย์นั้นหาสำเร็จประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่ ท่านจงทวงเอาทรัพย์ของท่านคืน ทรัพย์ของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย นี่เป็นสิ่งที่ควรทำในเรื่องนั้น (๒/๓๐/๖๕-๖๖)

๑๑. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำผ้ารองนั่งเจ็ดด้วยไหม เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ (๒/๓๔/๓๑)

๑๒. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำผ้ารองนั่งด้วยขนเจียมดำล้วน เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ (๒/๓๘/๓๖)

๑๓. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้ารองนั่งใหม่ พึงถือเอาขนเจียมดำ ๒ ส่วน ขนเจียมขาว ๑ ส่วน ขนเจียมแดง ๑ ส่วน ถ้าภิกษุไม่ถือเอาขนเจียมดำ ๒ ส่วน ขนเจียมขาว ๑ ส่วน ขนเจียมแดง ๑ ส่วน ให้ทำผ้ารองนั่งใหม่ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ (๒/๘๒/๘๐)

๑๔. อนึ่ง ภิกษุให้ทำผ้ารองนั่งใหม่แล้ว พึงทรงไว้ให้ได้ ๖ ปี ถ้ายังหย่อนกว่า ๖ ปี เธอสละเสียก็ดี หรือยังไม่สละแล้ว ให้ทำผ้ารองนั่งใหม่ เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับอนุญาตจากสงฆ์ (๒/๘๓/๘๖)

๑๕. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้ารองนั่ง พึงถือเอาคืบสุดโดยรอบแห่งสันถัดเก่า เพื่อทำให้เสียสี ถ้าภิกษุไม่ถือเอาคืบสุด

โดยรอบแห่งผ้ารองนั่งเก่า ให้ทำใหม่หมด เป็นนิสสัคคีย-
ปาจิตติย (๒/๙๓/๙๒)

๑๖. อนึ่ง ขนเจียมเกิดขึ้นแก่ภิกษุผู้เดินทางไกล ภิกษุ
ต้องการพึงรับได้ ครั้นรับแล้ว เมื่อคนถือไม่มี พึงถือไปด้วยมือ
ของตนเองตลอดระยะทาง ๓ โยชน์เป็นอย่างมาก ถ้าเธอถือ
เอาไปยิ่งกว่านั้น แม้คนถือไม่มี เป็นนิสสัคคียปาจิตติย
(๒/๙๗/๙๖)

๑๗. อนึ่ง ภิกษุใด ยังภิกษุณีผู้มีโชฎฐาติ ให้ชกก็ดี ให้ย้อม
ก็ดี ให้สาวกัฏฐิซึ่งขนเจียม เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๒/๑๐๑/๑๐๑)

๑๘. อนึ่ง ภิกษุใด รับกัฏฐิ ให้รับกัฏฐิ ซึ่งทอง เงิน หรือยินดี
ทอง เงินอันเขาเก็บไว้ให้ เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๒/๑๐๕/๑๑๐)

๑๙. อนึ่ง ภิกษุใดถึงความซื้อขายด้วยเงินตรามีประการ
ต่าง ๆ เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๒/๑๐๙/๑๑๔)

๒๐. อนึ่ง ภิกษุใดถึงการแลกเปลี่ยนมีประการต่าง ๆ
เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๒/๑๑๓/๑๒๐)

๒๑. อนึ่ง ภิกษุใด ทรงอธิเรกบาตร เป็นนิสสัคคีย-
ปาจิตติย หากจำเป็น พึงทรงไว้ได้ ๑๐ วัน เป็นอย่างยิ่ง ภิกษุ
ให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๒/๑๑๘/๑๒๖)

๒๒. อนึ่ง ภิกษุใด มีบาตรมีแพล่น้อยกว่าห้าแพล ให้จ่าย
บาตรใหม่เป็นนิสสัคคียปาจิตติย ภิกษุนั้นพึงสละบาตรใบนั้น
ในภิกษุบริษัท บาตรใบสุดท้ายแห่งภิกษุบริษัทนั้น พึงมอบให้

แก่ภิกษุ นั้นสั่งว่า ภิกษุ นี้บาตรของท่าน พึงทรงไว้กว่าจะแตก
นี้เป็นสิ่งที่ควรทำในเรื่องนั้น (๒/๑๓๐/๑๓๓)

๒๓. อนึ่ง มีเกสขันธ์ครุฑของภิกษุผู้อาพาธ คือ เนยใส
เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ภิกษุรับประทานของนั้นแล้ว พึง
เก็บไว้ฉันได้เจ็ดวันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป เป็น
นิสสัคคียปาจิตติย์ (๒/๑๔๐/๑๔๘)

๒๔. ภิกษุรู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีก ๑ เดือน ทำการ
แสวงหาจีวรคือผ้าอาบน้ำฝนได้ รู้ว่าฤดูร้อนยังเหลืออีกกึ่งเดือน
พึงทำนุ่งได้ ถ้าเธอรู้ว่าฤดูร้อนเหลือต่ำกว่า ๑ เดือน แสวงหา
จีวร คือผ้าอาบน้ำฝน รู้ว่าฤดูร้อนเหลือต่ำกว่ากึ่งเดือน ทำนุ่ง
เป็นนิสสัคคียปาจิตติย์ (๒/๑๔๕/๑๕๓)

๒๕. อนึ่งภิกษุใดให้จีวรแก่ภิกษุเองแล้ว โกรธ น้อยใจ
ชิงเอาจากี้ดี ให้ชิงเอาจากี้ดี เป็นนิสสัคคียปาจิตติย์
(๒/๑๔๙/๑๕๘)

๒๖. อนึ่ง ภิกษุใดขอตัดายมาเองแล้ว ยังช่างหูกให้ทอจีวร
เป็นนิสสัคคียปาจิตติย์ (๒/๑๕๓/๑๖๓)

๒๗. อนึ่ง พ่อเจ้าเรือนก็ดี แม่เจ้าเรือนก็ดี ผู้มีโชติ สั่ง
ช่างหูกให้ทอจีวรเฉพาะภิกษุ ถ้าภิกษุนั้น เขาไม่ได้พิจารณาไว้
ก่อน เข้าไปหาช่างหูก แล้วถึงความกำหนดในจีวรในสำนักของ
เขานั้นว่า จีวรผืนนี้ทอเฉพาะรูปของท่านจงทำให้ยาว ให้กว้าง

ให้แน่น ให้เป็นของที่ขึงดี ให้เป็นของที่ทอดดี ให้เป็นของที่สาางดี ให้เป็นของที่กรีดดี แม้โฉนรูปจะให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล แก่ท่าน ครั้นกล่าวอย่างนี้แล้ว ภิกษุนั้นให้ของเล็กน้อยเป็นรางวัล โดยที่สุดแม้สักว่าบิณฑบาต เป็นนิสสัคคียปาจิตติย^๒ (๒/๑๕๗/๑๖๙-๑๗๐)

๒๘. วันปุณณมีที่ครบ ๓ เดือน แห่งเดือนกัตติกา ยังไม่มาอีก ๑๐ วัน อัจเจกจิวร เกิดขึ้นแก่ภิกษุ ภิกษุรู้ว่าเป็นอัจเจกจิวร^๒ พึงรับไว้ได้ ครั้นรับไว้แล้วพึงเก็บไว้ได้จนตลอดสมัยที่เป็นจิวรกาล ถ้าเธอเก็บไว้ยิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคียปาจิตติย^๒ (๒/๑๖๑/๑๗๕)

๒๙. อนึ่ง ภิกษุจำพรรษาแล้ว จะอยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่าเป็นที่มีรังเกียจ มีภัยจำเพาะหน้า ตลอดถึงวันเพ็ญเดือน ๑๒ ปรรณายอยู่ พึงเก็บจิวร ๓ ผืน ผืนใดผืนหนึ่งไว้ในละแวกบ้านได้ และปึงจยอะไรๆ เพื่อจะอยู่ปราศจากจิวรนั้นจะพึงมีแก่ภิกษุนั้น ภิกษุนั้นพึงอยู่ปราศจากจิวรนั้นได้ ๖ คินเป็นอย่างยิ่ง ถ้าเธออยู่ปราศยิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคียปาจิตติย เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับอนุญาตจากสงฆ์ (๒/๑๖๕/๑๘๐-๑๘๑)

๓๐. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ น้อมลามกที่เขาน้อมไว้เป็นของจะถวายสงฆ์มาเพื่อตน เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๒/๑๖๙/๑๘๗)

^๒อัจเจกจิวรหมายถึงจิวรรับร้อน ที่ทายกผู้มีเหตุรับร้อนขอถวายก่อนกำหนดเวลาปกติ

ปาจิตติย

ว่าด้วยอาบัติที่ต้องแสดงความสำนึกจึงทำคืนได้

(ปาจิตติยกัณฑ์)

๑. เป็นปาจิตติยในเพราะสัมปชามุสาวาท(กล่าวเท็จทั้งที่รู้) (๒/๑๗๓/๑๙๒)

๒. เป็นปาจิตติยในเพราะโอมสวาท(คำพูดเสียดแทงให้เจ็บใจ) (๒/๑๘๕/๒๐๖)

๓. เป็นปาจิตติยในเพราะส่อเสียดเหน็บแนม (๒/๒๕๕/๒๗๖)

๔. อนึ่ง ภิกษุใดยังอนุปสัมบันให้กล่าวธรรมโดยบท(ขึ้นต้นพร้อมกัน จบลงพร้อมกัน) เป็นปาจิตติย (๒/๒๘๔/๒๙๐)

๕. อนึ่ง ภิกษุใดนอนร่วมกับอนุปสัมบัน เป็นปาจิตติย หากจำเป็น ห้ามยิ่งกว่า ๒-๓ คืบ (๒/๒๙๐/๒๙๔)

๖. อนึ่ง ภิกษุใดนอนร่วมกับมาตุคาม เป็นปาจิตติย (๒/๒๙๔/๒๙๘)

๗. อนึ่ง ภิกษุใดแสดงธรรมแก่มาตุคาม เป็นปาจิตติย หากจำเป็น ห้ามแสดงเกิน ๕-๖ คำ เว้นแต่มีบุรุษผู้รู้เพียงสาอยู่ด้วย (๒/๓๐๐/๓๐๒)

๘. อนึ่ง ภิกษุใดบอกอุตตริมนุสสธรรมแก่อนุปสัมบัน เป็นปาจิตติยเพราะมีจริง (๒/๓๐๕/๓๐๘)

๙. อนึ่ง ภิกษุใด บอกอาบัติชั่วหยาบของภิกษุก่อนอุปสัมบัน เป็นปาจิตติย เว้นไว้แต่ภิกษุได้รับสมมติ (๒/๓๔๒/๓๔๒)

๑๐. อนึ่ง ภิกษุใด ชุตก็ดี ให้ชุตก็ดี ซึ่งปฐพี เป็นปาจิตติย (๒/๓๔๙/๓๔๔)

๑๑. เป็นปาจิตติย ในเพราะพราภพ (๒/๓๕๔/๓๔๘)

๑๒. เป็นปาจิตติย ในเพราะความเป็นผู้กล่าวกลบเกลื่อน หรือพยายามทำให้สงฆ์ลำบาก (๒/๓๖๑/๓๕๓)

๑๓. เป็นปาจิตติย ในเพราะความเป็นผู้ให้โทษนาหรือบ่นว่า (๒/๓๖๙/๓๕๖)

๑๔. อนึ่ง ภิกษุใดวางไว้แล้วก็ดี ให้วางไว้แล้วก็ดี ซึ่งเตียงก็ดี ตั้งก็ดี พูกก็ดี แก้อีกก็ดี อันเป็นของสงฆ์ในที่แจ้ง เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้เก็บก็ดี ซึ่งเสนาสนะที่วางไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย เป็นปาจิตติย อนึ่ง มีพระพุทธานุญาตให้ภิกษุเก็บเสนาสนะไว้ในปะรำหรือที่โคนไม้ หรือในที่ซึ่งนกจะไม่ถ่ายมูลรดได้ตลอดแปดเดือนที่มีไข้ฤดูฝน

(๒/๓๗๔-๓๗๕/๓๖๐)

๑๕. อนึ่ง ภิกษุใด ปูแล้วก็ดี ให้ปูแล้วก็ดี ซึ่งที่นอนในวิหารเป็นของสงฆ์ เมื่อหลีกไป ไม่เก็บเองก็ดี ไม่ให้เก็บก็ดี ซึ่งที่นอนอันปูไว้นั้น หรือไม่บอกมอบหมาย ไปเสีย เป็นปาจิตติย

(๒/๓๗๙/๓๖๔)

๑๖. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ สำเร็จการนอนแทรกแซงภิกษุ

ผู้เข้าไปก่อนในวิหารของสงฆ์ ด้วยหมายว่า ผู้ใดมีความคับใจ
ผู้นั้นจักหลีกไปเอง เป็นปาจิตติย (๒/๓๘๓/๓๖๖)

๑๗. อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ ชัดใจ จุศคร่าก็ดี ให้จุศคร่าก็ดี
ซึ่งภิกษุจากวิหารของสงฆ์ เป็นปาจิตติย (๒/๓๘๗/๓๗๐)

๑๘. อนึ่ง ภิกษุใด นั่งทับกัฏฐิ นอนทับกัฏฐิ ซึ่งเตียงกัฏฐิ ซึ่ง
ตั่งกัฏฐิ อันมีเท้าเสียบ บนร้านในวิหารเป็นของสงฆ์ เป็นปาจิตติย
(๒/๓๙๒/๓๗๓)

๑๙. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำซึ่งวิหารใหญ่ จะวางเช็ดหน้าเพียง
ไรแต่กรอบแห่งประตู จะบริกรรมช่องหน้าต่าง พึงยืนในที่
ปราศจากของสดเขียว อำนวยให้พอกได้ ๒-๓ ชั้น ถ้าเธออำนวย
ยิ่งกว่านั้น แม้ยืนในที่ปราศจากของสดเขียว ก็เป็นปาจิตติย
(๒/๓๙๗/๓๗๗)

๒๐. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ว่ามีตัวสัตว์ รดกัฏฐิ ให้รดกัฏฐิ
ซึ่งหญังกัฏฐิ ดินกัฏฐิ เป็นปาจิตติย (๒/๔๐๒/๓๗๙)

๒๑. อนึ่ง ภิกษุใดไม่ได้รับสมมติ กล่าวสอนพวกภิกษุณี
(เทียบเคียงอุบาสิกาด้วย) เป็นปาจิตติย (๒/๔๐๖/๓๘๔)

๒๒. ภิกษุ แม้ได้รับสมมติแล้ว เมื่อพระอาทิตย์อัสดง
แล้ว กล่าวสอนพวกภิกษุณี(เทียบเคียงอุบาสิกาด้วย) เป็น
ปาจิตติย (๒/๔๒๕/๓๙๓)

๒๓. อนึ่ง ภิกษุใด เข้าไปสั่งสอนพวกภิกษุณีถึงที่อาศัย

แห่งภิกษุณี เป็นปาจิตติยฺ ยกเว้นภิกษุณีอาพาธ

(๒/๔๓๐/๓๙๗)

๒๔. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุสั่งสอนพวกภิกษุณีเพราะเหตุอาภิส เป็นปาจิตติยฺ (๒/๔๓๔/๓๙๙)

๒๕. อนึ่ง ภิกษุใด ให้จีวรแก่ภิกษุณีผู้มีโชฎาติ เป็นปาจิตติยฺ เว้นไว้แต่แลกเปลี่ยนกัน (๒/๔๔๓/๔๐๔)

๒๖. อนึ่ง ภิกษุใด เย็บกัฐี ให้เย็บกัฐี ซึ่งจีวร เพื่อภิกษุณีผู้มีโชฎาติ เป็นปาจิตติยฺ (๒/๔๔๗/๔๐๗)

๒๗. อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้ว เดินทางไกลด้วยกันกับภิกษุณี โดยที่ สุดแม่สีนระยะหมู่บ้านหนึ่ง เป็นปาจิตติยฺ ยกเว้นเป็นทางที่มีภัยเฉพาะหน้า (๒/๔๕๒/๔๑๐)

๒๘. อนึ่ง ภิกษุใดชักชวนกันแล้ว โดยสารเรือลำเดียว กับภิกษุณี เป็นปาจิตติยฺ เว้นไว้แต่ข้ามฟาก (๒/๔๕๗/๔๑๔)

๒๙. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ฉนบิณฑบาตอันภิกษุณีแนะนำให้ ถวาย เป็นปาจิตติยฺ เว้นแต่คฤหัสถ์ปรารภไว้ก่อน (๒/๔๖๒/๔๑๙)

๓๐. อนึ่ง ภิกษุใด ผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับภิกษุณีผู้เดียว เป็นปาจิตติยฺ (๒/๔๖๖/๔๒๑)

๓๑. ภิกษุพึงฉันอาหารในโรงทานได้ครั้งหนึ่ง ถ้าฉันยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตติยฺ เว้นแต่ภิกษุอาพาธ (๒/๔๗๑/๔๒๕)

๓๒. เป็นปาจิตติยฺในเพราะฉนเป็นหมู่ เว้นแต่ภิกษุอาพาธ

เว้นแต่เป็นสมัยถวายจีวร สมัยทำจีวร คราวเดินทางไกล คราวที่โดยสารไปในเรือ เป็นสมัยประชุมใหญ่ หรือเป็นภัตตินิมิต्तของสมณะ (๒/๔๘๒/๔๓๒)

๓๓. เป็นปาจิตติย เพราะรับนิมนต์ในที่หนึ่ง แต่ไปฉันในที่อื่นมาก่อน เว้นแต่อาพาธ หรือเป็นสมัยถวายจีวร หรือเป็นสมัยทำจีวร (๒/๔๘๙/๔๓๘)

๓๔. อนึ่ง เขาปวารณาเฉพาะภิกษุผู้เข้าไปสู่ตระกูล ด้วยขนมก็ดีด้วยสัตตุงก็ดี เพื่อนำไปได้ตามปรารภณา ภิกษุผู้ต้องการพึงรับได้เต็ม ๒-๓ บาตร ถ้าวรณิกกว่านั้นเป็นปาจิตติย ครั้นรับเต็ม ๒-๓ บาตรแล้ว นำออกจากที่นั้นแล้ว พึงแบ่งปันกับภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นสิ่งที่ควรทำในเรื่องนั้น (๒/๔๙๕/๔๔๔)

๓๕. อนึ่ง ภิกษุใดฉันเสร็จ ห้ามภัตรแล้ว เคี้ยวอีกก็ดี ฉันทอีกก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันทก็ดี เป็นปาจิตติย เว้นแต่เป็นเดน (๒/๕๐๐/๔๔๙)

๓๖. อนึ่ง ภิกษุใดรู้อยู่ เฟ่งจะหาโทษให้ นำไปปวารณา ภิกษุผู้ฉันเสร็จห้ามภัตรแล้ว ด้วยของเคี้ยวก็ดี ด้วยของฉันทก็ดี อันมิใช่เดน บอกว่า นิมนต์เถิด ภิกษุเคี้ยวก็ตาม ฉันทก็ตาม พอเธอฉันแล้ว ภิกษุผู้นิมนต์เป็นปาจิตติย (๒/๕๐๔/๔๕๓)

๓๗. อนึ่ง ภิกษุใด เคี้ยวก็ดี ฉันทก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉันทก็ดี ในเวลาวิกาล เป็นปาจิตติย (๒/๕๐๘/๔๕๗)

๓๘. อนึ่ง ภิกษุใด เคี้ยวก็ดี ฉั่นก็ดี ซึ่งของเคี้ยวก็ดี ซึ่งของฉั่นก็ดี ที่ทำการสังสม เป็นปาจิตติย (๒/๕๑๒/๔๖๐)

๓๙. อนึ่ง ภิกษุใด ขอโภชนะอันประณีตเห็นปานนี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ปลา เนื้อ นมสด นมสั้ม เพื่อประโยชน์แก่ตน แล้วฉั่น เป็นปาจิตติย เว้นแต่อาพาธ (๒/๕๑๓/๔๖๓)

๔๐. อนึ่ง ภิกษุใด กลืนอาหารที่เขายังไม่ได้ให้ ล้วงช่องปาก เป็นปาจิตติย เว้นไว้แต่น้ำและไม้ชำระฟัน (๒/๕๑๓/๔๖๓)

๔๑. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ของเคี้ยวก็ดี ของกินก็ดี แก่ขอเจลกก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วยมือของตน เป็นปาจิตติย (๒/๕๑๓/๔๖๓)

๔๒. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวต่อภิกษุอย่างนี้ว่า ท่านจงมาเข้าไปสู่บ้านหรือสู่ณคมาเพื่อบิณฑบาตด้วยกัน เรายังเขาให้ถวายแล้วก็ดี ไม่ให้ถวายแล้วก็ดี แก่เธอ แล้วส่งไปด้วยคำว่า ท่านจงไปเถิด การพูดก็ดี การนั่งก็ดี ของเรากับท่าน ไม่เป็นผาสุกเลย การพูดก็ดี การนั่งก็ดี ของเราคนเดียว ย่อมเป็นผาสุก ทำความหมายอย่างนี้เท่านั้นแลให้เป็นปัจจัย หาใช่ออย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตติย (๒/๕๓๑/๔๗๕)

๔๓. อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนั่งแทรกแซงในตระกูลที่มีคน ๒ คน (คือมีเณร ๑ บุรุษ ๑) ทั้งสองคนยังไม่ออกจาก

กัน ซึ่งทั้งสองคนหาใช่ผู้ปราศจากราคะไม่) เป็นปาจิตติย (๒/๕๓๕/๔๗๘)

๔๔. อนึ่ง ภิกษุใด สำเร็จการนั่งในที่ลับ คือ ในอาสนะ กำบังกับมาตุคาม เป็นปาจิตติย (๒/๕๓๙/๔๘๐)

๔๕. อนึ่ง ภิกษุใด ผู้เดียว สำเร็จการนั่งในที่ลับกับ มาตุคามผู้เดียว เป็นปาจิตติย (๒/๕๔๓/๔๘๓)

๔๖. อนึ่ง ภิกษุใด รับนิมนต์แล้ว มีภัตตรอยู่แล้ว ถึงความ เป็นผู้เที่ยวไปในตระกูลทั้งหลายก่อนฉันทกัถี ทีหลังฉันทกัถี เป็น ปาจิตติย เว้นแต่สมัถยถวายจีวร และสมัถยทำจีวร (๒/๕๕๐/๔๘๙)

๔๗. ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงยินดีปวารณาด้วยปัจจัยเพียง สี่เดือน เว้นไว้แต่ปวารณาอีก เว้นไว้แต่ปวารณาเป็นนิตย ถ้า เรายินดียิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตติย (๒/๕๕๖/๔๙๔)

๔๘. อนึ่ง ภิกษุใด ไปเพื่อจะดูเสนา(กองทัพ)อันยกออก แล้ว เป็นปาจิตติย เว้นไว้แต่มีญาติป่วยในกองทัพ (๒/๕๖๓/๔๙๘)

๔๙. อนึ่ง ภิกษุใด มีกิจจำเป็นเพื่อจะไปสู่เสนา ภิกษุนั้น พึงอยู่ได้ในเสนาเพียง ๒-๓ คีน ถ้าอยู่ยิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตติย (๒/๕๖๗/๕๐๑)

๕๐. อนึ่ง ถ้าภิกษุอยู่ในเสนา ๒-๓ คีน ไปสู่สนามรบก็ดี ไปสู่ที่พัคพลกัถี ไปสู่ที่จัดขบวนทัพกัถี ไปดูกองทัพที่จัดเป็น ขบวนแล้วกัถี เป็นปาจิตติย (๒/๕๗๒/๕๐๔)

๕๑. เป็นปาจิตติย ในเพราะดื่มสุราและเมรัย

(๒/๕๗๕/๕๐๘)

๕๒. เป็นปาจิตติย ในเพราะจี้อื่นด้วยนิ้วมือให้หัวเราะ

(๒/๕๗๙/๕๑๐)

๕๓. เป็นปาจิตติย ในเพราะเล่นน้ำ (๒/๕๘๖/๕๑๓)

๕๔. เป็นปาจิตติย ในเพราะความขึ้นทำผิด ไม่เอื้อเพื่อ
คำห้ามปรามตามวินัย (๒/๕๙๒/๕๑๕)

๕๕. อนึ่ง ภิกษุใดหลอนซึ่งภิกษุ เป็นปาจิตติย

(๒/๕๙๘/๕๑๗)

๕๖. อนึ่ง ภิกษุใด มุ่งการฝัง ตัดก็ดี ให้ตัดก็ดี ซึ่งไฟ เป็น
ปาจิตติย เว้นไว้แต่อาพาธ และการจุดแสงสว่าง (๒/๖๐๖/๕๒๐)

๕๗. อนึ่ง ภิกษุใด ยังหย่อนกึ่งเดือน อาบน้ำ เป็น
ปาจิตติย เว้นไว้แต่ในฤดูร้อนและต้นฤดูฝน หรืออาพาธ หรือ
ทำงาน หรือเดินทางไกล หรือมีพายุฝน (๒/๖๑๕/๕๒๗)

๕๘. อนึ่ง ภิกษุได้จีวรมาใหม่ พึงถือเอาวัตถุสำหรับทำให้
เสียสี่ ๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ของเขี้ยวครามก็ได้ ตาม
ก็ได้ ของด้าคล้าก็ได้ ถ้าภิกษุไม่ถือเอาวัตถุสำหรับทำให้เสียสี่
๓ อย่าง อย่างใดอย่างหนึ่ง ใช้จีวรใหม่ เป็นปาจิตติย

(๒/๖๑๙/๕๒๙)

๕๙. อนึ่ง ภิกษุใดวิกัป(ให้หรือฝาก)จีวรเอง แก่ภิกษุก็ดี

ภิกษุณีก็ดี สิกขมานาก็ดี สามเณรก็ดี สามเณรีก็ดี แล้วใช้สอย
จีวรนั้น ซึ่งไม่ให้เขาถอนก่อน เป็นปาจิตติย (๒/๖๒๓/๕๓๒)

๖๐. อนึ่ง ภิกษุใด ช้อนก็ดี ให้ช้อนก็ดี ซึ่งบาตรก็ดี จีวร
ก็ดี ผ้าปูนึ่งก็ดี กล่องเข็มก็ดี ประคดเอวก็ดี ของภิกษุ โดยที่สุด
แม้หมายจะหวัระาะ เป็นปาจิตติย (๒/๖๒๗/๕๓๕)

๖๑. อนึ่ง ภิกษุใด แกล้งพรากสัตว์จากชีวิต เป็นปาจิตติย
(๒/๖๓๑/๕๓๘)

๖๒. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ บริโศคน้ำมีตัวสัตว์ เป็นปาจิตติย
(๒/๖๓๕/๕๔๐)

๖๓. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ฟ้นอธิกรณ์ที่ทำเสร็จแล้วตาม
ธรรม เพื่อทำอีก เป็นปาจิตติย (๒/๖๓๙/๕๔๒)

๖๔. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ปิดอาบัติชั่วหยาบของภิกษุ เป็น
ปาจิตติย (๒/๖๔๔/๕๔๕)

๖๕. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ยังบุคคลมีปีหย่อน ๒๐ ให้
อุปสมบท บุคคลนั้นไม่เป็นอุปสัมบันด้วย ภิกษุทั้งหลายนั้นถูก
ติเตียนด้วย นี่เป็นปาจิตติยในเรื่องนั้น (๒/๖๕๐/๕๔๙)

๖๖. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสาย
เดียวกันกับพวกพาหนะผู้เป็นโจร โดยที่สุดแม้สิ้นระยะหมู่บ้าน
หนึ่ง เป็นปาจิตติย (๒/๖๕๔/๕๕๒)

๖๗. อนึ่ง ภิกษุใด ชักชวนแล้ว เดินทางไกลสายเดียวกัน

กับมาตุคาม โดยที่สุตแม่สินระยะหมู่บ้านหนึ่ง เป็นปาจิตติย (๒/๖๕๘/๕๕๕)

๖๘. อนึ่ง ภิกษุใด กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า ท่านอย่าได้พูดอย่างนั้น ท่านอย่าได้กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้า การกล่าวต่อพระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ติดอก พระผู้มีพระภาคเจ้าไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย แน่ะเธอ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง และภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น ภิกษุนั้นขึ้นถืออยู่อย่างนั้นแล ภิกษุนั้นอันภิกษุทั้งหลายพึงสวดประกาศห้ามจนหนที่ ๓ ถ้าเธอถูกสวดประกาศห้ามอยู่จนหนที่ ๓ สละมิจฉาทิฏฐินั้นเสียได้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่สละ เป็นปาจิตติย (๒/๖๖๒/๕๕๙)

๖๙. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ กินร่วมกัถิ อยู่ร่วมกัถิ สำเร็จการนอนด้วย กันกัถิ กับภิกษุผู้กล่าวมิจฉาธรรม ยังไม่ได้ทำกรรมอันสมควร ยังไม่ได้สละทิฏฐินั้น เป็นปาจิตติย (๒/๖๖๙/๕๖๒)

๗๐. ถ้าแม่สมณทเทศ(สามเณร)กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้ารู้ทั่วถึงธรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงแสดงแล้ว โดยประการที่

ตรัสว่าเป็นธรรมทำอันตรายได้อย่างไร ธรรมเหล่านั้นหาอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริงไม่ สมณทูตเหล่านั้น อันภิกษุทั้งหลาย พึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า อาวุโส สมณทูต เธออย่าได้พูดอย่างนั้น เธออย่าได้กล่าวต่อพระผู้มีพระภาค การกล่าวต่อพระผู้มีพระภาคไม่ดีดอก พระผู้มีพระภาคไม่ได้ตรัสอย่างนั้นเลย อาวุโส-สมณทูต พระผู้มีพระภาคตรัสธรรมทำอันตรายไว้โดยบรรยายเป็นอันมาก ก็แลธรรมเหล่านั้นอาจทำอันตรายแก่ผู้เสพได้จริง และสมณทูตเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนั้น ขึ้นถืออยู่อย่างนั้นเทียว สมณทูตเหล่านั้นอันภิกษุทั้งหลาย พึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แนะอาวุโส สมณทูต เธออย่าอ้างพระผู้มีพระภาคนั้นว่าเป็นพระศาสดาของเธอตั้งแต่วันนี้ไป และพวกสมณทูตอื่นยอมได้การนอนร่วมเพียง ๒-๓ คืบ กับภิกษุทั้งหลายอันใด แม้ภิกษาที่ได้การนอนร่วมนั้นไม่มีแก่เธอ เจ้าคนเสีย เจ้าจงไป เจ้าจงฉิบหายเสีย อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ เกลี้ยกล่อมสมณทูตผู้ถูกให้ฉิบหายเสียอย่างนั้นแล้ว ให้อุปัฏฐากก็ดี กินร่วมก็ดี สำเร็จการนอนร่วมก็ดี เป็นปาจิตติย (๒/๖๗๔/๕๖๘)

๗๑. อนึ่ง ภิกษุใด อันภิกษุทั้งหลายว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม กล่าวอย่างนี้ว่า แนะเธอ ฉันจักยังไม่ศึกษาในสิกขาบทนี้ ตลอดเวลาที่ยังไม่ได้สอบถามภิกษุอื่นผู้ฉลาดผู้ทรงวินัย เป็นปาจิตติย ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้ศึกษาอยู่ ควรรู้ทั่วถึง ควร

สอบถาม ควรตริตรอง นี่เป็นสิ่งที่ควรทำในเรื่องนั้น (๒/๖๘๐/๕๗๓)

๗๒. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อมีใครสวดปาติโมกข์อยู่ กล่าวอย่างนี้ว่า ประโยชน์อะไรด้วยสิกขาบทเล็กน้อยเหล่านี้ที่สวดขึ้นแล้ว ช่างเป็นไปเพื่อความรำคาญ เพื่อความลำบาก เพื่อความยุ่งเหยิง นีกระไร เป็นปาจิตติย เพราะกันว่าสิกขาบท (๒/๖๘๕/๕๗๖)

๗๓. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อพระวินัยธรสวดปาติโมกข์อยู่ทุก กิ่งเดือน กล่าวอย่างนี้ว่า ฉันเพิ่งรู้เดี๋ยวนี้เองว่า เออ ธรรมแบบนี้ ก็มาแล้วในสูตร มาสู่ทุกกิ่งเดือน ถ้าภิกษุทั้งหลายอื่นรู้ว่า ภิกษุนี้เคยนั่งเมื่อสวดปาติโมกข์ ๒-๓ คราวมาแล้ว เพิ่งปรับเธอ ตามธรรมด้วยอาบัติที่ต้องในเรื่องนั้น และพึงยกความหลงขึ้น แก่เธอเพิ่มอีกว่า แน่ะเธอ ไม่ใช่ลาภของเธอ เธอได้ไม่ดีแล้ว ด้วยเหตุว่าเมื่อปาติโมกข์กำลังสวดอยู่ เธอหาทำในใจให้สำเร็จ ประโยชน์ดีไม่ นี่เป็นปาจิตติย ในความเป็นผู้แสวงทำหลงนั้น (๒/๖๘๙/๕๗๙)

๗๔. อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ น้อยใจ ให้ทำร้ายภิกษุ เป็น ปาจิตติย (๒/๖๙๕/๕๘๒)

๗๕. อนึ่ง ภิกษุใด โกรธ น้อยใจ เจือฝ้ามือขึ้นแก่ภิกษุ เป็นปาจิตติย (๒/๖๙๙/๕๘๔)

๗๖. อนึ่ง ภิกษุใด พยายามกำจัดซึ่งภิกษุด้วยอาบัติ- สัณฑาติเสสอันหามูลมิได้ เป็นปาจิตติย (๒/๗๐๓/๕๘๖)

๗๗. อนึ่ง ภิกษุใด แกล้งก่อความรำคาญแก่ภิกษุด้วย หมายความว่า ความไม่ผาสุกจักมีแก่เธอแม้ครู่หนึ่ง หาใช่ออย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตติย (๒/๗๐๗/๕๘๙)

๗๘. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อภิกษุทั้งหลายเกิดหมากัน เกิด ทะเลาะกันถึงการวิวาทกัน ยืนแอบฟังด้วยหมายความว่าจักได้ฟังคำ ที่เธอพูดกัน เจตนาอย่างนี้ หาใช่ออย่างอื่นไม่ เป็นปาจิตติย (๒/๗๑๑/๕๙๒)

๗๙. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ฉันทะ(ความยินดี)เพื่อกรรมอันเป็น ธรรมแล้ว ถึงความบ่นว่าในภายหลัง เป็นปาจิตติย (๒/๗๑๕/๕๙๕)

๘๐. อนึ่ง ภิกษุใด เมื่อเรื่องอันจะพึงวินิจฉัยยังเป็นไป อยู่ในสงฆ์ ไม่ให้ฉันทะแล้วลุกจากอาสนะหลีกไปเสีย เป็น ปาจิตติย (๒/๗๑๙/๕๙๘)

๘๑. อนึ่ง ภิกษุใด กับสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกัน ให้จิวรแก่ ภิกษุแล้ว ภายหลังบ่นว่า ภิกษุทั้งหลายนี้อมลาภของสงฆ์ไป ตามชอบใจ เป็นปาจิตติย (๒/๗๒๓/๖๐๑)

๘๒. อนึ่ง ภิกษุใด รู้อยู่ น้อมลาภที่เขาน้อมไปจะถวาย สงฆ์มาเพื่อบุคคล เป็นปาจิตติย (๒/๗๒๗/๖๐๔)

๘๓. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับบอกก่อน ก้าวล่วงธรณีเข้าไป ในห้องของพระราชานุรักษ์ได้รับมรธาภิเษกแล้ว ที่พระราช ายังไม่ได้เสด็จออก ที่รตนะยังไม่ออก(พระมเหสีหรือทั้งสองพระ-

องค์ยังไม่เสด็จออก) เป็นปาจิตติย (๒/๗๓๔/๖๑๑)

๘๔. อนึ่ง ภิกษุใด เก็บเอากัฏฐิ ให้เก็บเอากัฏฐิ ซึ่งรัตนะกัฏฐิ ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะกัฏฐิ เป็นปาจิตติย เว้นไว้แต่ในวัดที่อยู่ หรือในที่อยู่พัก เมื่อภิกษุเก็บเอากัฏฐิ ให้เก็บเอากัฏฐิ ซึ่งรัตนะกัฏฐิ ซึ่งของที่สมมติว่ารัตนะกัฏฐิ ในวัดที่อยู่กัฏฐิ ในที่อยู่พักกัฏฐิ พึงเก็บไว้ด้วยหมายความว่า ของผู้ใด ผู้นั้นจะได้นำไป นี่เป็นสิ่งที่ควรทำในเรื่องนั้น (๒/๗๔๐/๖๑๗)

๘๕. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่อำลาภิกษุที่มีอยู่แล้วเข้าไปสู่บ้าน ในเวลาวิกาล เป็นปาจิตติย เว้นไว้แต่มีกิจรีบด่วน (๒/๗๔๗/๖๒๒)

๘๖. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำกลองเข้ม ด้วยกระดูกกัฏฐิ ด้วยงากัฏฐิ ด้วยเขากัฏฐิ เป็นปาจิตติย ที่ให้ต่อยทำลายเสีย (๒/๗๕๑/๖๒๕)

๘๗. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำเตียงกัฏฐิ ตังกัฏฐิ ใหม่ พึงทำให้มีเท่าเพียง ๘ นิ้วสุคต เว้นไว้แต่แม่แครงเปื่องต่ำ เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตติย ให้ตัดออกเสีย (๒/๗๕๕/๖๒๗)

๘๘. อนึ่ง ภิกษุใด ให้ทำเตียงกัฏฐิ ตังกัฏฐิ เป็นของหุ้มนุ่น เป็นปาจิตติย ให้รื้อเสีย (๒/๗๕๙/๖๒๙)

๘๙. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าสำหรับนั่ง พึงให้ทำให้ได้ประมาณ นี้ประมาณในคำนั้นคือ โดยยาว ๒ คืบ โดยกว้างคืบครึ่ง ชายคืบหนึ่ง ด้วยคืบสุคต เธอทำให้ล่วงประมาณนั้นไป

เป็นปาจิตติย์ ที่ให้ตัดเสีย (๒/๗๖๔/๖๓๒)

๙๐. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าปิดฝี พึงให้ทำให้ได้ประมาณนี้ประมาณในคำนั้นคือ โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบ ด้วยคืบสุคต เธอให้ล่วงประมาณนั้นไป เป็นปาจิตติย์ ที่ให้ตัดเสีย (๒/๗๖๘/๖๓๔)

๙๑. อนึ่ง ภิกษุผู้ให้ทำผ้าอาบน้ำฝน พึงให้ทำให้ได้ประมาณนี้ประมาณในคำนั้นคือ โดยยาว ๖ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบครึ่ง ด้วยคืบสุคต เธอทำให้ล่วงประมาณนั้น เป็นปาจิตติย์ มีอันให้ตัดเสีย (๒/๗๗๒/๖๓๖)

๙๒. อนึ่ง ภิกษุใดให้ทำจีวรมีประมาณเท่าสุคตจีวร หรือยิ่งกว่า เป็นปาจิตติย์ มีอันให้ตัดเสีย นี่ประมาณแห่งสุคตจีวรของพระสุคตคือ โดยยาว ๙ คืบ โดยกว้าง ๖ คืบสุคต (๒/๗๗๖/๖๓๘)

ปาฏิเทสนียะ ว่าด้วยความผิดที่ต้องติเตียนตนเองจึงพ้นผิด (ปาฏิเทสนียกัณฑ์)

๑. อนึ่ง ภิกษุใด รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ด้วยมือของตน จากมือของภิกษุณีผู้มีโชฎาติ ผู้เข้าไปและสู่ละแวกบ้าน แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี อันภิกษุนั้นพึงแสดงคินว่า แนะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคิน ฉันแสดงคินธรรมนั้น (๒/๗๘๑/๖๔๒)

๒. อนึ่ง ภิกษุทั้งหลายรับนิมนต์ฉันอยู่ในสกุล ถ้าภิกษุณีมายื่นสิ่งเสียบอยู่ในที่นั้นว่า จงถวายแกงในองค์นี้ จงถวายข้าวในองค์นี้ ภิกษุทั้งหลายนั้นพึงรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกเลี่ยงไปเสียตลอดเวลาที่ภิกษุฉันอยู่ ถ้าภิกษุแม้รูปหนึ่งไม่กล่าวออกไป เพื่อจะรุกรานภิกษุณีนั้นว่า น้องหญิง เธอจงหลีกเลี่ยงไปเสียตลอดเวลาที่ภิกษุฉันอยู่ ภิกษุเหล่านั้นพึงแสดงคินว่า แนะเธอ พวกฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคิน พวกฉันแสดงคินธรรมนั้น (๒/๗๘๔/๖๔๕-๖๔๖)

๓. อนึ่ง ภิกษุใด ไม่ได้รับนิมนต์ก่อน มิใช่ผู้อาพาธ รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี ในตระกูลทั้งหลายที่สงฆ์สมมติว่าเป็นเสกขะ(ผู้มีศรัทธาแต่หย่อนโศกทรัพย์)ด้วยมือของตน แล้วเคี้ยว

ก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุฉันพึงแสดงคืบว่า แนะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่า
ดี ไม่เป็นที่สบาย ควรจะแสดงคืบ ฉันแสดงคืบธรรมนั้น

(๒/๗๙๐/๖๕๑)

๔. อนึ่ง ภิกษุใด อยู่ในเสนาสนะป่า ที่รู้กันว่ามีภัยเฉพาะ
หน้า รับของเคี้ยวก็ดี ของฉันก็ดี อันเขาไม่ได้บอกให้รู้ไว้ก่อน ด้วย
มือของตน ในที่อยู่ หากไม่ใช่ผู้อาพาธ เคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุฉัน
พึงแสดงคืบว่า แนะเธอ ฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นที่สบาย ควร
จะแสดงคืบ ฉันแสดงคืบธรรมนั้น (๒/๗๙๔-๗๙๕/๖๕๔-๖๕๕)

เสขิยะ

ว่าด้วยจรรยาบรรณทอณงาม

(เสขิยกัณฑ์)

๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักนุ่งเป็นปริมณฑล
เรียบร้อย (๒/๘๐๐/๖๖๐)

๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักห่มเป็นปริมณฑล
เรียบร้อย (๒/๘๐๑/๖๖๐)

๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายดี ไปใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๐๒/๖๖๑)

๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายดี นั่งใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๐๓/๖๖๒)

๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมดี ไปใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๐๔/๖๖๒)

๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักสำรวมดี นั่งใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๐๕/๖๖๓)

๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีตาทอดลง ไปใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๐๖/๖๖๓)

๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีตาทอดลง นั่งใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๐๗/๖๖๔)

๙. ภิกษุทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไปในละแวกบ้านด้วย
ทั้งวิกิผ้า (๒/๘๐๘/๖๖๔)

๑๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งในละแวก
บ้านด้วยทั้งวิกิผ้า (๒/๘๐๙/๖๖๕)

๑๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่หวัเราะล้น ไป
ในละแวกบ้าน (๒/๘๑๐/๖๖๖)

๑๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่หวัเราะล้น นั่ง
ในละแวกบ้าน (๒/๘๑๑/๖๖๖)

๑๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสียงน้อย ไปใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๑๒/๖๖๗)

๑๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักมีเสีียงน้อย นั่งใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๑๓/๖๖๘)

๑๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เดินโยกกาย ไป
ในละแวกบ้าน (๒/๘๑๔/๖๖๘)

๑๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งโยกกาย ใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๑๕/๖๖๙)

๑๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกวแขน ไปใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๑๖/๖๖๙)

๑๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ไกวแขน นั่งใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๑๗/๖๗๐)

๑๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงศีรษะ ไป
ในละแวกบ้าน (๒/๘๑๘/๖๗๑)

๒๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่โคลงศีรษะ นั่ง
ในละแวกบ้าน (๒/๘๑๙/๖๗๑)

๒๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำความค้ำ ไป
ในละแวกบ้าน (๒/๘๒๐/๖๗๓)

๒๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำความค้ำ นั่ง
ในละแวกบ้าน (๒/๘๒๑/๖๗๓)

๒๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่คลุมศีรษะ ไป
ในละแวกบ้าน (๒/๘๒๒/๖๗๔)

๒๔. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่คลุมศีรษะ นั่ง
ในละแวกบ้าน (๒/๘๒๓/๖๗๔)

๒๕. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่กระโหย่ง ไปใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๒๔/๖๗๕)

๒๖. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่นั่งรัดเข่า ใน
ละแวกบ้าน (๒/๘๒๕/๖๗๖)

๒๗. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตโดย
เอื้อเพื่อ (๒/๘๒๖/๖๗๖)

๒๘. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักมองแต่ในบาตรรับ
บิณฑบาต (๒/๘๒๗/๖๗๗)

๒๙. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตมีสุปะ
(กับข้าว)เสมอกัน (๒/๘๒๘/๖๗๗)

๓๐. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตจด
เสมอขอบบาตร (๒/๘๒๙/๖๗๘)

๓๑. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักฉ้นบิณฑบาตโดย
เอื้อเพื่อ (๒/๘๓๐/๖๗๙)

๓๒. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักมองดูอยู่ในบาตร
ฉ้นบิณฑบาต (๒/๘๓๑/๖๗๙)

๓๓. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักฉ้นบิณฑบาตไม่
แห้ว (๒/๘๓๒/๖๘๐)

๓๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักฉนฺปิณฑบาตมีสุปะ
เสมอกัน (๒/๘๓๓/๖๘๑)

๓๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ขย้มลงแต่ยอด
ฉนฺปิณฑบาต (๒/๘๓๔/๖๘๑)

๓๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่กลบแกงก็ดี
กับข้าวก็ดี ด้วยข้าวสุก เพราะความอยากได้มาก (๒/๘๓๕/๖๘๒)

๓๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ขอสุปะก็ดี ข้าว
สุกก็ดี เพื่อประโยชน์แก่ตน ฉนฺ เว้นไว้แต่อาพาธ (๒/๘๓๗/๖๘๔)

๓๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เพ่งโพนทะนา
แลดูบาตรของผู้อื่น (๒/๘๓๘/๖๘๕)

๓๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ทำคำข้าวให้
ใหญ่นัก (๒/๘๓๙/๖๘๕)

๔๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักทำคำข้าวให้
กลมกล่อม (๒/๘๔๐/๖๘๖)

๔๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เมื่อคำข้าวยังไม่นำมาถึง
เราจักไม่อ้าปาก (๒/๘๔๑/๖๘๗)

๔๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราฉนฺอยู่ จักไม่สอดมือ
ทั้งนั้นเข้าไปในปาก (๒/๘๔๒/๖๘๗)

๔๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า ปากยังมีคำข้าว เราจัก
ไม่พูด (๒/๘๔๓/๖๘๘)

๔๔. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทะคำข้าว

(๒/๘๔๔/๖๘๘)

๔๕. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทัดคำข้าว

(๒/๘๔๕/๖๘๙)

๔๖. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำแก้มให้

ตู่ย (๒/๘๔๖/๖๘๙)

๔๗. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทัดมือ

(๒/๘๔๗/๖๙๐)

๔๘. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเมล็ดข้าว

ตก (๒/๘๔๘/๖๙๐)

๔๙. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทแลบลิ้น

(๒/๘๔๙/๖๙๑)

๕๐. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงจับๆ

(๒/๘๕๐/๖๙๑)

๕๑. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทำเสียงดัง

ซูดๆ (๒/๘๕๑/๖๙๒)

๕๒. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทเลียมือ

(๒/๘๕๒/๖๙๓)

๕๓. ภิกษุพึงทำการศึกษาว่า เราจักไม่ฉันทขอดบาตร

(๒/๘๕๓/๖๙๔)

๕๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่ฉันเลียริมฝีปาก
(๒/๘๕๔/๖๙๔)

๕๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่รับโถน้ำด้วยมือ
เปื้อน (๒/๘๕๕/๖๙๕)

๕๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เทน้ำล้างบาตร
มีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน (๒/๘๕๖/๖๙๖)

๕๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่
บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ มีร่มในมือ (๒/๘๕๘/๖๙๘)

๕๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่
บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ มีไม้พลองในมือ (๒/๘๕๙/๖๙๙)

๕๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่
บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ มีศาตรา(ของมีคม)ในมือ (๒/๘๖๐/๗๐๐)

๖๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่
บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ มีอาวุธ(ปืน ธนู)ในมือ (๒/๘๖๑/๗๐๑)

๖๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่
บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ สวมเขียงเท้า (๒/๘๖๒/๗๐๒)

๖๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่
บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ สวมรองเท้า (๒/๘๖๓/๗๐๓)

๖๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่
บุคคลไม่ใช่ผู้เจ็บไข้ ไปในยาน (๒/๘๖๔/๗๐๔)

๖๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ้บใช้ อยู่บนที่นอน (๒/๘๖๕/๗๐๔)

๖๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ้บใช้ นั่งรัดเข่า (๒/๘๖๖/๗๐๔)

๖๖. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ้บใช้ พันศีรษะ (๒/๘๖๗/๗๐๕)

๖๗. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ้บใช้ คลุมศีรษะ (๒/๘๖๘/๗๐๖)

๖๘. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งอยู่ที่พื้นดิน จักไม่แสดงธรรมแก่บุคคลไม่ใช่ผู้เจ้บใช้ นั่งบนอาสนะ (๒/๘๖๙/๗๐๖)

๖๙. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรานั่งบนอาสนะต่ำ จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ้บใช้ ผู้นั่งบนอาสนะสูง (๒/๘๗๒/๗๐๙)

๗๐. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เรายืนอยู่ จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ้บใช้ผู้นั่งอยู่ (๒/๘๗๓/๗๐๙)

๗๑. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปข้างหลัง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ้บใช้ ผู้เดินไปข้างหน้า (๒/๘๗๔/๗๑๐)

๗๒. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปนอกทาง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เจ้บใช้ ผู้ไปอยู่ในทาง (๒/๘๗๕/๗๑๑)

๗๓. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ยืนถ่ายอุจจาระ หรือถ่ายปัสสาวะ (๒/๘๗๖/๗๑๑)

๗๔. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่าย
อุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเศษะ บนของสดเขียว

(๒/๘๗๗/๗๑๒)

๗๕. ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่อาพาธ จักไม่ถ่าย
อุจจาระ ปัสสาวะ หรือบ้วนเศษะ ในน้ำ (๒/๘๗๙/๗๑๔)

อธิกรณสมณะ ธรรมเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗ ประการ

ดูรายละเอียดในบทที่ ๗ การระงับอธิกรณ์

๔.

ภิกขุณีวิภังค์ วินัยสำหรับภิกขุณี

ปาราชิก ว่าด้วยการพ้นสภาพภิกษุณี (ปาราชิกกัณฑ์)

๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีความกำหนด ยินดีการอุปก็ดี คลำก็ดี จับก็ดี ต้องก็ดี บีบเคล้นก็ดี ของบุรุษบุคคลผู้กำหนด ใต้รากขวัญลงไป เหนือเข้าขึ้นมา แม้ภิกษุณีนี้ก็เป็นปาราชิก ชื่ออุพฆาณุมณฑลิกา หาสังวาสมิได้ (๓/๑/๔)

๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด รู้รู้ว่าภิกษุณีส่องอาบัติปาราชิก ไม่โจทด้วยตน ไม่บอกแก่คณะ ในเวลาที่ภิกษุณีนั้นยังดำรงเพศอยู่ก็ดี เคลื่อนไปแล้วก็ดี ภูกนาสนะ(บังคับให้สึก)แล้วก็ดี ไปเข้ารีตเดียรัถย์เสียก็ดี ภายหลังนางจึงบอกอย่างนี้ว่า แม่เจ้า เจ้าข้า เมื่อก่อนดิฉันรู้จักภิกษุณีนั้นได้ดีทีเดียวว่า นางเป็นพีหญิง น่องหญิง มีความประพฤตินี้และมีความประพฤตินี้ แต่ดิฉันไม่โจทด้วยตน ไม่บอกแก่คณะ แม้ภิกษุณีนี้ก็เป็นปาราชิก ชื่อวัชชปฏิจฉาทิกา หาสังวาสมิได้ (๓/๑๒/๙)

๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด พึ่งประพฤติตามภิกษุผู้ถูกสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้วตามธรรม ตามวินัย ตามสัตตสุตสน์ ผู้ไม่เอื้อเพื่อ ไม่ทำคินอาบัติ มิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย ภิกษุณีนั้น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แม่

เจ้า ภิกษุณ้นั้นแล อันสงฆ์ผู้พร้อมเพรียงกันยกเสียแล้ว ตามธรรมตามวินัย อันเป็นสัตตศาสนา เป็นผู้ไม่เอื้อเพื่อ ไม่ทำคินอาบัติมิได้ทำภิกษุผู้มีสังวาสเสมอกันให้เป็นสหาย แม่เจ้าอย่าประพฤติดังภิกษุณ้นั้นเลย ภิกษุณีนั่น อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ ยังยกย่องอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุณีนั่น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์(เตือน)สามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้นเสีย หากนางถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย นั่นเป็นการดี หากนางไม่สละเสีย แม่ภิกษุณีนี้นี้ก็เป็นปาราชิก ชื่อออกชิตตานวัตติกา หาสังวาสมิได้

(๓/๑๘/๑๑-๑๒)

๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีความกำหนด ยินดีการที่บุรุษบุคคลผู้กำหนดจับมือก็ดี จับชายผ้าสังฆาฏิกก็ดี ยืนด้วยก็ดี สนทนาด้วยก็ดี ไปสู่ที่นัดหมายกันก็ดี ยินดีการที่บุรุษมาหาตามนัดก็ดี เข้าไปสู่ที่มุงด้วยกันก็ดี ทอดกายเพื่อประโยชน์แก่บุรุษนั้น เพื่อประสงค์จะเสพอสังฆกรรมนั้นก็ดี แม่ภิกษุณีนี้นี้เป็นปาราชิก ชื่ออัญจรวัตถุกา หาสังวาสมิได้ (๓/๒๖/๑๕-๑๖)

ปาราชิกสิกขาบทสำหรับภิกษุณี ๘ สิกขาบท ประกอบด้วยสิกขาบทเฉพาะภิกษุณี ๔ สิกขาบท รวมกับปาราชิกสิกขาบทสำหรับพระภิกษุอีก ๔ สิกขาบท

สังฆาทิเสส ว่าด้วยอาบัติที่ต้องเข้าปรีวาสจึงจะพ้นได้ (สัตตตรสัณห์)

๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ชอบกล่าวหาเรื่องกับคหบดีก็ดี บุตรคหบดีก็ดี ทาสก็ดี กรรมกรก็ดี โดยที่สุด แม้สมณะปริพาชก ภิกษุณีนี้ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติครั้งแรกทำ (๓/๓๑/๑๙)

๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด รู้ยั่วหาญเป็นโจร ผู้ปรากฏเป็นนักโทษประหาร ไม่บอกกล่าวพระราชา หมู่ คณะ นายหมวด หรือนายกอง รับให้บวช เว้นแต่บวชมาแล้ว ภิกษุณีแม้นี้ก็ต่อมธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติครั้งแรกทำ (๓/๓๕/๒๒)

๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้เดียวไปสู่ละแวกบ้านก็ดี ผู้เดียวไปสู่ฝั่งแม่น้ำก็ดี ผู้เดียวอยู่ปราศจากพวกในราตรีก็ดี ผู้เดียวเดินปลีกไปจากคณะก็ดี ภิกษุณีแม้นี้ก็ต่อมธรรมคือสังฆาทิเสส ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติครั้งแรกทำ (๓/๔๓/๒๗)

๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่บอกกล่าวการกสงฆ์ ไม่รู้ฉันทะของคณะ เรียกภิกษุณีผู้ซึ่งสงฆ์พร้อมเพรียงกันยกเสียจากหมู่ตามธรรม ตามวินัย อันเป็นสัตตฤศาสน์แล้วให้เข้าหมู่ ภิกษุณีแม้

นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส ข้อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติ
ขณะแรกทำ (๓/๔๗/๓๐)

๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีความพึงพอใจ รับของเคี้ยวก็ดี ของ
ฉันก็ดี ด้วยมือของตนเอง จากมือของบุรุษบุคคลผู้มีความพึง
พอใจในเธอ แล้วเคี้ยวก็ดี ฉันก็ดี ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรม คือ
สังฆาทิเสส ข้อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ
(๓/๕๒/๓๒)

๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้า บุรุษบุคคล
นั้น มีความพอใจก็ตาม ไม่มีความพอใจก็ตาม จักทำอะไรแก่
แม่เจ้าได้ เพราะแม่เจ้าไม่มีความพอใจ นิมนต์เถิด เจ้าคะ บุรุษ
บุคคลนั้นจะถวายของสิ่งใด เป็นของเคี้ยวหรือของฉันก็ตามแก่
แม่เจ้า ขอแม่เจ้าจงรับประเคนของสิ่งนั้นด้วยมือของตน แล้ว
เคี้ยวหรือฉันเถิด ดังนี้ ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสส
ข้อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติขณะแรกทำ (๓/๕๗/๓๕)

๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด โกรธ ขัดใจ พึงกล่าวอย่างนี้ว่า
ข้าพเจ้าขอบอกคืบพระพุทธเจ้า ขอบอกคืบพระธรรม ขอบอก
คืบพระสงฆ์ ขอบอกคืบสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณีนจะมีเฉพาะ
สมณีสากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณิเหล่าอื่นที่มีความละเอียด
มีความรังเกียจ ใครต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจักประพฤติ
พรหมจรรย์ในสำนักสมณิเหล่านั้น ดังนั้น ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณี

ทั้งหลายฟังกล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าอย่าได้โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคืบพระพุทธเจ้า ขอบอกคืบพระธรรม ขอบอกคืบพระสงฆ์ ขอบอกคืบสิกขา ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีสากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละอาย มีความรังเกียจ ใครต่อสิกขาก็ยังมี ข้าพเจ้าจักไปประพบัติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่านั้น ดังนั้น ภิกษุณีทั้งหลายฟังกล่าวว่า แม่เจ้าจงยินดียิ่ง พระธรรมอันพระพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว จงประพบัติพรหมจรรย์ เพื่อทำที่สุดทุกข์โดยชอบเถิด และภิกษุณีนั่น อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ หากยังดื้อดึงอยู่ ภิกษุณีทั้งหลาย ฟังสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้น ถ้าเธอกำลังถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบอยู่ สละกรรมนั้นเสีย สละได้ดังนี้ นั่นเป็นการดี หากเธอไม่สละ ภิกษุณีแม้นี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาภิเสก ชื่อนิสสารณียะ มีอันให้ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมณุภาสน์ครบสามจบ (๓/๖๑/๓๘)

๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้ว โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึงฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยากติ ดังนี้ ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายฟังว่ากล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าถูกตัดสินให้แพ้ในอธิกรณ์เรื่องหนึ่งแล้ว อย่าโกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า พวกภิกษุณีถึง

ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยากติดังนี้ แม่เจ้าต่างหาก ถึงฉันทาคติบ้าง โทสาคติบ้าง โมหาคติบ้าง ภยากติบ้าง และ ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ หากยังตื้อตึง อยู่ ภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อให้สละกรรมนั้น หากเธอถูกสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบ อยู่ สละกรรมนั้นเสียได้ การสละได้อย่างนั้น นั่นเป็นการดี หาก เธอไม่สละ ภิกษุณีเมื่อนี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาภิเสก ขื่อนิสสารณียะ มือนให้ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมณูภาสน์ครบสามจบ

(๓/๖๙/๔๒-๔๓)

๙. อนึ่ง ภิกษุณีทั้งหลายอยู่คลุกคลีกัน มีอาจารย์ธรรม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน ภิกษุณีเหล่านั้นอันภิกษุณีทั้งหลาย พึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า พี่น้องหญิงทั้งหลายแลอยู่คลุกคลี กัน มีอาจารย์ธรรม มีเกียรติศัพท์ไม่งาม มีอาชีวะไม่ชอบ มัก เบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์ ชอบปกปิดโทษของพรรคพวกกัน แม่เจ้าทั้งหลายจงแยกกันอยู่เถิด สงฆ์ย่อมสรรเสริญความสงัดอย่าง เดียวแก่พี่น้องหญิงทั้งหลาย แลภิกษุณีเหล่านั้น อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ หากยังตื้อตึงอยู่ ภิกษุณีเหล่านั้น อัน ภิกษุณีทั้งหลาย พึงสวดสมณูภาสน์กว่าจะครบสามจบเพื่อให้ สละพฤติกรรมนั้น หากเธอเหล่านั้นถูกสวดสมณูภาสน์ กว่าจะ

ครบสามจบอยู่ สละพฤติกรรมนั้นเสียได้ นั่นเป็นการดี หากไม่
สละ ภิกษุณีแม่เหล่านี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสสชื่อนิสสารณียะ
มีอันให้ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมณุภาสน์ครบสามจบ

(๓/๗๗/๔๖-๔๗)

๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด กล่าวอย่างนี้ว่า แม่เจ้าทั้งหลาย
ท่านทั้งหลายจงอยู่คลุกคลีกันเถิด อย่าต่างคนต่างอยู่เลย
ภิกษุณีแม่เหล่านี้ที่มีอาจารย์เช่นนี้ มีเกียรติศัพท์เช่นนี้ มี
อาชีวะเช่นนี้ มักเบียดเบียนภิกษุณีสงฆ์เช่นนี้ ชอบปกปิดโทษ
ของพรรคพวกกันเช่นนี้ก็ยังมิในสงฆ์ สงฆ์ไม่ว่ากล่าวอะไร
ภิกษุณีพวกนั้น สงฆ์ว่ากล่าวเฉพาะพวกท่าน ด้วยความดูหมิ่น
ด้วยความไม่สุภาพ ด้วยความไม่อดกลั้น ด้วยความขู่เข็ญ และ
เพราะความที่พวกท่านเป็นคนอ่อนแออย่างนี้ ภิกษุณีนั่นอัน
ภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าว ยังตื้อดิ่งอยู่อย่างนั้นเทียว ภิกษุณีนั่น
อันภิกษุณีทั้งหลายพึงสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบสามจบ เพื่อ
ให้สละพฤติกรรมนั้น หากเธอถูกสวดสมณุภาสน์กว่าจะครบ
สามจบอยู่ สละพฤติกรรมนั้นเสีย นั่นเป็นการดี หากไม่สละ
ภิกษุณีแม่เหล่านี้ก็ต้องธรรมคือสังฆาทิเสสชื่อนิสสารณียะ มีอันให้
ต้องอาบัติในเมื่อสวดสมณุภาสน์ครบสามจบ (๓/๘๕/๕๑)

สังฆาทิเสสสิกขาบทสำหรับภิกษุณี ๑๗ สิกขาบท
ประกอบด้วยสิกขาบทเฉพาะภิกษุณี ๑๐ สิกขาบท รวมกับ

สังฆาติเสสสิกขาบทสำหรับพระภิกษุ สิกขาบทที่ ๕, ๘-๑๓ อีก
๗ สิกขาบท

นิสสัคคีย ว่าด้วยอาบัติที่ต้องสละออกจึงพ้นผิด (นิสสัคคียกัณฑ์)

๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด พึงทำการสังสมบาตร เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๙๓/๕๖)
๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด อธิษฐานผ้าอกาลจีวร ว่าเป็นกาลจีวรแล้วแจกกัน เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๐๒/๖๑)
๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด เปลี่ยนจีวรกันกับภิกษุณีแล้ว นางพูดขึ้นในภายหลังอย่างนี้ว่า แม่เจ้า เธอจงรับจีวรของเธอไป จงนำจีวรของดิฉันผืนนั้นมา นี่จีวรของเธอก็ต้องเป็นของเธอ นั้นจีวรของดิฉันก็ต้องเป็นของดิฉัน เธอจงนำจีวรผืนนั้นของดิฉันมา จงนำจีวรของเธอกลับไป ดังนี้ ชิงเอามากดี ให้ชิงเอามากดี เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๐๖/๖๓-๖๔)
๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ออกปากขอของอย่างหนึ่งได้แล้ว พึงออกปากขอของอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๑๐/๖๗)
๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด สั่งให้จ่ายของอย่างหนึ่งแล้ว สั่งให้

จ่ายของอื่นอีกอย่าง เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๑๔/๗๐)

๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยทรัพย์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๑๘/๗๓)

๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยทรัพย์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายสงฆ์ แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๒๒/๗๖)

๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยทรัพย์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายภิกษุณีหมู่มาก เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๒๖/๗๙)

๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยทรัพย์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายภิกษุณีหมู่มาก แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๓๐/๘๒)

๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้เปลี่ยนซึ่งปัจจัยอย่างอื่น ด้วยทรัพย์ที่เขาถวายไว้เพื่อเป็นมูลค่าปัจจัยอย่างหนึ่ง อุทิศไว้อย่างหนึ่ง ซึ่งเขาตั้งใจถวายบุคคล แต่ขอมาเป็นส่วนตัว เป็นนิสสัคคียปาจิตติย (๓/๑๓๔/๘๕)

๑๑. อนึ่ง ภิกษุณีผู้จะให้เขาจ่ายผ้าห่มหนัก พึงให้จ่ายได้เพียงราคา ๔ กังสะเป็นอย่างยิ่ง ถ้าให้จ่ายยิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ (๓/๑๓๘/๘๘)

๑๒. อนึ่ง ภิกษุณีผู้จะให้เขาจ่ายผ้าห่มเบา พึงให้จ่ายได้เพียงราคา ๒ กังสะกึ่งเป็นอย่างยิ่ง ถ้าให้จ่ายยิ่งกว่านั้น เป็นนิสสัคคียปาจิตตีย์ (๓/๑๔๒/๙๑)

นิสสัคคียปาจิตตีย์สำหรับภิกษุณี ๓๐ สิกขาบท ประกอบด้วยสิกขาบทเฉพาะภิกษุณี ๑๒ สิกขาบท รวมกับนิสสัคคียปาจิตตีย์สิกขาบทสำหรับพระภิกษุ สิกขาบทที่ ๑-๓, ๖-๑๐, ๑๘-๒๐, ๒๒, ๒๓, ๒๕-๒๘, ๓๐ อีก ๑๘ สิกขาบท

ปาจิตตีย์

ว่าด้วยอาบัติที่ต้องแสดงความสำนึกจึงพ้นผิด

(ปาจิตตยิกัณฑ์)

๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ฉันทกระเทียม เป็นปาจิตตีย์ (๓/๑๕๐/๙๔)

๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้ถอนขนในที่แคบ เป็นปาจิตตีย์ (๓/๑๕๔/๙๖)

๓. เป็นปาจิตติย ในเพราะสัมผัสบริเวณองค์รหัส
(๓/๑๕๗/๙๘)

๔. เป็นปาจิตติย ในเพราะใช้ท่อนยางเกลี้ยงสัมผัสองค์
รหัส (๓/๑๖๐/๑๐๐)

๕. อนึ่ง ภิกษุณีผู้จะใช้น้ำชำระองค์รหัส พึงใช้ชำระลิ้น
เพียงสองข้อของคูลิเป็นอย่างยิ่ง เกินกว่านั้น เป็นอาบัติปาจิตติย
(๓/๑๖๔/๑๐๓)

๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด เมื่อภิกษุกำลังฉันอยู่ เข้าไปปฏิบัติอยู่
ใกล้ๆ ด้วยน้ำฉันหรือด้วยการพัดวี เป็นปาจิตติย (๓/๑๖๘/๑๐๔)

๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ขอก็ดี ให้ขอก็ดี คั้วก็ดี ให้คั้วก็ดี ต่ำ
ก็ดี ให้ต่ำก็ดี หุงก็ดี ให้หุงก็ดี ซึ่งข้าวเปลือกสด แล้วฉัน เป็น
ปาจิตติย (๓/๑๗๒/๑๐๖)

๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด เทหรือให้เท ซึ่งอุจจาระก็ดี ปัสสาวะ
ก็ดี หยากเยื่อก็ดี ของเป็นเดนก็ดี ณ ภายนอกฝาที่พำนักก็ดี ณ
ภายนอกกำแพงก็ดี เป็นปาจิตติย (๓/๑๗๕/๑๐๙)

๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด เท หรือให้เท ซึ่งอุจจาระก็ดี ปัสสาวะ
ก็ดี หยากเยื่อก็ดี ของเป็นเดนก็ดี ลงในของเชียวสด เป็น
ปาจิตติย (๓/๑๗๘/๑๑๐)

๑๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไปดูการฟ้อนรำก็ดี การขับร้องก็ดี
การประโคมดนตรีก็ดี เป็นปาจิตติย (๓/๑๘๒/๑๑๒)

๑๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ยืนร่วมกัถิ
เจรจาร่วมกัถิ ในเวลาค่ำมืด ไม่มีประทีป เป็นปาจิตติย

(๓/๑๘๕/๑๑๔)

๑๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ยืนร่วมกัถิ
เจรจาร่วมกัถิ ในสถานที่กำบัง เป็นปาจิตติย (๓/๑๘๘/๑๑๖)

๑๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ยืนร่วมกัถิ
เจรจาร่วมกัถิ ในสถานที่แจ้ง เป็นปาจิตติย (๓/๑๙๑/๑๑๘)

๑๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยืนร่วมกัถิ เจริญร่วมกัถิ กระซิบ
ใกล้หูกัถิ กับบุรุษหนึ่งต่อหนึ่ง ในถนนกัถิ ในตรอกตันกัถิ ใน
ทางสามแพร่งกัถิ ส่งภิกษุณีผู้เป็นเพื่อนกลับไปก่อนกัถิ เป็น
ปาจิตติย (๓/๑๙๔/๑๒๐)

๑๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด เข้าไปสู่สกุลทั้งหลาย ในเวลา ก่อน
อาหาร นั่งบนอาสนะแล้ว ไม่บอกลาเจ้าของบ้าน หลีกไป เป็น
ปาจิตติย (๓/๑๙๗/๑๒๓)

๑๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด เข้าไปสู่สกุลในเวลาหลังอาหาร ไม่
บอกกล่าวพวกเจ้าของบ้าน นั่งกัถิ นอนกัถิ บนอาสนะ เป็น
ปาจิตติย (๓/๒๐๑/๑๒๕)

๑๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด เข้าไปสู่สกุลทั้งหลาย ในเวลาวิกาล
ไม่บอกพวกเจ้าของบ้าน ลาดกัถิ ให้ลาดกัถิ ซึ่งเครื่องนอน แล้ว
นั่งกัถิ นอนกัถิ เป็นปาจิตติย (๓/๒๐๕/๑๒๘)

๑๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้คนอื่นโพนทนา โดยให้เชื่อผิด เข้าใจผิด เป็นปาจิตติย (๓/๒๐๙/๑๓๐)

๑๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด แข่งตนก็ดี ผู้อื่นก็ดี ด้วยนรก หรือ ด้วยพรหมจรรย์ เป็นปาจิตติย (๓/๒๑๓/๑๓๒)

๒๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด พร้าตีตนแล้วร้องไห้ เป็นปาจิตติย (๓/๒๑๗/๑๓๔)

๒๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด เปลือยกายอาบน้ำ เป็นปาจิตติย (๓/๒๒๐/๑๓๖)

๒๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้จะให้ทำผ้าอาบน้ำ พึงให้ทำได้ ประมาณนี้ โดยยาว ๔ คืบ โดยกว้าง ๒ คืบสุด เธอทำให้ล่วง ประมาณนั้น เป็นปาจิตติย ให้ตัดเสีย (๓/๒๒๓/๑๓๘)

๒๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด เลาะก็ดี ให้เลาะก็ดี ซึ่งจีวรของ ภิกษุณีแล้ว เธอไม่มีอันตรายในภายหลัง ไม่เย็บ ไม่ทำการ ขวนขวายเพื่อให้เย็บ พ้น ๔-๕ วันไป เป็นปาจิตติย (๓/๒๒๗/๑๔๐)

๒๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผัดเปลี่ยนผ้าสังฆาฏิ อันมีกำหนด ๕ วัน ให้เกินไป เป็นปาจิตติย (๓/๒๓๑/๑๔๓)

๒๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้จีวรสับเปลี่ยนกับผู้อื่น เป็น ปาจิตติย (๓/๒๓๕/๑๔๕)

๒๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ทำลาภ คือจีวรของหมู่ ให้เป็น อันตราย เป็นปาจิตติย (๓/๒๓๙/๑๔๗)

๒๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ห้ามการแจกจีวรอันเป็นไปโดยชอบ
ธรรม เป็นปาจิตติย (๓/๒๔๒/๑๔๙)

๒๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้สมณจีวรแก่ชาวบ้านก็ดี บริพา-
ชาก็ดี บริพาชิกาก็ดี เป็นปาจิตติย (๓/๒๔๖/๑๕๑)

๒๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสมัยจีวรกาลให้ล่วงไป ด้วยหวัง
ว่าจะได้จีวรอันไม่แน่นอน เป็นปาจิตติย (๓/๒๔๙/๑๕๓)

๓๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ห้ามการเคาะกฐินอันเป็นไปแล้ว
โดยธรรม เป็นปาจิตติย (๓/๒๕๔/๑๕๖)

๓๑. อนึ่ง เหล่าภิกษุณีใด สองรูปนอนบนเตียงเดียวกัน
เป็นปาจิตติย (๓/๒๕๘/๑๕๗)

๓๒. อนึ่ง เหล่าภิกษุณีใด สองรูป มีผ้าลาดและผ้าห่ม
ผืนเดียวกันนอน เป็นปาจิตติย (๓/๒๖๑/๑๕๙)

๓๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด แกล้งก่อความไม่สำราญให้แก่
ภิกษุณี เป็นปาจิตติย (๓/๒๖๕/๑๖๑)

๓๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่ช่วยเหลือ ไม่ชวนชวายเป็นให้ผู้
อื่นช่วยเหลือ ซึ่งสหชีวินี(ศิษย์ผู้ที่ตนเป็นอุปัชฌาย์บวชให้,
เพื่อนพรหมจรรย์) ผู้ได้รับความลำบาก เป็นปาจิตติย
(๓/๒๖๙/๑๖๓)

๓๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้ห้องพักแก่ภิกษุณีแล้ว โกรธ
ขัดใจ ฆุดคร่าก็ดี ให้ฆุดคร่าก็ดี เป็นปาจิตติย (๓/๒๗๒/๑๖๖)

๓๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด อยู่คลุกคลีกับคนหบดีก็ดี กับบุตร

คหบดีก็ดี ภิกษุณีนั่น อันภิกษุณีทั้งหลายพึงว่ากล่าวอย่างนี้ว่า
แม่เจ้าอย่าได้อยู่คลุกคลีกับคหบดี หรือบุตรคหบดี แม่เจ้าของจง
แยกออก สงฆ์ย่อมสรรเสริญความแยกออกอย่างเดียวแก่พี่น้อง
หญิง แลภิกษุณีนั่น อันภิกษุณีทั้งหลายว่ากล่าวอยู่อย่างนี้ หาก
ยังยกย่องอย่างเดิมนั้นเทียว ภิกษุณีนั่นอันภิกษุณีทั้งหลาย
พึงสวดสมณุสาสน์(ตักเตือน)กว่าจะครบ ๓ จบ เพื่อให้สละ
การกระทำนั้น หากเธอถูกสวดสมณุสาสน์กว่าจะครบ ๓ จบอยู่
สละการกระทำนั้นได้ นั่นเป็นการดี หากไม่สละเป็นปาจิตติย
(๓/๒๗๖/๑๖๘)

๓๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เทียว
จาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีภัยเฉพาะหน้า ภายในรัฐ เป็น
ปาจิตติย (๓/๒๘๓/๑๗๑)

๓๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่มีพวกเกวียนเป็นเพื่อน เทียว
จาริกไปในสถานที่ซึ่งรู้กันอยู่ว่ามีภัยเฉพาะหน้า ภายนอกรัฐ
เป็นปาจิตติย (๓/๒๘๖/๑๗๓)

๓๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด เทียวจาริกไปในภายในพรรษา เป็น
ปาจิตติย (๓/๒๘๙/๑๗๕)

๔๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด อยู่จำตลอดฤดูฝนแล้ว ไม่หลีกไป
สู่จาริก โดยที่สุดแม้สิ้นหนทาง ๕-๖ โยชน์ เป็นปาจิตติย
(๓/๒๙๒/๑๗๗)

๔๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไปดูโรงละครหลวงก็ดี อาคาร
ประกวดภาพก็ดี สถานที่หย่อนใจก็ดี อุทยานก็ดี สระโบกขรณี
ก็ดี เป็นปาจิตตีย์ (๓/๒๙๕/๑๗๙)

๔๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้ตั้งก็ดี แคร่ก็ดี เป็นปาจิตตีย์
(๓/๒๙๘/๑๘๑)

๔๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด กรอด้าย เป็นปาจิตตีย์
(๓/๓๐๑/๑๘๓)

๔๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ทำงานช่วยเหลือสำหรับคฤหัสถ์
เป็นปาจิตตีย์ (๓/๓๐๔/๑๘๕)

๔๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ผู้อันภิกษุณีกล่าวอยู่ว่า มาเถิดแม่
เจ้า จงช่วยระงับอธิกรณ์นี้ รับคำว่าดีละแล้ว นางไม่มีอันตราย
ในภายหลัง ไม่ระงับ ไม่ทำการชวนชวายเป็นระงับ เป็นปาจิตตีย์
(๓/๓๐๗/๑๘๗)

๔๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ให้ของเคี้ยวหรือของบริโภคแก่ชาว
บ้านก็ดี แก่ปริพาชกก็ดี แก่ปริพาชิกาก็ดี ด้วยมือของตนเอง
เป็นปาจิตตีย์ (๓/๓๑๑/๑๘๙)

๔๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้ผ้าอาศัย(ผ้าซับระดู)คนเดียว ไม่
ละ เป็นปาจิตตีย์ (๓/๓๑๔/๑๙๑)

๔๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่มอบหมายห้องที่อยู่หลีกไปสู่
จาริก เป็นปาจิตตีย์ (๓/๓๑๘/๑๙๔)

๔๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด เรียนตริจฉานวิชา เป็นปาจิตติย (๓/๓๒๒/๑๙๕)

๕๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด สอนตริจฉานวิชา เป็นปาจิตติย (๓/๓๒๕/๑๙๗)

๕๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด รู้อยู่ ไม่บอกกล่าว เข้าไปสู่อาราม ที่มีภิกษุ เป็นปาจิตติย (๓/๓๓๐/๒๐๐)

๕๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ด่ากัฏฐิ กล่าวกูฏฐิ ซึ่งภิกษุ เป็น ปาจิตติย (๓/๓๓๔/๒๐๓)

๕๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ชี้แจงเคียด กล่าวดิเตียนหมุ่คณะ เป็น ปาจิตติย (๓/๓๓๙/๒๐๕)

๕๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด อันทายกนิมนต์แล้ว หรือห้ามภักตร แล้ว เคี้ยวกัฏฐิ ฉันทกัฏฐิ ซึ่งของเคี้ยว หรือของฉัน เป็นปาจิตติย (๓/๓๔๒/๒๐๖)

๕๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด เป็นคนตระหนี่ตระกูล เป็นปาจิตติย (๓/๓๔๖/๒๐๘)

๕๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด จำพรรษาอยู่ในอาวาสที่ไม่มีภิกษุ เป็นปาจิตติย (๓/๓๔๙/๒๑๐)

๕๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด จำพรรษาแล้ว ไม่ปวารณาต่อสงฆ์ สองฝ่าย ด้วยสถาน ๓ คือ ด้วยได้เห็นกัฏฐิ ด้วยได้ยินกัฏฐิ ด้วย รังเกียจกัฏฐิ เป็นปาจิตติย (๓/๓๕๒/๒๑๒)

๕๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่ไปเพื่อรับโอวาทก็ดี หรือเพื่อ
ธรรมเป็นเหตุอยู่ร่วมกันด้วยดีก็ดี เป็นปาจิตติย (๓/๓๕๕/๒๑๔)

๕๙. อนึ่ง ทุกๆ ระยะเวลาถึงเดือน ภิกษุณีพึงหวังเฉพาะธรรม
๒ ประการ จากภิกษุสงฆ์ คือการถามอุโบสถ ๑ การเข้าไปขอ
โอวาท ๑ เมื่อฝ่าฝืนธรรม ๒ อย่างนั้น เป็นปาจิตติย
(๓/๓๕๘/๒๑๖)

๖๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่บอกกล่าวสงฆ์หรือคณะ กับบุรุษ
หนึ่งต่อหนึ่ง ให้บงกัฏี ผ่ากัฏี ชะกัฏี ทากัฏี พันกัฏี แกะกัฏี ซึ่ง
ฝีหรือบาดแผลอันเกิดในร่มผ้า เป็นปาจิตติย (๓/๓๖๑/๒๑๘)

๖๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีมีครรภ์ให้บวช เป็นปาจิตติย
(๓/๓๖๔/๒๒๐)

๖๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีมีลูกอ่อนให้บวช เป็นปาจิตติย
(๓/๓๖๘/๒๒๒)

๖๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขา
ในธรรม ๖ ประการ(ศีลสำหรับสิกขมานา) ตลอดสองฝน ให้
บวช เป็นปาจิตติย (๓/๓๗๒/๒๒๕)

๖๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาผู้ศึกษาสิกขาในธรรม
๖ ประการตลอดสองฝนแล้ว อันสงฆ์ยังมิได้สมมติให้บวช เป็น
ปาจิตติย (๓/๓๗๖/๒๒๘)

๖๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังเด็กหญิงชาวบ้านผู้มีอายุหย่อน

สิบสองฝนให้บวช เป็นปาจิตติย (๓/๓๘๐/๒๓๑)

๖๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังเด็กหญิงมีอายุ ๑๒ ปีบริบูรณ์ผู้
ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอดสองฝนให้บวช
เป็นปาจิตติย (๓/๓๘๔/๒๓๓)

๖๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังเด็กหญิงมีอายุครบสิบสองปี ผู้
ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอดสองฝนแล้ว อันสงฆ์
ยังมิได้สมมติ ให้บวช เป็นปาจิตติย (๓/๓๘๘/๒๓๗)

๖๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสหชีวินีให้บวชแล้ว ไม่อนุเคราะห์
ไม่ยังผู้อื่นให้อนุเคราะห์ สิ้นสองฝน เป็นปาจิตติย (๓/๓๙๒/๒๓๙)

๖๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่ติดตามปวัตตินี (ภิกษุณีผู้เป็น
อุปชฌาย์) ผู้ให้บวชสิ้นสองฝน เป็นปาจิตติย (๓/๓๙๕/๒๔๑)

๗๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสหชีวินีให้บวชแล้ว ไม่พาจาริก
ไปเอง ไม่ให้พาจาริกไป โดยที่สุดแม้สิ้นระยะทาง ๕-๖ โยชน์
เป็นปาจิตติย (๓/๓๙๘/๒๔๓)

๗๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีผู้เป็นกุมารี มีอายุหย่อน ๒๐
ปีให้บวช เป็นปาจิตติย (๓/๔๐๑/๒๔๖)

๗๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีผู้เป็นกุมารี มีอายุครบ ยี่สิบ
ปีแล้ว ผู้ยังมิได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอดสองฝน
ให้บวช เป็นปาจิตติย (๓/๔๐๕/๒๔๙)

๗๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีผู้เป็นกุมารี มีอายุครบยี่สิบ

ปี ผู้ได้ศึกษาสิกขาในธรรม ๖ ประการตลอดสองฝนแล้ว อันสงฆ์ยังมิได้สมมติ ให้บวช เป็นปาจิตติย (๓/๔๐๙/๒๕๓)

๗๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีพรรษาหยาบสอง ยังกุลธิดาให้บวช เป็นปาจิตติย (๓/๔๑๓/๒๕๕)

๗๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด มีพรรษาคบสิบสองแล้ว อันสงฆ์ยังมิได้สมมติ(แต่งตั้ง) ยังกุลธิดาให้บวช เป็นปาจิตติย (๓/๔๑๖/๒๕๘)

๗๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด อันภิกษุณีสงฆ์กล่าวอยู่ว่า ดูกรมैया เธอยังไม่สมควรให้กุลธิดาบวชก่อน ดังนี้ รับคำว่า ดีแล้ว ภายหลังไปบ่นว่า เป็นปาจิตติย (๓/๔๒๐/๒๖๐)

๗๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรมैया ถ้าเธอจักให้จีวรแก่เรา เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้อุปสมบท ดังนี้ แล้ว นางไม่มีอันตราย ในภายหลัง ไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนชวายเป็นอุปสมบท เป็นปาจิตติย (๓/๔๒๓/๒๖๒)

๗๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด กล่าวกะสิกขมานาว่า ดูกรมैया ถ้าเธอจักติดตามเราตลอด ๒ ปี เมื่อได้เช่นนี้ เราจึงจะให้เธออุปสมบท ดังนี้แล้ว นางไม่มีอันตราย ในภายหลังไม่ให้อุปสมบท ไม่ทำการชวนชวายเป็นอุปสมบท เป็นปาจิตติย (๓/๔๒๖/๒๖๔)

๗๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาผู้เกี่ยวข้องกับด้วยบุรุษ

ผู้คลุกกลีกับเต็กหนุ่ม ผู้ดูร้าย ผู้ยังชายให้ระทมโศก ให้บวช ต้อง
อาบัติปาจิตตีย์ (๓/๔๒๙/๒๖๖)

๘๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาผู้อันมารดาบิดาหรือ
สามียังมิได้อนุญาตให้บวช เป็นปาจิตตีย์ (๓/๔๓๒/๒๖๘)

๘๑. อนึ่ง ภิกษุณีใดยังสิกขมานาให้บวชด้วยให้ฉันทะ
ค้ำ เป็นปาจิตตีย์ (๓/๔๓๕/๒๗๐)

๘๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาให้บวชทุกๆฝน เป็น
ปาจิตตีย์ (๓/๔๓๘/๒๗๒)

๘๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ฝนหนึ่งยังสิกขมานา ๒ รูปให้บวช
เป็นปาจิตตีย์ (๓/๔๔๑/๒๗๔)

๘๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด มิใช่ผู้อาพาธ ใช้ร่มและรองเท้า เป็น
ปาจิตตีย์ (๓/๔๔๕/๒๗๗)

๘๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด มิใช่ผู้อาพาธ ไปโดยยาน เป็น
ปาจิตตีย์ (๓/๔๕๐/๒๘๐)

๘๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้เครื่องประดับเอว เป็นปาจิตตีย์
(๓/๔๕๔/๒๘๑)

๘๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ใช้เครื่องประดับสำหรับสตรี เป็น
ปาจิตตีย์ (๓/๔๕๗/๒๘๓)

๘๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด อาบน้ำด้วยเครื่องประทีนมีกลิ่น
หอม เป็นปาจิตตีย์ (๓/๔๖๐/๒๘๕)

๘๙. อนึ่ง ภิกษุณีใด อาบน้ำด้วยกำยานที่อบ เป็น

ปาจิตติย (๓/๔๖๓/๒๘๗)

๙๐. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังภิกษุณีให้นวดกัฏฐิ ให้พั่นกัฏฐิ เป็น

ปาจิตติย (๓/๔๖๖/๒๘๙)

๙๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสิกขมานาให้นวดกัฏฐิ ให้พั่นกัฏฐิ

เป็นปาจิตติย (๓/๔๖๙/๒๙๑)

๙๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสามเณรีให้นวดกัฏฐิ ให้พั่นกัฏฐิ

เป็นปาจิตติย (๓/๔๗๑/๒๙๓)

๙๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ยังสตรีครุหัสถ์ให้นวดกัฏฐิ ให้พั่นกั

ฐิ เป็นปาจิตติย (๓/๔๗๑/๒๙๕)

๙๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่ขอโอกาส นั่งบนอาสนะเบื่อง

หน้าภิกษุ เป็นปาจิตติย (๓/๔๗๒/๒๙๗)

๙๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ถามปัญหากะภิกษุผู้ที่ยังมิได้ขอ

โอกาส เป็นปาจิตติย (๓/๔๗๖/๒๙๙)

๙๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่มีผ้ารัดถัน เข้าบ้าน เป็นปาจิตติย

(๓/๔๘๐/๓๐๑)

ปาจิตติยสำหรับภิกษุณี ๑๖๖ สิกขาบท ประกอบด้วย

สิกขาบทเฉพาะภิกษุณี ๙๖ สิกขาบท รวมกับปาจิตติยสิกขาบท

สำหรับพระภิกษุ สิกขาบทที่ ๑-๒๐, ๓๑, ๓๒, ๓๔, ๓๗, ๓๘,

๔๐, ๔๒-๖๓, ๖๖, ๖๘-๘๒, ๘๔, ๘๖-๘๘, ๙๐, ๙๒ อีก ๗๐

สิกขาบท

ปาฏิเทสนียะ ว่าด้วยอาบัติที่ต้องติเตียนตนเองจึงพ้นผิด (ปาฏิเทสนียกัณฑ์)

๑. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอนเอยไสมาฉัน ภิกษุณีน้น
พึงแสดงคินว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ
ควรจะแสดงคิน ดิฉันแสดงคินธรรมนั้น (๓/๔๘๕/๓๐๔)

๒. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอน้ำมันมาฉัน ภิกษุณีน้น
พึงแสดงคินว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ
ควรจะแสดงคิน ดิฉันแสดงคินธรรมนั้น (๓/๔๙๐/๓๐๗)

๓. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอน้ำผึ้งมาฉัน ภิกษุณีน้น
พึงแสดงคินว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ
ควรจะแสดงคิน ดิฉันแสดงคินธรรมนั้น (๓/๔๙๓/๓๑๐)

๔. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอน้ำอ้อยมาฉัน ภิกษุณีน้น
พึงแสดงคินว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ
ควรจะแสดงคิน ดิฉันแสดงคินธรรมนั้น (๓/๔๙๓/๓๑๓)

๕. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอปลามาฉัน ภิกษุณีน้น
พึงแสดงคินว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าติ ไม่เป็นสัปปายะ
ควรจะแสดงคิน ดิฉันแสดงคินธรรมนั้น (๓/๔๙๓/๓๑๖)

๖. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอเนื้อมาฉัน ภิกษุณีน้น

พึงแสดงคืบว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นสัปปายะ
ควรจะแสดงคืบ ดิฉันแสดงคืบธรรมนั้น (๓/๔๙๓/๓๑๙)

๗. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอนมสทมมาฉัน ภิกษุณีน้น
พึงแสดงคืบว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นสัปปายะ
ควรจะแสดงคืบ ดิฉันแสดงคืบธรรมนั้น (๓/๔๙๓/๓๒๒)

๘. อนึ่ง ภิกษุณีใด ไม่เป็นไข้ ขอนมสั้มมาฉัน ภิกษุณีน้น
พึงแสดงคืบว่า แม่เจ้า ดิฉันต้องธรรมที่น่าดี ไม่เป็นสัปปายะ
ควรจะแสดงคืบ ดิฉันแสดงคืบธรรมนั้น (๓/๔๙๓/๓๒๕)

เสขิยะ

ว่าด้วยจรรยามารยาทอันงาม

(เสขียกัณฑ์)

เสขียสำหรับภิกษุณีพึงเป็นเช่นเดียวกับเสขียสำหรับภิกษุ
ในมหาวิภังค์ (ดูบทภิกขุวิภังค์) (๓/๔๙๘/๓๒๙)

อธิกรณสมณะ

ธรรมเป็นเครื่องระงับอธิกรณ์ ๗ ประการ

ดูรายละเอียดในบทที่ ๗ การระงับอธิกรณ์

๕.

สังฆกรรม

กิจที่สงฆ์ต้องทำร่วมกัน

การบรรพชา (ราหุลกุมารบวช)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงให้กุลบุตรบรรพชา
อย่างนี้

ชั้นแรก พวกเธอพึงให้กุลบุตรผู้มุ่งบรรพชาและผู้มุ่ง
อุปสมบท ปลงผมและหนวด แล้วให้ครองผ้ากาสาเยให้ทำห่ม
ผ้าเฉวียงบ่า ให้กราบเท้าภิกษุทั้งหลายแล้ว ให้นั่งกระโหย่ง
ประคองอัญชลี สั่งว่า เธอจงว่าอย่างนี้ แล้วให้ว่าสรณคมน์ ดังนี้

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระพุทเจ้า เป็นที่พึ่ง

ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระธรรม เป็นที่พึ่ง

สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์ เป็นที่พึ่ง

ทุติยมปี พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระพุทเจ้า เป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่ ๒

ทุติยมปี ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระธรรม เป็นที่พึ่ง แม้ครั้งที่ ๒

ทุติยมปี สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์ เป็นที่พึง แม่ครั้งที่ ๒

ตติยมปิ พุทธิ์ สรรณํ คจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระพุทเจ้า เป็นที่พึง แม่ครั้งที่ ๓

ตติยมปิ ธมมํ สรรณํ คจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระธรรม เป็นที่พึง แม่ครั้งที่ ๓

ตติยมปิ สงฆ์ สรรณํ คจฉามิ

ข้าพเจ้าถึงพระสงฆ์ เป็นที่พึง แม่ครั้งที่ ๓

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการบวชกุลบุตรเป็น
สามเณรด้วยไตรสรณคมนันี้ คราวนั้น ท่านพระสารีบุตร ให้
ราหุลกุมารบรรพชาแล้ว (๔/๑๑๘/๑๓๖-๑๓๗)

การอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรม

(มหาวรรค)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการอุปสมบทด้วยญัตติ
จตุตถกรรม

กรรมวาจาขออุปสมบท

อุปสัมปทาเปกขะนัน พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าเฉวียงบ่า

ไหว้ทำภิกษุทั้งหลาย นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าว
คำขออุปสมบทอย่างนี้ว่า

ข้าพเจ้าขออุปสมบทต่อสงฆ์ เจ้าข้า ขอสงฆ์โปรดเอ็นดู
ยกข้าพเจ้าขึ้นเถิด เจ้าข้า

ฟังขอแม่ครั้งที่สอง ...

ฟังขอแม่ครั้งที่สาม ...

กรรมวาจาให้อุปสมบท

ก็แล พวกเธอพึงให้อุปสมบทอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้
สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา
ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อนี้ ผู้นี้ เป็นอุป
สัมปทาเปกขะของท่านผู้มีชื่อนี้ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงอุปสมบทผู้มีชื่อนี้ มีท่านผู้มีชื่อนี้เป็น
อุปัชฌายะ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อนี้ ผู้นี้ เป็นอุป
สัมปทาเปกขะของท่านผู้มีชื่อนี้ สงฆ์อุปสมบทผู้มีชื่อนี้ มีท่าน
ผู้มีชื่อนี้เป็นอุปัชฌายะ การอุปสมบทผู้มีชื่อนี้ มีท่านผู้มีชื่อนี้
เป็นอุปัชฌายะ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบ
แก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อผู้นี้เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านผู้มีชื่อนี้
สงฆ์อุปสมบทผู้มีชื่อนี้ มีท่านผู้มีชื่อนี้เป็นอุปัชฌายะ การ
อุปสมบทผู้มีชื่อนี้ มีท่านผู้มีชื่อนี้เป็นอุปัชฌายะ ชอบแก่ท่านผู้
ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อนี้ ผู้นี้เป็นอุปสัมปทาเปกขะของท่านผู้มีชื่อ
นี้ สงฆ์อุปสมบทผู้มีชื่อนี้ มีท่านผู้มีชื่อนี้เป็นอุปัชฌายะ การ
อุปสมบทผู้มีชื่อนี้ มีท่านผู้มีชื่อนี้เป็นอุปัชฌายะ ชอบแก่ท่านผู้
ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ผู้มีชื่อนี้ สงฆ์อุปสมบทแล้ว มีท่านผู้มีชื่อนี้เป็นอุปัชฌายะ
ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้
(๔/๘๕-๘๖/๗๗-๗๙)

จำนวนสงฆ์เพื่อการอุปสมบท

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้อุปสมบทด้วยคณะซึ่ง
มีพวกหย่อน ๑๐ รูปใดให้อุปสมบทต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย เราอนุญาตให้อุปสมบทด้วยคณะมีพวก ๑๐ หรือมี
พวกเกิน ๑๐ (๔/๘๙/๘๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย จัหวัดอวันตีทักขิณาบถ มีภิกษุน้อย

รูป เรานุญาตการอุปสมบทด้วยคณะสงฆ์มีวินัยธรรมเป็นที่ ๕ ได้
ทั่วปัจจุบันตชนบท (๕/๒๓/๒๗)

องค์แห่งภิกษุผู้ให้อุปสมบท (มหาวรรค)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณเหล่านี้
พึงให้อุปสมบท พึงให้นิสสัย พึงให้สามเณรอุปฐาก คือ

๑. ตนเองประกอบด้วยกองศีล อันเป็นของพระอเสขะ
และชักชวนผู้อื่นในกองศีลอันเป็นของพระอเสขะ

๒. ตนเองประกอบด้วยกองสมาธิ อันเป็นของพระอเสขะ
และชักชวนผู้อื่นในกองสมาธิ อันเป็นของพระอเสขะ

๓. ตนเองประกอบด้วยกองปัญญา อันเป็นของพระ
อเสขะ และชักชวนผู้อื่นในกองปัญญา อันเป็นของพระอเสขะ

๔. ตนเองประกอบด้วยกองวิมุตติ อันเป็นของพระอเสขะ
และชักชวนผู้อื่นในกองวิมุตติ อันเป็นของพระอเสขะ

๕. ตนเองประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ อันเป็น
ของพระอเสขะ และชักชวนผู้อื่นในกองวิมุตติญาณทัสสนะ อัน
เป็นของพระอเสขะ (๔/๔๘/๑๐๐)

๖. เป็นผู้มีความศรัทธา
๗. เป็นผู้มีความหิริ
๘. เป็นผู้มีความโอตตปปะ
๙. เป็นผู้ปรารถนาความเพียร
๑๐. เป็นผู้มีความอดทน (๔/๙๘/๑๐๑)
๑๑. เป็นผู้ไม่วิวาทด้วยศีล ในอธิศีล
๑๒. เป็นผู้ไม่วิวาทด้วยอาจารย์ ในอธยาจารย์
๑๓. เป็นผู้ไม่วิวาทด้วยภิกษุ ในภิกษุขีณ
๑๔. เป็นผู้ได้ยินได้ฟังมาก
๑๕. เป็นผู้มีความปัญญา (๔/๙๘/๑๐๒)
๑๖. อาจจะทำนุบำรุงตัวเอง หรือให้ผู้อื่นทำนุบำรุงอันเตวาสิก หรือสหวิหาริกผู้อาวุโส
๑๗. อาจจะทำนุบำรุงตัวเอง หรือหาผู้อื่นให้ช่วยระงับความกระสัน
๑๘. อาจจะทำนุบำรุงตัวเอง หรือหาผู้อื่นให้ช่วยบรรเทาความเบื่อหน่าย อันเกิดขึ้นแล้วโดยธรรม (๔/๙๘/๑๐๓)
๑๙. อาจจะทำนุบำรุงอันเตวาสิกหรือสหวิหาริกในสิกขาอันเป็นอภิสมจาร
๒๐. อาจจะทำนุบำรุงในสิกขา อันเป็นส่วนเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์

๒๑. อาจจะแนะนำในธรรมอันยิ่งขึ้นไป

๒๒. อาจจะแนะนำในวินัยอันยิ่งขึ้นไป

๒๓. อาจจะทำให้เกิดความเห็นผิดอันเกิดขึ้นแล้วโดยธรรม

(๔/๙๘/๑๐๓-๑๐๔)

๒๔. รู้จักอาบัติ

๒๕. รู้จักอนาบัติ

๒๖. รู้จักอาบัติเบา

๒๗. รู้จักอาบัติหนัก (๔/๙๘/๑๐๔)

๒๘. รู้จักวิธีออกจากอาบัติ (๔/๙๘/๑๐๓)

๒๙. เธอจำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร จำแนกดี
คล่องแคล่วดี วินิจฉัยเรียบร้อยโดยสุตตะ โดยอนุพยัญชนะ

(๔/๙๘/๑๐๔)

๓๐. มีพรรษาได้ ๑๐ หรือเกิน ๑๐ (๔/๙๘/๑๐๕)

การให้ปริวาสสำหรับคนหลงผิดที่ขอบวช (ติตถียปริวาส)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ผู้ที่เคยเป็นอัญญเดียรฉีย์ หวังบรรพชา
อุปสมบทในพระธรรมวินัยนี้ พึงให้ปริวาส ๔ เดือนแก่เธอ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงให้ตติยปริวาสอย่างนี้
ขึ้นต้นพึงให้กุลบุตรที่เคยเป็นอัญญเดียรถีย์ปลงผมและ
หนวดให้ครองผ้ากาสายะให้ห่มผ้าฉเวียงป่า ให้กราบเท้าภิกษุ
ทั้งหลาย แล้วนั่งกระโห่ง ให้ประคองอัญชลี สั่งว่า จงว่าไตร-
สรณคมน์ สามจบ แล้วกล่าวคำขอตติยปริวาสอย่างนี้ ว่าดังนี้
ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าผู้มีชื่อนี้ เคยเป็นอัญญเดียรถีย์ หวัง
อุปสมบทในพระธรรมวินัยนี้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้น ขอปริวาส
๔ เดือนต่อสงฆ์

พึงขอแม่ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม่ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ เคยเป็น
อัญญเดียรถีย์ หวังอุปสมบทในพระธรรมวินัยนี้ เธอขอปริวาส
๔ เดือนต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึง
ให้ปริวาส ๔ เดือนแก่ผู้มีชื่อนี้ ผู้เคยเป็นอัญญเดียรถีย์ นี่เป็น
ญัตติ

ท่านเจ้าข้า การให้ปริวาส ๔ เดือนแก่ผู้มีชื่อนี้ ผู้เคยเป็น
อัญญเดียรถีย์ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบ
แก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ปริวาส ๔ เดือน สงฆ์ให้แล้วแก่ผู้มีชื่อนี้ ผู้เคยเป็นอัญญ-
เดียรถีย์ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วย
อย่างนี้ (๔/๑๐๐/๑๑๓-๑๑๔)

ข้อปฏิบัติที่ให้สงฆ์ยินดี

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อย่างไรก็ตามเล่า กุลบุตรผู้เคยเป็นอัญญ-
เดียรถีย์ เป็นผู้ปฏิบัติให้สงฆ์ยินดี สมควรบวชได้

๑. ดูกรภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรผู้เคยเป็นอัญญเดียรถีย์ใน
พระธรรมวินัยนี้ เข้าบ้านไม่เข้าเกินไป กลับไม่สายเกินไป แม้
เช่นนี้ ก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติให้สงฆ์ยินดี

๒. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง กุลบุตรผู้เคยเป็น
อัญญเดียรถีย์ ไม่เป็นผู้มีหญิงแพศยาเป็นโคจร ไม่มีหญิงหม้าย
เป็นโคจร ไม่มีสาวเที้อเป็นโคจร ไม่มีบัณฑิตเป็นโคจร ไม่มี
ภิกษุณีเป็นโคจร แม้เช่นนี้ ก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติให้สงฆ์ยินดี

๓. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง กุลบุตรผู้เคยเป็น
อัญญเดียรถีย์ เป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้านในการงานใหญ่น้อยของ
เพื่อนสหพรหมจารีทั้งหลาย ประกอบด้วยปัญญาพิจารณาสอด
ส่องในการนั้น อาจทำได้ อาจจัดการได้ แม้เช่นนี้ ก็ถือว่าเป็น
ผู้ปฏิบัติให้สงฆ์ยินดี

๔. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง กุลบุตรผู้เคยเป็น

อัญญเดียรถีย์ เป็นผู้สนใจในการเรียนบาลี ในการเรียนอรรถกถา ในอติศีล อธิจิต อธิปัญญา แม้เช่นนี้ ก็ถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติให้สงฆ์ยินดี

๕. ดุกรภิกษุทั้งหลาย อีกประการหนึ่ง กุลบุตรผู้เคยเป็นอัญญเดียรถีย์ ตนหลีกมาจากสำนักเดียรถีย์แห่งครุคนใด เมื่อมีผู้กล่าวติครุคนั้น ติความเห็น ความพอใจ ความพอใจ และความยึดถือ ของครุคนั้น ย่อมพอใจ ร่าเริง ชอบใจ เมื่อเขากล่าวติพระพุทธเจ้า พระธรรมหรือพระสงฆ์ กลับโกรธ ไม่พอใจ ไม่ชอบใจ ก็หรือตนหลีกมาจากสำนักเดียรถีย์แห่งครุคนใด เมื่อมีผู้กล่าวสรรเสริญครุคนั้น สรรเสริญความเห็น ความพอใจ ความพอใจ และความยึดถือของครุคนั้น ย่อมโกรธ ไม่พอใจ ไม่ชอบใจ เมื่อเขากล่าวสรรเสริญพระพุทธเจ้า พระธรรมหรือพระสงฆ์ กลับพอใจ ร่าเริง ชอบใจ

ดุกรภิกษุทั้งหลาย ข้อนี้เป็นเครื่องสอบสวนในข้อปฏิบัติ ที่ชวนให้สงฆ์ยินดี แห่งกุลบุตรผู้เคยเป็นอัญญเดียรถีย์ (๔/๑๐๐/๑๑๖)

ดุกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุที่เคยเป็นอัญญเดียรถีย์ อันพระอุปัชฌายะว่ากล่าวอยู่โดยชอบธรรม ได้ยกวาตะของอุปัชฌายะเสีย แล้วเข้าไปสู่ลัทธิเดียรถีย์นั้นดังเดิม กลับมาแล้ว ไม่พึงอุปสมบทให้ (๔/๑๐๐/๑๑๓)

คนที่ห้ามบวช (อันตรายิกรรรม)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย กุลบุตรเหล่านี้ ภิกษุไม่พึงให้บวช รูป
ใดให้บวช ต้องอาบัติทุกกฏ

๑. ห้ามผู้ถูโรค ๕ ชนิด คือ โรคเรื้อน ๑ โรคฝี ๑ โรค
กลาก ๑ โรคมองคร่อ ๑ โรคลมบ้าหมู ๑ (๔/๑๐๑/๑๑๙)

๒. ห้ามข้าราชการ ที่ไม่ได้ลา (๔/๑๐๒/๑๒๑)

๓. ห้ามโจรที่ขึ้นชื่อโด่งดัง (๔/๑๐๓/๑๒๑)

๔. ห้ามโจรผู้หนีเรือนจำ (๔/๑๐๔/๑๒๒)

๕. ห้ามโจรผู้ถูกออกหมายสั่งจับ (๔/๑๐๕/๑๒๒)

๖. ห้ามบุรุษผู้ถูกลงอาญา (๔/๑๐๖-๑๐๗/๑๒๓)

๗. ห้ามคนมีหนี้ (๔/๑๐๘/๑๒๓)

๘. ห้ามคนเป็นทาส (๔/๑๐๙/๑๒๔)

๙. ห้ามบุคคลมีอายุหย่อน ๒๐ ปี (๔/๑๑๑/๑๒๖)

๑๐. ห้ามคนไม่มีบาตร ไม่มีจีวร (๔/๑๓๔/๑๔๘)

๑๑. ห้ามบัณฑิต(กระเทย) ไม่พึงให้อุปสมบท ที่
อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๒๕/๑๔๒)

๑๒. ห้ามติรัจฉาน(เช่น นาค แปลงเป็น คน) ไม่พึงให้
อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๒๗/๑๔๔)

๑๓. ห้ามคนฆ่ามารดา ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๒๘/๑๔๕)

๑๔. ห้ามคนฆ่าบิดา ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๒๙/๑๔๕)

๑๕. ห้ามคนฆ่าพระอรหันต์ ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๓๐/๑๔๖)

๑๖. ห้ามคนยุแหย่หมู่คณะให้แตกแยก ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๓๑/๑๔๖)

๑๗. ห้ามคนทำร้ายภิกษุณี ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๓๑/๑๔๖)

๑๘. ห้ามคนทำร้ายพระศาสดาจนถึงห่อพระโลหิต ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๓๑/๑๔๖)

๑๙. ห้ามคนสองเพศ ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๓๒/๑๔๖)

๒๐. ห้ามคนเข้ารีตเดียรฉัตร ไม่พึงให้อุปสมบท ที่อุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย (๔/๑๒๖/๑๔๓)

๒๑. ห้ามบุตรที่มารดาบิดาไม่อนุญาต ภิกษุไม่พึงให้บวชสามเณร (๔/๑๑๘/๑๓๘)

๒๒. ห้ามคนทุพพลภาพ ไม่สมประกอบ ภิกษุไม่พึงบรรพชา(ให้บวชสามเณร) (๔/๑๓๕/๑๕๐)

นักบวชนอกศาสนา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้นิสสัยแก่ภิกษุพวก
อลัชชี รูปใดให้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงอยู่อาศัยภิกษุพวกอลัชชี
รูปใดอยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ (๔/๑๓๖/๑๕๑)

อุโบสถกรรม (อุโบสถชั้นธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ประชุมกันกล่าวธรรม
ในวัน ๑๔ ค่ำ ๑๕ ค่ำ และ ๘ ค่ำ แห่งปักข์ (๔/๑๔๘/๑๖๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สวดปาติโมกข์ ปักข์
(๑๕ วัน) ละ ๑ ครั้ง ก็แล ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศ
ให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำอุโบสถ พึงสวดปาติโมกข์ อะไรเป็นบุพ
พกิจของสงฆ์? ท่านทั้ง หลายพึงบอกความบริสุทธิ์ ข้าพเจ้าจัก
สวดปาติโมกข์ พวกเราบรรดาที่มีอยู่ทั้งหมดจงฟัง จงใส่ใจซึ่ง
ปาติโมกข์นั้นให้สำเร็จประโยชน์ ท่านผู้ใดมีอาบัติ ท่านผู้นั้นพึง

เปิดเผย เมื่ออาบัติไม่มี ฟังนิงอยู่ ก็ด้วยความเป็นผู้นิ่งแล
ข้าพเจ้าจักทราบท่านทั้งหลายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ก็ภิกษุรูปใด เมื่อ
สวดประกาศว่าจะครบ ๓ จบ ระลึกได้ ไม่ยอมเปิดเผยอาบัติ
ที่มีอยู่ สัมปชานมุสาวาทย่อมมีแก่ภิกษุรูปนั้น ท่านทั้งหลาย ก็
สัมปชานมุสาวาท พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เป็นธรรมทำ
อันตราย เพราะฉะนั้น ภิกษุต้องอาบัติแล้วระลึกได้ หวังความ
บริสุทธิ์ ฟังเปิดเผยอาบัติที่มีอยู่ เพราะเปิดเผยอาบัติแล้ว ความ
ผาสุกย่อมมีแก่เธอ (๔/๑๔๙/๑๖๘)

กำเนิดโบสถ์ทำอุโบสถ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติวิหาร เรือนมุง
แถบเดียว เรือนชั้น เรือนโล้น หรือถ้ำ ที่สงฆ์จำนง ให้เป็นโรง
อุโบสถแล้วทำอุโบสถ (๔/๑๕๗/๑๗๔)

ปาติโมกขุเทศ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ปาติโมกขุเทศนี้ คือ ภิกษุสวดนิทาน
จบแล้ว ฟังสวดอุเทศที่เหลือนด้วยสุตบทย่อ) นี่เป็นปาติโมกขุ-
เทศที่ ๑

สวดนิทาน สวดปาราชิก ๔ จบแล้ว ฟังสวดอุเทศที่เหลือน
ด้วยสุตบทย่อ) นี่เป็นปาติโมกขุเทศที่ ๒

สวดนิทาน สวดปาราชิก ๔ สวดสังฆาภิเสก ๑๓ จบแล้ว
พึงสวดอุเทศที่เหลือนด้วยสูตรบท นี้เป็นปาติโมกข์เทศที่ ๓

สวดนิทาน สวดปาราชิก ๔ สวดสังฆาภิเสก ๑๓ สวด
อนิยต ๒ จบแล้ว พึงสวดอุเทศที่เหลือนด้วยสูตรบท นี้เป็นปาติ
โมกข์เทศที่ ๔ สวดโดยพิสดารหมด เป็นปาติโมกข์เทศที่ ๕
(๔/๑๖๗/๑๘๒)

การแสดงธรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้เถระแสดงธรรม
เอง หรือให้อาราธนาผู้อื่นแสดง (๔/๑๖๘/๑๘๓)

การขอโอกาสก่อนชี้อาบัติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้โจทก์ขอให้จำเลยให้
โอกาส ด้วยคำว่า ขอท่านจงให้โอกาส ผมใคร่จะกล่าวกะท่าน
ดังนี้ แล้วจึงโจทก์ด้วยอาบัติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตปาติโมกข์ให้เป็นหน้าที่
ของพระเถระ ภิกษุไม่ได้รับอาราธนา ไม่พึงสวดปาติโมกข์ใน
ท่ามกลางสงฆ์ รูปใดสวด ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงขอให้ภิกษุทั้งหลายผู้
บริสุทธฺิ ไม่มีอาบัติ ให้โอกาสในอธิกรณ์ที่ไม่เป็นเรื่อง ไม่มีเหตุ

รูปใดขอให้ทำ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสวดปาติโมกข์ในบริษัทที่มีคฤหัสถ์ปนอยู่ด้วย รูปใดสวด ต้องอาบัติทุกกฏ

(๔/๑๓๐-๑๓๔/๑๘๖-๑๘๘)

การมอบปาริสุทธิเมื่อมาอุโบสถไม่ได้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุอาพาธมอบปาริสุทธิ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล ภิกษุอาพาธนั้นพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำมอบปาริสุทธิต่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอมอบปาริสุทธิของท่านจงนำปาริสุทธิของข้าพเจ้าไป ขอท่านจงบอกปาริสุทธิของข้าพเจ้า

ภิกษุรับด้วยกาย รับด้วยวาจา รับด้วยทั้งกายและวาจา ก็ได้ เป็นอันภิกษุอาพาธมอบปาริสุทธิแล้ว ถ้าได้ภิกษุเช่นนั้นอย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ ภิกษุทั้งหลายพึงใช้เตียงหรือตั้งหามภิกษุอาพาธนั้นมาในท่ามกลางสงฆ์ แล้วทำอุโบสถ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์เป็นวรรค(ไม่ครบทั้งหมด)ไม่พึงทำอุโบสถเลย ถ้าขึ้นทำ ต้องอาบัติทุกกฏ (๔/๑๘๑/๑๙๔) เว้นไว้แต่ภิกษุวิกลจริต (๔/๑๘๔/๑๙๘)

วิธีทำอุโบสถ ๓ อย่าง

๑. สวดปาติโมกข์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุ ๔ รูป สวดปาติโมกข์ (๔/๑๘๕/๑๙๙)

๒. ทำปาริสุทธิอุโบสถ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุ ๓ รูป ๒ รูป ทำปาริสุทธิอุโบสถแก่กัน ก็แล พึงทำปาริสุทธิอุโบสถ อย่างนี้

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้ภิกษุเหล่านั้นทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านทั้งหลายเจ้าข้า ขอจงฟังข้าพเจ้า อุโบสถวันนีที่ ๑๕ ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้งหลายถึงที่แล้ว เราทั้งหลายพึงทำปาริสุทธิอุโบสถแก่กันเถิด

ภิกษุผู้เถระพึงห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วบอกความบริสุทธิ์ของตน ต่อภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า

ฉันบริสุทธิ์แล้ว เธอ ขอเธอจำฉันว่า ผู้บริสุทธิ์แล้ว

ฉันบริสุทธิ์แล้ว เธอ ขอเธอจำฉันว่า ผู้บริสุทธิ์แล้ว

ฉันบริสุทธิ์แล้ว เธอ ขอเธอจำฉันว่า ผู้บริสุทธิ์แล้ว

ภิกษุผู้นวกะพึงห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลีแล้วบอกความบริสุทธิ์ของตน ต่อภิกษุเหล่านั้น อย่างนี้ว่า

ผมบริสุทธิ์แล้ว ขอรับ ขอท่านทั้งหลายจำผมว่า ผู้บริสุทธิ์แล้ว

ผมบริสุทธิ์แล้ว ขอรับ ขอท่านทั้งหลายจำผมว่า ผู้บริสุทธิ์แล้ว

ผมบริสุทธิ์แล้ว ขอรับ ขอท่านทั้งหลายจำผมว่า ผู้บริสุทธิ์แล้ว (๔/๑๘๕/๒๐๐-๒๐๑)

๓. อธิษฐานอุโบสถ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ในอาวาสแห่งหนึ่ง ถึงวันอุโบสถ มีภิกษุในศาสนานี้อยู่รูปเดียว ภิกษุนั้นพึงกวาดสถานที่เป็นที่ไปมาแห่งภิกษุทั้งหลาย คือจะเป็นโรงฉัน มณฑป หรือโคนต้นไม้ก็ตาม แล้วนั่งรออยู่ ถ้ามีภิกษุเหล่าอื่นมา พึงทำอุโบสถร่วมกับพวกเขา ถ้าไม่มีมา พึงอธิษฐานว่า วันนี้เป็นวันอุโบสถของเรา ถ้าไม่อธิษฐาน ต้องอาบัติทุกกฏ (๔/๑๘๕/๒๐๑-๒๐๒)

อนึ่ง ไม่พึงทำอุโบสถ ในกาลมิใช่วันอุโบสถ เว้นแต่วันสังฆสามัคคี (๔/๒๐๓/๒๒๑)

แสดงอาบัติก่อน และระหว่างทำอุโบสถ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก่อนอุโบสถ ก็ภิกษุผู้รู้อาบัติพึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า เนอะเธอ ผมต้องอาบัติมีชื่อนี้ ผมแสดงคินอาบัตินั้น.

ภิกษุผู้รับฟังถามว่า ท่านเห็นหรือ

ภิกษุผู้แสดงพึงตอบว่า ครับ ผมเห็น

ภิกษุผู้รับฟังบอกว่า ท่านพึงสำรวมต่อไป (๔/๑๘๖/๒๐๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อกำลังสวดปาติโมกข์อยู่ ภิกษุในศาสนานี้ระลึกอาบัติได้ ภิกษุนั้นพึงบอกภิกษุใกล้เคียงอย่างนี้ว่า อาวุโส ผมต้องอาบัติมีชื่อนี้ ลุกจากที่นั่งแล้วจักทำคินอาบัตินั้น ครั้นแล้วพึงทำอุโบสถ ฟังปาติโมกข์ แต่ไม่พึงทำอันตรายแก่อุโบสถ เพราะข้อที่ระลึกอาบัติได้นั้นเป็นปัจจัย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อกำลังสวดปาติโมกข์อยู่ ภิกษุในศาสนานี้มีความสงสัยในอาบัติ ภิกษุนั้นพึงบอกภิกษุใกล้เคียงอย่างนี้ว่า เนอะเธอ ผมมีความสงสัยในอาบัติมีชื่อนี้ จักหมดสงสัยเมื่อใด จักทำคินอาบัตินั้น เมื่อนั้น ครั้นแล้วพึงทำอุโบสถ ฟังปาติโมกข์ แต่ไม่พึงทำอันตรายแก่อุโบสถ เพราะข้อที่สงสัยนั้นเป็นปัจจัย (๔/๑๘๘/๒๐๓)

แสดงอาบัติทั้งคณะ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ในอาวาสแห่งหนึ่ง ถึงวันอุโบสถ สงฆ์ทั้งหมดต้องสภาคาบัติ ภิกษุเหล่านั้นพึงส่งภิกษุรูปหนึ่งไปสู่อาวาสใกล้เคียง พอจะกลับมาทันในวันนั้น ด้วยสั่งว่า อาวุโส เธอจงไปทำคืนอาบัตินั้นแล้วมา พวกเราจักทำคืนอาบัติกับเธอ ถ้าได้ภิกษุเช่นนั้นอย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์ทั้งหมดนี้ต้องสภาคาบัติ เห็นภิกษุรูปอื่นผู้บริสุทธิ์ ไม่มีอาบัติเมื่อใด จักทำคืนอาบัตินั้นในสำนักเธอเมื่อนั้น ครั้นแล้วพึงทำอุโบสถ สวดปาติโมกข์ แต่ไม่พึงทำอันตรายแก่อุโบสถ เพราะข้อที่ต้องสภาคาบัตินั้นเป็นปัจจัย (๔/๑๘๙/๒๐๔)

ภิกษุนานาสังวาสและสมานสังวาส

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็พวกภิกษุเจ้าถิ่น/อาคันตุกะในศาสนานี้ได้เห็นภิกษุอาคันตุกะ/เจ้าถิ่นมีสังวาส(การปฏิบัติธรรมวินัย)ต่างกัน พวกเธอกลับได้ความเห็นว่ามีสังวาสเสมอกัน ครั้นแล้วก็ไม่ได้ถามจึงทำอุโบสถร่วมกัน ไม่ต้องอาบัติ พวกเธอได้ไต่ถาม ครั้นไต่ถามแล้ว ไม่รังเกียจ ทำอุโบสถร่วมกัน ต้องอาบัติทุกกฏ พวกเธอได้ไต่ถาม ครั้นไต่ถามแล้ว ไม่รังเกียจ แยก

กันทำอุโบสถ ไม่ต้องอาบัติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง พวกภิกษุเจ้าถิ่น/อาคันตุกะในศาสนานี้ ได้เห็นพวกภิกษุอาคันตุกะ/เจ้าถิ่นมีสังวาสเสมอกัน พวกเธอกลับได้ความเห็นว่า มีสังวาสต่างกัน ครั้นแล้วก็ไม่ได้ถาม ทำอุโบสถร่วมกัน ต้องอาบัติทุกกฏ พวกเธอได้ไต่ถาม ครั้นไต่ถามแล้ว รังเกียจ แยกกันทำอุโบสถ ต้องอาบัติทุกกฏ พวกเธอได้ไต่ถาม ครั้นไต่ถามแล้ว ไม่รังเกียจ ทำอุโบสถร่วมกัน ไม่ต้องอาบัติ (๔/๑๙๙/๒๑๘)

อนึ่ง ไม่พึงสวดปาติโมกข์ ในบริษัทที่ภิกษุทุศีล หรือต้องห้ามอุปสมบทนั่งอยู่ด้วย รูปใดสวด ต้องอาบัติทุกกฏ (๔/๒๐๑/๒๒๑)

ภิกษุณีปาฏิโมกข์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงแสดงปาติโมกข์แก่ภิกษุณี รูปใดแสดงต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ภิกษุณีแสดงปาติโมกข์แก่ภิกษุณีด้วยกัน (๗/๕๒๕/๒๑๔)

วิธีงดปาติโมกข์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพึงงดอย่างนี้ เมื่อถึงวันอุโบสถ ๑๔ หรือ ๑๕ คำ เมื่อบุคคลนั้นอยู่พร้อมหน้าสงฆ์ พึงประกาศ

ในท่ามกลางสงฆ์ว่า ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า บุคคล มีชื่อนี้ มีอาบัติติดตัว ข้าพเจ้างดปาติโมกข์แก่เธอ เมื่อเธออยู่ พร้อมหน้าสงฆ์ ไม่พึงสวดปาติโมกข์ ดังนี้ ปาติโมกข์เป็นอันงด แล้ว (๓/๔๖๖/๑๘๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงงดปาติโมกข์แก่ภิกษุทั้งหลายที่บริสุทธิ์ ไม่มีอาบัติในเพราะเรื่องอันไม่สมควร ในเพราะเหตุอันไม่สมควร รูปใดงด ต้องอาบัติทุกกฏ (๓/๔๖๗/๑๘๗)

การงดปาฏิโมกข์อย่างเป็นธรรม และไม่เป็นธรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๔ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติไม่มีมูล
๒. เพราะอาจารย์วิบัติไม่มีมูล
๓. เพราะทิสฐิวิบัติไม่มีมูล
๔. เพราะอาชีวิวิบัติไม่มีมูล

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม (๓/๔๗๕/๑๘๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๔ เป็นไฉน ภิกษุงดปาติโมกข์

๑. เพราะศีลวิบัติมีมูล

๒. เพราะอาจารย์ปฏิบัติมีมูล

๓. เพราะทฐิปฏิบัติมีมูล

๔. เพราะอาชีวีปฏิบัติมีมูล

นี้การงดปาติโมกข์เป็นธรรม (๗/๔๗๖/๑๘๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล
๑๐ เป็นไฉน

๑. ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิก ไม่ได้นั่งอยู่ในบริษัทนั้น

๒. ถ้าปาราชิกผู้ต้องอาบัติปาราชิกมิได้ค้างอยู่

๓. ภิกษุผู้บอกกลาสิกขาไม่ได้นั่งอยู่ในบริษัทนั้น

๔. ถ้าปาราชิกภิกษุผู้บอกกลาสิกขามิได้ค้างอยู่

๕. ภิกษุร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม

๖. ไม่ค่านสามัคคีที่เป็นธรรม

๗. ถ้าปาราชิกการค่านสามัคคีที่เป็นธรรมมิได้ค้างอยู่

๘. ไม่มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยศีลวิบัติ

๙. ไม่มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยอาจารย์

วิบัติ

๑๐. ไม่มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยทฐิ

วิบัติ

นี้การงดปาติโมกข์ไม่เป็นธรรม มีมูล ๑๐ (๗/๔๘๗/๑๙๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๑๐
เป็นไฉน

๑. ภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกนั่งอยู่ในบริษัทนั้น
 ๒. กถาปรารภภิกษุผู้ต้องอาบัติปาราชิกค้างอยู่
 ๓. ภิกษุผู้บอกกลาสิกขานั่งอยู่ในบริษัทนั้น
 ๔. กถาปรารภภิกษุผู้บอกกลาสิกขาค้างอยู่
 ๕. ภิกษุไม่ร่วมสามัคคีที่เป็นธรรม
 ๖. คำนสามัคคีที่เป็นธรรม
 ๗. กถาปรารภการคำนสามัคคีที่เป็นธรรมค้างอยู่
 ๘. มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยศีลวิบัติ
 ๙. มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยอาจารย์วิบัติ
 ๑๐. มีภิกษุที่มีผู้ได้เห็น ได้ยิน และรังเกียจด้วยพิธีวิบัติ
- นี้การงดปาติโมกข์เป็นธรรม มีมูล ๑๐

(๗/๔๘๘/๑๙๒-๑๙๓)

ผู้ควรโจทผู้อื่น

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ปรารภนาจะโจทผู้อื่น พึงพิจารณา
ธรรม ๕ ประการในตน แล้วโจทผู้อื่น คือ

๑. เรามีความประพฤติกายบริสุทธิ์หรือหนอ เรา
ประกอบด้วยความประพฤติกายบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มี

ตำหนิ ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่

๒. เรามีความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์หรือหนอ เราประกอบด้วยความประพฤติทางวาจาบริสุทธิ์ ไม่มีช่อง ไม่มีตำหนิ ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่

๓. จิตของเรามีเมตตาปรากฏ ไม่อาฆาตในสพรหมจารีทั้งหลายหรือหนอ ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่

๔. เราเป็นพหูสูต ทรงสุตะ เป็นที่สั่งสมสุตะหรือหนอ ธรรมเหล่านั้นใด ไฟเราะในเบื้องต้น ไฟเราะในท่ามกลาง ไฟเราะในที่สุด ประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ธรรมเห็นปานนั้นเป็นธรรมอันเราสดับมาก ทรงไว้คล้องปาก ชื่นใจ แทงตลอดดีแล้วด้วยปัญญา ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่

๕. เราจำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดี โดยพิสดาร สวดไฟเราะคล้องแคล้ว วินิจฉัยถูกต้องโดยสุตตะ โดยอนุพยัญชนะหรือหนอ ธรรมนี้มีแก่เราหรือไม่

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ใจทักปรารภนาจะใจทักผู้อื่น พึงพิจารณาธรรม ๕ ประการนี้ว่ามีในตน แล้วจึงใจทักผู้อื่น

(๗/๕๐๐-๕๐๔/๑๙๙-๒๐๐)

ผู้โจทก์ควรทรงธรรม ๕ ประการ

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ พึงตั้งธรรม ๕ ประการไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น คือ

๑. เราจักกล่าวโดยกาลอันควร จักไม่กล่าวโดยกาลอันไม่ควร

๒. จักกล่าวด้วยคำจริง จักไม่กล่าวด้วยคำอันไม่เป็นจริง

๓. จักกล่าวด้วยคำสุภาพ จักไม่กล่าวด้วยคำหยาบ

๔. จักกล่าวด้วยคำประกอบด้วยประโยชน์ จักไม่กล่าวด้วยคำไร้ประโยชน์

๕. จักมีเมตตาจิตกล่าว จักไม่มุ่งร้ายกล่าว

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ พึงตั้งธรรม ๕ ประการนี้ไว้ในตน ผู้โจทโดยเป็นธรรมย่อมไม่เดือดร้อน (๗/๕๐๕,๕๐๘/๒๐๐-๒๐๑)

ธรรมสำหรับผู้โจทก์ ๕ ประการ (ผู้โจทก์ควรตั้งจิต ๕ ประการ)

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์ปรารภนาจะโจทผู้อื่น พึงมนสิการธรรม ๕ อย่างไว้ในตน แล้วโจทผู้อื่น คือ

๑. ความการุญ

๒. ความหวังประโยชน์

๓. ความเอ็นดู

๔. ความออกจากอาบัติ

๕. ความทำวินัยเป็นเบื้องหน้า (๗/๕๑๐/๒๐๒)

ผู้โจทก์โดยไม่เป็นธรรมย่อมเดือดร้อน

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์โดยไม่เป็นธรรม ฟังถึงความเดือดร้อนด้วยอาการ ๕ คือ

๑. ท่านโจทโดยกาลไม่ควร ไม่โจทโดยกาลอันควร ท่านต้องเดือดร้อน

๒. ท่านโจทด้วยเรื่องไม่จริง ไม่โจทด้วยเรื่องจริง ท่านต้องเดือดร้อน

๓. ท่านโจทด้วยคำหยาบ ไม่โจทด้วยคำสุภาพ ท่านต้องเดือดร้อน

๔. ท่านโจทด้วยเรื่องไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่โจทด้วยเรื่องประกอบด้วยประโยชน์ ท่านต้องเดือดร้อน

๕. ท่านมุ่งร้ายโจท มิใช่มีเมตตาจิตโจท ท่านต้องเดือดร้อน

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้โจทก์โดยไม่เป็นธรรม ฟังถึงความเดือดร้อนด้วยอาการ ๕ นี้ (๗/๕๐๖/๒๐๐-๒๐๑)

ผู้ถูกโจทโดยไม่เป็นธรรมไม่ต้องเดือดร้อน

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ถูกโจทโดยไม่เป็นธรรม ไม่ต้องเดือดร้อน ด้วยอาการ ๕ คือ

๑. ท่านถูกโจทโดยกาลไม่ควร ไม่ถูกโจทโดยกาลอันควร ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๒. ท่านถูกโจทด้วยเรื่องไม่จริง ไม่ได้ถูกโจทด้วยเรื่องจริง
ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๓. ท่านถูกโจทด้วยคำหยาบ ไม่ถูกโจทด้วยคำสุภาพ
ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๔. ท่านถูกโจทด้วยเรื่องไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่ได้ถูกโจทด้วยเรื่องประกอบด้วยประโยชน์ ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

๕. ท่านถูกโจทด้วยมุ้งร้าย ไม่ถูกโจทด้วยเมตตาคจิต ท่านไม่ต้องเดือดร้อน

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ถูกโจทโดยไม่เป็นธรรม ไม่ต้องเดือดร้อนด้วยอาการทั้ง ๕ นี้ (๗/๕๐๗/๒๐๑)

การรับอธิกรณ์

ดูกรอุบาลี ภิกษุผู้ปรารธนาจะรับอธิกรณ์ พึงรับอธิกรณ์ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. ภิกษุผู้ปรารธนาจะรับอธิกรณ์ พึงพิจารณาอย่างนี้ว่า เราปรารธนาจะรับอธิกรณ์นี้ เป็นกาลสมควรหรือไม่ที่จะรับ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เป็นกาลไม่ควรที่จะรับอธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับ

๒. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า นี่เป็นกาลควรที่

จะรับอธิกรณ์ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า ที่เราปรารภนาจะรับอธิกรณ์นี้ อธิกรณ์นี้เป็นเรื่องจริงหรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้เป็นเรื่องไม่จริง หาใช่เป็นเรื่องจริงไม่ อธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับ

๓. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้เป็นเรื่องจริง ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เราปรารภนาจะรับอธิกรณ์นี้ อธิกรณ์นี้ประกอบด้วยประโยชน์หรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ หาใช่ประกอบด้วยประโยชน์ไม่ ภิกษุไม่พึงรับ

๔. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า อธิกรณ์นี้ประกอบด้วยประโยชน์ ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ จักได้ภิกษุผู้เคยเห็นกัน เคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัยหรือไม่ ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ จักไม่ได้ภิกษุผู้เคยเห็นกัน เคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย อธิกรณ์นั้น ภิกษุไม่พึงรับ

๕. ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ จักได้ภิกษุผู้เคยเห็นกัน เคยคบกัน เป็นฝ่ายโดยธรรมโดยวินัย ภิกษุนั้นพึงพิจารณาต่อไปว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแค้นแค้น ความวิวาท ความแตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่างแห่งสงฆ์ การกระ-

ทำต่าแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จักมีแก่สงฆ์หรือไม่ ถ้า
ภิกษุพิจารณาอยู่ ร้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้ ความ
บาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท ความแตก
แห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่าแห่งสงฆ์ การกระ-
ทำต่าแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จักมีแก่สงฆ์ อธิกรณ์นั้น
ภิกษุไม่พึงรับ

ก็ถ้าภิกษุพิจารณาอยู่ ร้อย่างนี้ว่า เมื่อเรารับอธิกรณ์นี้ไว้
ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความวิวาท ความ
แตกแห่งสงฆ์ ความร้าวรานแห่งสงฆ์ ความถือต่าแห่งสงฆ์
การกระทำต่าแห่งสงฆ์ ซึ่งมีการนั้นเป็นเหตุ จักไม่มีแก่สงฆ์
อธิกรณ์นั้น ภิกษุพึงรับ

อุบาลี อธิกรณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๕ อย่างนี้แล ภิกษุ
รับไว้จักไม่ทำความเดือดร้อนแม่ในภายหลังแล

(๗/๔๙๙/๑๙๗-๑๙๘)

การยกเลิกประชุม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บริษัทเลิกประชุมเพราะอันตราย ๑๐
อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ

๑. อันตรายแต่พระราชา
๒. อันตรายแต่โจร

๓. อันตรายแต่ไฟ
๔. อันตรายแต่น้ำ
๕. อันตรายแต่มนุษย์
๖. อันตรายแต่อมมนุษย์
๗. อันตรายแต่สัตว์ร้าย
๘. อันตรายแต่สัตว์เลื้อยคลาน
๙. อันตรายต่อชีวิต
๑๐. อันตรายต่อพรหมจรรย์ (๗/๔๙๐/๑๙๓)

วิธีสมมติสีมา

ขั้นต้นพึงทักนิमित คือ บัพพตนิमित ปาสาณนิमित วณนิमित-
รุกขนิमित มัคคคณิमित วัมมิกนิमित นทีนิमित อุทกนิमित ครั้นทักนิमित
แล้ว ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ-
หุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า นิมิตรระบุไว้โดยรอบ
แล้วเพียงไร ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติ
สีมาให้มีสังวาสเสมอกัน มีอุโบสถเดียวกัน ด้วยนิमितเหล่านั้น
นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า การสมมติสีมาให้มี
สังวาสเสมอกัน มีอุโบสถเดียวกัน ด้วยนิमितเหล่านั้น ชอบแก่

ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น
พึงพูด

สีมาอันสงฆ์สมมติให้มีสังวาสเสมอกัน มีอุโบสถเดียวกัน
แล้ว ด้วยนิमितเหล่านั้นชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรง
ความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ (๔/๑๕๔/๑๗๒-๑๗๓)

วิธีถอนโรงอุโบสถ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล พึงถอนโรงอุโบสถอย่างนี้ ภิกษุ
ผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุத்தัตถุติยกรรม
วาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงถอนโรงอุโบสถมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า การถอนโรงอุโบสถ
มีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น พึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

โรงอุโบสถมีชื่อนี้อันสงฆ์ถอนแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้น
จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ (๔/๑๕๕/๑๗๕)

การจำพรรษา (วัสสูปนายิกชั้นธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้จำพรรษาในฤดูฝน รูปใดไม่จำพรรษา ต้องอาบัติทุกกฏ (๔/๒๐๖-๒๐๘/๒๒๔-๒๒๕)
เมื่อมีกิจ พึงไปด้วยสัตตาทหณียะได้ และพึงกลับใน ๗ วัน (๔/๒๑๐/๒๒๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้จำพรรษาในหมู่พวกเกวียน ในเรือ (๔/๒๑๗/๒๔๙) แต่ไม่อนุญาตให้จำพรรษาในโพรงไม้ บนต้นไม้ ในที่แจ้ง ในร่ม ในกระท่อมผิ ภิกษุไม่มีเสนาสนะไม่พึงจำพรรษา รูปใดจำ ต้องอาบัติทุกกฏ (๔/๒๑๘-๒๑๙/๒๔๙-๒๕๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุทั้งหลายในศาสนานี้จำพรรษาแล้วถูกสัตว์ร้ายเบียดเบียน โจรเบียดเบียน ปีศาจรบกวน หญิงแพศยารบกวน ทางกรรบกวัน มีภัยธรรมชาติ ขาดปัจจัยสี่ ขาดการอุปฐาก หรือภิกษุอื่นชวนขวยทำลายสงฆ์ให้แตกกัน พวกเธอพึงหลีกเลี่ยงไปด้วยความสำคัญว่า นั้นแลอันตราย ให้ไปตามชาวบ้านที่มีศรัทธาเลื่อมใส ไม่ต้องอาบัติ แต่พรรษาขาด (๔/๒๑๔-๒๑๖/๒๔๔-๒๔๘)

พระพุทธานุญาตปวารณา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสมาทานมูควัตร(การกำหนดว่าจะไม่พูดกัน) รูปใดสมาทาน ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุทั้งหลายอยู่จำพรรษา แล้วปวารณา การปวารณานั้นจักเป็นวิธีเหมาะสมเพื่อว่ากล่าวกันและกัน เป็นวิธีออกจากอาบัติ เป็นวิธีเคารพพระวินัยของพวกเธอ

วิธีปวารณา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลพวกเธอพึงปวารณา อย่างนี้
ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า วันนี้เป็นวันปวารณา
ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงปวารณา

ภิกษุผู้เถระ(ภิกษุนวกะ) พึงห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่ง
กระโห่ง ประคองอัญชลีแล้วกล่าวปวารณาอย่างนี้ ว่าดังนี้

เธอทั้งหลาย(ท่านเจ้าข้า) ฉันท(ข้าพเจ้า)ปวารณาต่อสงฆ์
ด้วยได้เห็นก็ดี ด้วยได้ฟังก็ดี ด้วยสงสัยก็ดี ขอเธอ(ท่าน)ทั้ง
หลายจงอาศัยความกรุณาว่ากล่าวฉันท(ข้าพเจ้า) ฉันท(ข้าพเจ้า)
เห็นอยู่จักทำคืนเสีย

เธอทั้งหลาย(ท่านเจ้าข้า) แม้ครั้งที่สอง ฉันท(ข้าพเจ้า) พิจารณาต่อสงฆ์ ด้วยได้เห็นก็ดี ด้วยได้ฟังก็ดี ด้วยสงสัยก็ดี ขอ เธอ(ท่าน)ทั้งหลายจงอาศัยความกรุณาว่ากล่าวฉันท(ข้าพเจ้า) ฉันท(ข้าพเจ้า)เห็นอยู่จักทำคืนเสีย

เธอทั้งหลาย(ท่านเจ้าข้า) แม้ครั้งที่สาม ฉันท(ข้าพเจ้า) พิจารณาต่อสงฆ์ ด้วยได้เห็นก็ดี ด้วยได้ฟังก็ดี ด้วยสงสัยก็ดี ขอ เธอ(ท่าน)ทั้งหลายจงอาศัยความกรุณาว่ากล่าวฉันท(ข้าพเจ้า) ฉันท(ข้าพเจ้า)เห็นอยู่จักทำคืนเสีย (๔/๒๒๖/๒๖๐-๒๖๑)

มตีสงฆ์อนุมัตติ (เตรสภันท์)

อนุญาตสร้างวิหาร

ภิกษุผู้จะสร้างวิหารนั้น พึงให้แผ้วถางสถานที่ที่จะสร้างวิหารเสียก่อน แล้วเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุทั้งหลายผู้แก่พรรษา แล้วนั่งกระโหรง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใครจะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้ ตรวดดูสถานที่ที่จะสร้างวิหาร

ฟังขอแม้ครั้งที่สอง ...

ฟังขอแม้ครั้งที่สาม ...

ก็แลสงฆ์ฟังสมมติอย่างนี้ คือ ภิกษุรูปหนึ่ง ผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่า ดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้ผู้นี้เป็นผู้ใคร่จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจสอบสถานที่ที่จะสร้างวิหาร ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์ฟังสมมติภิกษุทั้งหลายมิชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจสอบสถานที่ที่จะสร้างวิหารของภิกษุมิชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การสมมติภิกษุทั้งหลายมิชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจสอบสถานที่ที่จะสร้างวิหารของภิกษุมิชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใดท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุทั้งหลายมิชื่อนี้ และมีชื่อนี้ อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อตรวจสอบสถานที่ที่จะสร้างวิหารของภิกษุมิชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ภิกษุทั้งหลายผู้อันสงฆ์สมมติแล้วเหล่านั้น พึงไป ณ ที่นั้น ตรวจสอบสถานที่ที่จะสร้างวิหาร ฟังทราบว่าเป็นสถานมีผู้จองไว้ หรือเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ เป็นสถานมีขานรอบหรือเป็นสถานไม่มีขานรอบ ถ้าเป็นสถานมีผู้จองไว้ ทั้งเป็นสถานไม่มี

ชานรอบ ฟังบอกว่าอย่าสร้างลงในที่นี้ ถ้าเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ ทั้งมีชานรอบ ฟังแจ้งแก่สงฆ์ว่า เป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ ทั้งมีชานรอบ

ภิกษุผู้จะสร้างวิหารนั้น ฟังเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตตรา-
สงค์เฉวียงบ่า กราบทำภิกษุทั้งหลายผู้แก่พรรษา แล้วนั่ง
กระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใคร
จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง ท่านเจ้าข้า
ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้แสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหาร

ฟังขอแม่ครั้งที่สอง ...

ฟังขอแม่ครั้งที่สาม ...

ภิกษุรูปหนึ่งผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบ
ด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้
ใคร่จะสร้างวิหารใหญ่ อันมีเจ้าของ เฉพาะตนเอง เธอขอสงฆ์
ให้แสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหาร ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่
แล้ว สงฆ์พึงแสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหารแก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็น
ญัตติ

ท่านเจ้าข้า การแสดงสถานที่ที่จะสร้างวิหารของภิกษุมีชื่อ
นี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงพูด

สถานที่ที่จะสร้างวิหารของภิกษุมีชื่อนี้ อันสงฆ์แสดงแล้ว
ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้
(๑/๕๒๓-๕๒๔/๖๕๖-๖๕๗)

อนุญาตสร้างกุฏิ

ภิกษุผู้จะสร้างกุฏินั้น พึงให้แผ้วถางพื้นที่ที่จะสร้างกุฏินั้นเสียก่อน แล้วเข้าไปหาสงฆ์ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบ
เท้าภิกษุทั้งหลาย ผู้แก่พรรษากว่า แล้วนั่งกระโหียง ประนม
มือกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใคร่จะสร้างกุฏิอันหาเจ้าของมิได้
เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอ
สงฆ์ให้ตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิ

พึงขอแม้ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม้ครั้งที่สาม ...

ถ้าสงฆ์ทั้งหมดจะอุตสาหะไปตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิ
ได้ ก็พึงไปตรวจดูด้วยกันทั้งหมด ถ้าไม่อุตสาหะ ในหมู่สงฆ์นั้น
ภิกษุเหล่าใดฉลาด สามารถจะรู้ได้ว่า เป็นสถานมีผู้จองไว้หรือ
ไม่ เป็นสถานมีขานเดินได้รอบหรือไม่ สงฆ์พึงขอสมมติภิกษุ
เหล่านั้นไปแทนสงฆ์

ก็แลสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ คือ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ

พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติหุตยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ เป็นผู้ใคร่จะสร้างกุฏิอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง เธอขอสงฆ์ให้ตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิ ถ้าความพร้อมพร้องของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิของภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การสมมติภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ เพื่อตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิของภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุทั้งหลายมีชื่อนี้ และมีชื่อนี้ อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิของภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

ภิกษุทั้งหลายผู้อันสงฆ์สมมติแล้วเหล่านั้น พึงไป ณ ที่นั้น ตรวจดูพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิ พึงทราบว่าเป็นสถานมีผู้จองไว้ หรือเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ เป็นสถานมีขานเดินได้รอบหรือเป็นสถานไม่มีขานเดินได้รอบ ถ้าเป็นสถานมีผู้จองไว้ ทั้งไม่มีขานเดินได้รอบ พึงบอกว่า อย่าสร้างลงในที่นี้ ถ้าเป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ ทั้งมีขานเดินได้รอบ พึงแจ้งแก่สงฆ์ว่า เป็นสถานไม่มีผู้จองไว้ ทั้งมีขานเดินได้รอบ

ภิกษุผู้จะสร้างกุฏินั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์หม่มผ้าอุตตราสงค์

เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุทั้งหลายผู้แก่พรรษากว่า แล้วนั่ง
กระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าใคร
จะสร้างกุฏิอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเองด้วยอาการขอเอา
เอง ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิ
พึงขอแม้ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม้ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้ผู้ใดใครจะ
สร้างกุฏิอันหาเจ้าของมิได้ เฉพาะตนเอง ด้วยอาการขอเอาเอง
เธอขอสงฆ์ให้แสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิ ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงแสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิแก่ภิกษุมิชื่อนี้ นี่
เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การแสดงพื้นที่ที่จะสร้างกุฏิของภิกษุมิชื่อนี้
ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่าน
ผู้นั้นพึงพูด

พื้นที่ที่จะสร้างกุฏิของภิกษุมิชื่อนี้ อันสงฆ์แสดงแล้ว
ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้
(๑/๕๐๒-๕๐๓/๖๓๑-๖๓๒)

อนุมัติผู้ถือ(ดูแล)เสนาสนะ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้อง ภิกษุก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ ทราบด้วยญัตติหุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ เป็นผู้ให้ถือเสนาสนะ นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การสมมติภิกษุมีชื่อนี้เป็นผู้ให้ถือเสนาสนะ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่าน ผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ถือเสนาสนะแล้ว ชอบ แก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่งข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

(๗/๒๗๘/๘๑)

อนุมัติผู้แต่งตั้ง(จัดสรร)เสนาสนะและแจกอาหาร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงสมมติภิกษุให้เป็น ผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจกอาหาร ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์ พึงสมมติอย่างนี้ เบื้องต้นพึงขอให้ภิกษุนั้นรับ ครั้นแล้วภิกษุผู้ ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติหุติยกรรม- วาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติท่าน... ให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะ
และแจกอาหาร นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การสมมติท่าน... ให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะ
และแจกอาหาร ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบ
แก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ท่าน... อันสงฆ์สมมติให้เป็นผู้แต่งตั้งเสนาสนะและแจก
อาหารแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้
ด้วยอย่างนี้ (๑/๕๔๐/๖๖๗)

วิธีสมมติภิกษุผู้สั่งสอนภิกษุณี/อุบาสิกา (ปาจิตติยกัณฑ์)

พึงขอร้องภิกษุผู้นั้นก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้
สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา
ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอน
ภิกษุณี นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การสมมติภิกษุมิชื่อนี้ให้เป็นผู้กล่าวสอน
ภิกษุณีชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ฯ

ภิกษุมิชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณีแล้ว
ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้
(๒/๔๐๖/๓๘๓)

องค์คุณ ๘ ของภิกษุผู้ควรกล่าวสอนภิกษุณี

๑. เป็นผู้มึศีล คือสำรวมด้วยปาติโมกขสังวรศีล สมบูรณ์
ด้วยอาจระและโคจรอยู่ มีปกติเห็นภัยในโทษเพียงเล็กน้อย
สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบททั้งหลาย

๒. เป็นพหูสูต คือทรงสุตะ เป็นผู้สั่งสมสุตะ ธรรมเหล่านั้น
นั้นใด งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศ
พรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถทั้งพยัญชนะครบบริบูรณ์บริสุทธิ์
ธรรมเห็นปานนั้น อันภิกษุนั้นได้สดับมาก ทรงจำไว้ได้ คล่อง
ปาก ชื่นใจ แทงตลอดด้วยปัญญา

๓. พระปาติโมกข์ทั้งสองมาแล้วด้วยดีโดยพิสดารแก่
ภิกษุนั้น คือ ภิกษุนั้นจำแนกได้ดี คล่องแคล่วดี วินิจฉัยได้

เรียบร้อยโดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ

๔. เป็นผู้มิวจาสาละสลวย ชัดเจน
๕. เป็นที่นิยมชมชอบของภิกษุณีโดยมาก
๖. เป็นผู้สามารถกล่าวสอนภิกษุณีได้
๗. เป็นผู้ไม่เคยล่วงครุธรรมกับสตรีผู้ครองผ้ากาสายะ
๘. มีพรรษาได้ ๒๐ หรือเกิน ๒๐

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติภิกษุผู้ประกอบ
ด้วยองค์คุณ ๘ ประการนี้ ให้เป็นผู้กล่าวสอนภิกษุณี(และ
อุบาสิกา)ได้ (๒/๔๐๗/๓๘๖)

การอยู่ปริวาส ว่าด้วยการทำคืนอาบัติสังฆาทิเสส

ปาริวาสิกวัตร (ปาริวาสิกขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เราจักบัญญัติวัตรแก่
ภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ปริวาส โดยประการที่ภิกษุผู้อยู่ปริวาส ต้อง
ประพฤติดุกรูป คือ

หมวดที่ ๑

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาสพึงประพฤติดุขา
วิธีประพฤติดุขาในวัตรนั้น ดังต่อไปนี้ อันภิกษุผู้ปริวาส

ไม่พึงให้อุปสมบท

ไม่พึงให้นิสัย

ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก

ไม่พึงรับสมมติเป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี

แม้ได้รับสมมติแล้ว ก็ไม่พึงสั่งสอนภิกษุณี

สงฆ์ให้ปริวาสเพื่ออาบัติใด ไม่พึงต้องอาบัตินั้น

ไม่พึงต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน

ไม่พึงต้องอาบัติอันเลวทรามกว่านั้น
ไม่พึงติกรรม
ไม่พึงติภิกษุทั้งหลายผู้ทำกรรม
ไม่พึงห้ามอุโบสถแก่ปคัตตตะภิกษุ(ผู้เป็นภิกษุโดยปกติ)
ไม่พึงห้ามปวารณาแก่ปคัตตตะภิกษุ
ไม่พึงทำการไต่สวน
ไม่พึงเริ่มอนุวาทาธิกรณ์
ไม่พึงยังภิกษุอื่นให้ทำโอกาส
ไม่พึงโจทภิกษุอื่น
ไม่พึงให้ภิกษุอื่นให้การ
ไม่พึงช่วยภิกษุกับภิกษุให้สู้อธิกรณ์กัน

หมวดที่ ๒

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาส
ไม่พึงไปข้างหน้าแห่งปคัตตตะภิกษุ
ไม่พื้งนั่งข้างหน้าแห่งปคัตตตะภิกษุ
พึงพอใจด้วยอาสนะสุดท้าย ที่นอนสุดท้าย วิหารสุดท้าย
ของสงฆ์ ที่สงฆ์จะพึงให้แก่เธอ
ไม่พื้งมีปคัตตตะภิกษุ เป็นสมณะนำหน้า หรือตามหลัง
เข้าไปสู่สกุล

ไม่พึงสมานานอารัญญิกธุดงค์
ไม่พึงสมานานปิณฑปาติกธุดงค์ และ
ไม่พึงให้เขานำบิณฑบาตมาส่ง เพราะปัจจัยนั้น ด้วยคิดว่า
คนทั้งหลายอย่ารู้เรา

หมวดที่ ๓

ดูรภิกษุทั้งหลาย อัมภิกษุผู้อยู่ปริวาส เป็นอาคันตุกะ
ไปพึงบอก มีอาคันตุกะมาก็พึงบอก พึงบอกในอุโบสถ พึงบอก
ในปวารณา ถ้าอาพาธ พึงสั่งทูตให้บอก

หมวดที่ ๔

ดูรภิกษุทั้งหลาย อัมภิกษุผู้อยู่ปริวาส
ไม่พึงออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่หาภิกษุมิได้
ไม่พึงออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่นมิใช่อาวาสที่หา
ภิกษุมิได้
ไม่พึงออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือถิ่นมิใช่
อาวาสที่หาภิกษุมิได้
ไม่พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่หา
ภิกษุมิได้
ไม่พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่นมิใช่อาวาส

ที่หาภิกษุมิได้

ไม่พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือถิ่น
มิใช่อาวาสที่หาภิกษุมิได้

ไม่พึงออกจากาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่หาภิกษุมิได้

ไม่พึงออกจากาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่นมิใช่อาวาสที่หาภิกษุมิได้

ไม่พึงออกจากาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่หาภิกษุมิได้

ทั้งนี้ เว้นแต่ไปกับปกติตตะภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย

หมวดที่ ๕

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาส

ไม่พึงออกจากาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่มีภิกษุ แต่เป็นนานาสังวาส

ไม่พึงออกจากาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ แต่เป็นนานาสังวาส

ไม่พึงออกจากาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ แต่เป็นนานาสังวาส

ไม่พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่มีภิกษุ

แต่เป็นนानาสังवास

ไม่พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่นมิใช่อาวาส
ที่มีภิกษุ แต่เป็นนานาสังवास

ไม่พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือถิ่น
มิใช่อาวาสที่มีภิกษุ แต่เป็นนานาสังवास

ไม่พึงออกจากอาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่
อาวาสที่มีภิกษุ แต่เป็นนานาสังवास

ไม่พึงออกจากอาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่น
มิใช่อาวาสที่มีภิกษุ แต่เป็นนานาสังवास

ไม่พึงออกจากอาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่
อาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ แต่เป็นนานาสังवास

ทั้งนี้ เว้นแต่ไปกับปกติตตะภิกษุ เว้นแต่มีอันตราย

หมวดที่ ๖

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาส

พึงออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่มีภิกษุ เป็น
สมานสังवास

พึงออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ
เป็นสมานสังवास

พึงออกจากอาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือถิ่นมิใช่

อาวาสที่มีภิกษุ เป็นสมานสังวาส

พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสที่มีภิกษุ
เป็นสมานสังวาส

พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่นมิใช่อาวาสที่
มีภิกษุ เป็นสมานสังวาส

พึงออกจากถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่อาวาสหรือถิ่น
มิใช่อาวาสที่มีภิกษุ เป็นสมานสังวาส

พึงออกจากอาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่
อาวาสที่มีภิกษุ เป็นสมานสังวาส

พึงออกจากอาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่ถิ่น
มิใช่อาวาสที่มีภิกษุ เป็นสมานสังวาส

พึงออกจากอาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ ไปสู่
อาวาสหรือถิ่นมิใช่อาวาสที่มีภิกษุ เป็นสมานสังวาส

ทั้งนี้ ที่รู้ว่าอาจจะไปถึงในวันนี้เทียว

หมวดที่ ๗

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาส

ไม่พึงอยู่ในที่มุงอันเดียวกันในอาวาสกับปกติตตะภิกษุ

ไม่พึงอยู่ในที่มุงอันเดียวกันในถิ่นมิใช่อาวาส

ไม่พึงอยู่ในที่มุงอันเดียวกันในอาวาสก็ดี ในถิ่นมิใช่
อาวาสก็ดี

เห็นปกติตตะภิกษุแล้ว ฟังลุกออกจากอาสนะ
ฟังนิมนต์ปกติตตะภิกษุให้นั่ง
ไม่ฟังนั่งในอาสนะเดียวกันกับปกติตตะภิกษุ
เมื่อปกติตตะภิกษุนั่ง ณ อาสนะต่ำ ไม่ฟังนั่ง ณ อาสนะสูง
เมื่อปกติตตะภิกษุนั่ง ณ พื้นดิน ไม่ฟังนั่ง ณ อาสนะ
ไม่ฟังจงกรมในที่จงกรมอันเดียวกันกับปกติตตะภิกษุ
เมื่อปกติตตะภิกษุจงกรมอยู่ในที่จงกรมต่ำ ไม่ฟังจงกรม
ในที่จงกรมสูง
เมื่อปกติตตะภิกษุจงกรม ณ พื้นดิน ไม่ฟังจงกรมในที่
จงกรม

หมวดที่ ๘

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาส
ไม่ฟังอยู่ในที่มุงเดียวกันในอาวาส กับภิกษุอยู่ปริวาสผู้
แก่พรรษากว่า
ไม่ฟังอยู่ในที่มุงเดียวกันในถิ่นมิใช่อาวาส
ไม่ฟังอยู่ในที่มุงเดียวกันในอาวาสก็ดี ในถิ่นมิใช่อาวาส
ก็ดี
ไม่ฟังนั่งในอาสนะเดียวกันกับภิกษุอยู่ปริวาสผู้แก่
พรรษากว่า หรือกับภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิม หรือกับภิกษุ

ผู้ควรมานัต หรือกับภิกษุผู้ประพฤติมานัต หรือกับภิกษุผู้คว
อภาพาน

เมื่อเธอเหล่านั้นนั่ง ณ อาสนะต่ำ ไม่พึงนั่ง ณ อาสนะสูง

เมื่อเธอเหล่านั้นนั่ง ณ พื้นดิน ไม่พึงนั่ง ณ อาสนะ

ไม่พึงจงกรมในที่จงกรมเดียวกัน

เมื่อเธอเหล่านั้นจงกรมอยู่ในที่จงกรมต่ำ ไม่พึงจงกรม
ในที่จงกรมสูง

เมื่อเธอเหล่านั้นจงกรมอยู่ ณ พื้นดิน ไม่พึงจงกรมในที่
จงกรม (๖/๓๒๑-๓๒๙/๑๓๐-๑๓๔)

หมวดพิเศษ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อันภิกษุผู้อยู่ปริวาสไม่พึงยินดีการ
กราบไหว้ การลูกรับ อัญชลีกรรม สามิจิกรรม การนำอาสนะ
มาให้ การนำที่นอนมาให้ การล้างเท้า การตั้งตั้งรองเท้า การ
ตั้งกระเบื้องเช็ดเท้า การรับบาตร จีวร การอุหฺล้งให้เมื่ออาบน้ำ
ของปกติตตะภิกษุทั้งหลาย รูปใดยินดี ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการกราบไหว้ การลูกรับ
อัญชลีกรรม สามิจิกรรม การนำอาสนะมาให้ การนำที่นอนมา
ให้ การล้างเท้า การตั้งตั้งรองเท้า การตั้งกระเบื้องเช็ดเท้า การ
รับบาตร จีวร การอุหฺล้งให้เมื่ออาบน้ำของภิกษุทั้งหลายผู้อยู่

ปริวาสด้วยกัน ตามลำดับผู้แก้พระรชา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกิจ ๕ อย่าง คือ อุโบสถ
ปวารณา ผ้าอาบน้ำฝน การสละภัทร และการรับภัทร แก่ภิกษุ
ทั้งหลายผู้อยู่ปริวาสด้วยกัน ตามลำดับผู้แก้พระรชา

(๖/๓๒๑/๑๓๐)

การขอและการให้มานัต การปฏิบัติเพื่อสละกรรม (สมุจจยขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงให้มานัตอย่างนี้

ภิกษุผู้ต้องอาบัตินั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์
เฉวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุผู้แก้กว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี
แล้วกล่าวคำขอมานัต ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าต้องอาบัติตัวหนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบัง
ไว้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอมานัต ๖ ราตรี เพื่ออาบัติตัวหนึ่ง
ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้กะสงฆ์ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าต้องอาบัติตัว
หนึ่งชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้

ท่านเจ้าข้า แม้ครั้งที่สอง ข้าพเจ้านั้นขอมานัต ๖ ราตรี ฯ

ท่านเจ้าข้า แม้ครั้งที่สาม ข้าพเจ้านั้นขอมานัต ๖ ราตรี ฯ

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุนี้ต้องอาบัติตัว
หนึ่ง ชื่อ.... ไม่ได้ปิดบังไว้ เธอขอมานัต ๖ ราตรี เพื่ออาบัติตัว
หนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้กะสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้มานัต ๖ ราตรี เพื่ออาบัติตัวหนึ่ง ชื่อ... ไม่
ได้ปิดบังไว้แก่ภิกษุนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การให้มานัต ๖ ราตรี เพื่ออาบัติตัวหนึ่ง ชื่อ...
ไม่ได้ปิดบังไว้แก่ภิกษุนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง
ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ฯ

มานัต ๖ ราตรี เพื่ออาบัติตัวหนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้
สงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนี้ ข้าพเจ้าทรง
ความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ (๖/๓๗๘-๓๗๙/๑๕๙-๑๖๐)

การเก็บมานัต

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เก็บมานัต ดูกรภิกษุทั้ง
หลาย ก็แล วิธีเก็บมานัตพึงเก็บอย่างนี้

ภิกษุผู้ประพฤติมานัตนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำเก็บมานัต ว่าดังนี้ ข้าพเจ้าเก็บมานัต มานัตเป็นอันเก็บมาแล้ว หรือกล่าวว่า ข้าพเจ้าเก็บวัตร มานัตก็เป็นอันเก็บแล้ว (๖/๓๖๖/๑๕๒)

การสมาทานมานัต

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมาทานมานัต ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล วิธีสมาทานมานัต พึงสมาทานอย่างนี้

อันภิกษุผู้ประพฤติมานัตนั้น พึงเข้าไปหาภิกษุรูปหนึ่ง ห่มผ้าอุตราสงค์ เฉวียงบ่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำสมาทานว่าดังนี้ ข้าพเจ้าสมาทานมานัต มานัตเป็นอันสมาทานแล้ว หรือกล่าวคำสมาทานว่า ข้าพเจ้าสมาทานวัตร มานัตก็เป็นอันสมาทานแล้ว (๖/๓๖๗/๑๕๒)

วิธีอัพทาน ว่าด้วยการพนันกรรม (สมุจจยขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงอัพทานอย่างนี้ ภิกษุผู้ปฏิบัติมานานต์แล้วนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอูตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุผู้แก่กว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขออัพทาน ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าต้องอาบัติตัวหนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้ ข้าพเจ้านั้นได้ขอมานต์ ๖ ราตรี เพื่ออาบัติตัวหนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้กะสงฆ์ สงฆ์ได้ให้มานต์ ๖ ราตรี เพื่ออาบัติตัวหนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้แก่ข้าพเจ้านั้น ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นประพฤตินานต์แล้ว ขออัพทานกะสงฆ์

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นประพฤตินานต์แล้ว ขออัพทานกะสงฆ์ แม้ครั้งที่สอง

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นประพฤตินานต์แล้ว ขออัพทานกะสงฆ์ แม้ครั้งที่สาม

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรม วาจาว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุนี้ต้องอาบัติตัว

หนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้ เธอได้ขอมานต์ ๖ ราตรี เพื่ออาบัติ
ตัวหนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้กะสงฆ์ สงฆ์ได้ให้มานต์ ๖ ราตรี
เพื่ออาบัติตัวหนึ่ง ชื่อ... ไม่ได้ปิดบังไว้แก่ภิกษุ ภิกษุนั้นประพฤติ
มานต์แล้ว ขออำนาจกะสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่
แล้ว สงฆ์พึงอำนาจภิกษุผู้นี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การอำนาจภิกษุนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้
นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ภิกษุ... อันสงฆ์อำนาจแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิ่ง
ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ (๖/๓๘๑-๓๘๒/๑๖๑-๑๖๒)

สุทนต์ปริวาส

ว่าด้วยการทำคืนอาบัติสังฆาติเสสหลายตัว หลายเวลา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์จงให้สุทนต์ปริวาส เพื่ออาบัติ
เหล่านั้นแก่ภิกษุนั้น

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงให้สุทนต์ปริวาสอย่าง
นี้ ภิกษุนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้า
ภิกษุผู้แก่กว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขอว่า
ดังนี้

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าต้องอาบัติสังฆาทิเสสหลายตัว
ข้าพเจ้าไม่รู้ที่สุตอาบัติ ไม่รู้ที่สุตราตรี ระลึกที่สุตอาบัติไม่ได้
ระลึกที่สุตราตรีไม่ได้ สงสัยในที่สุดอาบัติ สงสัยในที่สุดราตรี
ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสุทนต์ปริวาส เพื่ออาบัติเหล่านั้น
กะสงฆ์

พึงขอแม้ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม้ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมิชื่อนี้รูปนี้ต้อง
อาบัติสังฆาทิ เสสหลายตัวเธอไม่รู้ที่สุตอาบัติ ไม่รู้ที่สุตราตรี
ระลึกที่สุตอาบัติไม่ได้ ระลึกที่สุตราตรีไม่ได้ สงสัยในที่สุดอาบัติ
สงสัยในที่สุดราตรี เธอขอสุทนต์ปริวาส เพื่ออาบัติเหล่านั้น
กะสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สุทนต์-
ปริวาส เพื่ออาบัติเหล่านั้น แก่ภิกษุมิชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การให้สุทนต์ปริวาสเพื่ออาบัติเหล่านั้นแก่

ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

สุทนต์ปริวาส เพื่ออาบัติเหล่านั้น อันสงฆ์ให้แล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ (๖/๔๖๖-๔๖๘/๒๑๔-๒๑๕)

การคว่ำบาตรอุบาสก อุบาสิกา (จุลวรรค)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงคว่ำบาตรเจ้าวัชณะ-
ลิจฉวี คือ อย่าให้คบกับสงฆ์

องค์แห่งการคว่ำบาตร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงคว่ำบาตรแก่อุบาสกผู้
ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ

๑. ขวนขวายเพื่อมิใช่ลามแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อมิใช่ประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่ออยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ดำว่าเปรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย
๕. ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกกัน
๖. กล่าวติเตียนพระพุทเจ้า
๗. กล่าวติเตียนพระธรรม
๘. กล่าวติเตียนพระสงฆ์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คว่ำบาตรแก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ นี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงคว่ำบาตรอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาดผู้สามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เจ้าวัชฌะลิจฉวี โจทท่านพระทัฬหะมัลลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงคว่ำบาตรแก่เจ้าวัชฌะลิจฉวี คืออย่าให้คบกับสงฆ์ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การคว่ำบาตรแก่เจ้าวัชฌะลิจฉวี คือ ไม่ให้คบกับสงฆ์ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

บาตรอันสงฆ์คว่ำแล้วแก่เจ้าวัฑฒะลิจฉวี คือ ไม่ให้คบ
กับสงฆ์ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วย
อย่างนี้

ครั้นแล้วกล่าวคำนี้กะเจ้าวัฑฒะลิจฉวีว่า ท่านวัฑฒะ สงฆ์
คว่ำบาตรแก่ท่านแล้ว (๗/๑๑๐-๑๑๔/๒๖-๒๘)

ปกาสณียกรรม (สังฆเภทชั้นธกะ)

ครั้งนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล สงฆ์จงลงปกาสณีย-
กรรมในกรุงราชคฤห์แก่เทวทัตว่า ปกติของพระเทวทัตก่อน
เป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างใด
ด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่าพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์
เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงทำอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด
ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา
ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ

สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำปกาสนียกรรมในกรุงราชคฤห์แก่พระเทวทัตว่า ปกติของพระเทวทัต ก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างใดด้วยกาย วาจา ไม่พึงเห็นว่าพระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่างนั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การทำปกาสนียกรรมในกรุงราชคฤห์แก่พระเทวทัต ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ปกาสนียกรรมในกรุงราชคฤห์ อันสงฆ์กระทำแล้วแก่พระเทวทัต ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

วิธีสมมติผู้ประกาศ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอรับรองสารีบุตรก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศ ให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติท่านพระสารีบุตร เพื่อประกาศพระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ว่า ปกติของพระเทวทัต ก่อนเป็นอย่างหนึ่ง เดียวนี้เป็นอีกอย่างหนึ่ง พระเทวทัตทำอย่างใดด้วยกาย

วาจา ไม่พึงเห็นว่า พระพุทฺธ พระธรรม หรือพระสงฆ์ เป็นอย่าง
นั้น พึงเห็นเฉพาะตัวพระเทวทัตเอง นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า การสมมติท่านพระสารีบุตรเพื่อประกาศ
พระเทวทัตในกรุงราชคฤห์ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็น
ผู้นิ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ท่านพระสารีบุตรอันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อประกาศพระ-
เทวทัตในกรุงราชคฤห์ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรง
ความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ (๗/๓๖๒-๓๖๔/๑๑๕-๑๑๗)

๖.

ข้อวัตร อันพึงปฏิบัติ

อกรณียกิจ ๔

(มหาวรรค)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้ให้อุปสมบทแล้ว ให้ภิกษุอยู่เป็นเพื่อน และให้บอกอกรณียกิจ ๔ ดังต่อไปนี้

๑. อันภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ไม่พึงเสพเมถุนธรรม โดยที่ สุดแม้ในสัตว์ดิรัจฉานตัวเมีย ภิกษุใดเสพเมถุนธรรม ไม่เป็น สมณะ การนั้น เธอไม่พึงทำตลอดชีวิต

๒. อันภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ไม่พึงถือเอาของอันหาไม่ได้ให้ เป็นส่วนขโมย โดยที่สุทธมาหาเอถึงเส้นหญ้า ภิกษุใดถือเอาของอันหาไม่ได้ให้ เป็นส่วนขโมย ไม่เป็นสมณะ การนั้น เธอไม่พึงทำตลอดชีวิต

๓. อันภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ไม่พึงแก่งพรากสัตว์จาก ชีวิต โดยที่สุทธมาหาเอถึงมดดำมดแดง ภิกษุใดแก่งพรากกาย มนุษย์จากชีวิต โดยที่สุทธมาหาเอถึงยังครรภให้ตก ไม่เป็น สมณะ การนั้น เธอไม่พึงทำตลอดชีวิต

๔. อันภิกษุผู้อุปสมบทแล้ว ไม่พึงพูดอวดอุตตริมนุสส ธรรม โดยที่สุทธว่า เรายินดียิ่งในเรือนว่างเปล่า ภิกษุใดมีความ ปราศรณาลามก อันความปราศรณาลามกครบจำแล้ว พูดอวด อุตตริมนุสสธรรม อันไม่มีอยู่ อันไม่จริง คือฉานกัฏฐิ วิโมกข์กัฏฐิ

สมาธิก็ดี สมาบัติก็ดี มรรคก็ดี ผลก็ดี ไม่เป็นสมณะ การนั้น เธอ
ไม่พึงทำตลอดชีวิต (๑/๑๔๔/๑๕๙-๑๖๐)

นิสสัย ๔ (มหาวรรค)

๑. บรรพชาอาศัยโภชนะคือคำข้าวอันหาได้ด้วยกำลัง
ปลีแข้ง เธอพึงทำอุตสาหะในสิ่งนั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภคือ
ภัตตรถวายสงฆ์ ภัตตรเฉพาะสงฆ์ การนิมนต์ ภัตตรถวายตามสลาก
ภัตตรถวายในปัทม์ ภัตตรถวายในวันอุโบสถ ภัตตรถวายในวัน
ปาฏิบพ

๒. บรรพชาอาศัยบังสุกุลจีวร เธอพึงทำอุตสาหะในสิ่ง
นั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภคือ ผ้าเปลือกไม้ ผ้าฝ้าย ผ้าไหม ผ้า
ขนสัตว์ ผ้าปาน ผ้าเจือกัน (เช่นผ้าด้ายแถมไหม)

๓. บรรพชาอาศัยโคนไม้เป็นเสนาสนะ เธอพึงทำ
อุตสาหะในสิ่งนั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภคือ วิหาร เรือนมุงแถบ
เดียว เรือนชั้น เรือนโล้น ถ้ำ

๔. บรรพชาอาศัยมูตรเน่าเป็นยา เธอพึงทำอุตสาหะใน
สิ่งนั้นตลอดชีวิต อติเรกลาภคือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง
น้ำอ้อย (๔/๘๗/๘๐-๘๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอุปัชฌายะ อุปัชฌายะจักตั้งจิตสนิทสนมในสัทธีวาริกฉันบุตร สัทธีวาริกจักตั้งจิตสนิทสนมในอุปัชฌายะฉันบิดา เมื่อเป็นเช่นนี้ อุปัชฌายะและสัทธีวาริกนั้น ต่างจักมีความเคารพ ยำเกรง ประพฤติกลมเกลียวกันอยู่ จักถึงความเจริญงอกงามไพบูลย์ในธรรมวินัยนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสัทธีวาริกพึงถืออุปัชฌายะอย่างนี้

วิธีถืออุปัชฌายะ

สัทธีวาริกนั้น พึงห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลีแล้วกล่าวคำอย่างนี้ ๓ หน

ท่านเจ้าข้า ขอท่านจงเป็นอุปัชฌายะของข้าพเจ้า,

ท่านเจ้าข้า ขอท่านจงเป็นอุปัชฌายะของข้าพเจ้า,

ท่านเจ้าข้า ขอท่านจงเป็นอุปัชฌายะของข้าพเจ้า

อุปัชฌายะรับว่า ดีละ เบาใจละ ชอบแก่อุบายละ สมควรละ หรือรับว่า จงยังความปฏิบัติให้ถึงพร้อมด้วยอาการอันน่าเลื่อมใสเถิด ดังนี้ก็ได้ รับด้วยกาย หรือรับด้วยวาจาก็ได้ เป็นอันสัทธีวาริกถืออุปัชฌายะแล้ว (๔/๗๘-๘๐/๖๓-๖๔)

อุปัชฌายวัตร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สัทธิวาริกริพึงประพฤติชอบในอุปัชฌายะ วิธีประพฤติชอบในอุปัชฌายะนั้น มีดังต่อไปนี้

๑. สัทธิวาริกริพึงลุกแต่เช้าตรู่ ถอดรองเท้า ห่มผ้าเฉวียงบ่า แล้วถวายนมชำระฟัน ถวายน้ำล้างหน้า ปูอาสนะไว้ ถ้ายาคูมี พึงล้างภาชนะแล้วน้อมยาคูเข้าไปถวาย เมื่ออุปัชฌายะดื่มยาคูแล้ว พึงถวายนม รับภาชนะมา ถูต๋าๆ อย่าให้กระทบกัน ล้างให้สะอาดแล้วเก็บไว้

๒. เมื่ออุปัชฌายะลุกแล้ว พึงเก็บอาสนะ

๓. ถ้าที่นั้นรกรก พึงกวาดที่นั้นเสีย

๔. ถ้าอุปัชฌายะประสงค์จะเข้าบ้าน พึงถวายนม ถวายน้ำดื่ม พึงรับน้ำดื่มผลัดมา พึงถวายเป็นประคตเอน พึงพับผ้าสังฆาฏิเป็นชั้น ถวาย พึงล้างบาตรแล้วถวายพร้อมทั้งน้ำด้วย

๕. ถ้าอุปัชฌายะปรารภนาจะให้เป็นปัจฉาสมณะ(ผู้เดินตามหลัง) พึงนุ่งให้เป็นปริณทลแล้วคาดประคตเอน ห่มสังฆาฏิ ทำเป็นชั้น กัดดุม ล้างบาตรแล้ว ถูไป เป็นปัจฉาสมณะของอุปัชฌายะ ไม่พึงเดินให้ห่างนัก ไม่พึงเดินให้ชิดนัก พึงรับวัตถุที่เนื่องในบาตร

๖. เมื่ออุปัชฌายะกำลังพูด ไม่พึงพูดสอดขึ้นในระหว่าง

๗. อุปัชฌายะกล่าวถ้อยคำไกลต่ออาบัติ พึงห้ามเสีย

๘. เมื่อกลับ ฟังมาก่อน แล้วปูอาสนะที่นั่งฉันไว้ ฟังเตรียมน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าไว้

๙. ฟังลุกขึ้นรับบาตรและจีวร ฟังถวายผ้าห่มผัด ฟังรับผ้าห่มมา

๑๐. ถ้าจีวรชุ่มเหงื่อ ฟังผึ่งแดดไว้ครู่หนึ่ง แต่ไม่ฟืนผึ่งทิ้งไว้ที่แดด ฟังพับจีวร เมื่อพับจีวร ฟังพับให้เหลื่อมมุมกัน ๔ นิ้ว ด้วยตั้งใจมิให้มีรอยพับตรงกลาง ฟังทำประคดเอวไว้ในขนาดอันตรวาสก

๑๑. ถ้าบิณฑบาตมี และอุปัชฌายะประสงค์จะฉัน ฟังถวายน้ำ แล้วน้อมบิณฑบาตเข้าไปถวาย

๑๒. ฟังถามอุปัชฌายะด้วยน้ำฉัน เมื่ออุปัชฌายะฉันแล้ว ฟังถวายน้ำ รับบาตรมา ถือต่ำๆ อย่าให้กระทบ ล้างให้สะอาด เช็ดให้แห้งแล้ว ผึ่งไว้ที่แดดครู่หนึ่ง แต่ไม่ฟืนผึ่งทิ้งไว้ที่แดด

๑๓. ฟังเก็บบาตรจีวร เมื่อเก็บบาตร ฟังเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำไต้เตียงหรือไต้ตั้ง แล้วจึงเก็บบาตร แต่ไม่ฟืนเก็บบาตรไว้บนพื้นที่ไม่มีสิ่งใดรอง เมื่อเก็บจีวร ฟังเอามือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวรหรือสายระเดียง แล้วทำชายไว้ข้างนอก ทำขนาดไว้ข้างใน แล้วจึงเก็บจีวร

๑๔. เมื่ออุปัชฌายะลูกแล้ว ฟังเก็บอาสนะ เก็บน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า

๑๕. ถ้าที่นั้นรก ฟังกวาดที่นั้นเสีย

๑๖. ถ้าอุปัชฌายะใครจะสร่งน้ำ ฟังจัดน้ำสร่งถวาย ถ้าต้องการน้ำเย็น ฟังจัดน้ำเย็นถวาย ถ้าต้องการน้ำร้อน ฟังจัดน้ำร้อนถวาย

๑๗. ถ้าอุปัชฌายะประสงค์จะเข้าเรือนไฟ ฟังบดจุณ แซ่ดิน ถือก้อนสำหรับเรือนไฟ แล้วเดินตามหลังอุปัชฌายะไป ถวายตั้งสำหรับเรือนไฟแล้ว รับจีวรมาวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฟังถวายจุณ ถวายดิน ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟังเข้าเรือนไฟ เมื่อเข้าเรือนไฟ ฟังเอาดินทาหน้า ปิดทั้งข้างหน้า ข้างหลัง แล้วเข้าเรือนไฟ ไม่ฟังนั่งเบียดภิกษุผู้เถระ ไม่ฟังห้ามกันอาสนะ ภิกษุใหม่ฟังทำบริกรรมแก่อุปัชฌายะในเรือนไฟ³

๑๘. เมื่อออกจากเรือนไฟ ฟังถือก้อนสำหรับเรือนไฟ แล้วปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลังออกจากเรือนไฟ

๑๙. ฟังทำบริกรรมแก่อุปัชฌายะแม่น้ำ⁴ อาบเสร็จแล้ว ฟังขึ้นมาก่อน ทำตัวของตนให้แห้งน้ำ นุ่งผ้าแล้ว ฟังเช็ดน้ำจากตัวของอุปัชฌายะ ฟังถวายผ้านุ่ง ฟังถวายผ้าสังฆาฏิ

³ทำบริกรรมในเรือนไฟ หมายถึงการถวายขี้เถ้า ดินเหนียว และน้ำร้อนเป็นต้น

⁴ทำบริกรรมในน้ำ หมายถึงการชำระร่างกาย

๒๐. ถือกตั้งสำหรับเรือนไฟมาก่อน แล้วปูอาสนะไว้
เตรียมน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าไว้

๒๑. พึงถามอุปัชฌายะด้วยน้ำฉัน

๒๒. ถ้าประสงค์จะเรียนบาลี พึงขอให้อุปัชฌายะแสดง
บาลีขึ้น ถ้าประสงค์จะสอบถามอรรถกถา พึงสอบถาม

๒๓. อุปัชฌายะอยู่ในวิหารแห่งใด ถ้าวิหารแห่งนั้นรก
ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงปิดกวาดเสีย เมื่อปิดกวาดวิหาร พึงขนบาตร
จีวรออกก่อน แล้ววางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พึงขนผ้าปูนั่ง
และผ้าปูนอน พูก หมอน ออกวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง
เตียงตั้ง สัทธิวิหาริกพึงยกต่ำๆ อย่าให้ครูดสี อย่าให้กระทบ
กระแทกบานและกรอบประตู ขนออกให้เรียบร้อย แล้วตั้งไว้
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เชียงรองเตียง กระโถน พนักอิงพึงขน
ออก ตั้งไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เครื่องปูพื้น พึงสังเกตที่ปูไว้
เดิม แล้วขนออกวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ถ้าในวิหารมีหยาก-
เยื่อ พึงกวาดแต่เพดานลงมาก่อน กรอบหน้าต่างและมุมห้อง
พึงเช็ดเสีย ถ้าฝาเขาทำบริกรรมด้วยน้ำมัน หรือพื้นเขาทาสีดำ
ขึ้นรา พึงเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ดเสีย ถ้าพื้นเขามีได้ทำ พึงเอา
น้ำประพรมแล้วเช็ดเสีย ระวังอย่าให้วิหารฟุ้งด้วยธุลี พึงกวาด
หยากเยื่อทิ้งเสีย ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เครื่องลาดพื้น พึงผึ่ง
แดด ชำระ เคาะปัด แล้วขนกลับไปไว้ตามเดิม เชียงรองเตียงพึง

ผึ่งแดด ชัด เช็ด แล้วชนกลับตั้งไว้ที่เดิม เติงตั้ง ผึ่งผึ่งแดด ชัด สี เคาเสีย ยกต่ำๆ อย่าให้ครูดสี กระทบกระแทกบานและ กรอบประตู ชนกลับไปให้ดีๆ แล้วตั้งไว้ตามเดิม พูก หมอน ผ้า ปูนั่ง ผ้าปูนอน ผึ่งผึ่งแดด ทำให้สะอาด ตบเสีย แล้วนำกลับ วางปูไว้ตามเดิม กระโถน พนักอิง ผึ่งผึ่งแดด เช็ดถูเสีย แล้วชน กลับตั้งไว้ตามเดิม ผึ่งเก็บบาตรจีวร เมื่อเก็บบาตร ผึ่งเอามือ ข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำได้เตียงหรือได้ตั้งแล้ว จึงเก็บบาตร แต่ไม่ผึ่งเก็บบาตรบนพื้นที่ไม่มีสิ่งใดรอง เมื่อเก็บ จีวร ผึ่งเอามือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวรหรือ สายระเดียง แล้วทำชายไว้ข้างนอก ทำขन्दไว้ข้างใน แล้วเก็บ จีวร ถ้ามลเจือด้วยผงคลีพัฒมาแต่ทิศตะวันออก ผึ่งปิดหน้าต่าง ด้านตะวันออก ถ้ามพัฒมาแต่ทิศตะวันตก ผึ่งปิดหน้าต่างด้าน ตะวันตก ถ้ามพัฒมาแต่ทิศเหนือ ผึ่งปิดหน้าต่างด้านเหนือ ถ้าม พัฒมาแต่ทิศใต้ ผึ่งปิดหน้าต่างด้านใต้ ถ้าฤดูหนาวผึ่งเปิด หน้าต่างกลางวัน กลางคืนผึ่งปิด ถ้าฤดูร้อน ผึ่งปิดหน้าต่าง กลางวัน กลางคืนผึ่งเปิด

๒๔. ถ้าบริเวณ ชุมน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจจกฏี รก ผึ่งปิด กวาดเสีย

๒๕. ถ้าน้ำฉนน้ำใช้ไม่มี ผึ่งจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระ ไม่มี ผึ่งตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ

๒๖. ถ้าความกระสันบังเกิดแก่อุปัชฌายะ สัทธินาหาริกพึงช่วยระงับ หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือพึงทำธรรมกถาแก่อุปัชฌายะนั้น

๒๗. ถ้าความรำคาญบังเกิดแก่อุปัชฌายะ สัทธินาหาริกพึงช่วยบรรเทา หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยบรรเทา หรือพึงทำธรรมกถาแก่อุปัชฌายะนั้น

๒๘. ถ้าความเห็นผิดบังเกิดแก่อุปัชฌายะ สัทธินาหาริกพึงให้สละเสีย หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วย หรือพึงทำธรรมกถาแก่อุปัชฌายะนั้น.

๒๙. ถ้าอุปัชฌายะต้องอาบัติหนักควรปริวาส สัทธินาหาริกพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้ปริวาสแก่อุปัชฌายะ

๓๐. ถ้าอุปัชฌายะควรชักเข้าหาอาบัติเดิม สัทธินาหาริกพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงชักอุปัชฌายะเข้าหาอาบัติเดิม

๓๑. ถ้าอุปัชฌายะควรมานัต สัทธินาหาริกพึงทำความชวนชาวยว่า ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้มานัตแก่อุปัชฌายะ

๓๒. ถ้าอุปัชฌายะควรอัพภาน สัทธินาหาริกพึงทำความชวนชาวยว่าด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงอัพภานอุปัชฌายะ

๓๓. ถ้าสงฆ์ปรารภจะทำการแก่อุปัชฌายะ คือ ตัชฌนียกรรม นิสกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรือ อุกเขปนียกรรม สัทธิวิหาริกพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ไม่พึงทำการแก่อุปัชฌายะ หรือสงฆ์พึงน้อมไปเพื่อกรรมสถานเบา หรืออุปัชฌายะนั้นถูกสงฆ์ลงตัชฌนียกรรม นิสกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรือ อุกเขปนียกรรมแล้ว สัทธิวิหาริกพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ อุปัชฌายะ พึงประพฤติดชอบ พึงหายเยอหยิ่ง พึงประพฤติก้าวส่งสงฆ์ระงับกรรมนั้นเสีย

๓๔. ถ้าจิวรของอุปัชฌายะจะต้องชัก สัทธิวิหาริกพึงชักหรือพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงชักจิวรของอุปัชฌายะ

๓๕. ถ้าจิวรของอุปัชฌายะจะต้องทำ สัทธิวิหาริกพึงทำหรือพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงทำจิวรของอุปัชฌายะ

๓๖. ถ้าน้ำย้อมของอุปัชฌายะจะต้องต้ม สัทธิวิหาริกพึงต้ม หรือพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงต้มน้ำย้อมของอุปัชฌายะ

๓๗. ถ้าจิวรของอุปัชฌายะจะต้องย้อม สัทธิวิหาริกพึงย้อม หรือพึงทำความชวนชวายเป็นด้วยอุบายอย่างไรหนอ ใครๆ

พึงย้อมจีวรของอุปัชฌายะ เมื่อย้อมจีวร พึงย้อมพลิกกลับไปกลับมาให้ดีๆ เมื่อหยาดน้ำย้อมยังหยดไม่ขาดสาย ไม่พึงหลีกไปเสีย

๓๘. สัทธิวิหาริกไม่บอกอุปัชฌายะก่อน ไม่พึงให้บาตรแก่ภิกษุบางรูป ไม่พึงรับบาตรของภิกษุบางรูป ไม่พึงให้จีวรแก่ภิกษุบางรูป ไม่พึงรับจีวรของภิกษุบางรูป ไม่พึงให้บริขารแก่ภิกษุบางรูป ไม่พึงรับบริขารของภิกษุบางรูป ไม่พึงปลงผมให้ภิกษุบางรูป ไม่พึงให้ภิกษุบางรูปปลงผมให้ ไม่พึงทำบริกรรม ไม่พึงให้ภิกษุบางรูปทำบริกรรมให้ ไม่พึงทำความชวนชวายแก่ภิกษุบางรูป ไม่พึงสั่งให้ภิกษุบางรูปทำความชวนชวาย ไม่พึงเป็นปัจฉาสมณะของภิกษุบางรูป ไม่พึงพาภิกษุบางรูปไปเป็นปัจฉาสมณะ ไม่พื่อนำบิณฑบาตไปให้ภิกษุบางรูป ไม่พึงให้ภิกษุบางรูปนำบิณฑบาตมาให้

๓๙. ไม่ลาอุปัชฌายะก่อน ไม่พึงเข้าบ้าน ไม่พึงไปป่าช้า ไม่พึงหลีกไปสู่ทิศ

๔๐. ถ้าอุปัชฌายะอาพาธ พึงพยาบาลจนตลอดชีวิต พึงรอนจนกว่าจะหาย (๔/๘๑/๖๔-๖๘)

สัทธิวิหาริกวัตร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุปัชฌายะพึงประพฤดิชอบในสัทธิ-

วิหาริก วิธีประพฤติชอบในสัทธิวิหาริกนั้น มีดังต่อไปนี้

๑. อุปัชฌายะพึงสงเคราะห์ อนุเคราะห์ สัทธิวิหาริก ด้วยสอนบาลีและอรรถกถา ด้วยให้โอวาทและอนุศาสนี

๒. ถ้าอุปัชฌายะมีบาตร สัทธิวิหาริกไม่มีบาตร อุปัชฌายะ พึงให้บาตรแก่สัทธิวิหาริก หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย อุปายอย่างไรหนอ บาตรพึงบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก

๓. ถ้าอุปัชฌายะมีจีวร สัทธิวิหาริกไม่มีจีวร อุปัชฌายะ พึงให้จีวรแก่สัทธิวิหาริก หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย อุปายอย่างไรหนอ จีวรพึงบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก

๔. ถ้าอุปัชฌายะมีบริขาร สัทธิวิหาริกไม่มีบริขาร อุปัชฌายะพึงให้บริขารแก่สัทธิวิหาริก หรือพึงทำความ ชวนชวายเป็น ด้วยอุปายอย่างไรหนอ บริขารพึงบังเกิดแก่สัทธิ-
วิหาริก

๕. ถ้าสัทธิวิหาริกอาพาธ อุปัชฌายะพึงลุกแต่เช้าตรู่ แล้ว ให้ไม้ชำระฟัน ให้น้ำล้างหน้า ปูอาสนะไว้ ถ้ายาคูมี พึงล้าง ภาชนะแล้ว นำยาคุเข้าไปให้ เมื่อสัทธิวิหาริกดื่มยาคุแล้ว พึง ให้น้ำรับภาชนะมา ถือต่ำๆ อย่าให้กระทบกัน ล้างให้สะอาด แล้วเก็บไว้

๖. เมื่อสัทธิวิหาริกลุกแล้ว พึงเก็บอาสนะ

๗. ถ้าที่นั้นรก พึงกวาดที่นั้นเสีย

๘. ถ้าสัทธิวิหาริกประสงค์จะเข้าบ้าน ฟังให้ผ่าน่ง ฟังรับผ่าน่งผลัดมา ฟังให้ประคดเอว ฟังพับสังฆาฏิเป็นชั้นให้ ฟังล้างบาตรแล้วให้พร้อมทั้งน้ำด้วย

๙. ฟังปูอาสนะที่นั่งฉันไว้ ด้วยกำหนดในใจว่าเพียงเวลาเท่านี้ สัทธิวิหาริกจักกลับมา น้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระทบเบื้องเข็ดเท้าฟังเตรียมตั้งไว้ ฟังลุกขึ้นรับบาตรและจีวร ฟังให้ผ่าน่งผลัด ฟังรับผ่าน่งมา

๑๐. ถ้าจีวรชุ่มเหงื่อ ฟังผึ่งแดดไว้ครู่หนึ่ง แต่ไม่ฟืนผึ่งทิ้งไว้ที่แดด ฟังพับจีวร เมื่อพับจีวร ฟังพับให้เหลื่อมมุมกัน ๔ นิ้ว ด้วยตั้งใจให้มีรอยพับตรงกลาง ฟังทำประคดเอวไว้ในขนาดอันตรวาสก

๑๑. ถ้าบิณฑบาตมี และสัทธิวิหาริกประสงค์จะฉัน ฟังให้น้ำแล้วนำบิณฑบาตเข้าไปให้ ฟังถามสัทธิวิหาริกด้วยน้ำฉัน เมื่อสัทธิวิหาริกฉันแล้ว ฟังให้น้ำ รับบาตรมา ถือต่ำๆ อย่าให้กระทบ ล้างให้สะอาด เข็ดให้แห้ง แล้วฟืนผึ่งไว้ที่แดดครู่หนึ่ง แต่ไม่ฟืนผึ่งทิ้งไว้ที่แดด

๑๒. ฟังเก็บบาตรจีวร เมื่อเก็บบาตร ฟังเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำใต้เตียงหรือใต้ตั่งแล้วจึงเก็บบาตร แต่ไม่ฟืนเก็บบาตรไว้บนพื้นที่ไม่มีสิ่งใดรอง เมื่อเก็บจีวร ฟังเอามือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบรวาจีวรหรือสาย

ระเดียง แล้วทำชายไว้ข้างนอก ขนดไว้ข้างในแล้วจึงเก็บจีวร

๑๓. เมื่อสัทธิวิหาริกลูกแล้ว ฟังเก็บอาสนะ เก็บน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า

๑๔. ถ้าที่นั้นรก ฟังกวาดที่นั้นเสีย

๑๕. ถ้าสัทธิวิหาริกใครจะสร่งน้ำ ฟังจัดน้ำสร่งให้ ถ้าต้องการน้ำเย็น ฟังจัดน้ำเย็นให้ ถ้าต้องการน้ำร้อน ฟังจัดน้ำร้อนให้

๑๖. ถ้าสัทธิวิหาริกประสงค์จะเข้าเรือนไฟ ฟังบดจุณแช่ดิน ถือก้อนสำหรับเรือนไฟไป แล้วให้ตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วรับจีวรมาวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ฟังให้จุณ ให้ดิน ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟังเข้าเรือนไฟ เมื่อเข้าเรือนไฟ ฟังเอาดินทาหน้าปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลัง แล้วเข้าเรือนไฟ ไม่ฟังนั่งเบียดภิกษุผู้เถระ ไม่ฟังห้ามกันอาสนะภิกษุใหม่ ฟังทำบริกรรมแก่สัทธิวิหาริกในเรือนไฟ

๑๗. เมื่อออกจากเรือนไฟ ฟังถือก้อนสำหรับเรือนไฟ แล้วปิดทั้งข้างหน้าทั้งข้างหลัง ออกจากเรือนไฟ

๑๘. ฟังทำบริกรรมแก่สัทธิวิหาริกแม้น้ำ อาบเสร็จแล้วฟังขึ้นมาก่อน ทำตัวของตนให้แห้งน้ำ นุ่งผ้าแล้วฟังเช็ดน้ำจากตัวของสัทธิวิหาริก ฟังให้ผ้านุ่ง ฟังให้ผ้าสังฆาฏิ

๑๙. ฟังถือก้อนสำหรับเรือนไฟมาก่อน แล้วปูอาสนะไว้

เตรียมน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้าไว้

๒๐. พึงถามสัทธิวิหาริกด้วยน้ำฉัน

๒๑. สัทธิวิหาริกอยู่ในวิหารแห่งใด ถ้าวิหารแห่งนั้นรก ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงปิดกวาดเสีย เมื่อปิดกวาดวิหาร พึงขนบาตร จีวรออกก่อนแล้ววางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พึงขนผ้าปูนั่ง และผ้าปูนอน พูก หมอน ออกวางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เตียงตั้ง อุปัชฌายะพึงยกต่ำๆ อย่าให้ครูดสี อย่าให้กระทบ กระแทกบานและกรอบประตู ขนออกให้เรียบร้อย แล้วตั้งไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เชียงรองเตียง กระโถน พนักอิงพึงขน ออก วางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เครื่องปูพื้น พึงสังเกตที่ปูไว้ ที่เดิม แล้วขนออก วางไว้ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ถ้าในวิหารมี หยากเยื่อ พึงกวาดแต่เพดานลงมาก่อน กรอบหน้าต่างและมุม ห้อง พึงเช็ดเสีย ถ้าฝาเขาทำบริกรรมด้วยน้ำมัน หรือพื้นเขา ทาสีดำขึ้นรา พึงเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ดเสีย ถ้าพื้นเขามีได้ทำ พึงเอาน้ำประพรมแล้วเช็ดเสีย ระวางอย่าให้วิหารฟุ้งด้วยธุลี พึง กวาดหยากเยื่อทิ้งเสีย ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เครื่องลาดพื้น พึง ผึ่งแดด ขำระ เคาะปัด แล้วขนกลับไปไว้ตามเดิม เชียงรองเตียง พึงผึ่งแดด ขัด เช็ดแล้ว ขนกลับไปไว้ในที่เดิม เตียงตั้ง พึงผึ่งแดด ขัดสี เคาะเสีย ยกต่ำๆ อย่าให้ครูดสี อย่าให้กระทบกระแทก บานและกรอบประตู ขนกลับไปให้ดีๆ แล้วตั้งไว้ตามเดิม พูก

หมอน ผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน พึงผึ่งแดด ทำให้สะอาด ตบเสีย แล้วนำกลั้ววางปูไว้ตามเดิม กระโถนพนักงาน พึงผึ่งแดด เช็ดถูเสีย แล้วชนกลับตั้งไว้ตามเดิม พึงเก็บบาตรจีวร เมื่อเก็บบาตร พึงเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำใต้เตียงหรือใต้ตั่ง แล้วจึงเก็บบาตร แต่ไม่พึงวางบาตรบนพื้นที่ไม่มีสิ่งใดรอง เมื่อเก็บจีวร พึงเอามือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวรหรือสายระเดียงแล้ว ทำชายไว้ข้างนอก ทำขนดไว้ข้างใน แล้วจึงเก็บจีวร ถ้ามลมเจือด้วยผงคลีพัดมาแต่ทิศตะวันออก พึงปิดหน้าต่างด้านตะวันออก ถ้าพัดมาแต่ทิศตะวันตก พึงปิดหน้าต่างด้านตะวันตก ถ้าพัดมาแต่ทิศเหนือ พึงปิดหน้าต่างด้านเหนือ ถ้าพัดมาแต่ทิศใต้ พึงปิดหน้าต่างด้านใต้ ถ้าฤดูหนาว พึงเปิดหน้าต่างกลางวัน พึงปิดกลางคืน ถ้าฤดูร้อน พึงปิดหน้าต่างกลางวัน พึงเปิดกลางคืน

๒๒. ถ้าบริเวณ ชุมน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจจกุฎี รก พึงปิดกวาดเสีย

๒๓. ถ้าน้ำฉนน้ำใช้ไม่มี พึงจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี พึงตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ

๒๔. ถ้าความกระสันบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะ พึงช่วยระงับหรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยระงับ หรือพึงทำธรรมกลาแก่สัทธิวิหาริกนั้น

๒๕. ถ้าความรำคาญบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะพึงบรรเทา หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วยบรรเทา หรือพึงทำธรรมกถาแก่สัทธิวิหาริกนั้น

๒๖. ถ้าความเห็นผิดบังเกิดแก่สัทธิวิหาริก อุปัชฌายะพึงให้สละเสีย หรือพึงวานภิกษุอื่นให้ช่วย หรือพึงทำธรรมกถาแก่สัทธิวิหาริกนั้น

๒๗. ถ้าสัทธิวิหาริกต้องอาบัติหนัก ควรปริวาส อุปัชฌายะพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้ปริวาสแก่สัทธิวิหาริก

๒๘. ถ้าสัทธิวิหาริกควรชักเข้าหาอาบัติเดิม อุปัชฌายะพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงชักสัทธิวิหาริกเข้าหาอาบัติเดิม

๒๙. ถ้าสัทธิวิหาริกควรมานัต อุปัชฌายะพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงให้มานัตแก่สัทธิวิหาริก

๓๐. ถ้าสัทธิวิหาริกควรอัฟทาน อุปัชฌายะพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วยอุบายอย่างไรหนอ สงฆ์พึงอัฟทานสัทธิวิหาริก

๓๑. ถ้าสงฆ์ปรารภจะทำกรรมแก่สัทธิวิหาริก คือ ตัชฌนียกรรม นิยสกรรม ปัพพาชนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรืออุกเขปนียกรรม อุปัชฌายะพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย

อุบายอย่างไรหนอ สงฆ์ไม่พึงทำกรรมแก่สัตถิวิหาริก หรือสงฆ์
พึงน้อมไปเพื่อกรรมสถานเบา

๓๒. ถ้าสัตถิวิหาริกนั้นถูกสงฆ์ลงตชชนียกรรม
นียสกรรม บัพพาชนียกรรม ปฏิสารณียกรรม หรือ
อุกเขปนียกรรมแล้ว อุปัชฌายะพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย
อุบายอย่างไรหนอ สัตถิวิหาริกพึงประพฤติดชอบ พึงหายเยอ
หยิ่ง พึงประพฤติกัฏฐ์ สงฆ์พึงระงับกรรมนั้นเสีย

๓๓. ถ้าจีวรของสัตถิวิหาริกจะต้องซัก อุปัชฌายะพึง
บอกว่า ท่านพึงซักอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย
อุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงซักจีวรของสัตถิวิหาริก

๓๔. ถ้าจีวรของสัตถิวิหาริกจะต้องทำ อุปัชฌายะพึง
บอกว่า ท่านพึงทำอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย
อุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงทำจีวรของสัตถิวิหาริก

๓๕. ถ้าน้ำย้อมของสัตถิวิหาริกจะต้องต้ม อุปัชฌายะ
พึงบอกว่า ท่านพึงต้มอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย
อุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงต้มน้ำย้อมของสัตถิวิหาริก

๓๖. ถ้าจีวรของสัตถิวิหาริกจะต้องย้อม อุปัชฌายะพึง
บอกว่าท่านพึงย้อมอย่างนี้ หรือพึงทำความชวนชวายเป็น ด้วย
อุบายอย่างไรหนอ ใครๆ พึงย้อมจีวรของสัตถิวิหาริก เมื่อย้อม
จีวร พึงย้อมพลิกกลับไปมาให้ดีๆ เมื่อหยาดน้ำย้อมยังไม่ขาด

สาย ไม่พึงหลีกไปเสีย

๓๗. ถ้าสัทธิวิหาริกอาพาธ พึงพยาบาลจนตลอดชีวิต
พึงรอนจนกว่าจะหาย (๔/๘๒/๖๙-๗๒)

อาจารย์ (มหาวรรค)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาจารย์

อาจารย์จักตั้งจิตสนิทสนมในอันเตวาสิกฉันทบุตร อันเตวาสิกจักตั้งจิตสนิทสนมในอาจารย์ฉันทบิดา เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์และอันเตวาสิกนั้นต่างจักมีความเคารพ ยำเกรง ประพฤติกลมเกลียวกันอยู่ จักถึงความเจริญงอกงามไพบุลย์ใน ธรรมวินัยนี้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อาศัยภิกษุมี พรรษา ๑๐ อยู่ อนุญาตให้ภิกษุมีพรรษาได้ ๑๐ ให้นิสสัย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลอันเตวาสิกพึงถืออาจารย์อย่าง นี้ อันเตวาสิกนั้นพึงห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้า นั่ง กระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวอย่างนี้ ๓ หน

ท่านเจ้าข้า ขอท่านจงเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า จักอาศัยท่านอยู่,

ท่านเจ้าข้า ขอท่านจงเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
จักอาศัยท่านอยู่,

ท่านเจ้าข้า ขอท่านจงเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้า ข้าพเจ้า
จักอาศัยท่านอยู่

อาจารย์รับว่า ดีละ เบาใจละ ชอบแก่อุบายละ สมควร
ละ หรือรับว่าจงยังความปฏิบัติให้ถึงพร้อมด้วยอาการอันน่า
เลื่อมใสเถิด ดังนี้ก็ได้ รับด้วยกาย รับด้วยวาจา รับด้วยทั้งกาย
วาจาก็ได้ เป็นอันว่าอันเตवासิกถืออาจารย์แล้ว (๔/๙๒/๘๕)

อาจารย์วัตร

อาจารย์และอันเตवासิก พึงมีวัตรปฏิบัติเช่นเดียวกับ
อุปัชฌาย์และสัทธวัหาริก (๔/๙๓-๙๔/๘๕)

นิสสัยระงับจากอุปัชฌาย์และอาจารย์

ตุกรภิกษุทั้งหลาย นิสสัยระงับจากอุปัชฌายะ ๕ อย่าง
ดังนี้ คือ

๑. อุปัชฌายะหลีกไป
๒. สีกเสีย
๓. ถึงมรณภาพ
๔. ไปเข้ารีตเดียรฉัตร และ

๕. สั่งบังคับ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นิสสัยระงับจากอุปัชฌายะ ๕ อย่าง
นี้แล

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นิสสัยระงับจากอาจารย์ ๖ อย่าง
ดังนี้ คือ

๑. อาจารย์หลีกไป

๒. สึกเสีย

๓. ถึงมรณภาพ

๔. ไปเข้ารีตเดียรฉัตร

๕. สั่งบังคับ และ

๖. ไปร่วมเข้ากับอุปัชฌายะที่พ้นสภาพ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นิสสัยระงับจากอาจารย์ ๖ อย่างนี้
แล (๔/๙๗/๙๘)

องค์แห่งภิกษุผู้ไม่ต้องถือนิสสัย

กับอุปัชฌาย์อาจารย์อีกต่อไป

(มหาวรรค)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณเหล่านี้

ไม่ต้องถืออนิสสัย คือ

๑. ตนเองประกอบด้วยกองศีล อันเป็นของพระอเสขะ
๒. ตนเองประกอบด้วยกองสมาธิ อันเป็นของพระอเสขะ
๓. ตนเองประกอบด้วยกองปัญญา อันเป็นของพระอเสขะ
๔. ตนเองประกอบด้วยกองวิมุตติ อันเป็นของพระอเสขะ
๕. ตนเองประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ อันเป็นของพระอเสขะ (๔/๑๑๖/๑๒๙)
๖. เป็นผู้มีศรัทธา
๗. เป็นผู้มีhiri
๘. เป็นผู้มีโอตตัปปะ
๙. เป็นผู้ปรารภความเพียร
๑๐. เป็นผู้มีสติตั้งมั่น (๔/๑๑๖/๑๓๐)
๑๑. เป็นผู้ไม่วิบัติด้วยศีล ในอธิศีล
๑๒. เป็นผู้ไม่วิบัติด้วยอาจารย์ ในอธยาจาร
๑๓. เป็นผู้ไม่วิบัติด้วยทิวฐิ ในทิวฐิยัง
๑๔. เป็นผู้ไต่ยืนได้ฟังมาก
๑๕. เป็นผู้มีปัญญา (๔/๑๑๖/๑๓๐)
๑๖. รู้จักอาบัติ
๑๗. รู้จักอนาบัติ

๑๘. รู้จักอาบัติเบา

๑๙. รู้จักอาบัติหนัก

๒๐. เธอจำปาติโมกข์ทั้งสองได้ดีโดยพิสดาร จำแนกดี
คล่องแคล่วดี วินิจฉัยเรียบร้อยโดยสุตตะ โดยอนุพยัญชนะ
(๔/๑๑๖/๑๓๑)

๒๑. มีพรรษาได้ ๕ หรือมีพรรษาเกิน ๕ (๔/๑๑๖/๑๓๒)

๒๒. ผู้อยู่ป่าเป็นวัตรด้วยความผาสุก (๔/๑๓๘/๑๕๒)

อาคันตุกวัตร ข้อปฏิบัติของผู้มาเยือน (วัตรชั้นธกะ)

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอาคันตุกะเข้าไปสู่อาราม พึงถอด
รองเท้าเคาะ แล้วถือไปต่างๆ ลดร่ม เปิดศีรษะ ลดจีวรบนศีรษะ
ลงไว้ที่ป่า ไม่ต้องรีบร้อน เข้าไปสู่อารามตามปกติ เมื่อเข้าไปสู่
อารามพึงสังเกตว่า ภิกษุเจ้าถิ่นประชุมกันที่ใด คือ ที่โรงฉัน
มณฑป หรือโคนไม้ พึงไปที่นั่น วางบาตรไว้ที่แห่งหนึ่ง วางจีวร
ไว้ที่แห่งหนึ่ง พึงถืออาสนะที่สมควรนั่ง พึงถามถึงน้ำฉัน พึงถาม
ถึงน้ำใช้ว่า ไหนน้ำฉัน ไหนน้ำใช้ ถ้าต้องการน้ำฉัน พึงตักน้ำฉัน
หาดื่ม ถ้าต้องการน้ำใช้ พึงตักน้ำใช้มาล้างเท้า เมื่อล้างเท้า พึง

รดน้ำด้วยมือข้างหนึ่ง ฟังล้างเท้าด้วยมือข้างหนึ่ง รดน้ำด้วยมือ
 ใด ไม่ฟังล้างเท้าด้วยมือ นั้น ฟังถามถึงผ้าเช็ดรองเท้า แล้วจึงเช็ด
 รองเท้า เมื่อจะเช็ดรองเท้า ฟังใช้ผ้าแห้งเช็ดก่อน ใช้ผ้าเปียกเช็ด
 ทีหลัง ฟังซักผ้าเช็ดรองเท้า บิดแล้วผึ่งไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง ถ้าภิกษุ
 เจ้าถิ่นแก่พรรษากว่า ฟังอภิวาท ถ้าอ่อนพรรษากว่า ฟังให้เธอ
 อภิวาท ฟังถามถึงเสนาสนะว่า เสนาสนะไหนถึงแก่ผม ฟังถาม
 ถึงเสนาสนะที่มีภิกษุอยู่หรือที่ไม่มีภิกษุอยู่ ฟังถามถึงโคจรคาม
 ฟังถามถึง อโคจรคาม ฟังถามถึงสกุลทั้งหลายที่ได้รับสมมติว่า
 เป็นเสกขะ ฟังถามถึงที่ถ่ายอุจจาระ ฟังถามถึงที่ถ่ายปัสสาวะ
 ฟังถามถึงไม้เท้า ฟังถามถึงกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า ควรเข้าเวลา
 เท่าไร ควรออกเวลาเท่าไร ถ้าวิหารไม่มีภิกษุอยู่ ฟังเคาะประตู
 รอยุ่สักครู่หนึ่งแล้วถอดลิ้นปลักบานประตู ยืนอยู่ข้างนอกแล
 ดูให้ทั่ว ถ้าวิหารรก หรือเตียงซ้อนอยู่บนเตียง หรือตั้งซ้อนอยู่
 บนตั่ง เสนาสนะมีละอองจับอยู่เปื้อนบน ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟัง
 ชำระเสีย เมื่อจะชำระวิหาร ฟังชนเครื่องลาดพื้นออกไปวางไว้
 ที่ควรแห่งหนึ่งก่อน ฟังชนเชียงรองเท้าเตียง ออกไปวางไว้ที่
 ควรแห่งหนึ่ง ฟังชนฟูกและหมอนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง
 ฟังชนผ้านีสีทนะและผ้าปูนอนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง
 เตียง ตั่ง อันภิกษุฟังยกต่ำๆ ทำให้เรียบร้อย อย่าให้ครูดสี
 กระทบบานและกรอบประตู ขนไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง

กระโถนพึงขนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง พนักอิงพึงขนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง ถ้าในวิหารมีหยากเยื่อ พึงกวาดแต่เพดานลงมาก่อน พึงเช็ดกรอบหน้าต่าง ประตูและมุมห้อง ถ้าฝาหรือน้ำมันขึ้นรา พึงเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ดถ้าพื้นทาสีดำขึ้นรา พึงเอาผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ด ถ้าพื้นไม่ได้ทา พึงเอาน้ำพรมแล้วกวาด ด้วยคิดว่าอย่าให้ฝุ่นกลบวิหาร พึงเก็บกวาดหยากเยื่อไปทิ้งเสีย ณ ที่ควรแห่งหนึ่ง เครื่องลาดพื้น พึงผึ่งแดดชำระเคาะปัด แล้วขนกลับไปปูไว้ตามเดิม เชียงรองเท้าเตี้ยง พึงผึ่งแดด ขัดเช็ด แล้วขนกลับตั้งไว้ตามเดิม เตี้ยง ตั้ง พึงผึ่งแดด ขัดสี เคาะ ยกต่ำๆ ทำให้ดี อย่าให้ครูดสีกระทบบานและกรอบประตู ขนกลับตั้งไว้ตามเดิม พูกและหมอนตากแห้งแล้ว เคาะปัดให้สะอาด ขนกลับวางไว้ตามเดิม ผ้าปูนั่งและผ้าปูนอนตากแห้งแล้ว สลัดให้สะอาด ขนกลับปูไว้ตามเดิม กระโถน พนักอิง ตากแล้ว พึงเช็ด ขนกลับไปตั้งไว้ตามเดิม พึงเก็บบาตร จีวร เมื่อเก็บบาตร พึงเอามือข้างหนึ่งจับบาตร เอามือข้างหนึ่งลูบคลำใต้เตี้ยงหรือใต้ตั้ง แล้วเก็บบาตร แต่อย่าเก็บบาตรบนพื้นที่ปราศจากเครื่องรอง เมื่อเก็บจีวร พึงเอามือข้างหนึ่งถือจีวร เอามือข้างหนึ่งลูบราวจีวรหรือสายระเดียง พึงทำชายไว้ข้างนอก ขนดไว้ข้างใน เก็บจีวร ถ้ามีลมเจือด้วยผงคลิพัดมาทางทิศตะวันออก พึงปิดหน้าต่างด้านตะวันออก ถ้ามีลมเจือ

ด้วยผงคลีพัดมาทางทิศตะวันตก ฟังปิดหน้าต่างด้านตะวันตก
 ถ้ามีลมเจือด้วยผงคลีพัดมาทางทิศเหนือ ฟังปิดหน้าต่างด้าน
 เหนือ ถ้ามีลมเจือด้วยผงคลีพัดมาทางทิศใต้ ฟังปิดหน้าต่างด้าน
 ใต้ ถ้าฤดูหนาว กลางวันฟังเปิดหน้าต่าง กลางคืนฟังปิด ถ้าฤดู
 ร้อน กลางวันฟังปิดหน้าต่าง กลางคืนฟังเปิด ถ้าบริเวณชุ่มน้ำ
 โรงฉน์ โรงไฟ วัจจุฎฐีรก ฟังปิดกวาดเสีย ถ้าน้ำฉน์ น้ำใช้ไม่มี
 ฟังจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี ฟังตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ
 ดุกริกษุทั้งหลาย นี่แล เป็นวัตรของภิกษุอาคันตุกะทั้ง
 หลายซึ่งฟังประพฤติเรียบร้อย (๗/๔๑๕/๑๔๕-๑๔๗)

อวาสิกวัตร ข้อปฏิบัติของเจ้าถิ่น (วัตตขันธกะ)

ดุกริกษุทั้งหลาย ภิกษุเจ้าถิ่นเห็นภิกษุอาคันตุกะผู้แก่
 กว่าแล้ว ฟังปูอาสนะ ฟังตั้งน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้อง
 เช็ดเท้า ฟังลูกรับบาตร จีวร ฟังถามด้วยน้ำฉน์ ฟังถามด้วยน้ำ
 ใช้ ถ้าอุตสาหะ ฟังเช็ดรองเท้า เมื่อจะเช็ดรองเท้า ฟังใช้ผ้าแห้ง
 เช็ดก่อนใช้ผ้าเปียกเช็ดทีหลัง ฟังซักผ้าเช็ดรองเท้าปิดแล้วผึ่งไว้
 ณ ที่ควรแห่งหนึ่ง ฟังอภิวาทภิกษุอาคันตุกะผู้แก่กว่า ฟังจัด

เสนา สนะถวายว่า เสนาสนะนั้นถึงแก่ท่าน ฟังบอกเสนาสนะ
ที่มีภิกษุอยู่หรือไม่มีภิกษุอยู่ ฟังบอกโคจรคาม ฟังบอกอโคจร
คาม ฟังบอกสกุลที่เป็นเสกชะสมมติ ฟังบอกที่ถ่ายอุจจาระ ฟัง
บอกที่ถ่ายปัสสาวะ ฟังบอกน้ำฉัน ฟังบอกน้ำใช้ ฟังบอกไม้เท้า
ฟังบอกกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า เวลานี้ควรเข้า เวลานี้ควรออก

ถ้าภิกษุอาคันตุกะอ่อนพรรษาว่า ฟังนั่งบอกว่าท่านจง
วางบาตรที่นั่น จงวางจีวรที่นั่น จงนั่งอาสนะนี้ ฟังบอกน้ำฉัน
ฟังบอกน้ำใช้ ฟังบอกผ้าเช็ดรองเท้า ฟังแนะนำภิกษุอาคันตุกะ
ให้อภิวัต ฟังบอกเสนาสนะว่า เสนาสนะนั้นถึงแก่ท่าน ฟังบอก
เสนาสนะที่มีภิกษุอยู่หรือไม่มีภิกษุอยู่ ฟังบอกโคจรคาม ฟัง
บอกอโคจรคาม ฟังบอกสกุลที่เป็นเสกชะสมมติ ฟังบอกที่ถ่าย
อุจจาระ ฟังบอกที่ถ่ายปัสสาวะ ฟังบอกน้ำฉัน ฟังบอกน้ำใช้
ฟังบอกไม้เท้า ฟังบอกกติกาสงฆ์ที่ตั้งไว้ว่า เวลานี้ควรเข้า เวลา
นี้ควรออก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่แล เป็นวัตรของภิกษุเจ้าถิ่นทั้ง
หลายซึ่งพึงประพฤติเรียบร้อย (๗/๔๑๗/๑๔๗-๑๔๘)

คัมภีร์ ข้อปฏิบัติของผู้จะจากไป (วัตตขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เตรียมจะไป พึงมอบหมาย
เสนาสนะ ถ้าภิกษุไม่มี พึงมอบหมายสามเณร ถ้าสามเณรไม่มี
พึงมอบหมายคนวัด ถ้าคนวัดไม่มี พึงมอบหมายอุบาสก ถ้าไม่มี
ภิกษุ สามเณร คนวัด หรืออุบาสก พึงยกเตียงขึ้น วางไว้บนศิลา
๔ แผ่น แล้วพึงยกเตียงซ้อนเตียง ยกตั้งซ้อนตั้ง แล้วกองเครื่อง
เสนาสนะไว้ข้างบน เก็บเครื่องไม้ เครื่องดิน ปิดประตูหน้าต่าง
แล้วจึงหลีกไป

ถ้าวิหารฝนรั่วถ้าอุตสาหะอยู่ พึงมุง หรือพึงทำความ
ชวนขวายว่า จะมุงวิหารได้อย่างไร ถ้าได้ตามความชวนขวาย
อย่างนี้ นั่นเป็นความดี ถ้าไม่ได้ ที่ใดฝนไม่รั่ว พึงยกเตียงขึ้นวาง
บนศิลา ๔ แผ่นในที่นั้น แล้วพึงยกเตียงซ้อนเตียง ยกตั้งซ้อน
ตั้ง แล้วกองเครื่องเสนาสนะไว้ข้างบน เก็บเครื่องไม้ เครื่องดิน
ปิดประตูหน้าต่าง แล้วจึงหลีกไป

ถ้าวิหารฝนรั่วทุกแห่ง ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงขนเครื่อง
เสนาสนะเข้าบ้าน หรือพึงทำความชวนขวายว่า จะขนเครื่อง
เสนาสนะเข้าบ้านอย่างไร ถ้าได้ตามความชวนขวายอย่างนี้ นั่น
เป็นความดี ถ้าไม่ได้ พึงยกเตียงขึ้นวางบนก้อนศิลา ๔ แผ่นใน

ที่แจ้ง แล้วพึงยกเตียงซ้อนเตียง ยกตั้งซ้อนตั้ง กองเครื่อง
เสนาสนะไว้ข้างบน เก็บเครื่องมือ เครื่องดิน แล้วคลุมด้วยหญ้า
หรือใบไม้ แล้วจึงหลีกไปด้วยคิดว่า อยางไรเสีย ส่วนของเตียง
ตั้งคงเหลืออยู่บ้าง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่แล เป็นวัตรของภิกษุผู้เตรียมจะไป
ซึ่งพึงประพฤดิเรียบร้อย (๗/๔๑๙/๑๔๘-๑๔๙)

บิณฑบาตวัตร (ปิณฑจาริกวัตร)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร คิดว่า
จักเข้าบ้านในบัดนี้ พึงนุ่งให้เป็นปริมนทล คาดประคดเอว ห่ม
ผ้าซ้อน ๒ ชั้น กลัดลูกดุม ล้างบาตร แล้วถือเข้าบ้านโดย
เรียบร้อย ไม่ต้องรีบร้อน พึงปกปิดกายด้วยดีไปในละแวกบ้าน
พึงสำรวมด้วยดีไปในละแวกบ้าน พึงมีตาทอดลงไปในละแวก
บ้าน อย่าเวิกผ้าไปในละแวกบ้าน อย่าหวั่นระลั่นไปในละแวก
บ้าน พึงมีเสียงน้อยไปในละแวกบ้าน อย่าโยกกายไปในละแวก
บ้าน อย่าไกวแขนไปในละแวกบ้าน อย่าโคลงศีรษะไปในละแวก
บ้าน อย่าค้ำกายไปในละแวกบ้าน อย่าคลุมศีรษะไปในละแวก

บ้าน อย่าเดินกระโห่งไปในละแวกบ้าน เมื่อเข้านิเวศน์พึงกำหนดว่า จักเข้าทางนี้ จักออกทางนี้ อย่ารีบร้อนเข้าไป อย่ารีบร้อนออกเร็วนัก อย่ายืนไกลนัก อย่ายืนใกล้นัก อย่ายืนนานนัก อย่ากลับเร็วนัก พึงยืนกำหนดว่า เขาประสงค์จะถวายภิกษาหรือไม่ประสงค์จะถวาย ถ้าเขาพักการงาน หลุดจากที่นั่ง จับทัพพี หรือจับภาชนะ หรือตั้งไว้ พึงยืนด้วยคิดว่าเขาประสงค์จะถวาย เมื่อเขาถวายภิกษา พึงแหวกผ้าซ้อนด้วยมือซ้าย พึงน้อมบาตรเข้าไปด้วยมือขวา แล้วพึงใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับภิกษา และไม่พึงมองดูหน้าผู้ถวายภิกษา พึงกำหนดว่าเขาประสงค์จะถวายแกงหรือไม่ประสงค์จะถวาย ถ้าเขาจับทัพพีจับภาชนะ หรือตั้งไว้ พึงยืนอยู่ด้วยคิดว่าเขาประสงค์จะถวาย เมื่อเขาถวายภิกษาแล้ว พึงคลุมบาตรด้วยผ้าซ้อน แล้วกลับโดยเรียบร้อยไม่ต้องรีบร้อน พึงปกปิดกายด้วยดี ไปในละแวกบ้าน พึงสำรวจด้วยดีไปในละแวกบ้าน พึงมีตาทอดลงไปในละแวกบ้าน ไม่พึงเวกผ้าไปในละแวกบ้าน ไม่พึงหัวเราะลั่นไปในละแวกบ้าน พึงมีเสียงน้อยไปในละแวกบ้าน ไม่พึงโยกกายไปในละแวกบ้าน ไม่พึงไกวแขนไปในละแวกบ้าน ไม่พึงโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน ไม่พึงค้ำกายไปในละแวกบ้าน ไม่พึงคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน ไม่พึงเดินกระโห่งไปในละแวกบ้าน ภิกษุใดกลับบิณฑบาตจากบ้านก่อน ภิกษุนั้นพึงปူอาสนะไว้ พึง

จัดตั้งน้ำล้างเท้า ตั้งรองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ฟังล้างภาชนะ
รองของฉันตั้งไว้ ฟังตั้งน้ำฉันน้ำใช้ไว้ ภิกษุใดกลับบิณฑบาตจาก
บ้านที่หลัง ถ้าอาหารที่ฉันแล้วยังเหลืออยู่ ถ้าจำนงก็ฟังฉัน ถ้า
ไม่จำนงก็ฟังเททิ้งในที่ปราศจากของเขียวสด หรือฟังเทลงใน
น้ำที่ไม่มีตัวสัตว์ ภิกษุนั้นพึงรื้อขนอาสนะ เก็บน้ำล้างเท้า ตั้ง
รองเท้า กระเบื้องเช็ดเท้า ฟังล้างภาชนะรองของฉันเก็บไว้ ฟัง
เก็บน้ำฉันน้ำใช้ ฟังกวาดโรงฉัน ภิกษุใดเห็นหม้อน้ำฉัน หม้อ
น้ำใช้ หรือหม้อน้ำชำระล้างเปล่า ภิกษุนั้นพึงจัดหาไปตั้งไว้ ถ้า
เป็นการสุวิสัย ฟังกวักมือเรียกเพื่อนมา ให้ช่วยกันจัดตั้งไว้ แต่
ไม่พึงเปล่งวาจาเพราะข้อนี้เป็นเหตุ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่แลเป็นวัตรของภิกษุผู้เที่ยว
บิณฑบาตเป็นวัตร ซึ่งภิกษุพึงประพฤติเรียบร้อย

(๗/๔๒๗/๑๕๓-๑๕๔)

กัตตกิจ (กัตตัคควัตตร)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่อกัตตทุเทศก์บอกกัตตกาลในอาราม
ภิกษุพึงนุ่งให้เป็นปริมนทล คาดประคดเอว ห่มผ้าซ้อน ๒ ชั้น

กัดลูกคุม ล้างบาตรแล้วถือเข้าบ้านโดยรีบรื้อยไม่ต้องรีบร้อน ไม่พึงเดินแซงไปข้างหน้าพระเถระทั้งหลาย พึงปกปิดกายด้วยติโปในละแวกบ้าน พึงสำรวจด้วยติโปในละแวกบ้าน พึงมีตาทอดลงไปในละแวกบ้าน อย่าเวิกผ้าไปในละแวกบ้าน อย่าหัวเราะลั่นไปในละแวกบ้าน พึงมีเสียงน้อยไปในละแวกบ้าน อย่าโยกกายไปในละแวกบ้าน อย่าไกวแขนไปในละแวกบ้าน อย่าโคลงศีรษะไปในละแวกบ้าน อย่าค้ำกายไปในละแวกบ้าน อย่าคลุมศีรษะไปในละแวกบ้าน อย่าเดินกระโหยงไปในละแวกบ้าน พึงปกปิดกายด้วยดินั่งในละแวกบ้าน พึงสำรวจด้วยดินั่งในละแวกบ้าน พึงมีตาทอดลงนั่งในละแวกบ้าน อย่าเวิกผ้านั่งในละแวกบ้าน อย่าหัวเราะลั่นนั่งในละแวกบ้าน พึงมีเสียงน้อยนั่งในละแวกบ้าน อย่าโยกกายนั่งในละแวกบ้าน อย่าไกวแขนนั่งในละแวกบ้าน อย่าโคลงศีรษะนั่งในละแวกบ้าน อย่าค้ำกายนั่งในละแวกบ้าน อย่าคลุมศีรษะนั่งในละแวกบ้าน อย่างนั่งรัดเข่าในละแวกบ้าน อย่างนั่งเบียดเสียดพระเถระ อย่าเกียดกันภิกษุใหม่ด้วยอาสนะ อย่างนั่งทับสังฆาฏิในละแวกบ้าน เมื่อเขาถวายน้ำ(ล้างบาตรเปล่า) พึงใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับน้ำ พึงล้างบาตรถือต่ำๆ ให้ดี อย่าให้ครูดสี ถ้ากระโณมี พึงค่อยๆ เทน้ำลงในกระโณ ด้วยคิดว่ากระโณอย่าเลอะเทอะด้วยน้ำ ภิกษุใกล้เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น

ถ้ากระโถนไม่มี ฟุ้งค่อยๆ เทน้ำลงที่พื้นดิน ด้วยคิดว่าภิกษุใกล้
เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น เมื่อเขา
ถวายเป็นสุข ฟุ้งใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับข้าวสุก ฟุ้งเว้น
เนื้อที่ไว้สำหรับแกง ถ้ามีเนยใส น้ำมัน หรือแกงอ่อม พระเถระ
ควรบอกว่า จงจัดถวายเป็นสุขทั้งหลายเท่าๆ กันทุกรูป ฟุ้งรับ
บิณฑบาตโดยเคารพ ฟุ้งมีความสำคัญในบาตรรับบิณฑบาต ฟุ้ง
รับบิณฑบาตพอสมควรกับแกง ฟุ้งรับบิณฑบาตพอสมควรขอบปาก
บาตร พระเถระไม่ฟุ้งฉันท่อนจนกว่าข้าวสุกจะทั่วถึงภิกษุทุก
รูป ฟุ้งฉันทิณฑบาตโดยเคารพ ฟุ้งมีความสำคัญในบาตรฉันทิ
บิณฑบาต ฟุ้งฉันทิณฑบาตตามลำดับ ไม่ฟุ้งฉันทิณฑบาตขยุ้ม
แต่ยอดลงไป ไม่ฟุ้งกลบแกงหรือกับข้าวด้วยข้าวสุกเพราะ
อยากได้มาก ไม่อาพาธไม่ฟุ้งขอแกงหรือข้าวสุกเพื่อประโยชน์
แก้ตนมาฉัน ไม่ฟุ้งแลดูบาตรของภิกษุเหล่าอื่นด้วยหมายจะยก
โทษ ไม่ฟุ้งทำคำข้าวให้ใหญ่นัก ฟุ้งทำคำข้าวให้กลมกล่อม เมื่อ
คำข้าวยังไม่ถึงปากไม่ฟุ้งอ้าปาก กำลังฉันไม่ฟุ้งสอดมือทั้งหมด
เข้าในปาก ปากยังมีคำข้าวไม่ฟุ้งพูด ไม่ฟุ้งฉันทะคำข้าว ไม่
ฟุ้งฉันทกัดคำข้าว ไม่ฟุ้งฉันทากะฟุ้งแก้มให้ตุ่ย ไม่ฟุ้งฉันทสลับมือ
ไม่ฟุ้งฉันทเมล็ดข้าวตก ไม่ฟุ้งฉันทแลบลิ้น ไม่ฟุ้งฉันทเสียงดัง
จ๊ับๆ ไม่ฟุ้งฉันทเสียงซู้ดๆ ไม่ฟุ้งฉันทเลียมือ ไม่ฟุ้งฉันทขอบาตร
ไม่ฟุ้งฉันทเลียริมฝีปาก ไม่ฟุ้งรับโอน้ำด้วยมือเปื้อนอาภิส พระ-

เถระไม่พึงรับน้ำ(ล้างบาตรเปื้อน)ก่อนจนกว่าภิกษุทั้งหมดฉันเสร็จ เมื่อเขาถวายน้ำ พึงใช้มือทั้งสองประคองบาตรรับน้ำ พึงค่อยๆ ล้างบาตรถือต่ำๆ ให้ดี อย่าให้ครูดสี ถ้ากระโถนมี พึงค่อยๆ เทน้ำลงในกระโถน ด้วยคิดว่ากระโถนอย่าเลอะเทอะด้วยน้ำ ภิกษุใกล้เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น ถ้ากระโถนไม่มี พึงค่อยๆ เทน้ำลงบนพื้นดิน ด้วยคิดว่า ภิกษุใกล้เคียงอย่าถูกน้ำกระเซ็น ผ้าสังฆาฏิอย่าถูกน้ำกระเซ็น ไม่พึงเทน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวในละแวกบ้าน เมื่อกลับ ภิกษุใหม่พึงกลับก่อน พระเถระพึงกลับทีหลัง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่แล วัตรในโรงฉันของภิกษุทั้งหลาย ซึ่งพึงประพฤติเรียบร้อยในโรงฉัน (๗/๔๒๕/๑๕๐-๑๕๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลายเราอนุญาตให้ภิกษุผู้เถรานุเถระอนุโมทนาในโรงฉัน (๗/๔๒๑-๔๒๒/๑๔๙)

วัตรการอยู่ป่า (อารัญญกวัตร)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร พึงลุกขึ้นแต่เช้าตรู่ พึงตั้งน้ำฉัน พึงตั้งน้ำใช้ พึงติดไฟไว้ พึงเตรียมไม้สไฟไว้ พึง

เตรียมไม้เท้าไว้ ฟังเรียนทางนักษัตรทั้งสิ้น หรือบางส่วนไว้ ฟังเป็นผู้ฉลาดในทิศ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่แล เป็นวัตรของภิกษุผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ซึ่งฟังประพฤติเรียบร้อย (๗/๔๒๘/๑๕๔)

การดูแลที่อยู่อาศัย (เสนาสนวัตร)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุอยู่ในวิหารใด ถ้าวิหารนั้นรก ถ้าอุตสาหะอยู่ ฟังชำระ เมื่อจะชำระวิหาร ฟังชนบาตร จีวร ออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่งก่อน ฟังชนผ้าปูนั่ง ผ้าปูนอน ออกวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง ฟังชนฟูก หมอน ออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เตียงฟังยกต่ำๆ ขนออกไปให้ดี อย่าให้ครูดสีกระทบ กระแทกบานและกรอบประตู แล้วตั้งไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง ตั้งฟังยกต่ำๆ ขนออกไปให้ดี อย่าให้ครูดสีกระทบกระแทกบานและกรอบประตู แล้วตั้งไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เชียงรองเท้าเตียงฟังขน ออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง กระโถนฟังขนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง พนักอิงฟังขนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง เครื่องลาดพื้น ฟังกำหนดที่ปูไว้เดิม แล้วขนออกไปวางไว้ที่ควรแห่งหนึ่ง

ถ้าในวิหารมีหยากไย่ ฟังกวาดแต่เพดานลงมาก่อน ฟังเช็ด
 กรอบหน้าต่าง ประตูและมุมห้อง ถ้าฝาหรือน้ำมันขึ้นรา ฟังเอา
 ผ้าชุบน้ำบิดแล้วเช็ด ถ้าพื้นทาสีดำขึ้นรา ฟังเอาผ้าชุบน้ำบิด
 แล้วเช็ด ถ้าพื้นไม้ได้ทำ ฟังเอาน้ำพรมแล้วกวาด ด้วยคิดว่าอย่า
 ให้ฝุ่นกลบวิหาร ฟังกวาดหยากเยื่อไปฟังเสีย ณ ที่ควรแห่งหนึ่ง
 ไม่ฟังเคาะเสนาสนะในที่ใกล้ภิกษุ ไม่ฟังเคาะเสนาสนะในที่ใกล้
 วิหาร ไม่ฟังเคาะเสนาสนะในที่ใกล้น้ำฉัน ไม่ฟังเคาะเสนาสนะ
 ในที่ใกล้น้ำใช้ ไม่ฟังเคาะเสนาสนะบนที่สูงเหนือลม ฟังเคาะ
 เสนาสนะในที่ต่ำลม เครื่องลาดพื้นฟังผิงแดดในที่ควรแห่งหนึ่ง
 ชำระ เคาะ ปิด แล้วชนกลับไปปูไว้ตามเดิม เขียงรองเท้าเตียง
 ฟังผิงแดดไว้ในที่ควรแห่งหนึ่ง เช็ดแล้วชนกลับตั้งไว้ตามเดิม
 เตียง ตั้ง ฟังผิงแดดไว้ในที่ควรแห่งหนึ่ง ขัดสี เคาะ ยกต่ำๆ ทำให้
 ดี อย่าให้ครูดสีกระทบบานและกรอบประตู ชนกลับตั้งไว้ตาม
 เดิม พูกและหมอนฟังตากไว้ในที่ควรแห่งหนึ่ง เคาะ ปิดให้สะอาด
 แล้วชนกลับตั้งไว้ตามเดิม ผ้าปูนั่งและผ้าปูนอน ฟังตากไว้ในที่ควร
 แห่งหนึ่ง สลัดให้สะอาด แล้วชนไปปูไว้ตามเดิม กระโถน พนัก
 อิง ฟังตากไว้ในที่ควรแห่งหนึ่ง เช็ดแล้วชนไปตั้งไว้ตามเดิม ถ้ามี
 ลมเจ็ดด้วยผงคลีพัดมาทางทิศตะวันออก ฟังปิดหน้าต่างด้าน
 ตะวันออก ถ้ามีลมเจ็ดด้วยผงคลีพัดมาทางทิศตะวันตก ฟังปิด
 หน้าต่างด้านตะวันตก ถ้ามีลมเจ็ดด้วยผงคลีพัดมาทางทิศเหนือ

พึงปิดหน้าต่างด้านเหนือ ถ้ามีลมเจือด้วยฝนคลีฬัตมาทางทิศใต้ พึงปิดหน้าต่างด้านใต้ ถ้าฤดูหนาว กลางวันพึงเปิดหน้าต่าง กลางคืนพึงปิด ถ้าฤดูร้อน กลางวันพึงปิดหน้าต่าง กลางคืนพึงเปิด ถ้าบริเวณชุ่มน้ำ โรงฉัน โรงไฟ วัจจุฎฐีรก พึงปิดกวาดเสีย ถ้าน้ำฉ่ำน้ำใช้ไม่มี พึงจัดตั้งไว้ ถ้าน้ำในหม้อชำระไม่มี พึงตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ ถ้าอยู่ในวิหารหลังเดียวกับภิกษุผู้แก่กว่า ยังไม่อาปุจฉา(บอกกล่าว)ภิกษุผู้แก่กว่า ไม่พึงให้อุเทศ ไม่พึงให้ปริปัจฉา ไม่พึงทำการสาธยาย ไม่พึงแสดงธรรม ไม่พึงตามประทีป ไม่พึงดับประทีป ไม่พึงเปิดหน้าต่าง ไม่พึงปิดหน้าต่าง ถ้าเดินจงกรมในที่จงกรมเดียวกับภิกษุผู้แก่กว่า พึงเดินคล้อยตามภิกษุผู้แก่กว่า และไม่พึงกระทบกระทั่งภิกษุผู้แก่กว่าด้วยชายผ้าสังฆาฏี

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่แล เป็นเสนาสนวัตรซึ่งภิกษุทั้งหลายพึงประพฤติเรียบร้อย (๗/๔๓๑/๑๕๖-๑๕๗)

การเข้าเรือนไฟ (ขาน่า)

(ชั้นตามรวัตร)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุใดไปสู่เรือนไฟก่อน ถ้ามีเถ้ามาก พึงเทเถ้าทิ้งเสีย ถ้าเรือนไฟรก พึงกวาดเสีย ถ้าชานภายนอก รก พึงกวาดเสีย ถ้าบริเวณซุ้มประตูศาลาเรือนไฟรก พึงกวาดเสีย พึงรดจุนไว้ พึงแซ่ดินเหนียว พึงตักน้ำไว้ในรางน้ำ เมื่อจะเข้าไปสู่เรือนไฟ พึงเอาดินเหนียวทาหน้า ปิดทั้งข้างหน้าข้างหลังแล้ว จึงเข้าไปสู่เรือนไฟ ไม่พึงนั่งเบียดเสียดพระเถระ ไม่พึงเกียดกันอาสนะภิกษุใหม่ ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงทำบริกรรมแก่พระเถระในเรือนไฟ เมื่อออกจากเรือนไฟ พึงถือตั้งสำหรับเรือนไฟ แล้วปิดทั้งข้างหน้าข้างหลังออกจากเรือนไฟ ถ้าอุตสาหะอยู่ พึงทำบริกรรมแก่พระเถระแม่น้ำในน้ำ ไม่พึงอาบน้ำข้างหน้าพระเถระ แม่น้ำก็ไม่มีพึงอาบ อาบแล้วเมื่อจะขึ้น พึงให้ทางแก่พระเถระผู้จะลง ภิกษุใดออกจากเรือนไฟภายหลัง ถ้าเรือนไฟเปรอะเปื้อน พึงล้างให้สะอาด พึงล้างรางแซ่ดิน เก็บตั้งสำหรับเรือนไฟ ดับไฟ ปิดประตู แล้วจึงหลีกไป

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี้แล เป็นวัตรในเรือนไฟ ซึ่งภิกษุทั้งหลายพึงประพฤดิเรียบร้อย (๗/๔๓๓/๑๕๘)

การถ่ายทุกข์ (วัจจกฏีวัตร)

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุถ่ายอุจจาระแล้ว เมื่อน้ำมีอยู่
จะไม่ชำระไม่ได้ รูปใดไม่ชำระ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงถ่ายอุจจาระในวัจจกฏีตาม
ลำดับผู้แก่กว่า รูปใดถ่ายต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตให้ถ่ายอุจจาระตามลำดับของผู้มาถึง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุใดไปวัจจกฏี ภิกษุนั้นยืนอยู่ข้าง
นอก พึงกระแอมขึ้น แม้ภิกษุผู้นั่งอยู่ข้างใน ก็พึงกระแอมรับ
พึงพาดจีวรไว้บนราวจีวร หรือบนสายระเดียง แล้วเข้าวัจจกฏี
ทำให้เรียบร้อย ไม่ต้องรีบร้อน ไม่พึงเข้าไปเร็วนัก ไม่พึงเวกผ้า
เข้าไป ยืนบนเขียงถ่ายอุจจาระ แล้วจึงค่อยเวกผ้า ไม่พึงถอน
หายใจใหญ่พลางถ่ายอุจจาระ ไม่พึงเคี้ยวไม้ชำระฟันพลางถ่าย
อุจจาระ ไม่พึงถ่ายอุจจาระนอกรางอุจจาระ ไม่พึงถ่ายปัสสาวะ
นอกรางปัสสาวะ ไม่พึงบ้วนเศษลงในรางปัสสาวะ ไม่พึงชำระ
ด้วยไม้หยาบ ไม่พึงทิ้งไม้ชำระลงในช่องถ่ายอุจจาระ ยืนบน
เขียงถ่ายแล้วพึงปิดผ้า ไม่พึงออกมาเร็วนัก ไม่พึงเวกผ้าออกมา
ยืนบนเขียงชำระ แล้วพึงเวกผ้า ไม่พึงชำระให้มีเสียงดังจะปุจะปุ
ไม่พึงเหลือน้ำไว้ในกระบอกชำระ ยืนบนเขียงชำระ แล้วพึงปิด

ผ้า ถ้าวัจจกฏีอันภิกษุถ่ายไว้เลอะเทอะ ต้องล้างเสีย ถ้าตะกร้า
ใส่ไม้ชำระเต็ม ฟังเทไม้ชำระ ถ้าวัจจกฏีรูก ฟังกวาดวัจจกฏี ถ้า
ชานภายนอก บริเวณ ชุ่มประตुरुก ฟังกวาดเสีย ถ้าน้ำในหม้อ
ชำระไม่มี ฟังตักน้ำมาไว้ในหม้อชำระ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่แล เป็นวัจจกฏีวัตร ซึ่งภิกษุทั้ง
หลายพึงประพฤติเรียบร้อย (๗/๔๓๔-๔๓๗/๑๕๘-๑๖๐)

การสวมรองเท้า (จัมมขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตรองเท้าชั้นเดียว

ภิกษุไม่พึงสวมรองเท้า ๒ ชั้น

ไม่พึงสวมรองเท้า ๓ ชั้น

ไม่พึงสวมรองเท้าหลายชั้น (๕/๕/๑๐) เว้นไว้แต่รองเท้า
หลายชั้นที่ใช้แล้ว (๕/๗/๑๒)

ไม่พึงสวมรองเท้าสีเขียวล้วน รองเท้าสีเหลืองล้วน สีแดง
ล้วน สีบานเย็นล้วน สีดำล้วน สีแสดล้วน สีชมพูล้วน (๕/๖/๑๑)

ไม่พึงสวมรองเท้าขลิบด้วยหนังราชสีห์ ขลิบด้วยหนัง
เสือโคร่ง ขลิบด้วยหนังเสือเหลือง ขลิบด้วยหนังชะมด ขลิบ

ด้วยหนังนก ขลิบด้วยหนังแมว ขลิบด้วยหนังค่าง ขลิบด้วยหนังนกเค้า (๕/๖/๑๒) เชียงเท้าที่ทำด้วยไม้ ใบตาล ไม้ไผ่ เชียงเท้าต่างชนิด อันภิกษุไม่พึงสวม รูปใดสวม ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๑๐-๑๒/๑๕-๑๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เมื่ออาจารย์ ภิกษุปุณอาจารย์ อุปัชฌายะ ภิกษุปุณอุปัชฌายะ เดินมิได้สวมรองเท้า ภิกษุไม่พึงเดินสวม รูปใดสวม ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๘/๑๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุผู้มีเท้าชอกช้ำ หรือมีเท้าแตก หรืออาพารมีหน่อที่เท้า สวมรองเท้าได้ (๕/๑๐/๑๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภายในอาราม เราอนุญาตให้สวมรองเท้า และไม่เท้าได้ (๕/๑๐/๑๔) แต่ไม่พึงสวมรองเท้าเข้าบ้าน เว้นแต่อาพาร รูปใดสวมเข้าไป ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๑๔/๒๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเชียงเท้าที่ตรึงอยู่กับที่ ไม่ใช่สำหรับใช้สวมเดิน ๓ ชนิด คือ เชียงเท้าสำหรับเหยียบถ้ำ อุจจาระ ๑ เชียงเท้าสำหรับเหยียบถ้ำปัสสาวะ ๑ เชียงเท้าสำหรับเหยียบในที่ชำระ ๑ (๕/๑๒/๑๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย พื้นดินในวันตีทักขิณาทม มีดินสีดำมาก ตื่นแดดด้วยระแหงกิบโค เราอนุญาตรองเท้าหลายชั้น ทั้งปัจจุบันชนบท (๕/๒๓/๒๘)

ข้อปฏิบัติกับสัตว์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงจับเขาโค หูโค คอโค หางโค ไม่พึงขี่หลังโค รูปใดจับและขึ้นขี่ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง องค์ก่าเนดโค อันภิกษุมิจิตกำหนด ไม่พึงถูกต้อง รูปใดถูกต้องต้องอาบัติถุลลัจจัย

ภิกษุไม่พึงฆ่าลูกโค รูปใดฆ่า พึงปรับอาบัติตามธรรม (๕/๑๓/๑๘) ภิกษุไม่พึงชักชวนในการฆ่าสัตว์ รูปใดชักชวน พึงปรับอาบัติตามธรรม (๕/๑๘/๒๒)

ข้อบัญญัติที่นั่งที่นอน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตคานหามมีตั่งนั่ง และเปลผ้าที่เขาผูกติดกับไม้คาน (๕/๑๔/๑๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้ที่นั่งและที่นอนอันสูงใหญ่ คือ เตี้ยมีเท้าสูงเกินประมาณ เตี้ยมีเท้าทำเป็นรูปสัตว์ร้าย ผ้าโกเชาว์ขนยาว เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะวิจิตรลวดลาย เครื่องลาดที่ทำด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดที่มีสัณฐานเป็นช่อดอกไม้ เครื่องลาดที่ยัดนุ่น เครื่องลาดขนแกะ

วิจิตรด้วยรูปสัตรว์รายมีสีหะและเสือเป็นต้น เครื่องลาดขนแกะ มีขนตั้ง เครื่องลาดขนแกะมีขนข้างเดียว เครื่องลาดทองและเงินแกมไหม เครื่องลาดไหมขลิบทองและเงิน เครื่องลาดขนแกะจุนางฟ้อน ๑๖ คน เครื่องลาดหลังช้าง เครื่องลาดหลังม้า เครื่องลาดในรถ เครื่องลาดที่ทำด้วยหนังสัตว์ชื่ออินะมีขนอ่อนนุ่ม เครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด เครื่องลาดมีเพดาน เครื่องลาดมีหมอนข้าง รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๑๕/๒๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้หนังผืนใหญ่ คือ หนังสีหะ หนังเสือโคร่ง หนังเสือเหลือง รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๑๖/๒๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง หนังโคอันภิกษุไม่พึงใช้ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ หนังอะไรๆ ภิกษุไม่พึงใช้ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้นั่งทับเตียงตั้ง(หุ้มด้วยหนัง)ที่เป็นอย่างคฤหัสถ์ แต่ไม่อนุญาตให้นอนทับ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้นั่งพึงเฉพาะเชือกหนัง (๕/๑๘/๒๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตหนังเครื่องลาด คือ หนังแกะ หนังแพะ หนังมฤค ทัวปัจฉินตชนบท (๕/๒๓/๒๘)

ข้อยกเว้นการอาบน้ำ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย คนทั้งหลายในวันดีทักษิณาบถ นิยมการอาบน้ำ ถือว่าน้ำทำให้บริสุทธิ์ เราอนุญาตการอาบน้ำได้เป็นนิตยทัฬหีจันตชนบท (๕/๒๓/๒๘)

การฝากถวายจีวร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง คนทั้งหลายในโลกนี้ฝากถวายจีวรเพื่อหมู่ภิกษุผู้อยู่นอกสีมาด้วยคำว่า ข้าพเจ้าทั้งหลายถวายจีวรผืนนี้แก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ดังนี้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ยินดีได้ จีวรนั้นยังไม่ควรนับราตรีตลอดเวลาที่ยังไม่ถึงมือ (๕/๒๓/๒๘)

ว่าด้วยเภสัชธรรมชาติ

(เภสัชชขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับประเคนเภสัช

บริโภคได้ทั้งในกาลทั้งนอกกาล (๕/๒๕-๒๖/๓๐-๓๒)

อนึ่ง มีเภสัชอันควรลิ้มของภิกษุผู้อาพาธ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย ภิกษุรับประทานของนั้นแล้ว พึงเก็บไว้ฉันได้ ๗ วันเป็นอย่างยิ่ง ภิกษุให้ล่วงกำหนดนั้นไป พึงปรับอาบัติตามธรรม (๕/๔๗/๔๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตน้ำมันเปลวเป็นเภสัช คือ น้ำมันเปลวหมี น้ำมันเปลวปลา น้ำมันเปลวปลาฉลาม น้ำมันเปลวหมู น้ำมันเปลวลา ที่รับประทานในกาล เจริญในกาล กรองในกาล บริโภคอย่างน้ำมัน (๕/๒๗/๓๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตตัวหिनบด ลูกหिनบดยา (๕/๒๘/๓๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตใบไม้ที่เป็นเภสัช คือ ใบสะเดา ใบมูกมัน ใบกระดอมหรือขี้กา ใบกะเพราหรือแมงลัก ใบฝ้าย ก็หรือปณณเภสัช แม้ชนิดอื่นใดบรรดามี เก็บไว้ได้จนตลอดชีพ ต่อมีเหตุ จึงให้บริโภคได้ เมื่อเหตุไม่มี ภิกษุบริโภคต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๓๐/๓๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผลไม้ที่เป็นเภสัช คือ ลูกพิลังกาสา ดีปลี พริก สมอไทย สมอพิเภก มะขามป้อม ผลแห่งโกฐ ก็หรือผลเภสัชแม้ชนิดอื่นใดบรรดามี เก็บไว้ได้จนตลอดชีพ ต่อมีเหตุ จึงให้บริโภคได้ เมื่อเหตุไม่มี ภิกษุบริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๓๑/๓๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเกลือที่เป็นเกสัช คือ เกลือสมุทร เกลือดำ เกลือสินเธาว์ เกลือดินโป่ง เกลือหุง ก็หรือ โลณเกสัชชนิดอื่นใดบรรดา มี เก็บไว้ได้จนตลอดชีพ ต่อมีเหตุ จึงให้บริโภคได้ เมื่อเหตุไม่มี ภิกษุบริโภค ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๓๓/๓๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเกสัชชนิดผง สำหรับภิกษุ ผู้เป็นฝีก็ตี พุพองก็ตี สิวก็ตี โรคฝีดาษ หรืออีสุกอีใสก็ตี มีกลิ่น ตัวแรงก็ตี เราอนุญาตไค้มัย ดินเหนียว กากน้ำย้อม สำหรับ ภิกษุแม้ไม่อาพาธ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตครก สาก (๕/๓๔/๓๕)
เราอนุญาตผ้ากรองยา (๕/๓๕/๓๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเนื้อดิบ เลือดสด ในเพราะ อาพาธเกิดแต่ฝีเข้า (๕/๓๖/๓๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต ไม้จันทน์ กฤษณา กะลัม พัก ใบเฉียง แห้วหมู เราอนุญาตกลัวยาตาที่ทำด้วยกระดูก งา เขา ไม้อ้อ ไม้ไผ่ ยาง ผลไม้ โลหะ เปลือกสังข์ เราอนุญาตไม้ ป้ายยาตา เราอนุญาตภาชนะสำหรับเก็บไม้ป้ายยาตา (๕/๓๗/๓๖-๓๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการนัตถุยา เราอนุญาต ให้สูดควัน กล้องสูดควัน เราอนุญาตตุงกล้อง (๕/๓๗/๓๖-๓๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ต้อน้ำมันเจือน้ำมา
ชนิดที่เขาหุงไม่ปรากฏสี กลิ่น และรสของน้ำมา (๕/๓๙/๓๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการเข้ากระโจม เรา
อนุญาตการมดุ้งไปมาต่างๆ (๕/๓๙/๓๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอ่างน้ำ (๕/๓๙/๔๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ระบายโลหิตออก
(๕/๔๐/๔๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตยาทาเท้า (๕/๔๑/๔๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการผ่าตัด ผ่าฟันแผล
(๕/๔๒/๔๐-๔๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ยามหาวิกฐ คือ คุณ
มูลร เถ้า ดิน ให้ภิกษุหยิบบริโภคเองได้ (๕/๔๓/๔๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ต้อนน้ำต่างามิส ยาผล
สมอดองน้ำมูลร (๕/๔๔/๔๒)

เราอนุญาตให้ทำการลูบไล่ผิวด้วยของหอม(สำหรับภิกษุ
อาพาธด้วยโรคผิวหนัง) (๕/๔๔/๔๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต ให้ต้อนยาประจุถ่าย น้ำ
ข้าวใส น้ำถั่วเขียวต้มข้นนิดหน่อย น้ำเนื้อมัน (๕/๔๔/๔๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ฉนงบน้ำอ้อย(ในยาม
วิกาล แม้ผสมแป้งบ้าง เถ้าบ้าง) ตามสบาย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถั่วเขียวแม้ที่ต้มแล้วก็ยังงอกได้เรา
อนุญาตให้ฉันทั่วเขียว ตามสบาย (๕/๔๘/๔๖)

ว่าด้วยอาหาร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติภิกษุที่ประกอบ
ด้วยองค์ ๕ เป็นผู้แจกอาหาร และสิ่งของ คือ

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ
๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง
๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมกมาย
๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ
๕. รู้จักภัตตรที่แจกแล้วและยังมิได้แจก

(๗/๓๒๖-๓๓๑/๙๕-๙๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อุ่นภัตตอาหารที่ต้องอุ่น
(๕/๕๐/๔๙)

เราอนุญาตให้เก็บอาหารไว้ ณ ภายในได้ (๕/๕๑/๔๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับประเคนสิ่งของที่
ภิกษุถูกต้องแล้วได้ (๕/๕๒/๕๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุฉันเสร็จ ห้ามภัต

แล้ว ฉันทโภชนะอันไม่เป็นเดน ซึ่งนำมาจากสถานที่ฉัน (๕/๕๓/๕๒) และที่เกิดในป่า เกิดในสระบัว (๕/๕๕/๕๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ฉันผลไม้ที่ใช้เพาะพันธุ์ ไม่ได้ หรือที่ปล่อนเมล็ดดอกแล้ว ยังมีได้ทำกับปิยะ ก็ฉันได้ (๕/๕๖/๕๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันเนื้อมนุษย์ รูปใดฉัน ต้องอาบัติตุลลัจฉัย อนึ่ง ภิกษุยังมิได้พิจารณา ไม่พึงฉันเนื้อ รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๕๗/๕๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันเนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อสุนัข เนื้องู เนื้อราชสีห์ เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือเหลือง เนื้อเสือดาว เนื้อหมี รูปใดฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ (๕/๖๐/๕๙-๖๑)

พระพุทธาอนุญาตข้าวยาคุและขนมปรุงด้วยน้ำหวาน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงรับประเคนข้าวยาคุ และขนมหวานฉันเถิด ข้าวยาคุที่ต้มแล้วกำจัดความหิว ๑ บรรเทาความระหาย ๑ ทำลมให้เดินคล่อง ๑ ล้างลำไส้ ๑ ย่อยอาหารใหม่ที่เหลืออยู่ ๑ ผู้ให้ข้าวยาคุ ชื่อว่าให้อายุ ๑ ให้วรรณะ ๑ ให้สุข ๑ ให้กำลัง ๑ ให้ปฏิภาณ ๑ (๕/๖๑/๖๒)

คนทำการวัด (มีคคทายก)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้มีคนทำการวัด
(๕/๔๕/๔๓)

บาตร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้บาตรไม้ รูปใดใช้ ต้อง
อาบัติทุกกฏ (๗/๓๓/๑๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้บาตรทองคำ บาตรเงิน
บาตรแก้วมณี บาตรแก้วไพฑูรย์ บาตรแก้วผลึก บาตรทอง
สัมฤทธิ์ บาตรกระจก บาตรดีบุก บาตรตะกั่ว บาตรทองแดง
รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๓๔/๑๑-๑๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้กะโหลกน้ำเต้า กะโหลก
ผี หม้อกระเบื้อง เทียนบิณฑบาต รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๕๑-๕๓/๑๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบาตร ๒ ชนิด คือ บาตร
เหล็ก ๑ บาตรดิน ๑ (๗/๓๔/๑๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้บาตรรับเศษ อาหาร
ก้าง หรือ น้ำบ้วนปาก รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาต
ให้ใช้กระโถน (๗/๕๔/๑๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บาตรที่ยังมีน้ำ ภิกษุไม่พึงผึ่งไว้ ไม่
พึงเก็บงำ รูปใดผึ่งไว้ เก็บงำ ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย
เราอนุญาตให้ทำให้หมดน้ำเสียก่อนผึ่ง แล้วจึงเก็บงำบาตร
(๗/๓๘-๓๙/๑๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเชิงรองบาตร (๗/๔๑/๑๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ถุงบาตร และ
สายโยกเป็นด้ายถัก (๗/๔๔/๑๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงแขวนบาตรไว้ รูปใดแขวน
ไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๔๕/๑๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเก็บบาตรไว้บนเตียง บน
ตั่ง บนตัก บนกลด รูปใดเก็บต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๔๖-๔๙/๑๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตโตก (๗/๑๐๘/๒๖)

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉนร่วมภาชนะเดียวกัน
ไม่พึงดื่มร่วมขันใบเดียวกัน ไม่พืงนอนร่วมเตียงเดียวกัน ไม่พืง
นอนร่วมเครื่องลาดเดียวกัน ไม่พืงนอนร่วมผ้าห่มผืนเดียวกัน
ไม่พืงนอนร่วมเครื่องลาดและผ้าห่มผืนเดียวกัน รูปใดทำ ต้อง
อาบัติทุกกฏ (๗/๑๐๙/๒๖)

จีวร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุมิเท้าเปื้อน เท้าเปียก สวมรองเท้า ไม่พึงเหยียบไม้สะดึง(ไม้ซึ่งจีวร) รูปใดเหยียบบ ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๖๐-๖๒/๑๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ปลอกสวมนิ้วมือ (เวลาเย็บผ้า) (๗/๖๓/๑๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตกล่องเก็บเครื่องเย็บผ้า (๗/๖๕/๑๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตโรงสะดึง (๗/๖๖/๑๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่มีรััดประคดไม่พึงเข้าบ้าน รูปใดเข้าบ้าน ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตรััดประคดแผ่นผ้า ประคดกลมดั่งไส้สุกร ประคดถักกลมคล้ายเกลียวเชือก ประคดถักคล้ายสังวาล ประคดถักเป็นห่วง ประคดลูกกลวิธทำด้วยกระดุก งา เขา ไม้้อ ไม้ไผ่ กระตองสังข์ เส้นด้าย (๗/๑๖๓-๑๖๕/๔๑-๔๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตลูกดุมและรังดุม (๗/๑๖๖/๔๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงนุ่งผ้าอย่างคฤหัสถ์คือ นุ่งห้อยชายเหมือนงวงช้าง นุ่งปล่อยชายคล้ายหางปลา นุ่งปล่อย

ชายเป็นสีแฉก นุ่งห้อยชายคล้ายก้านตาล นุ่งยกกลีบตั้งร้อย
นุ่งเหน็บชายกระเบน รูปใดนุ่ง ต้องอาบัติทุกกฏ

(๗/๑๖๙-๑๗๑/๔๓)

ของใช้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้มิดมีด้าม มิดมีผ้าพัน
(๗/๕๕-๕๖/๑๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตมิดโกน หินลับมิดโกน ฝัก
มิดโกน ผ้าพันมิดโกน เครื่องมิดโกนทุกอย่าง (๗/๑๔๙/๓๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตไม้แคะหู (๗/๑๕๗/๔๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้ปุมไม้สำหรับเช็ดเท้า รูป
ใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตที่เช็ดเท้า
๓ ชนิด คือ หินกรวด ๑ กระเบื้อง ๑ หินฟองน้ำในทะเล ๑
(๗/๑๒๗/๓๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้เส้จามรี รูปใดใช้ ต้อง
อาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตพัด ๓ ชนิด คือ พัด
ทำด้วยปอ ๑ พัดทำด้วยแฝก ๑ พัดทำด้วยขนปีกขนหางนกยูง
๑ (๗/๑๓๐/๓๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงถือไม้เท้ากับสาแหรก รูป
ใดถือ ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติ
ไม้เท้าและสาแหรกแก่ภิกษุอาพาธ (๗/๑๓๕-๑๔๒/๓๕-๓๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้กระบอกกรองน้ำ
(๗/๗๒/๑๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตมุ้ง (๗/๗๗/๒๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตหม้อปัสสาวะ มีฝาปิด
(๗/๑๘๙/๔๓)

สรีระ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงปล่อยหมวดไว้ให้ยาว ไม่
พึงไว้เครา ไม่พึงแต่งหมวดเป็นสี่เหลี่ยม ไม่พึงขมวดกลุ่มชน
หน้าอก ไม่พึงไว้กลุ่มชนทอง ไม่พึงไว้หมวดเป็นเขี้ยวโจง ไม่พึง
โกนขนในที่แคบ รูปใดโกน ต้องอาบัติทุกกฏ เว้นแต่อาพาธ
(๗/๑๕๐/๓๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้ตัดผมด้วยกรรไกร รูป
ใดให้ตัด ต้องอาบัติทุกกฏ เว้นแต่อาพาธ (๗/๑๕๒-๑๕๓/๔๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไว้ขนจมูกยาว รูปใดไว้ ต้อง

อาบัติทุกกฏ ดุกริกษุทั้งหลาย เราอนุญาตแหวน

(๗/๑๕๔-๑๕๕/๔๐)

ดุกริกษุทั้งหลาย ริกษุไม่พึงให้ถอนผมหงอก รูปใดให้
ถอน ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑๕๖/๔๐)

ดุกริกษุทั้งหลาย ริกษุไม่พึงตัดองค์กำเนิดของตน รูป
ใดตัด ต้องอาบัติถุลลัจจัย (๗/๒๘/๙)

ดุกริกษุทั้งหลาย ริกษุอาบน้ำ ไม่พึงสีกายที่ต้นไม้ เสา
ฝา ถูด้วยมือที่ทำด้วยไม้ ก้อนจุณหินดั่งพลอยแดง ไม้ที่ทำเป็น
พินมnger ผลิตกันญัตว์ รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑-๘/๒-๓)

ดุกริกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการถูหลังด้วยมือ
(๗/๑๑/๔)

ดุกริกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเกลียวผ้า(เพื่อผูกายขณะ
อาบน้ำ) (๗/๑๐/๔)

ดุกริกษุทั้งหลาย ริกษุไม่พึงทรงเครื่องประดับหู ไม่พึง
ทรงสังวาล ไม่พึงทรงสร้อยคอ ไม่พึงทรงเครื่องประดับเอว ไม่
พึงทรงวลัย ไม่พึงทรงสร้อยตาบ ไม่พึงทรงเครื่องประดับข้อมือ
ไม่พึงทรงแหวนประดับนิ้วมือ รูปใดทรง ต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๑๒/๔)

ดุกริกษุทั้งหลาย ริกษุไม่พึงเสยผมด้วยแปรง ไม่พึงเสย
ผมด้วยหวี ไม่พึงเสยผมด้วยนิ้วมือต่างหวี ไม่พึงเสยผมด้วย

น้ำมันผสมกับขี้ผึ้ง ไม่พึงเสยผมด้วยน้ำมันผสมกับน้ำ รูปใดเสย
ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑๔/๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงดูเงาหน้าในแว่นหรือใน
ภาชนะน้ำ รูปใดดู ต้องอาบัติทุกกฏ เว้นแต่อาพาธ
(๗/๑๕-๑๖/๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทาหน้า ไม่พึงถูหน้า ไม่พึง
ผัดหน้า ไม่พึงเจิมหน้าด้วยมโนศิลา ไม่พึงย้อมตัว ไม่พึงย้อม
หน้า ไม่พึงย้อมทั้งตัวและหน้า รูปใดทำต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๑๗/๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทาหน้าได้ เพราะเหตุ
อาพาธ (๗/๑๘/๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไว้เล็บยาว รูปใดไว้ ต้อง
อาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ตัดเล็บเสมอเนื้อ
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงวานกันให้ขัดเล็บ รูปใดให้ขัดต้อง
อาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้เคาะขี้เล็บได้
(๗/๑๔๖-๑๔๘/๓๙)

อาภักปกริยา

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงหาบของสองข้าง รูปใดหาบ ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คอนหาม เทิน แบก กระเดียด หิ้ว (๗/๑๗๒/๔๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย การเคี้ยวไม้ชำระฟันมีอาานิสงส์ ๕ ประการนี้ คือ นัยน์ตาแจ่มใส ๑ ปากไม่มีกลิ่นเหม็น ๑ ลิ้นรับรสอาหารบริสุทธิ์ ๑ ดีและเสมหะไม่หุ้มห่ออาหาร ๑ ชอบฉันอาหาร ๑ การเคี้ยวไม้ชำระฟันมีอาานิสงส์ ๕ ประการนี้แล เราอนุญาตไม้ชำระฟันยาว ๘ นิ้วเป็นอย่างยิ่ง ๔ องค์เป็นอย่างต่ำ และไม่พึงตีสามแฉกด้วยไม้นั้น รูปใดตี ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑๗๓-๑๗๕/๔๓-๔๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเผากองหญ้า รูปใดเผา ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตไว้เมื่อไฟป่าไหม้มาถึง ให้จุดไฟรับเพื่อป้องกัน (๗/๑๗๖-๑๗๗/๔๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงขึ้นต้นไม้ รูปใดขึ้น ต้องอาบัติทุกกฏ ยกเว้นในคราวมีอันตราย ขึ้นได้ตามประสงค์ (๗/๑๗๘-๑๗๙/๔๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงถมเชพะบนพื้นที่ขัดถูแล้ว รูปใดถม ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต

กระโณน (๗/๓๒๐/๙๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงพึงผาที่ขัดถูแล้ว รูปใดพึง
ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตพนักอิงใช้ผ้า
พันทั้งข้างล่างและข้างบน (๗/๓๒๒/๙๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ปูลาดก่อนแล้วนอน
(๗/๓๒๓/๙๕)

จรรยาภิกษุณี (ภิกษุณีชั้นรกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงทำการกราบไหว้ การลูก
รับ อัญชลีกรรม สามีจิกรรมแก้มาตุคาม รูปใดทำ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ (๗/๕๒๑/๒๑๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้น้ำโคลนรดนางภิกษุณี
รูปใดรดต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ลงทัณฑกรรมแก่ภิกษุ
นั้น ภิกษุณีสงฆ์พึงทำภิกษุนั้นให้เป็นผู้ไม่ควรไหว้
(๗/๕๓๓/๒๑๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงใช้น้ำโคลนรดภิกษุ รูป
ใดรดต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ลงทัณฑกรรมแก่ภิกษุณี

นั้น ให้งดโอวาทภิกษุณีนั้น (๗/๕๓๕/๒๑๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเปิดกายอวดภิกษุณี ไม่พึงเปิดขาอ่อนอวดภิกษุณี ไม่พึงเปิดองค์กำเนิดอวดภิกษุณี ไม่พึงพูดเกี้ยวภิกษุณี ไม่พึงชักจูงบุรุษให้สมสู่กับภิกษุณี รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ลงทัณฑกรรมแก่ภิกษุณีนั้น ภิกษุณีสงฆ์พึงทำภิกษุณีนั้นให้เป็นผู้ไม่ควรไหว้ (๗/๕๓๔/๒๑๖-๒๑๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงเปิดกายอวดภิกษุ ไม่พึงเปิดถันอวดภิกษุ ไม่พึงเปิดขาอ่อนอวดภิกษุ ไม่พึงเปิดองค์กำเนิดอวดภิกษุ ไม่พึงพูดเกี้ยวภิกษุ ไม่พึงชักจูงสตรีให้สมสู่กับภิกษุ รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ลงทัณฑกรรมแก่ภิกษุณีนั้น ให้งดโอวาทภิกษุณีนั้น (๗/๕๓๖/๒๑๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุงดโอวาทแล้ว จะไม่ให้คำวินิจฉัยไม่ได้ รูปใดไม่ให้ ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๕๔๑/๒๑๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงงดโอวาท ในเพราะเรื่องไม่สมควร ในเพราะเหตุไม่สมควร รูปใดงด ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๕๔๐/๒๑๘)

ภิกษุณี พึงเข้าไปหาภิกษุที่สงฆ์สมมติเป็นผู้ให้โอวาท ภิกษุณี ห่มผ้าเฉวียงบ่า ไหว้เท้า นั่งกระโห่ ประคองอัญชลี แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ข้าแต่พระคุณเจ้า ภิกษุณีสงฆ์ไหว้เท้าภิกษุสงฆ์และขอเข้ารับโอวาท (๗/๕๔๔/๒๑๙) ดูกรภิกษุทั้งหลาย

เว้นภิกษุเขลา เว้นภิกษุอาพาธ เว้นภิกษุเตรียมจะไป เราอนุญาต
ให้ภิกษุทั้งหลายนอกนั้นรับให้อิวาท (๗/๕๔๖-๕๔๘/๒๑๙-๒๒๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงรัดสีข้างด้วยแผ่นไม้สาน
ด้วยแผ่นหนัง ด้วยแผ่นผ้าขาว ด้วยช่องผ้า ด้วยเกลียวผ้า ด้วย
ผ้าผืนน้อย ด้วยช่องผ้าผืนน้อย ด้วยเกลียวผ้าผืนน้อย ด้วยช่อง
ถักด้วยด้าย ด้วยเกลียวด้าย รูปใดรัด ต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๕๕๔/๒๒๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงให้สีตะโพกด้วยกระดูก
แข้งโค ไม่พึงให้นวด(เพื่อความงาม)ตะโพก ไม่พึงให้นวดมือ ไม่
พึงให้นวดหลังมือ ไม่พึงให้นวดเท้า ไม่พึงให้นวดหลังเท้า ไม่พึง
ให้นวดขาอ่อน ไม่พึงให้นวดหน้า ไม่พึงให้นวดริมฝีปาก รูปใด
ให้นวด ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๕๕๕/๒๒๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงทาหน้า ไม่พึงถูหน้า ไม่
พึงผัดหน้า ไม่พึงเจิมหน้าด้วยมโนศิลา ไม่พึงย้อมตัว ไม่พึงย้อม
หน้า ไม่พึงย้อมทั้งตัวทั้งหน้า รูปใดทำ ต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๕๕๖/๒๒๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงแต่งหน้า ไม่พึงทาแก้ม
ไม่พึงเย็บหน้าต่าง ไม่พึงยึนแอบประตุ ไม่พึงให้ผู้อื่นทำการ
พ่อนรำ ไม่พึงตั้งสำนักหญิงแพศยา ไม่พึงตั้งร้านขายสุรา ไม่พึง
ออกร้านขายของเบ็ดเตล็ด ไม่พึงประกอบการหากำไร ไม่พึง

ประกอบการค้าขาย ไม่พึงใช้ทาสให้บารุง ไม่พึงใช้ทาสีให้บารุง ไม่พึงใช้กรรมกรขายให้บารุง ไม่พึงใช้กรรมกรหญิงให้บารุง ไม่พึงใช้สัตว์เดียรัจฉานให้บารุง ไม่พึงขายของสดและของสุก ไม่พึงใช้สันถัตถชนเจียมหล่อ รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ

(๗/๕๕๗/๒๒๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงดันภิกษุ รูปใดดัน ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้ภิกษุณีเห็นภิกษุแล้ว หลีกทางให้แต่ไกลเทียว (๗/๕๖๐/๒๒๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงเพ่งดูบุรุษ รูปใดเพ่งดู ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๕๖๓/๒๒๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตผ้าซับในแก่ภิกษุณี (๗/๕๗๑/๒๒๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงงดอุโบสถแก่ภิกษุ แม้งดก็ไม่นับอันงด ภิกษุณีผู้งด ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงงดปวารณาแก่ภิกษุ แม้งดก็ไม่นับอันงด ภิกษุณีผู้งด ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงทำการสืบสวนภิกษุ แม้ทำก็ไม่นับอันทำ ภิกษุณีผู้ทำ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงเริ่มอนุวาทาธิกรณ์แก่ภิกษุ แม้เริ่มก็ไม่นับอันเริ่ม ภิกษุณีผู้เริ่ม ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงให้ภิกษุทำโอกาส แม้ให้ทำก็ไม่เป็นอันให้ทำ
ภิกษุณีผู้ให้ทำ ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงโจทภิกษุ แม้โจทก็ไม่เป็นอันโจท ภิกษุณีผู้
โจท ต้องอาบัติทุกกฏ

ภิกษุณีไม่พึงสืบพยานภิกษุ แม้สืบก็ไม่เป็นอันสืบ ภิกษุณี
ผู้สืบพยาน ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๕๙๐/๒๓๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีรูปใด ครองผ้ากาสาละไปเข้า
รีดเดียรฉัตร นางนั้นมาแล้ว ไม่พึงให้อุปสมบท (๗/๖๐๒/๒๔๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณียินดีการอภิวัต
การปลงผม การตัดเล็บ การรักษาแผล จากบุรุษทั้งหลาย
(๗/๖๐๓/๒๔๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุณีไม่พึงนั่งขัดสมาธิ รูปใดนั่ง
ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๖๐๔/๒๔๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุณีนั่งพับเพียบได้
(๗/๖๐๕/๒๔๒)

พระธรรม และความรู้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเรียนหรือสอนคัมภีร์โลกายตะ

(ทางโลก) รูปใดเรียน หรือสอน ต้องอาบัติทุกกฏ

(๗/๑๘๑-๑๘๒/๔๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเรียนหรือสอนติรัจฉานวิชา
รูปใดเรียนหรือสอน ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑๘๓-๑๘๔/๔๖)

เสนาสนะ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเสนาสนะ ๕ ชนิด คือ
วิหาร ๑ เรือนมุงแถบเดียว ๑ เรือนชั้น ๑ เรือนโล้น ๑ ถ้ำ ๑
(๗/๒๐๐/๕๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตที่จิงกรม และเรือนไฟ
(ขาน่า) (๗/๗๙/๒๑) เราอนุญาตให้อบกลิน (๗/๘๕/๒๒) เรา
อนุญาตให้ก่อมูลดิน ๓ อย่าง คือ ก่อด้วยอิฐ ๑ ก่อด้วยหิน ๑
ก่อด้วยไม้ ๑ (๗/๙๔/๒๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ให้การก่อสร้าง ภิกษุผู้
อำนวยการก่อสร้าง ต้องชวนขวายเป็นทำนองหนอวิหารจึงจะ
สำเร็จได้เร็ว ต้องซ่อมสิ่งที่หักพัง (๗/๒๕๙/๗๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเตียงถักหรือสาน
(๗/๒๐๘/๕๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตตั้งมีแม่แคร่สอดเข้าในเท้า
(๗/๒๐๙/๕๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงนอนพินอนอันเคลื่อนด้วย
ดอกไม้ รูปไคนอน ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑๐๔/๒๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงฉันทอาหารบนเตียง รูปใด
ฉัน ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑๐๗/๒๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตม้าสี่เหลี่ยมมีพนักสาม
ด้านชนิดสูง(เก้าอี้) (๗/๒๑๓/๕๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ทำเป็นผ้ารองพื้น
(๗/๒๑๗/๖๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตนุ่น ๓ ชนิด คือ นุ่นต้นไม้
๑ นุ่นเถาวัลย์ ๑ นุ่นหญ้า ๑ (๗/๒๑๗/๖๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงใช้หมอนยาวกึ่งกาย รูป
ใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ เรานุญาตให้ทำหมอนพอดีกับศีรษะ
(๗/๒๑๘/๖๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตฟูก ๕ ชนิด คือ ฟูกขน
สัตว์ ฟูกผ้า ฟูกเปลือกไม้ ฟูกหญ้า ฟูกใบไม้ (๗/๒๑๙/๖๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตสีขาว สีดำ ทำบริกรรม
ด้วยสีเหลืองในวิหาร (๗/๒๒๒/๖๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้เขียนภาพสตรี บุรุษ

(ในวิหาร) รูปใดให้เขียน ต้องอาบัติทุกกฏ เรานุญาตภาพ
ดอกไม้ ภาพเครื่องเถา ฟันมังกร(ต้นไม้) (๗/๒๒๖/๖๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตกันห้อง ๓ ชนิด คือ ห้อง
สี่เหลี่ยมจัตุรัส ๑ ห้องยาว ๑ ห้องคล้ายดึกโกลัน ๑ (๗/๒๒๘/๖๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตผ้าม่าน (๗/๒๒๘/๖๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตหอนั้นให้ถมพื้นที่ให้สูง
(๗/๒๓๕/๖๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตโรงน้ำฉัน ปะรำน้ำฉัน
(๗/๒๓๖/๖๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้โรยกรวดแร่ เรา
อนุญาตให้ปูศิลาเรียบ เรานุญาตท่อระบายน้ำ (๗/๒๓๘/๖๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้ทำโรงไฟไว้ในที่ควร
ส่วนข้างหนึ่ง (๗/๒๓๙/๖๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตหลุมถ่ายอุจจาระ ก่อด้วย
อิฐ ก่อด้วยศิลา ก่อด้วยไม้ และเชือกห้อยสำหรับเหนี่ยว
(๗/๑๙๐-๑๙๒/๔๗-๔๘)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรานุญาตให้สมมติภิกษุผู้ประกอบ
ด้วยองค์ ๕ เป็นผู้ให้ถือเสนาสนะ คือ

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ

๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง

๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความมกมาย
๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ
๕. รู้เสนาสนะที่ให้ถือแล้วและยังไม่ให้ถือ

(๗/๒๗๗/๘๐-๘๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้ภิกษุผู้อยู่นอกสีมาถือ
เสนาสนะ รูปใดให้ถือ ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๒๘๐/๘๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุถือเสนาสนะแล้ว ไม่พึงหวงกัน
ไว้ตลอดทุกเวลา รูปใดหวงกันไว้ ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้หวงกันไว้ได้ตลอด
พรรษา ๓ เดือน (๗/๒๘๑/๘๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุรูปเดียวไม่พึงหวงกันเสนาสนะ
ไว้สองแห่ง รูปใดหวงกัน ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๒๘๓/๘๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุถือเอานวกรรม(ทำการสร้าง)
แล้วไม่พึงให้ภิกษุรูปอื่นอยู่ รูปใดให้อยู่ ต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๒๙๘/๙๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุถือเอานวกรรมแล้ว ไม่พึงเกียด
กันตลอดกาลทั้งปวง รูปใดเกียดกัน ต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๓๐๑/๙๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือเอา
นวกรรมแล้ว หลีกไปในเมื่อทำเสร็จแล้ว นวกรรมนั้นตกเป็น

ของภิกษุนั้นเอง (๗/๓๐๕/๙๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ถือนาณกรรมแล้ว ถึงมรณภาพ ลาสิกขา บวชใหม่เป็นสามเณร ต้องปาราชิก ปฏิญาณเป็นผู้วิกลจริต มีจิตฟุ้งซ่าน กระสับกระส่ายเพราะเวทนา ถูกยกวัตรฐานไม่เห็นอาบัติ(ความผิด) ถูกยกวัตรฐานไม่กระทำคืนอาบัติ(แก้ไขข้อผิดพลาด) ถูกยกวัตรฐานไม่สละคืน(มิจฉา)ทิสฐิอันลามก กลายเป็นบัณฑิต เก่งกล้า เข้ารีตเดียรฉัตร เป็นสัตว์วิเศษจางาม ฆ่ามารดา ฆ่าบิดา ฆ่าพระอรหันต์ ประทุษร้ายภิกษุณี ทำลายสงฆ์ให้แตก ทำพระผู้มีพระภาคให้โลหิตุปบาท เป็นอุกโกตพยัญชนก(คนสองเพศ) สงฆ์พึงมอบ(สมบัติ)ให้แก่ภิกษุรูปอื่นด้วยสั่งว่า อย่าให้ของสงฆ์เสียหาย (๗/๓๐๓/๙๑-๙๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เครื่องใช้ในวิหารแห่งหนึ่ง ภิกษุไม่พึงเอาไปใช้ในวิหารอีกแห่งหนึ่ง รูปใดใช้ ต้องอาบัติทุกกฏ เราอนุญาตให้นำไปใช้ฐานเป็นของขอยืม เราอนุญาตให้นำไปเพื่อเก็บรักษาไว้ได้ (๗/๓๐๙-๓๑๑/๙๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์แก่ชาติกรรมได้ (๗/๓๑๒/๙๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ทำหนังหมี ผ้าท่อนเป็นผ้าเช็ดเท้า (๗/๓๑๔-๓๑๖/๙๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเหยียบเสนาสนะด้วยเท้า

ที่ยังมิได้ล้าง หรือขณะสวมรองเท้า รูปใดเหยียบ ต้องอาบัติ
ทุกกฏ (๗/๓๑๘-๓๑๙/๙๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงถ่มเขษะบนพื้นที่ขัดถูแล้ว
รูปใดถ่ม ต้องอาบัติทุกกฏ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต
กระโถน (๗/๓๒๐/๙๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ใช้ผ้าพันเท้าเตี๋ย ตั้ง
เก้าอี้ (๗/๓๒๑/๙๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ปูลาดก่อนแล้วนอน
(๗/๓๒๓/๙๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงให้ภิกษุผู้นั่งในลำดับลุก
ขึ้นทั้งที่ยังฉันอาหารค้างอยู่ รูปใดให้ลุกขึ้นต้องอาบัติทุกกฏ ถ้า
ให้ลุกขึ้นยอมเป็นอันห้ามภัตรด้วย เว้นแต่กล่าวว่าท่านจงไปหา
น้ำมา ถ้าได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ พึงกลืนเมล็ดข้าวให้
เรียบร้อยแล้ว จึงให้อาสนะแก่ภิกษุผู้แก่กว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย
อนึ่ง เรากล่าวมิได้หมายความว่า ภิกษุพึงหวงกันอาสนะแก่ภิกษุ
ผู้แก่กว่าโดยปริยายใดๆ รูปใดหวงกัน ต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๒๗๒/๗๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไล่ภิกษุอาพาธให้ลุกขึ้น
รูปใดไล่ให้ลุกขึ้น ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๒๗๓/๗๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ที่นอนเหมาะสมแก่

ภิกษุอาพาธ ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุมียาพาธเล็กน้อย ไม่พึง
หวังกันเสนาสนะไว้ รูปใดหวังกัน ต้องอาบัติทุกกฏ

(๗/๒๗๔-๒๗๕/๗๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงโกรธ ขัดเคือง จุกคร่ำภิกษุ
ทั้งหลายออกจากวิหารของสงฆ์ รูปใดจุกคร่ำ พึงปรับตามธรรม
เราอนุญาตให้ภิกษุถือเสนาสนะ (๗/๒๗๖/๘๐)

สมบัติ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสังสมเครื่องทองสัมฤทธิ์
รูปใดสังสม ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑๕๙/๔๑)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตเครื่องโลหะทุกชนิด เว้น
เครื่องประหาร อนุญาตเครื่องไม้ทุกชนิด เว้นเก้าอี้บนมีแคร่
บัลลังก์ บาตรไม้และเชิงไม้ อนุญาตเครื่องดินทุกชนิด เว้น
เครื่องขีดเท้าและกุฎีที่ทำด้วยดินเผา (๗/๑๙๖/๕๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลายของที่ไม่ควรแจกจ่าย ๕ หมวดนี้ อัน
ภิกษุไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้สงฆ์คณะหรือบุคคลแจกจ่ายไป
แล้วก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

ของไม่ควรแจกจ่าย ๕ หมวด อะไรบ้าง คืออาราม พื้นที่

อาราม นี่เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่ายหมวดที่ ๑ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้วก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

วิหาร พื้นทีวิหาร นี่เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่ายหมวดที่ ๒ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

เตียง ตั่ง พูก หมอน นี่เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่ายหมวดที่ ๓ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

หม้อโลหะ อ่างโลหะ กระจกโลหะ กระทะโลหะ มีด ขวาน ฝี่ง จอบ ส่วาน นี่เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่ายหมวดที่ ๔ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย

เกาวัลย์ ไม้ไผ่ หญ้าปล้อง หญ้ามุงกระต่าย หญ้าสามัญดิน เครื่องไม้ เครื่องดิน นี่เป็นของที่ไม่ควรแจกจ่ายหมวดที่ ๕ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแจกจ่ายให้ไป แม้แจกจ่ายไปแล้ว ก็ไม่เป็นอันแจกจ่าย รูปใดแจกจ่าย ต้องอาบัติอุลลัจจัย (๗/๒๙๒/๘๕-๘๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลายของที่ไม่ควรแบ่งมี ๕ หมวดนี้ สงฆ์ก็

ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งไปแล้วก็ไม่เป็นอันแบ่ง
รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

ของไม่ควรแบ่ง ๕ หมวด อะไรบ้าง คือ อาราม พื้นที่
อาราม นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๑ สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคล
ก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้วก็ไม่เป็นอันแบ่ง รูปใดแบ่ง ต้อง
อาบัติถุลลัจจัย

วิหาร พื้นที่วิหาร นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๒ สงฆ์
ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้วก็ไม่เป็นอันแบ่ง
รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

เตียง ตั่ง พูก หมอน นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๓
สงฆ์ก็ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้วก็ไม่เป็นอัน
แบ่ง รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

หม้อโลหะ อ่างโลหะ กระจกโลหะ กระทะโลหะ มีด
ขวาน ฝัก จอบ สว่าน นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๔ สงฆ์ก็ดี
คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้วก็ไม่เป็นอันแบ่ง รูป
ใดแบ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย

เถาว์ลัย ไม้ไผ่ หญ้าปล้อง หญ้ามุงกระต่าย หญ้าสามัญ
ดิน เครื่องไม้เครื่องดิน นี่เป็นของไม่ควรแบ่งหมวดที่ ๕ สงฆ์ก็
ดี คณะก็ดี บุคคลก็ดี ไม่ควรแบ่ง แม้แบ่งแล้วก็ไม่เป็นอันแบ่ง
รูปใดแบ่ง ต้องอาบัติถุลลัจจัย (๗/๒๙๓/๘๗)

ข้อวัตรปฏิบัติทั่วไป

(จลวรรค)

กัปปิยะ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ฉันผลไม้โดยสมณกัปปะ ๕ อย่าง คือ

๑. ผลไม้ที่ลนด้วยไฟ
๒. ผลไม้ที่กรีดด้วยศัสตรา
๓. ผลไม้ที่จิกด้วยเล็บ
๔. ผลไม้ที่ไม่มีเมล็ด
๕. ผลไม้ที่ปล่อนเมล็ดออกแล้ว (๗/๒๕/๘)

การแผ่จิตป้องกันงูกัด

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้แผ่เมตตาจิตไปสู่
ตระกูลปญฺญทั้ง ๔ นี้ เพื่อคุ้มครองตน เพื่อรักษาตน เพื่อ
ป้องกันตน ก็แล พึงทำการแผ่อย่างนี้

เรากับพญางูตระกูลวิรูปักขะ จงมีเมตตาต่อกัน

เรากับพญางูตระกูลเอราปถะ จงมีเมตตาต่อกัน
เรากับพญางูตระกูลฉัพยาปุตตะ จงมีเมตตาต่อกัน
เรากับพญางูตระกูลกัณหาโคตมกะ จงมีเมตตาต่อกัน
เรากับฝูงสัตว์ที่ไม่มีเท้า จงมีเมตตาต่อกัน
เรากับฝูงสัตว์ ๒ เท้า จงมีเมตตาต่อกัน
เรากับฝูงสัตว์ ๔ เท้า จงมีเมตตาต่อกัน
เรากับฝูงสัตว์มีเท้ามาก จงมีเมตตาต่อกัน
สัตว์ไม่มีเท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา
สัตว์ ๒ เท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา
สัตว์ ๔ เท้าอย่าได้เบียดเบียนเรา
สัตว์มีเท้ามากอย่าได้เบียดเบียนเรา แลสัตว์ที่เกิดแล้ว
ยังมีชีวิตทั้งมวลทุกหมู่เหล่า จงประสพความเจริญ อย่าได้
พบเห็นสิ่งลามกสักน้อยหนึ่งเลย

พระพุทธเจ้ามีพระคุณหาประมาณมิได้ พระธรรมมี
พระคุณหาประมาณมิได้ พระสงฆ์มีพระคุณหาประมาณมิได้
แต่สัตว์เลื้อยคลานทั้งหลาย คือ งู แมลงป่อง ตะขาบ แมงมุม
ตุ๊กแก หนู มีคุณพอประมาณ ความรักษาอันเราทำแล้ว ความ
ป้องกันอันเราทำแล้ว ขอฝูงสัตว์ทั้งหลายจงถอยกลับไปเกิด เรา
นั้นขอนมัสการแด่พระผู้มีพระภาค ขอนมัสการแด่พระสัมมา-
สัมพุทธเจ้าทั้ง ๗ พระองค์ (๗/๒๖-๒๗/๘-๙)

การสละจีวรต้องนิสสัคคีย์แก่สงฆ์หรือคณะหรือบุคคล

ภิกษุรูปนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า จีวรผืนนี้ของข้าพเจ้า เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละจีวรผืนนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ พึงคืนจีวรที่เสียสละให้ด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า จีวรผืนนี้ของภิกษุมีชื่อนี้ เป็นของจำจะสละ เธอสละแล้วแก่สงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้จีวรผืนนี้แก่ภิกษุมีชื่อนี้ (๒/๔-๖/๔-๕)

การขออนุญาต/การอนุญาตอยู่โดยปราศจากไตรจีวร

ภิกษุผู้อาพาธพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าอาพาธ ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นขอสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่

ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์ ดังนี้

พึงขอแม่ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม่ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติหุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ
ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ เธอขอสมมติเพื่อไม่เป็นการ
อยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่
แล้ว สงฆ์พึงให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวรแก่
ภิกษุผู้มีชื่อนี้ นี่เป็นวาจาประกาศให้สงฆ์ทราบ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้อาพาธ
ไม่สามารถจะนำไตรจีวรไปด้วยได้ เธอขอสมมติเพื่อไม่เป็นการ
อยู่ปราศจากไตรจีวรต่อสงฆ์ สงฆ์ให้สมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่
ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ การให้สมมติเพื่อไม่เป็นการ
อยู่ปราศจากไตรจีวรแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น
พึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

การสมมติเพื่อไม่เป็นการอยู่ปราศจากไตรจีวร อันสงฆ์
ให้แล้วแก่ภิกษุผู้มีชื่อนี้ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนิง ข้าพเจ้าทรง
ความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ (๒/๑๑/๑๐)

การสละ และการขออนุญาตอื่นๆ ให้ถือปฏิบัติทำนอง
เดียวกัน

วิธีสละเงิน

ภิกษุผู้รับเงินแล้วพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุผู้แก่พรรษากว่า นั่งกระโหย่ง ประนมมือ กล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้ารับเงินไว้แล้ว เงินนี้ของข้าพเจ้า เป็นของจำจะสละ ข้าพเจ้าสละเงินนี้แก่สงฆ์

ครั้นสละแล้วพึงแสดงอาบัติ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงรับอาบัติ

ถ้าคนผู้ทำการวัดหรืออุบาสกเดินมาในสถานที่สละนั้น พึงบอกเขาว่า ท่านจงรู้เงินนี้ ถ้าเขาถามว่า จะให้ผมนำเงินนี้ไปจัดหาอะไรมา อย่าบอกว่า จงนำของสิ่งนี้หรือของสิ่งนี้มา ควรบอกแต่ของที่ควร เช่น เนยใส น้ำมัน น้ำผึ้ง หรือน้ำอ้อย ถ้าเขานำเงินนั้นไปแลกของที่ควรมาถวายแล้ว เว้นภิกษุผู้รับเงิน ภิกษุนอกนั้นฉันได้ทุกรูป ถ้าได้อย่างนี้ นั่นเป็นการดี ถ้าไม่ได้ พึงบอกเขาว่า โปรดช่วยทิ้งเงินนี้ ถ้าเขาทิ้งให้ นั่นเป็นการดี ถ้าเขาไม่ทิ้งให้ พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้เป็นผู้ทิ้งเงินนั้น องค์ ๕ นั้นคือ

๑. ไม่ลำเอียงเพราะความชอบพอ

๒. ไม่ลำเอียงเพราะเกลียดชัง

๓. ไม่ลำเอียงเพราะงมงาย

๔. ไม่ลำเอียงเพราะกลัว

๕. รู้จักว่าทำอะไรเป็นอันทิ้งหรือไม่เป็นอันทิ้ง

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสมมติภิกษุนั้น โดยขอ
ภิกษุให้รับตกลงก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึง
ประกาศ ให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งเงิน นี่เป็น
ญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์สมมติภิกษุมีชื่อนี้
ให้เป็นผู้ทิ้งเงิน การสมมติภิกษุมีชื่อนี้ให้เป็นผู้ทิ้งเงิน ชอบแก่
ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น
พึงพูด

ภิกษุมีชื่อนี้ สงฆ์สมมติให้เป็นผู้ทิ้งเงินแล้ว ชอบแก่สงฆ์
เหตุนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ภิกษุผู้รับสมมติแล้วนั้น พึงทิ้งเงินอย่าหมายที่ตก ถ้าทิ้ง
หมายที่ตก ต้องอาบัติทุกกฏ (๒/๑๐๖/๑๑๑-๑๑๒)

๗.

การระงับอธิกรณ์

เหตุแห่งการทะเลาะวิวาท (สามคามสูตร)

ดูกรอานนท์ มูลเหตุแห่งความวิวาทนี้มี ๖ อย่าง คือ

๑. ภิกษุในธรรมวินัยนี้เป็นผู้มักโกรธ มีความผูกโกรธ
๒. ภิกษุเป็นผู้มีความลบหลู่ มีความตีเสมอ
๓. ภิกษุเป็นผู้มีความริษยา มีความตระหนี่
๔. ภิกษุเป็นผู้โอ้อวด เป็นผู้มียา
๕. ภิกษุเป็นผู้มีความปรารถนาลามก มีความเห็นผิด
๖. ภิกษุเป็นผู้มีความเห็นเอาเอง มีความเชื่อถือผิดเพี้ยน
มีความถือมั่น สละคืนได้ยาก

ภิกษุเหล่านี้ ย่อมไม่มีความเคารพ ไม่มีความยำเกรง แม้ในพระศาสดา แม้ในพระธรรม แม้ในพระสงฆ์อยู่ ทั้งไม่เป็นผู้ทำให้บริบูรณ์ในสิกขา ย่อมก่อความวิวาทให้เกิดในสงฆ์ ซึ่งเป็นความวิวาท มีเพื่อไม่เกื้อกูลแก่ชนมาก ไม่ใช่สุข ไม่ใช่ประโยชน์ของชนมาก เพื่อไม่เกื้อกูล เพื่อความทุกข์แก่เทวดาและมนุษย์

ดูกรอานนท์ ถ้าพวกเขาพิจารณาเห็นมูลเหตุแห่งความวิวาทเช่นนี้ในภายในหรือในภายนอก พวกเขาพึงพยายามละมูลเหตุแห่งความวิวาทอันลามกนั้นเสียในที่นั้น และปฏิบัติเพื่อไม่ให้มูลเหตุแห่งความวิวาทอันลามกนั้นลุกลามไป

(๑๔/๕๕-๕๖/๓๙-๔๑)

การโจทตั้งอธิกรณ์ (กินติสูตร)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อพวกเธอนั้นพร้อมเพรียงกัน ยินดีต่อกัน ไม่วิวาทกัน ศึกษาอยู่ ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งพึงมีอาบัติ มีโทษอยู่ พวกเธออย่าเพ่อโจทภิกษุรูปนั้นด้วยข้อโจท พึงใคร่ครวญบุคคลก่อนว่า ด้วยอาการนี้ ความไม่ลำบากจักมีแก่เรา และความไม่ขัดใจจักมีแก่บุคคลผู้ต้องอาบัติ เพราะบุคคลผู้ต้องอาบัติ เป็นคนไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธ ไม่มีทิฐิมั่น ยอมสละคืนได้ง่าย และเราอาจจะให้เขาออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศลได้ ดูกรภิกษุทั้งหลายถ้าพวกเธอมีความเห็นอย่างนี้ ก็ควรพูด

อนึ่ง ถ้าพวกเธอมีความเห็นอย่างนี้ว่า ความไม่ลำบากจักมีแก่เรา แต่ความขัดใจจักมีแก่บุคคลผู้ต้องอาบัติ เพราะบุคคลผู้ต้องอาบัติ เป็นคนมักโกรธ มีความผูกโกรธ มีทิฐิมั่น แต่ยอมสละคืนได้ง่าย และเราอาจจะให้เขาออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศลได้ ก็เรื่องความขัดใจของบุคคลผู้ต้องอาบัตินี้ เป็นเรื่องเล็กน้อย ส่วนเรื่องที่เราอาจจะให้เขาออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศลนั้นแล เป็นเรื่องใหญ่กว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าพวกเธอมีความเห็นอย่างนี้ ก็ควรพูด

อนึ่ง ถ้าพวกเธอมีความเห็นอย่างนี้ว่า ความลำบากจัก

มีแก่เรา แต่ความไม่ขัดใจจักมีแก่บุคคลผู้ต้องอาบัติ เพราะบุคคลผู้ต้องอาบัติ เป็นคนไม่มักโกรธ ไม่ผูกโกรธ มีทฐิมนัน ยอมสละคืนได้ยาก และเราอาจจะให้เขาออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศลได้ ก็เรื่องความลำบากของเรา เป็นเรื่องเล็กน้อย ส่วนเรื่องที่เรอาจจะให้เขาออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศลได้นั้นแล เป็นเรื่องใหญ่กว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าพวกเธอมีความเห็นอย่างนี้ ก็ควรพูด

ถ้าพวกเธอมีความเห็นอย่างนี้ว่า ความลำบากจักมีแก่เรา และความขัดใจจักมีแก่บุคคลผู้ต้องอาบัติ เพราะบุคคลผู้ต้องอาบัติ เป็นคนมักโกรธ มีความผูกโกรธ มีทฐิมนัน ยอมสละคืนได้ยาก แต่เราอาจจะให้เขาออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศลได้ ก็เรื่องความลำบากของเราและความขัดใจของบุคคลผู้ต้องอาบัตินี้เป็นเรื่องเล็กน้อย ส่วนเรื่องที่เรอาจจะให้เขาออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศลได้นั้นแล เป็นเรื่องใหญ่กว่า ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าพวกเธอมีความเห็นอย่างนี้ ก็ควรพูด

แต่ถ้าพวกเธอมีความเห็นอย่างนี้ว่า ความลำบากจักมีแก่เรา และความขัดใจจักมีแก่บุคคลผู้ต้องอาบัติ เพราะบุคคลผู้ต้องอาบัติ เป็นคนมักโกรธ มีความผูกโกรธ มีทฐิมนัน สละคืนได้ยาก ทั้งเราก็ไม่อาจจะให้เขาออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศลได้ พวกเธอก็ต้องไม่ละเลยอุเบกขาในบุคคลเช่นนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็เมื่อพวกเธอนั้นพร้อมเพรียงกัน ยินดีต่อกัน ไม่วิวาทกัน ศึกษาอยู่ พึงเกิดการพูดเล่นสำนวนกัน แข่งขันกันด้วยทิลุ ผูกใจเจ็บกัน ไม่เชื่อถือกัน ไม่ยินดีต่อกันขึ้น พวกเธอพึงสำคัญภิกษุที่เป็นฝ่ายเดียวกันในที่นั้นรูปใดว่า ว่าง่าย พึงเข้าไปหารูปนั้น แล้วกล่าวแก่เธออย่างนี้ว่า ดูกรท่านผู้มีอายุ เรื่องที่พวกเราพร้อมเพรียงกัน ยินดีต่อกัน ไม่วิวาทกัน ศึกษาอยู่ เกิดการพูดเล่นสำนวนกัน แข่งขันกันด้วยทิลุ ผูกใจเจ็บกัน ไม่เชื่อถือกัน ไม่ยินดีต่อกันขึ้นนั้น พระสมณะเมื่อทรงทราบจะพึงทรงติเตียน ดูกรท่านผู้มีอายุ ภิกษุไม่ละภาวะขัดแย้งแข่งดีที่ดำรงอยู่นี้แล้วแล จะพึงทำนิพพานให้แจ้งไม่ได้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุอื่นๆ พึงถามเธออย่างนี้ว่า ท่านให้ภิกษุเหล่านี้ของพวกเราออกจากอกุศล ดำรงอยู่ในกุศล แล้วหรือ ภิกษุเมื่อจะพยากรณ์โดยชอบ พึงพยากรณ์อย่างนี้ว่า ดูกรท่านผู้มีอายุ ในเรื่องนี้ ข้าพเจ้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมแก่ข้าพเจ้า ข้าพเจ้าฟังธรรมของพระองค์แล้ว ได้กล่าวแก่ภิกษุเหล่านั้น ภิกษุเหล่านั้นฟังธรรมแล้ว ออกจากอกุศล และดำรงอยู่ในกุศลได้แล้ว ภิกษุเมื่อพยากรณ์อย่างนี้แล ชื่อว่าไม่ยกตน ไม่ชมคนอื่น พยากรณ์ธรรมสมควรแก่ธรรม ชอบด้วยเหตุ ย่อมไม่ถึงฐานะน่าตำหนิด้วย (๑๔/๔๙-๕๐/๓๔-๓๖)

อธิกรณ์ ว่าด้วยประเด็นขัดแย้ง (สมถชั้นธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อธิกรณ์ ๔ นี้ คือ วิวาทาธิกรณ์ อนุ-
วาทาธิกรณ์ อาปัตตาธิกรณ์ กิจจาธิกรณ์ (๖/๖๓๒/๒๙๙)

วิวาทาธิกรณ์

วิวาทาธิกรณ์ เป็นไฉน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ย่อม
วิวาทกันว่า

๑. นี่เป็นธรรม นี่ไม่เป็นธรรม
๒. นี่เป็นวินัย นี่ไม่เป็นวินัย
๓. นี่พระตถาคตเจ้าตรัสภาชิติไว้ นี่พระตถาคตเจ้าไม่
ได้ตรัสภาชิติไว้
๔. นี่พระตถาคตเจ้าทรงประพฤติมา นี่พระตถาคตเจ้า
ไม่ได้ทรงประพฤติมา
๕. นี่พระตถาคตเจ้าทรงบัญญัติไว้ นี่พระตถาคตเจ้าไม่
ได้ทรงบัญญัติไว้
๖. นี่เป็นอาบัติ นี่ไม่เป็นอาบัติ

๗. นี่เป็นอาบัติเบา นี่เป็นอาบัติหนัก

๘. นี่เป็นอาบัติมีส่วนเหลือ นี่เป็นอาบัติหาส่วนเหลือมิได้

๙. นี่เป็นอาบัติชั่วหยาบ นี่เป็นอาบัติไม่ชั่วหยาบ

ความบาดหมาง ความทะเลาะ ความแก่งแย่ง ความหุ่ม
เถียง ความกล่าวต่างกัน ความกล่าวประการอื่น การพูดเพื่อ
ความกลัดกลุ้มใจ ความหมายมั่น ในเรื่องนั้นอันใด นี้เรียกว่า
วิวาทาธิกรณ์ (๖/๖๓๓/๒๙๙-๓๐๐)

อนุวาทาธิกรณ์

อนุวาทาธิกรณ์ เป็นไฉน ดูกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง ภิกษุ
ทั้งหลายในธรรมวินัยนี้ ย่อมโจทภิกษุด้วยศีลวิบัติ อาจารย์วิบัติ
ทิสฺสูวิบัติ หรืออาชีวิวิบัติ การโจท การกล่าวหา การฟ้องร้อง การ
ประท้วง ความเป็นผู้คล้อยตาม การทำความอุตสาหะโจท การ
ตามเพิ่มกำลังให้ ในเรื่องนั้นอันใด นี้เรียกว่าอนุวาทาธิกรณ์
(๖/๖๓๔/๓๐๐)

อาปัตตาธิกรณ์

อาปัตตาธิกรณ์ เป็นไฉน อาบัติทั้ง ๕ กอง ๗ กอง ชื่อ
อาปัตตาธิกรณ์ นี้เรียกว่าอาปัตตาธิกรณ์ (๖/๖๓๕/๓๐๐)

กิจจาธิกรณ์

กิจจาธิกรณ์ เป็นไฉน ความเป็นหน้าที่ ความเป็นกรณียแห่งสงฆ์อันใด คือ อปโลกนกรรม ญัตติกรรม ญัตติหุติยกรรม ญัตติจตุตถกรรม นี้เรียกว่ากิจจาธิกรณ์ (๖/๖๓๖/๓๐๐)

การระงับอธิกรณ์ (สามคามสูตร)

ดูกรอานนท์ ก่ออธิกรณ์สมณนี้เพื่อระงับอธิกรณ์อันเกิดแล้ว มี ๗ อย่างแล คือ สัมมุขาวินัย สติวินัย อมูพหวินัย ปฏิญญา ตกธนะ เยภุยยสิกา ตัสสปาปิยสิกา ตินวัตถารกะ

สัมมุขาวินัย (ให้ระเบียบอันพึงทำในที่พร้อมหน้า)

ดูกรอานนท์ สัมมุขาวินัย คือ พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมวิวาทกัน ว่าเป็นธรรมหรือมิใช่ธรรม ว่าเป็นวินัยหรือมิใช่วินัย ดูกร อานนท์ ภิกษุเหล่านั้นทั้งหมดแล พึงพร้อมเพรียงกัน ประชุมพิจารณาแบบแผนธรรม ครั้นพิจารณาแล้ว พึงให้อธิกรณ์นั้นระงับโดยอาการที่เร่องลงกันได้แบบแผนธรรมนั้น ดูกรอานนท์ อย่างนี้แล เป็นสัมมุขาวินัย

สติวินัย (ความเป็นผู้ไม่ผิดแน่เพราะมีสติโพบูลย์)

ดูกรอานนท์ สติวินัย คือ พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ โจทภิกษุด้วยอาบัติหนักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียง ปาราชิกว่า ท่านผู้มีอายุระลึกได้หรือไม่ว่าท่านต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ คือปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ภิกษุนั้นตอบอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ข้าพเจ้าระลึกไม่ได้เลยว่า ข้าพเจ้าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ สงฆ์ต้องให้สติวินัยแก่ภิกษุนั้นแล ดูกรอานนท์ อย่างนี้แลเป็นสติวินัย

อมุหวินัย (ความเป็นผู้ไม่ผิดเพราะวิกลจริต)

ดูกรอานนท์ อมุหวินัย คือ พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ โจทภิกษุด้วยอาบัติหนักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียง ปาราชิกว่า ท่านผู้มีอายุจงระลึกดูเถิดว่า ท่านต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ภิกษุนั้นตอบอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ข้าพเจ้าระลึกไม่ได้เลยว่า ข้าพเจ้าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ ภิกษุผู้โจทนั้นพลบโยนเธอผู้กำลังทำลายอยู่นี้ว่า เอาเถอะ ท่านผู้มีอายุ จงรู้ตัวให้ดีเถิด เมื่อจะระลึกได้ว่าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ข้าพเจ้าถึงความเป็นบ้า ใจฟุ้งซ่านแล้ว กรรมอันไม่

สมควรแก่สมณะเป็นอันมาก ข้าพเจ้าผู้เป็นบ่าวได้ประพடுத்தลวง และได้พูดละเมิดไป ข้าพเจ้าระลึกมันไม่ได้ว่า ข้าพเจ้าผู้หลง ทำกรรมนี้ไปแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ สงฆ์ต้องให้อุมพหวินัยแก่ภิกษุ นั้น

ปฏินญาตกรรมะ (ทำตามสารภาพ)

ดูกรอานนท์ ปฏินญาตกรรมะเป็นอย่างไร คือ ภิกษุใน ธรรมวินัยนี้ ถูกโจทหรือไม่ถูกโจทก็ตาม ย่อมระลึกและเปิดเผย อาบัติได้ เธอพึงเข้าไปหาภิกษุผู้แก่กว่า ห่มจีวรเฉวียงบ่าข้าง หนึ่ง แล้วไหว้เท้า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวแก่ภิกษุ นั้นอย่างนี้ว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าต้องอาบัติชื่อนี้แล้ว ขอแสดง คินอาบัตินั้น

ภิกษุผู้แก่กว่านั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านเห็นหรือ เธอตอบ ว่า ข้าพเจ้าเห็น

ภิกษุผู้แก่กว่านั้นกล่าวว่า ท่านพึงถึงความสำรวมต่อไปเถิด เธอกล่าวว่า ข้าพเจ้าจักถึงความสำรวม

ดูกรอานนท์ อย่างนี้แล เป็นปฏินญาตกรรมะ

เยภุยยสิกา (การแก้ปัญหาดังเถียงที่ไม่มีข้อยุติ ด้วยการวินิจฉัยตามความเห็นข้างมาก)

ดูกรอานนท์ เยภุยยสิกา คือ ภิกษุเหล่านั้นไม่อาจระงับอธิกรณ์นั้นในอาวาสนั้นได้ พึงพากันไปยังอาวาสที่มีภิกษุมากกว่า ภิกษุทั้งหมดพึงพร้อมเพรียงกันประชุมในอาวาสนั้น ครั้นแล้วพึงพิจารณาแบบแผนธรรม ครั้นพิจารณาแล้ว พึงให้อธิกรณ์นั้นระงับโดยอาการที่เรื่องลงกันได้แบบแผนธรรมนั้น ดูกรอานนท์ อย่างนี้แล เป็นเยภุยยสิกา

ตัสสปาปิยสิกา (การตัดสินปรับอาบัติแก่ภิกษุผู้เลวทรามให้การกลับกลอก)

ดูกรอานนท์ ตัสสปาปิยสิกา คือ พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ โจทภิกษุด้วยอาบัตินักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียง ปาราชิกว่า ท่านผู้มีอายุระลึกได้หรือไม่ว่า ท่านต้องอาบัตินักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ภิกษุนั้นตอบอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ข้าพเจ้าระลึกไม่ได้เลยว่า ข้าพเจ้าต้องอาบัตินักเห็นปานนี้ ภิกษุผู้โจทนั้นพลบโยนเธอผู้กำลังทำลายอยู่นี้ว่า เอาเถอะ ท่านผู้มีอายุ จงมีสติสัมปชัญญะรู้ตัวให้ดีเถิด เพื่อจะระลึกได้ว่าต้องอาบัตินักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า

ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย ข้าพเจ้าระลึกไม่ได้เลยว่า ข้าพเจ้าต้อง
อาบัติหนักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิก แต่
ข้าพเจ้าระลึกได้ว่า ข้าพเจ้าต้องอาบัติชื่อนี้เพียงเล็กน้อย ภิกษุ
ผู้เจตนั้นปลอมโยนเธอผู้กำลังทำลายอยู่ที่นี่ว่า เอาเถอะ ท่านผู้
มีอายุจงรู้ตัวให้ดีเถิด เพื่อจะระลึกได้ว่าต้องอาบัติหนักเห็น
ปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ภิกษุนั้นกล่าว
อย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย อันที่จริง ข้าพเจ้าต้องอาบัติชื่อนี้
เพียงเล็กน้อย ไม่ถูกใครถามยังรับ ไฉนข้าพเจ้าต้องอาบัติหนัก
เห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ถูกถาม จัก
ไม่รับเล่า ภิกษุผู้เจตนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุ ก็ท่านต้อง
อาบัติชื่อนี้เพียงเล็กน้อย ไม่ถูกถามยังไม่รับ ไฉนท่านต้องอาบัติ
หนักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว ไม่ถูก
ถามจักรับเล่า เอาเถอะท่านผู้มีอายุ จงรู้ตัวให้ดีเถิด เพื่อจะ
ระลึกได้ว่าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียง
ปาราชิกแล้ว ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านผู้มีอายุทั้งหลาย
ข้าพเจ้ากำลังระลึกได้แล ข้าพเจ้าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้ คือ
ปาราชิกหรือใกล้เคียงปาราชิกแล้ว คำที่ว่า ข้าพเจ้าระลึกไม่ได้
ว่า ข้าพเจ้าต้องอาบัติหนักเห็นปานนี้คือ ปาราชิกหรือใกล้เคียง
ปาราชิกนี้ ข้าพเจ้าพูดพลั้งพูดพลาดไป ดูกุรอานนท์ อย่างนี้แล
เป็นตัสสปาปิยสิกา

ติณวัตถารกะ (การระงับปัญหาเพื่อมิให้บานปลาย ด้วยวิธีดังกล่าวไว้ด้วยหญ้า)

ดูกรอานนท์ ก็ติณวัตถารกะ คือ พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เกิดขัดใจทะเลาะวิวาทกันอยู่ ได้ประพฤติล่วง และได้พุดละเมิดกรรมอันไม่สมควรแก่สมณะเป็นอันมาก ภิกษุเหล่านั้นทั้งหมด พึงพร้อมเพรียงกันประชุม ครั้นแล้ว ภิกษุผู้ฉลาดในบรรดาภิกษุที่เป็นฝ่ายเดียวกัน พึงลุกจากอาสนะ ห่มจีวรเฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ประนมอัญชลี ประกาศให้สงฆ์ทราบทั่วว่า ข้าแต่สงฆ์ผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เราทั้งหลายในที่นี้ เกิดขัดใจทะเลาะวิวาทกันอยู่ ได้ประพฤติล่วง และได้พุดละเมิดกรรมอันไม่สมควรแก่สมณะเป็นอันมาก ถ้าสงฆ์มีความพร้อมปรองอมถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงแสดงอาบัติของท่านผู้มีอายุเหล่านี้และของตน ยกเว้นอาบัติที่มีโทษหยาบและอาบัติที่พัวพันกับคฤหัสถ์ ด้วยวินัยเพียงดังว่ากลบไว้ด้วยหญ้า ในท่ามกลางสงฆ์เพื่อประโยชน์แก่ท่านผู้มีอายุเหล่านี้และแก่ตน

ต่อนั้นภิกษุผู้ฉลาดในบรรดาภิกษุที่เป็นฝ่ายเดียวกันอีกฝ่ายหนึ่ง พึงลุกจากอาสนะ ห่มจีวรเฉวียงบ่าข้างหนึ่ง ประนมอัญชลี ประกาศให้สงฆ์ทราบทั่วว่า ข้าแต่สงฆ์ผู้เจริญ ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เราทั้งหลายในที่นี้ เกิดขัดใจทะเลาะวิวาทกันอยู่ได้ประพฤติล่วง และได้พุดละเมิดกรรมอันไม่สมควรแก่สมณะเป็น

อันมาก ถ้าสงฆ์มีความพร้อมถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงแสดง
อาบัติของท่านผู้มีอายุเหล่านี้และของตน ยกเว้นอาบัติที่มีโทษ
หยาบและอาบัติที่พัวพันกับคฤหัสถ์ ด้วยวินัยเพียดังว่ากลบ
ไว้ด้วยหญ้า ในท่ามกลางสงฆ์ เพื่อประโยชน์แก่ท่านผู้มีอายุ
เหล่านี้และแก่ตน

ดูกรอานนท์ อย่างนี้แล เป็นติณวัตถการกะ
(๑๔/๕๘-๖๔/๔๑-๔๔)

อธิกรณ์ระงับได้เพื่อละอกุศลกลับมาตั้งมั่นในกุศล

ดูกรภิกษุทั้งหลาย หากภิกษุพวกนั้นสามารถระงับ
อธิกรณ์นั้นได้ นี้เรียกว่า อธิกรณ์ระงับแล้ว ระงับด้วยอะไร ด้วย
สัมมุขาวินัย ในสัมมุขาวินัยนั้น มีอะไรบ้าง มีความพร้อมหน้า
สงฆ์ ความพร้อมหน้าธรรม ความพร้อมหน้าวินัย ความพร้อม
หน้าบุคคล

ก็ความพร้อมหน้าสงฆ์ในสัมมุขาวินัยนั้นอย่างไร คือ
ภิกษุผู้เข้ากรรมมีจำนวนเท่าไร ภิกษุเหล่านั้นมาประชุมกัน นำ
ฉันทะของผู้ควรฉันทะมา ผู้อยู่พร้อมหน้ากันไม่คัดค้าน นี่ชื่อว่า
ความพร้อมหน้าสงฆ์ในสัมมุขาวินัยนั้น

ก็ความพร้อมหน้าธรรม ความพร้อมหน้าวินัย ในสัมมุขาวินัยนั้นอย่างไร คือ อภิกรณ์นั้นระงับโดยธรรม โดยวินัย และโดยสัตตสุตสนีใด นี่ชื่อว่า ความพร้อมหน้าธรรม ความพร้อมหน้าวินัย ในสัมมุขาวินัยนั้น

ก็ความพร้อมหน้าบุคคลในสัมมุขาวินัยนั้นอย่างไร คือ โจทก์และจำเลยทั้งสอง เป็นคู่ต่อสู้ในคดีอยู่พร้อมหน้ากัน นี่ชื่อว่า ความพร้อมหน้าบุคคลในสัมมุขาวินัยนั้น

ดูกรภิกษุทั้งหลาย หากอภิกรณ์ระงับอย่างนี้ ผู้ทำการรื้อฟื้นเป็นปาจิตติยที่รื้อฟื้น ผู้ให้ฉันทะติเตียนเป็นปาจิตติยที่ติเตียน (๖/๖๗๒/๓๑๐)

อุพพาหิกวิธี ว่าด้วยการระงับอธิกรณ์ท่ามกลางความแข็งแ่

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเมื่อภิกษุเหล่านั้นวินิจฉัยอธิกรณ์นั้นอยู่ มีเสียงแข็งแ่เกิดขึ้นและไม่ทราบความแห่งถ้อยคำที่กล่าวแล้วนั้น เราอนุญาตให้ระงับอธิกรณ์เห็นปานนี้ด้วยอุพพาหิกวิธี ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์คุณ ๑๐ ประการ สงฆ์พึงสมมติด้วยอุพพาหิกวิธี องค์คุณ ๑๐ ประการ คือ

๑. เป็นผู้มั่งคั่ง สำรวมในปาติโมกข์สังวร ถึงพร้อมด้วย
อาจารย์และโคจร มีปรกติเห็นภัยในโทษมีประมาณเล็กน้อย

๒. เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สั่งสมสุตะ ธรรมเหล่านั้นใด
ไพเราะในเบื้องต้น ท่ามกลาง และที่สุด ย่อมสรรเสริญ
พรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง

๓. จำปาติโมกข์ได้ดีโดยพิสดาร จำแนกดี สวดดี วินิจฉัย
ถูกต้องโดยสูตร โดยอนุพยัญชนะ

๔. เป็นผู้ตั้งมั่นในพระวินัย ไม่คลอนแคลน

๕. เป็นผู้อาจชี้แจงให้คู่ต่อสู้ในอธิกรณ์ยินยอม เข้าใจ
เพ่งเห็น เลื่อมใส

๖. เป็นผู้ฉลาดเพื่อยังอธิกรณ์อันเกิดขึ้นให้ระงับ

๗. รู้อธิกรณ์

๘. รู้เหตุเกิดอธิกรณ์

๙. รู้ความระงับแห่งอธิกรณ์

๑๐. รู้ทางระงับอธิกรณ์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สมมติภิกษุผู้ประกอบ
ด้วยองค์คุณ ๑๐ นี้ ด้วยอุพพาหิกวิธี

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงสมมติอย่างนี้ พึงขอร้อง
ภิกษุก่อน ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์
ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัย
อธิกรณ์นี้อยู่ มีเสียงเซ็งแซ่เกิดขึ้นและไม่ทราบอรรถแห่ง
ถ้อยคำที่กล่าวแล้วนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว
สงฆ์พึงสมมติภิกษุมิชื่อนี้ มีชื่อนี้ด้วย เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ ด้วย
อุพพาหิกวิธี นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เมื่อพวกเราวินิจฉัย
อธิกรณ์นี้อยู่ มีเสียงเซ็งแซ่เกิดขึ้น และไม่ทราบความแห่ง
ถ้อยคำที่กล่าวแล้วนั้น สงฆ์สมมติภิกษุมิชื่อนี้ มีชื่อนี้ด้วย เพื่อ
ระงับอธิกรณ์นี้ ด้วยอุพพาหิกวิธี การสมมติภิกษุมิชื่อนี้ มีชื่อนี้
ด้วย เพื่อระงับอธิกรณ์นี้ ด้วยอุพพาหิกวิธี ชอบแก่ท่านผู้ใด
ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุมิชื่อนี้ มีชื่อนี้ด้วย อันสงฆ์สมมติแล้ว เพื่อระงับ
อธิกรณ์นี้ ด้วยอุพพาหิกวิธี ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้า
ทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าภิกษุเหล่านั้นสามารถระงับ
อธิกรณ์นั้นด้วยอุพพาหิกวิธี นี้เรียกว่า อธิกรณ์ระงับแล้ว

(๖/๖๗๕-๖๗๗/๓๑๒-๓๑๔)

เยภุยยสิกา ว่าด้วยการแก้ปัญหาโต้เถียงที่ไม่มีข้อยุติ (เยภุยยสิกา)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ระงับอธิกรณ์เห็น
ปานนี้ด้วยเยภุยยสิกา พึงสมมติภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ ให้
เป็นผู้ให้จับฉลาก คือ

๑. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความชอบพอ
๒. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความเกลียดชัง
๓. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความงมงาย
๔. ไม่ถึงความลำเอียงเพราะความกลัว และ
๕. รู้จักฉลากที่จับแล้วและยังไม่จับ

(๖/๖๑๑/๒๘๔-๒๘๕)

สวดสมณูภาสน์ตักเตือน ๑ (เตรสกันท์)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสวดสมณูภาสน์อย่างนี้
ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ-
จตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมณภาสน์ ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใดท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ตะเกียกตะกายเพื่อทำลายสงฆ์ผู้พร้อมเพรียง เธอไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้น การสวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้

เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง
ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ สงฆ์สวดสมณภาสน์แล้ว เพื่อให้สละเรื่อง
นั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนั้นจึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่าง
นี้ (๑/๕๙๖/๗๑๕-๗๑๖)

สวดสมณภาสน์ตักเตือน ๒ (เตรสกันท์)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสวดสมณภาสน์อย่างนี้
ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ-
จตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุ
ทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อันใครๆ
ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุนั้นไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมณภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละ
เรื่องนั้น นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ อันภิกษุ
ทั้งหลายว่ากล่าวอยู่ถูกทางธรรม ย่อมทำตนให้เป็นผู้อันใครๆ

ว่ากล่าวไม่ได้ ภิกษุนั้นไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณูภาสน์ภิกษุ
มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมณูภาสน์ภิกษุมีชื่อนี้
เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง
ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใดท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ภิกษุมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมณูภาสน์แล้ว เพื่อให้สละเรื่อง
นั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่าง
นี้ (๑/๖๑๐/๗๒๕)

สวดสมณูภาสน์ตกเตือน ๓ (เตรสกันท์)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงสวดสมณูภาสน์อย่างนี้
ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยอุตติ-
จตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์

ทำปัพพชาชนิยกรรมาแล้ว ใส่ความภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความพอใจ ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงสวดสมณูภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ ถูกสงฆ์ทำปัพพชาชนิยกรรมาแล้ว ใส่ความภิกษุทั้งหลายว่า ลำเอียงด้วยความขัดเคือง ลำเอียงด้วยความหลง ลำเอียงด้วยความกลัว เธอยังไม่สละเรื่องนั้น สงฆ์สวดสมณูภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ผู้นี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย การสวดสมณูภาสน์ภิกษุผู้มีชื่อนี้ เพื่อให้สละเรื่องนั้นเสีย ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ภิกษุผู้มีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมณูภาสน์แล้ว เพื่อให้สละเรื่องนั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ (๑/(๖๒๖/๗๓๘-๗๓๙))

วิธีสวดสมณภาสน์ตักเตือน(ภิกษุณี) (สัตตรสกัณฑ์)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสมณภาสน์นั้นพึงสวดอย่างนี้
ภิกษุณีผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติ
จตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

แม่เจ้าเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีสมีชื่อนี้ผู้
โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคินพระพุทเธเจ้า
ขอบอกคินพระธรรม ขอบอกคินพระสงฆ์ ขอบอกคินสิกขา
ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีสากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร
แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา
ก็ยังมี ข้าพเจ้าจักไปประพฤติพรหมจรรย์ในสำนักสมณีเหล่า
นั้น ดังนี้ นางยังไม่สละวัตถุนั้น ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่
แล้ว สงฆ์พึงสวดสมณภาสน์ภิกษุณีสมีชื่อนี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น
นี้เป็นญัตติ

แม่เจ้าเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุณีสมีชื่อนี้ผู้
โกรธ ขัดใจ กล่าวอย่างนี้ว่า ข้าพเจ้าขอบอกคินพระพุทเธเจ้า
ขอบอกคินพระธรรม ขอบอกคินพระสงฆ์ ขอบอกคินสิกขา
ภิกษุณีที่ชื่อว่าสมณี จะมีเฉพาะสมณีสากยธิดาเหล่านี้เมื่อไร
แม้สมณีเหล่าอื่นที่มีความละเอียด มีความรังเกียจ ผู้ใคร่ต่อสิกขา

ก็ยังมี ข้าพเจ้าจักไปประพาศพิภพจรยในสำนักสมณิเหล่า
นั้น ดังนี้ นางยังไม่สละวัตถุนั้น สงฆ์สวดสมณูภาสน์ภิกษุณมีชื่อนี้
นี้ เพื่อให้สละวัตถุนั้น การสวดสมณูภาสน์ภิกษุณมีชื่อนี้ เพื่อให้
สละวัตถุนั้น ชอบแก่แม่เจ้าผู้ใด แม่เจ้านั้นพึงนิ่ง ไม่ชอบแก่แม่
เจ้าผู้ใด แม่เจ้าผู้ใดนั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สอง แม่เจ้าเจ้าข้า ขอ
สงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้เป็นครั้งที่สาม แม่เจ้าเจ้าข้า ขอ
สงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ภิกษุณมีชื่อนี้ อันสงฆ์สวดสมณูภาสน์แล้ว เพื่อให้สละ
วัตถุนั้น ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วย
อย่างนี้ (๓/๖๔/๓๙-๔๐)

อนึ่ง การสวดเตือนในเรื่องอื่นๆ ก็พึงทำในทำนองเดียวกัน
เพียงเปลี่ยนเรื่องที่เตือนตามเหตุการณ์จริง

การประณามและการให้ขมา (มหาวรรค)

ก็โดยสมัยนั้นแล สัทธิวิหาริกทั้งหลายไม่ประพฤติชอบ
ในอุปัชฌายะทั้งหลาย

คุกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ประณามสัทธิวิหาริก
ผู้ไม่ประพฤติชอบ

คุกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล อุปัชฌายะพึงประณามสัทธิ-
วิหาริกอย่างนี้ว่า ฉันประณามเธอ เธออย่าเข้ามา ณ ที่นี้ เธอจง
ขนบาตรจีวรของเธอออกไปเสีย พึงประณามว่า เธอไม่ต้อง
อุปัฏฐากฉัน ดังนี้ก็ได้ อุปัชฌายะย่อมยังสัทธิวิหาริกให้รู้ด้วย
กายก็ได้ ให้รู้ด้วยวาจาก็ได้ ให้รู้ด้วยทั้งกายและวาจาก็ได้ เป็น
อันประณามแล้ว

คุกรภิกษุทั้งหลาย อนึ่ง สัทธิวิหาริกผู้ประพฤติชอบ
อุปัชฌายะไม่พึงประณาม รูปใดประณามต้องอาบัติทุกกฏ อนึ่ง
สัทธิวิหาริกผู้ประพฤติมิชอบ อุปัชฌายะจะไม่ประณามไม่ได้
รูปใดไม่ประณามต้องอาบัติทุกกฏ

คุกรภิกษุทั้งหลาย สัทธิวิหาริกถูกประณามแล้ว จะไม่
ขอให้อุปัชฌายะอดโทษไม่ได้ รูปใดไม่ให้อุปัชฌายะอดโทษ
ต้องอาบัติทุกกฏ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุปัชฌายะอันพวกสัทธิวิหาริกขอให้
อดโทษอยู่ จะไม่ยอมอดโทษไม่ได้ รูปใดไม่ยอมอดโทษ ต้อง
อาบัติทุกกฏ

องค์แห่งการประณาม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุปัชฌายะพึงประณามสัทธิวิหาริก
ผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. หาความรักใคร่อย่างยิ่งในอุปัชฌายะมิได้
๒. หาความเลื่อมใสอย่างยิ่งมิได้
๓. หาความละอายอย่างยิ่งมิได้
๔. หาความเคารพอย่างยิ่งมิได้ และ
๕. หาความหวังดีต่ออย่างยิ่งมิได้

องค์แห่งความไม่เคารพประณาม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย อุปัชฌายะไม่พึงประณามสัทธิวิหาริก
ผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

๑. มีความรักใคร่อย่างยิ่งในอุปัชฌายะ
๒. มีความเลื่อมใสอย่างยิ่ง
๓. มีความละอายอย่างยิ่ง
๔. มีความเคารพอย่างยิ่ง และ
๕. มีความหวังดีต่ออย่างยิ่ง (๔/๘๓-๘๔/๗๓-๗๔)

ปฏิสารณียกรรม การที่ภิกษุถูกสงฆ์ลงโทษให้ไปขอขมาคฤหัสถ์ (กัมมขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จึงทำปฏิสารณียกรรม
แก่ภิกษุ... ผู้ประพฤตินี้ไม่เหมาะสม พุดกต พุดข่มอุบาสก
อุบาสิกา คือ ให้เธอขอขมา (๖/๑๓๔/๕๔-๕๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยองค์เหล่านี้ เมื่อ
สงฆ์จำนงพึงลงปฏิสารณียกรรม คือ

๑. ขวนขวายเพื่อมิใช่ลามกแห่งพวกคฤหัสถ์
๒. ขวนขวายเพื่อมิใช่ประโยชน์แห่งพวกคฤหัสถ์
๓. ขวนขวายเพื่ออยู่มิได้แห่งพวกคฤหัสถ์
๔. ดำว่าเปรียบเปรยพวกคฤหัสถ์

๕. ยุยงพวกคฤหัสถ์กับพวกคฤหัสถ์ให้แตกกัน
 ๖. พุทธิตีเียนพระพุทเจ้าแก่พวกคฤหัสถ์
 ๗. พุทธิตีเียนพระธรรมแก่พวกคฤหัสถ์
 ๘. พุทธิตีเียนพระสงฆ์แก่พวกคฤหัสถ์
 ๙. พุดกต พุดข่ม พวกคฤหัสถ์ด้วยถ้อยคำอันเลว
 ๑๐. รับคำอันเป็นธรรมแก่พวกคฤหัสถ์ แล้วไม่ทำจริง
- (๖/๑๕๙-๑๖๐/๖๑)

วิธีทำปฏิสารณียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล วิธีทำปฏิสารณียกรรมพึงทำ
อย่างนี้ พึงโจทภิกษุ...ก่อน ครั้นแล้วพึงให้เธอให้การ แล้วพึง
ปรับอาบัติ

ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์
ทราบด้วยบัญญัติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ...นี้ พุดกต พุด
ข่มคบดี ผู้มีศรัทธาเลื่อมใส เป็นทายก กับปิยการก ผู้บำรุง
สงฆ์ ด้วยถ้อยคำอันเลว ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว
สงฆ์พึงทำปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุ.... คือให้เธอขอขมาคบดี

นี้เป็นบัญญัติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ...นี้ พุดกต พุด
ข่มคหบดี ผู้มีศรัทธาเลื่อมใส เป็นทายก กับปิยการก ผู้บำรุง
สงฆ์ ด้วยถ้อยคำอันเลว สงฆ์ทำปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุ... คือ
ให้เธอขอขมาคหบดี การทำปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุ... คือให้
เธอขอขมาคหบดี ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่
ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพุด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ปฏิสารณียกรรมอันสงฆ์ทำแล้วแก่ภิกษุ... คือให้เธอขอ
ขมาคหบดี ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้
ด้วยอย่างนี้ (๖/๑๓๔/๕๔-๕๕)

วัตร ๑๘ ข้อ ในปฏิสารณียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุที่ถูกสงฆ์ลงปฏิสารณียกรรมแล้ว
ต้องประพฤติดชอบ วิธีประพฤติดชอบในปฏิสารณียกรรมนั้น ดัง

ต่อไปนี้

๑. ไม่พึงให้อุปสมบท
๒. ไม่พึงให้นิสา
๓. ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก
๔. ไม่พึงรับสมมติเป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี
๕. แม้ได้รับสมมติแล้วก็ไม่พึงสั่งสอนภิกษุณี
๖. สงฆ์ลงปฏิสารณียกรรมเพราะอาบัติใด ไม่พึงต้องอาบัตินั้น
๗. ไม่พึงต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน
๘. ไม่พึงต้องอาบัติอันเลวทรามกว่านั้น
๙. ไม่พึงติกรรม
๑๐. ไม่พึงติภิกษุทั้งหลายผู้ทำกรรม
๑๑. ไม่พึงห้ามอุโบสถแก่ปกัตตตะภิกษุ
๑๒. ไม่พึงห้ามปวารณาแก่ปกัตตตะภิกษุ
๑๓. ไม่พึงทำการไต่สวน
๑๔. ไม่พึงเริ่มอนุวาทาธิกรณ์
๑๕. ไม่พึงยังภิกษุอื่นให้ทำโอกาส
๑๖. ไม่พึงโจทภิกษุอื่น
๑๗. ไม่พึงให้ภิกษุอื่นให้การ
๑๘. ไม่พึงช่วยภิกษุกับภิกษุให้สู้อธิกรณ์กัน

(๖/๑๖๓/๖๒-๖๓)

การระงับปฏิสารณียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์จงระงับปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุ... ผู้หายเยื่อหยิ่ง มีความประพฤติดสมควร ทำการขอขมา หรือส่งอนุทูตขอขมาแล้ว (๖/๑๖๖/๖๔)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล วิธีระงับปฏิสารณียกรรมพึงระงับอย่างนี้ คือ ภิกษุนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่าให้ทั่วทำภิกษุผู้แก้พรรชากว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขอระงับกรรมนั้นอย่างนี้ ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถูกสงฆ์ลงปฏิสารณียกรรมแล้ว ประพฤติโดยชอบ หายเยื่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ ข้าพเจ้าขอระงับปฏิสารณียกรรม

พึงขอแม่ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม่ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ...นี้ ถูกสงฆ์ลงปฏิสารณียกรรม แล้วประพฤติโดยชอบ หายเยื่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ บัดนี้ ขอระงับ ปฏิสารณียกรรม ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงระงับ ปฏิสารณียกรรม แก่ภิกษุ... นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ...นี้ ถูกสงฆ์ลง
ปฏิสารณียกรรม แล้วประพฤติโดยชอบ หายเยื่อหึง ประพฤติ
แก้ตัวได้ บัดนี้ ขอระงับ ปฏิสารณียกรรม สงฆ์ระงับปฏิสารณีย-
กรรมแก่ภิกษุ... การระงับปฏิสารณียกรรมแก่ภิกษุ... ชอบแก่
ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น
พึงพุด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ปฏิสารณียกรรม อันสงฆ์ระงับแล้วแก่ภิกษุ... ชอบแก่
สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

(๖/๑๗๓/๖๗-๖๘)

ตัชชนียกรรม การถอนสิทธิบางประการแก่ภิกษุผู้ทะเลาะวิวาท (กัมมขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์จงทำตัชชนียกรรมแก่ภิกษุ

ที่ทำการทะเลาะบาดหมาง ก็แลวิธีทำตักขณียกรรม ฟังทำอย่าง
นี้ คือ ขั้นต้น ฟังโจทภิกษุที่ทะเลาะบาดหมาง ครั้นแล้ว ฟังให้
พวกเธอให้การ แล้วฟังปรับอาบัติ

ครั้นแล้ว ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์
ทราบ ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวก...นี้ เป็นผู้ก่อ
ความบาดหมาง ก่อการทะเลาะ ก่อการวิวาท ก่อความอื้อฉาว
ก่ออภิกรรมในสงฆ์ ด้วยตนเอง ได้เข้าไปหาภิกษุพวกอื่นที่ร่วม
ก่อความบาดหมาง ก่อการทะเลาะ ก่อการวิวาท ก่อความอื้อ
ฉาว ก่ออภิกรรมในสงฆ์ด้วยกัน แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้ง
หลาย ผู้นั้นอย่าได้ชนะพวกท่าน พวกท่านจงโต้ตอบถ้อยคำให้
แข็งแรง เพราะพวกท่านเป็นผู้ฉลาด ฉลาดแหลม คงแก่เรียน
และสามารถกว่าเขา อย่ากลัวเขาเลย แม้พวกผมก็จักเป็นฝัก
ฝ่ายของพวกท่าน โดยวิธีนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดย่อม
เกิดขึ้น และที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเป็นไปเพื่อความเพิ่มพูน แผ่กว้าง
ออกไป ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำตักขณิ-
ยกรรมแก่ภิกษุพวก... นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวก...นี้ เป็นผู้ก่อ
ความบาดหมาง ก่อการทะเลาะ ก่อการวิวาท ก่อความอื้อฉาว
ก่ออภิกรรมในสงฆ์ ด้วยตนเอง ได้เข้าไปหาภิกษุพวกอื่นที่ร่วม

ก่อความบาดหมาง ก่อการทะเลาะ ก่อการวิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ด้วยกัน แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ผู้นั้นอย่าได้ชนะพวกท่าน พวกท่านจงโต้ตอบถ้อยคำให้แข็งแรง เพราะพวกท่านเป็นผู้ฉลาด ฉะฉาน แห่แหลม คงแก่เรียน และสามารถกว่าเขา อย่ากลัวเขาเลย แม้พวกผมก็จักเป็นฝักฝ่ายของพวกท่าน โดยวิธีนั้น ความบาดหมางที่ยังไม่เกิดย่อมเกิดขึ้น และที่เกิดขึ้นแล้วย่อมเป็นไปเพื่อความเพิ่มพูน แผ่กว้างออกไป สงฆ์ทำตักขณียกรรมแก่ภิกษุพวก... การทำตักขณียกรรมแก่ภิกษุพวก... ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ตักขณียกรรม สงฆ์ทำแล้วแก่ภิกษุพวก... ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ (๖/๓/๓-๔)

วัตร ๑๘ ข้อ ในตัชชนียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุที่ถูกสงฆ์ลงตัชชนียกรรมแล้ว ต้องประพฤติดุโดยชอบ วิธีประพฤติดุโดยชอบในตัชชนียกรรมนั้น ๑๘ ประการ เช่นเดียวกับปฏิสารณียกรรม (๖/๓๓/๑๑-๑๒)

การระงับตัชชนียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์จึงระงับตัชชนียกรรมแก่ภิกษุพวก... (ผู้ได้ประพฤติดุโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้) (๖/๓๕/๑๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงระงับตัชชนียกรรมอย่างนี้ คือ ภิกษุพวกถูกสงฆ์ทำตัชชนียกรรมนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุทั้งหลายผู้แก้พรหมากว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวคำขอระงับกรรมนั้นอย่างนี้ว่า

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าทั้งหลาย ถูกสงฆ์ลงตัชชนียกรรมแล้วได้ประพฤติดุโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ ข้าพเจ้าทั้งหลายขอระงับตัชชนียกรรม

ฟังขอแม้ครั้งที่สอง ...

ฟังขอแม้ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวก...นี้ ถูกสงฆ์
ลงตชชนียกรรมแล้ว ประพฤติโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติ
แก้ตัวได้ บัดนี้ขอระงับ ตชชนียกรรม ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์
ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงระงับ ตชชนียกรรมแก่ภิกษุพวก... นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุพวก...นี้ ถูกสงฆ์
ลงตชชนียกรรมแล้ว ประพฤติโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติ
แก้ตัวได้ บัดนี้ขอระงับ ตชชนียกรรม สงฆ์ระงับตชชนียกรรม
แก่ภิกษุพวก... การระงับตชชนียกรรมแก่ภิกษุพวก... ชอบแก่
ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้น
พึงพุด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ตชชนียกรรมอันสงฆ์ระงับแล้วแก่ภิกษุพวก... ชอบแก่
สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

(๖/๔๒/๑๕-๑๖)

นียสกรรม การให้กลับถือนิสัยอันควร (กัมมขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล สงฆ์จึงทำนียสกรรม
แก่ภิกษุ... คือให้กลับถือนิสัยอีก(อยู่ในความควบคุม) แก่ภิกษุ
ผู้มีพฤติกรรมดังนี้

๑. ผู้อยู่คลุกคลีกับคฤหัสถ์ด้วยการคลุกคลีอันไม่สมควร
ทั้งที่ภิกษุทั้งหลายให้ปริวาส ให้นันต อัphanอยู่ กลับชัก
เข้าหาอาบัติเดิม (๖/๔๔/๑๗)

๒. เป็นผู้ก่อความบาดหมาง ก่อการทะเลาะ ก่อการ
วิวาท ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์

๓. เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่สมควร
(๖/๖๙/๒๓)

๔. เป็นผู้มีศีลวิบัติในอธิศีล เป็นผู้มีอาจารย์วิบัติในอัยยาจารย์
เป็นผู้มีพิธีวิบัติในอดิทธิ (๖/๗๐/๒๓)

๕. เป็นผู้กล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า กล่าวติเตียนพระ-
ธรรม กล่าวติเตียนพระสงฆ์ (๖/๗๑/๒๔)

วิธีทำนียสกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงทำนียสกรรมอย่างนี้ คือ
ชั้นต้นพึงโจทภิกษุ... ผู้ประพฤติไม่สมควร ครั้นแล้วพึงให้เธอ
ให้การ แล้วพึงปรับอาบัติ

ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์
ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พระ...ผู้นี้เป็นพาล ไม่
ฉลาด มีอาบัติน่าเกลียด มีมรรยาทไม่สมควร คือ... ถ้าความพร้อม
พรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำนียสกรรมแก่พระ... คือ ให้
กลับถือนิสัยอีก นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พระ...ผู้นี้เป็นพาล ไม่
ฉลาด มีอาบัติน่าเกลียด มีมรรยาทไม่สมควร คือ... สงฆ์ทำนียสกร
รมแก่พระ... คือ ให้กลับถือนิสัยอีก การทำนียสกรรมแก่พระ...
คือ ให้กลับถือนิสัยอีก ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง
ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

นียสกรรม อันสงฆ์ทำแล้วแก่พระ... คือ ให้กลับถือนิสัย
อีก ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่าง
นี้ (๖/๔๔/๑๗-๑๘)

วัตร ๑๘ ข้อ ในนียสกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุที่ถูกสงฆ์ลงนียสกรรมแล้ว ต้อง
ประพฤติดุโดยชอบ วิธีประพฤติดุโดยชอบในนียสกรรมนั้น ๑๘
ประการ เช่นเดียวกับ ตัชชนียกรรม (๖/๗๕/๒๔-๒๕)

การระงับนียสกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์จงระงับนียสกรรมแก่ภิกษุ... ผู้
ใคร่ต่อศึกษา เธอประพฤติดุโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติ
แก้ตัวได้

วิธีระงับนียสกรรมเหมือนกับการระงับตัชชนียกรรม
เพียงเปลี่ยนเป็นการระงับนียสกรรม (๖/๘๓/๒๘)

การคว่ำบาตร การไม่สมาคมด้วยเพราะว่าร้ายผู้บริสุทธิ์ (เจ้าวัชฌะลิจฉวี)

สมัยนั้น พระเจ้าวัชฌะลิจฉวีกล่าวหาพระทัฬหฬัลลบุตร
ผู้ปราศจากความผิด พระผู้มีพระภาคจึงรับสั่งว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงคว่ำบาตรเจ้าวัชฌะ-
ลิจฉวี คือ อย่าให้คบกับสงฆ์

องค์แห่งการคว่ำบาตร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงคว่ำบาตรแก่อุบาสกผู้
ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ

๑. ขวนขวายเพื่อมิใช่ลามกแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ขวนขวายเพื่อมิใช่ประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ขวนขวายเพื่ออยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ต่ำว่าเปรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย
๕. ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกกัน
๖. กล่าวติเตียนพระพุทธรเจ้า
๗. กล่าวติเตียนพระธรรม
๘. กล่าวติเตียนพระสงฆ์

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้คว่ำบาตรแก่อุบาสกผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ นี้ ฯ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงคว่ำบาตรอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เจ้าวัชณะลิจนวี โจทท่านพระทัฬหฬลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล ถ้าความพร้อมพร้องของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงคว่ำบาตรแก่เจ้าวัชณะลิจนวี คืออย่าให้คบกับสงฆ์ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า เจ้าวัชณะลิจนวีโจทท่านพระทัฬหฬลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล สงฆ์คว่ำบาตรแก่เจ้าวัชณะลิจนวี คือ ไม่ให้คบกับสงฆ์ การคว่ำบาตรแก่เจ้าวัชณะลิจนวี คือไม่ให้คบกับสงฆ์ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

บาตรอันสงฆ์คว่ำแล้วแก่เจ้าวัชณะลิจนวี คือ ไม่ให้คบกับสงฆ์ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนึ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้ (๗/๑๑๒-๑๑๔/๒๘)

การหยายบาตร

ต่อมาเจ้าวัฑฒะลิจฉวีสำนึกผิดมาขอขมาพระพุทธรเจ้า และพระทัฬหฬมัลลบุตร พระผู้มีพระภาคจึงรับสั่งว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงหยายบาตรแก่เจ้า วัฑฒะลิจฉวี คือ ทำให้คบกับสงฆ์ได้

องค์แห่งการหยายบาตร

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงหยายบาตรแก่อุบาสก ผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ คือ

๑. ไม่ชวนขวายเป็นมิใช่ลามแห่งภิกษุทั้งหลาย
๒. ไม่ชวนขวายเป็นมิใช่ประโยชน์แห่งภิกษุทั้งหลาย
๓. ไม่ชวนขวายเป็นอยู่ไม่ได้แห่งภิกษุทั้งหลาย
๔. ไม่ด่าว่าเปรียบเปรยภิกษุทั้งหลาย
๕. ไม่ยุยงภิกษุทั้งหลายให้แตกร้างกัน
๖. ไม่กล่าวติเตียนพระพุทธรเจ้า
๗. ไม่กล่าวติเตียนพระธรรม
๘. ไม่กล่าวติเตียนพระสงฆ์ (๗/๑๑๖/๒๙)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงหยายบาตรอย่างนี้ เจ้า วัฑฒะลิจฉวีนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าเฉวียงบ่า กราบเท้าภิกษุ

ทั้งหลาย นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวอย่างนี้ว่า ท่าน
เจ้าข้า สงฆ์คว่าบาตรแก่ข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าคบกับสงฆ์ไม่ได้
ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้นประพฤติชอบ หายเยื่อหยิ่ง ประพฤติ
แก้ตัวได้ ขอการหยายบาตรกะสงฆ์

ฟังขอแม่ครั้งที่สอง ...

ฟังขอแม่ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ ฟังประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย
ญัตติทุติยกรรม วาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์คว่าบาตรแก่เจ้า
วัฑฒะลิจฉวีแล้ว คือไม่ให้คบกับสงฆ์ เธอประพฤติชอบ หาย
เยื่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ ขอการหยายบาตรกะสงฆ์ ถ้าความ
พร้อมพรังของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงหยายบาตรแก่เจ้าวัฑฒะ-
ลิจฉวี คือ ทำให้คบกับสงฆ์ได้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า สงฆ์คว่าบาตรแก่เจ้า
วัฑฒะลิจ-ฉวีแล้ว คือ ไม่ให้คบกับสงฆ์ เธอประพฤติชอบ หาย
เยื่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ ขอการหยายบาตรกะสงฆ์ สงฆ์หยาย
บาตรแก่เจ้าวัฑฒะลิจฉวี คือ ทำให้คบกับสงฆ์ได้ การหยาย
บาตรแก่เจ้าวัฑฒะลิจฉวี คือ ทำให้คบกับสงฆ์ได้ ชอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด
บาตรอันสงฆ์หยายแล้วแก่เจ้าวัฑฒะลิจฉวี คือ ทำให้คบ

กับสงฆ์ได้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วย
อย่างนี้ (๗/๑๑๗-๑๑๘/๓๐)

อุกเขปนียกรรม การไม่ให้เข้าหมู่เพราะทำผิดแล้วไม่สำนึกผิด (กัมมขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จึงทำอุกเขปนียกรรม

๑. ฐานไม่เห็นอาบัติ (๖/๑๗๕/๖๙)
๒. ฐานเห็นแต่ไม่ทำคืนอาบัติ (๖/๒๒๕/๘๙)
๓. ฐานไม่ยอมสละทิฐิอันเป็นบาป (๖/๒๗๖/๑๐๙)

แก่ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๓ คือ เป็นผู้ก่อความ
บาดหมาง ก่อการทะเลาะก่อการวิวาท ทำความอื้อฉาว ก่อ
อริกรรมในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติมาก มีมรรยาทไม่
สมควร ๑ เป็นผู้อยู่คลุกคลีกับคฤหัสถ์ ด้วยการคลุกคลีอันไม่
สมควร ๑ (๖/๒๐๐/๓๖)

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ แม้อื่นอีก คือ เป็นผู้มีศีลวิบัติ
ในอธิศีล ๑ เป็นผู้มีความประพฤติในอธยาจาร ๑ เป็นผู้มียุติวิบัติ
ในอธิทิฐิ ๑ (๖/๒๐๑/๓๗)

ภิกษุประกอบด้วยองค์ ๓ แม้อื่นอีก คือ เป็นผู้กล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า ๑ กล่าวติเตียนพระธรรม ๑ กล่าวติเตียนพระสงฆ์ ๑ (๖/๒๐๒/๗๗)

วิธีทำอุกเขปนียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล วิธีลงอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ พึงทำอย่างนี้ คือ พึงโจทภิกษุนั้นก่อน ครั้นแล้วพึงให้เธอให้การ แล้วพึงปรับอาบัติ ครั้นแล้ว ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พระ...นี้ต้องอาบัติแล้ว ไม่ปรารถนาจะเห็นอาบัติ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติแก่พระ... คือ ห้ามสมโภคกับสงฆ์ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พระ...นี้ต้องอาบัติแล้ว ไม่ปรารถนาจะเห็นอาบัติ สงฆ์ทำอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติแก่พระ... คือ ห้ามสมโภคกับสงฆ์ การทำอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติแก่พระ... คือ ห้ามสมโภคกับสงฆ์ ชอบแก่ท่าน

ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด
ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

อุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ สงฆ์ทำแล้วแก่พระ...
คือ ห้ามสมโภคกับสงฆ์ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรง
ความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงบอกภิกษุผู้อยู่ในอาวาส
ต่อๆ ไปว่า พระ... ถูกสงฆ์ทำอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ
แล้ว คือ ห้ามสมโภคกับสงฆ์ (๖/๑๗๕/๖๙-๗๐)

วัตรในอุกเขปนียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุที่ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ต้อง
ประพฤติดชอบ วิธีประพฤติดชอบในอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็น
อาบัตินั้น ดังต่อไปนี้

๑. ไม่พึงให้อุปสมบท
๒. ไม่พึงให้นิสังข

๓. ไม่พึงให้สามเณรอุปฐาก
๔. ไม่พึงรับสมมติเป็นผู้สั่งสอนภิกษุณี
๕. แม้ได้รับสมมติแล้ว ก็ไม่พึงสั่งสอนภิกษุณี
๖. สงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ เพราะอาบัติใด ไม่พึงต้องอาบัตินั้น
๗. ไม่พึงต้องอาบัติอื่นอันเช่นกัน
๘. ไม่พึงต้องอาบัติอันเลวทรามกว่านั้น
๙. ไม่พึงติกรรม
๑๐. ไม่พึงติภิกษุทั้งหลายผู้ทำกรรม
๑๑. ไม่พึงยินดีการกราบไหว้ของปกัตตตะภิกษุ
๑๒. ไม่พึงยินดีการยื่นรับของปกัตตตะภิกษุ
๑๓. ไม่พึงยินดีอัญชลีกรรมของปกัตตตะภิกษุ
๑๔. ไม่พึงยินดีสามีจิกรรมของปกัตตตะภิกษุ
๑๕. ไม่พึงยินดีการนำอาสนะมาให้ของปกัตตตะภิกษุ
๑๖. ไม่พึงยินดีการนำที่นอนมาให้ของปกัตตตะภิกษุ
๑๗. ไม่พึงยินดีการนำน้ำล้างเท้ามาให้ ไม่พึงยินดีการตั้งตั่งรองเท้าให้ของปกัตตตะภิกษุ
๑๘. ไม่พึงยินดีการตั้งกระเบื้องเช็ดเท้าให้ของปกัตตตะภิกษุ
๑๙. ไม่พึงยินดีการรับบาตรจีวรของปกัตตตะภิกษุ

๒๐. ไม่พึงยินดีการอุทเทสให้เมื่ออาบน้ำของปกติตตะ
ภิกษุ

๒๑. ไม่พึงกำจัดปกติตตะภิกษุ ด้วยศีลวิบัติ

๒๒. ไม่พึงกำจัดปกติตตะภิกษุ ด้วยอาจารย์วิบัติ

๒๓. ไม่พึงกำจัดปกติตตะภิกษุ ด้วยทิววิบัติ

๒๔. ไม่พึงกำจัดปกติตตะภิกษุ ด้วยอาชีวิวิบัติ

๒๕. ไม่พึงยุภิกษุกับภิกษุให้แตกกัน

๒๖. ไม่พึงใช้เครื่องนุ่งห่มอย่างคลุหัสถ์

๒๗. ไม่พึงใช้เครื่องนุ่งห่มอย่างเดียรถีย์

๒๘. ไม่พึงคบพวกเดียรถีย์

๒๙. พึงคบพวกภิกษุ

๓๐. พึงศึกษาสิกขาของภิกษุ

๓๑. ไม่พึงอยู่ในอาวาสมีเครื่องมุงเดียวกันกับปกติตตะ
ภิกษุ

๓๒. ไม่พึงอยู่ในอนาวาสมีเครื่องมุงเดียวกันกับปกติต-
ตะภิกษุ

๓๓. ไม่พึงอยู่ในอาวาสหรือในอนาวาสมีเครื่องมุง
เดียวกันกับปกติตตะภิกษุ

๓๔. เห็นปกติตตะภิกษุแล้วพึงลุกจากอาสนะ

๓๕. ไม่พึงรุกรานปกติตตะภิกษุข้างใน หรือข้างนอก
วิหาร

- ๓๖. ไม่พึงห้ามอุโบสถแก่ปกติตตะภิกษุ
- ๓๗. ไม่พึงห้ามปวารณาแก่ปกติตตะภิกษุ
- ๓๘. ไม่พึงทำการไต่สวน
- ๓๙. ไม่พึงเริ่มอนุวาทาธิกรณ์
- ๔๐. ไม่พึงยังภิกษุอื่นให้ทำโอกาส
- ๔๑. ไม่พึงโจทภิกษุอื่น
- ๔๒. ไม่พึงให้ภิกษุอื่นให้การ
- ๔๓. ไม่พึงช่วยภิกษุกับภิกษุให้สู้อธิกรณ์กัน

(๖/๒๐๖/๗๘-๘๐)

การระงับอุกเขปนียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ถ้าเช่นนั้น สงฆ์จงระงับอุกเขปนียกรรม
ฐานไม่เห็นอาบัติแก่ภิกษุ... ผู้ประพฤติโดยชอบ หายเยอหยิ่ง
ประพฤติแก้ตัวได้ (๖/๒๐๗/๘๐)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล วิธีระงับอุกเขปนียกรรม ฐาน
ไม่เห็นอาบัติ พึงระงับอย่างนี้

ภิกษุนั้นพึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้
เท้าภิกษุผู้แก่กว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขอ

ระงับกรรมนั้นอย่างนี้ ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ แล้วประพฤติโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ ข้าพเจ้าขอระงับอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ

พึงขอแม่ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม่ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย ญัตติจตุตถกรรม วาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พระ...นี้ ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติแล้ว ประพฤติโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ บัดนี้ ขอระงับอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงระงับอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ แก่พระ... นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พระ...นี้ ถูกสงฆ์ลงอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติแล้ว ประพฤติโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ บัดนี้ ขอระงับอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ สงฆ์ระงับอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ แก่พระ... การระงับอุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติ แก่พระ... ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

อุกเขปนียกรรม ฐานไม่เห็นอาบัติอันสงฆ์ระงับแล้วแก่
พระ... ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วย
อย่างนี้ (๖/๒๒๔/๘๗-๘๘)

ปัพพาชนียกรรม การไล่ออกจากหมู่คณะ (เตรสกันท์)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุ...

๑. ผู้ประทุษร้ายตระกูล (๑/๖๑๙/๗๓๒-๗๓๓)

๒. ผู้ปลูกต้นไม้ดอกเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นปลูกบ้าง ได้
รดน้ำเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นรดบ้าง ได้เก็บดอกไม้เองบ้าง ได้ใช้
ให้ผู้อื่นเก็บบ้าง ได้รื้อยกรองดอกไม้เองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นรื้อย
กรองบ้าง ได้ทำมาลัยต่อก้านเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ได้
ทำมาลัยเรียงก้านเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ได้ทำดอกไม้ ช่อ

เองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ได้ทำดอกไม้พุ่มเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ได้ทำดอกไม้เทริดเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ได้ทำดอกไม้พวงเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง ได้ทำดอกไม้แผงสำหรับประดับอกเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นทำบ้าง พวกเธอได้นำไปเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้างซึ่งมาลัยต่อก้าน ได้นำไปเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้างซึ่งมาลัยเรียงก้าน ได้นำไปเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้างซึ่งดอกไม้ช่อ ได้นำไปเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้างซึ่งดอกไม้พุ่ม ได้นำไปเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้างซึ่งดอกไม้เทริด ได้นำไปเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้างซึ่งดอกไม้พวง ได้นำไปเองบ้าง ได้ใช้ให้ผู้อื่นนำไปบ้างซึ่งดอกไม้แผงสำหรับประดับอก เพื่อกุลสตรี เพื่อกุลธิดา เพื่อกุมารีแห่งตระกูล เพื่อสะใภ้แห่งตระกูล เพื่อกุลทาสี

๓. ผู้ได้ฉันอาหารในภาชนะอันเดียวกันบ้าง ได้ต้อนน้ำในขันใบเดียวกันบ้าง ได้นั่งบนอาสนะอันเดียวกันบ้าง ได้นอนบนเตียงอันเดียวกันบ้าง ได้นอนร่วมเครื่องลาดอันเดียวกันบ้าง ได้นอนคลุมผ้าห่มผืนเดียวกันบ้าง ได้นอนร่วมเครื่องลาดและคลุมผ้าห่มร่วมกันบ้าง กับกุลสตรี กุลธิดา กุมารีแห่งตระกูล สะใภ้แห่งตระกูล กุลทาสี

๔. ผู้ได้ฉันอาหารในเวลาวิกาลบ้าง

๕. ผู้ได้ต้อนน้ำเมาบ้าง

๖. ผู้ได้ตัดทรงดอกไม้ของหอม และเครื่องลูบไล้บ้าง

๗. ผู้ได้ฟ้อนรำบ้าง ได้ขับร้องบ้าง ได้ประโคมบ้าง ได้เต้นรำบ้าง ได้ฟ้อนรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ได้ขับร้องกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ได้ประโคมกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ได้เต้นรำกับหญิงฟ้อนรำบ้าง ได้ฟ้อนรำกับหญิงขับร้องบ้าง ได้ขับร้องกับหญิงขับร้องบ้าง ได้ประโคมกับหญิงขับร้องบ้าง ได้เต้นรำกับหญิงขับร้องบ้าง ได้ฟ้อนรำกับหญิงประโคมบ้าง ได้ขับร้องกับหญิงประโคมบ้าง ได้ประโคมกับหญิงประโคมบ้าง ได้เต้นรำกับหญิงประโคมบ้าง ได้ฟ้อนรำกับหญิงเต้นรำบ้าง ได้ขับร้องกับหญิงเต้นรำบ้าง ได้ประโคมกับหญิงเต้นรำบ้าง ได้เต้นรำกับหญิงเต้นรำบ้าง

๘. ได้เล่นหมากรุกแฉะแปดตาบ้าง ได้เล่นหมากรุกแฉะสิบตาบ้าง ได้เล่นหมากเก็บบ้าง ได้เล่นชิงนางบ้าง ได้เล่นหมากไหวบ้าง ได้เล่นโยนห่วงบ้าง ได้เล่นไม้หึ่งบ้าง ได้เล่นฟาดให้เป็นรูปต่างๆ บ้าง ได้เล่นสะกาบ้าง ได้เล่นเป่าใบไม้บ้าง ได้เล่นไถน้อยๆ บ้าง ได้เล่นหกคะเมนบ้าง ได้เล่นไม้กั้งหันบ้าง ได้เล่นตวงทรายด้วยใบไม้บ้าง ได้เล่นรถน้อยๆ บ้าง ได้เล่นธนูน้อยๆ บ้าง ได้เล่นเขียนทายบ้าง ได้เล่นทายใจบ้าง ได้เล่นเลียนคนพิการบ้าง

๙. ผู้ได้หัดขี่ช้างบ้าง ได้หัดขี่ม้าบ้าง ได้หัดขี่รถบ้าง ได้

หัตถิยังธนูบ้าง ได้หัดเพลงอาวุธบ้าง ได้วิ่งผลัดข้างบ้าง ได้วิ่งผลัด
ม้าบ้าง ได้วิ่งผลัดรถบ้าง ได้วิ่งซัดกันบ้าง ได้วิ่งเปี้ยวกันบ้าง

๑๐. ผู้ได้ผิวปากบ้าง ได้ปรบมือบ้าง

๑๑. ผู้ได้ปล้ำกันบ้าง ได้ชกมวยกันบ้าง

๑๒. ผู้ปูลาดผ้าสังฆาฏิ ณ กลางสถานที่เต็นรำแล้ว ได้
พุดกับหญิงพื่อนรำอย่างนี้ว่า น้องหญิง เธอจงพื่อนรำ ณ ที่นี้
ดังนี้บ้าง

๑๓. ผู้ได้ให้การคำนับบ้าง

๑๔. ผู้ได้ประพุดติอนาจารย์มีประการต่างๆ บ้าง

(๖/๘๗/๓๔-๓๕)

๑๕. ผู้ก่อความบาดหมาง ก่อการทะเลาะ ก่อการวิวาท
ก่อความอื้อฉาว ก่ออธิกรณ์ในสงฆ์ ๑ เป็นพาล ไม่ฉลาด มีอาบัติ
มาก มีมรรยาทไม่สมควร ๑ อยู่คลุกคลีกับคฤหัสถ์ ด้วยการ
คลุกคลีอันไม่สมควร ๑

๑๖. ผู้มีศีลวิบัติ ในอธิศีล ๑ เป็นผู้ที่มีอาจารย์วิบัติ ใน
อัยยาจารย์ ๑ เป็นผู้ที่มีทิววิบัติ ในอติทิว ๑

๑๗. ผู้กล่าวติเตียนพระพุทธเจ้า ๑ กล่าวติเตียนพระ-
ธรรม ๑ กล่าวติเตียนพระสงฆ์ ๑

๑๘. ผู้เล่นคະนองกาย ๑ เล่นคະนองวาจา ๑ เล่นคະนอง
กายและวาจา ๑

๑๙. ผู้ประพุดิอนาจารทางกาย ๑ ประพุดิอนาจารทางวาจา ๑ ประพุดิอนาจารทางกายและวาจา ๑

๒๐. ผู้บังอาจลบล้างพระบัญญัติทางกาย ๑ บังอาจลบล้างพระบัญญัติทางวาจา ๑ บังอาจลบล้างพระบัญญัติทางกายและวาจา ๑

๒๑. ผู้ประกอบมิจฉาชีพทางกาย ๑ ประกอบมิจฉาชีพทางวาจา ๑ ประกอบมิจฉาชีพทางกายและวาจา ๑

(๖/๑๐๕-๑๑๑/๔๒-๔๔)

วิธีทำปัพพาชนียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลวิธีปัพพาชนียกรรมพึงทำอย่างนี้ พึงโจทภิกษุผู้มีชื่อนี้...ก่อน ครั้นแล้วพึงให้พวกเธอให้การ ครั้นแล้วพึงยกอาบัติขึ้น ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรม วาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อ...เหล่านี้เป็นผู้มีความประพฤติเลวทราม ความประพฤติเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย ถ้าความพร้อมพร้องของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำปัพพาชนียกรรมแก่พวกภิกษุ

ผู้มีชื่อ...เหล่านี้ว่า ไม่พึงอยู่ในชนบทนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุผู้มีชื่อ...เหล่านี้ เป็นผู้มีคุณประพาสเลวทราม ความประพาสเลวทรามของภิกษุเหล่านี้ เขาได้เห็นอยู่ด้วย เขาได้ยินอยู่ด้วย สงฆ์ทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุเหล่านี้จากชนบท... ภิกษุพวกนี้ไม่พึงอยู่ในชนบท... การทำปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุเหล่านี้ว่า ภิกษุเหล่านี้ไม่พึงอยู่ในชนบท... ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ปัพพาชนียกรรม สงฆ์ทำแล้วแก่ภิกษุพวก... ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

(๑/๖๑๙/๗๓๒-๗๓๓)

วัตร ๑๘ ข้อในปัพพาชนียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุที่ถูกสงฆ์ลงปัพพาชนียกรรม

แล้ว ต้องประพฤติโดยชอบ วิธีประพฤติโดยชอบในปัพพาทนียกรรมนั้น ๑๘ ประการ เช่นเดียว กับตัตถชนียกรรม

(๖/๑๑๙/๔๕-๔๖)

การระงับปัพพาทนียกรรม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงระงับปัพพาทนียกรรมแก่ภิกษุผู้ประพฤติชอบแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แลสงฆ์พึงระงับปัพพาทนียกรรมอย่างนี้ คือ ภิกษุที่ถูกลงปัพพาทนียกรรมนั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุทั้งหลายผู้แก้พรหมากว่า แล้วนั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี กล่าวคำขอระงับกรรมนั้นอย่างนี้ ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าถูกสงฆ์ลงปัพพาทนียกรรมแล้ว ประพฤติโดยชอบ หายเยอหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ บัดนี้ข้าพเจ้าขอระงับปัพพาทนียกรรม

พึงขอแม่ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม่ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วย

ญัตติจตุตถกรรม วาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุมีชื่อนี้รูปนี้ ถูกสงฆ์ลงปัพพาชนียกรรมแล้ว ประพฤติโดยชอบ หายเยื่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ บัดนี้ ขอระงับปัพพาชนียกรรม ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงระงับปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุมีชื่อนี้ นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุชื่อนี้รูปนี้ ถูกสงฆ์ลงปัพพาชนียกรรมแล้ว ประพฤติโดยชอบ หายเยื่อหยิ่ง ประพฤติแก้ตัวได้ บัดนี้ขอระงับปัพพาชนียกรรม สงฆ์ระงับปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุมีชื่อนี้ การระงับปัพพาชนียกรรมแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ปัพพาชนียกรรมอันสงฆ์ระงับแล้วแก่ภิกษุมีชื่อนี้ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

(๖/๑๒๘/๕๐-๕๑)

ห้ามทำการลงโทษลับหลัง (สมถขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย กรรม คือ ตัซชนียกรรมก็ดี นิสกกรรม
ก็ดี ปัพพาทนียกรรมก็ดี ปฏิสารณียกรรมก็ดี อุกเขปนียกรรม
ก็ดี อันภิกษุไม่พึงทำแก่ภิกษุทั้งหลายผู้อยู่ลับหลัง ภิกษุใดทำ
ต้องอาบัติทุกกฏ (๖/๕๘๕/๒๖๗)

สติวินัย ว่าด้วยความเป็นผู้ไม่ผิดแน่เพราะมีสติไพบูลย์ (พระทัฬหฬลบุตร)

พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าทรงติเตียนภิกษุผู้กล่าวหาพระ-
ทัฬหฬลบุตรโดยไม่มีมูล ครั้นแล้วทรงรับสั่งกะภิกษุทั้งหลาย
ว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนั้นแล สงฆ์จงให้สติวินัย
แก่ทัฬหฬลบุตร ผู้ถึงความไพบูลย์แห่งสติแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงให้อย่างนี้ ทัฬหฬลบุตร
นั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุผู้

แก้ว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขอ ว่าดังนี้
ท่านเจ้าข้า ภิกษุ...นี้ โจทข้าพเจ้าด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล
ข้าพเจ้านั้นถึงความไพบูลย์แห่งสติแล้ว ขอสติวินัยกะสงฆ์
พึงขอแม้ครั้งที่สอง ...
พึงขอแม้ครั้งที่สาม ...
ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบ ด้วย
ญัตติจตุตถกรรม วาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ...นี้ โจทท่านพระ-
ทัฬหะมัลลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล ท่านพระทัฬหะมัลลบุตร
เป็นผู้ถึงความไพบูลย์แห่งสติแล้ว ขอสติวินัยกะสงฆ์ ถ้าความ
พร้อมพร้องของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้สติวินัยแก่ท่านพระทัฬ-
หะมัลลบุตร ผู้ถึงความไพบูลย์แห่งสติแล้ว นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ...นี้ โจทท่านพระ-
ทัฬหะมัลลบุตรด้วยศีลวิบัติอันไม่มีมูล ท่านพระทัฬหะมัลลบุตร
เป็นผู้ถึงความไพบูลย์แห่งสติแล้ว ขอสติวินัยกะสงฆ์ สงฆ์ให้สติ
วินัยแก่ท่านพระทัฬหะมัลลบุตร ผู้ถึงความไพบูลย์แห่งสติแล้ว
การให้สติวินัยแก่ท่านพระทัฬหะมัลลบุตร ผู้ถึงความไพบูลย์แห่ง
สติแล้ว ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์

จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

สตินัย อันสงฆ์ให้แล้วแก่ท่านพระทัฬหฬลบุตร ผู้ถึง
ความไพบูลย์แห่งสติแล้ว ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้า
ทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้ (๖/๕๙๘/๒๗๖-๒๗๗)

อุมพหวินัย ว่าด้วยความเป็นผู้ไม่ผิดเพราะวิกลจริต (พระคัคคะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล สงฆ์จึงให้อุมพห-
วินัยแก่ภิกษุ คัคคะ ผู้หายวิกลจริตแล้ว

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงให้อย่างนี้ คัคคะภิกษุ
นั้น พึงเข้าไปหาสงฆ์ ห่มผ้าอุตราสงค์เฉวียงบ่า ไหว้เท้าภิกษุผู้
แก่กว่า นั่งกระโหย่ง ประคองอัญชลี แล้วกล่าวคำขอ ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้าวิกลจริต มีจิตแปรปรวนเสียแล้ว
ข้าพเจ้านั้นวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ได้ประพฤติดะเมตกิจอัน
ไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายาม
ทำด้วยกาย ภิกษุทั้งหลาย โจทข้าพเจ้าด้วยอาบัติที่ข้าพเจ้า

วิกลจริต มีจิตแปรปรวน ประพฤติละเมิดต้องแล้วว่า ท่านต้องอาบัติแล้ว จงระลึกอาบัติเห็นปานนี้ ข้าพเจ้ากล่าวกะภิกษุเหล่านั้นอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ผมวิกลจริต มีจิตแปรปรวนเสียแล้ว ผมนั้นวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ได้ประพฤติละเมิดกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย ผมระลึกอาบัตินั้นไม่ได้ ผมหลงได้ทำสิ่งนี้แล้ว ภิกษุทั้งหลายผู้นั้นข้าพเจ้ากล่าวอยู่แม้อย่างนั้นก็ยังไม่เอาจิตข้าพเจ้าอยู่ตามเดิมว่า ท่านต้องอาบัติแล้ว จงระลึกอาบัติเห็นปานนี้ ท่านเจ้าข้า ข้าพเจ้านั้น หายวิกลจริตแล้ว ขออมุหพหวินัยกะสงฆ์

พึงขอแม่ครั้งที่สอง ...

พึงขอแม่ครั้งที่สาม ...

ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรม วาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า คัคคะภิกษุนี้วิกลจริต มีจิตแปรปรวน เธอวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ได้ประพฤติละเมิดกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย ภิกษุทั้งหลายเอาจิตคัคคะภิกษุด้วยอาบัติที่เธอวิกลจริต มีจิตแปรปรวนประพฤติละเมิดต้องแล้วว่า ท่านต้องอาบัติแล้ว จงระลึกอาบัติเห็นปานนี้ เธอกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ผมวิกลจริต มีจิตแปรปรวนเสียแล้ว ผมนั้นวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ได้ประพฤติละเมิดกิจอันไม่ควรแก่

สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย ผมระลึกอาบัตินั้นไม่ได้ ผมหลง ได้ทำสิ่งนี้แล้ว ภิกษุทั้งหลายผู้อื่นเธอกล่าวอยู่แม้อย่างนั้น ก็ยังโจทเธออยู่ตามเดิมว่า ท่านต้องอาบัติแล้ว จงระลึกอาบัติเห็นปานนี้ เธอหายวิกลจริตแล้ว ขออุพหวินัยกะสงฆ์ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงให้อุพหวินัยแก่คัคคะภิกษุผู้หายวิกลจริตแล้ว นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า คัคคะภิกษุนี้วิกลจริต มีจิตแปรปรวน เธอวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ได้ประพฤติดะเมตกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย ภิกษุทั้งหลายโจทคัคคะภิกษุด้วยอาบัติที่เธอวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ประพฤติดะเมตกิจต้องแล้วว่า ท่านต้องอาบัติแล้ว จงระลึกอาบัติเห็นปานนี้ เธอกล่าวอย่างนี้ว่า ท่านทั้งหลาย ผมวิกลจริต มีจิตแปรปรวนเสียแล้ว ผมนั้นวิกลจริต มีจิตแปรปรวน ได้ประพฤติดะเมตกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย ผมระลึกอาบัตินั้นไม่ได้ ผมหลง ได้ทำสิ่งนี้แล้ว ภิกษุทั้งหลายผู้อื่นเธอกล่าวอยู่แม้อย่างนั้น ก็ยังโจทเธออยู่ตามเดิมว่า ท่านต้องอาบัติแล้ว จงระลึกอาบัติเห็นปานนี้ เธอหายวิกลจริตแล้ว ขออุพหวินัยกะสงฆ์ สงฆ์ให้อุพหวินัยแก่คัคคะภิกษุผู้หายวิกลจริตแล้ว การให้อุพหวินัยแก่คัคคะภิกษุผู้หาย

วิกลจริตแล้ว ชอบแก้ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก้
ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

อมุพหวินัย อันสงฆ์ให้แล้วแก้คัคคะภิกษุ ผู้หายวิกลจริต
แล้ว ชอบแก้สงฆ์ เหตุนี้จึงมี ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่าง
นี้ (๖/๖๐๐-๖๐๑/๒๗๗-๒๘๐)

ตัสสปาปิยสิกากรรม

ว่าด้วยการตัดสินปรับอาบัติแต่ภิกษุผู้ให้การกลับกลอก
(สมถขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล สงฆ์จึงทำตัสสปา-
ปิยสิกากรรมแก่ภิกษุ... (ผู้ให้การกลับกลอก)

ก็แล สงฆ์พึงทำอย่างนี้ พึงโจทภิกษุนั้นก่อน ครั้นแล้ว
พึงให้เธอให้การ แล้วพึงปรับอาบัติ

ครั้นแล้วภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบ

ด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจาว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ...นี้ ถูกชักถามถึง
อาบัติในท่ามกลางสงฆ์ ปฏิเสธแล้วปฏิญาณ ปฏิญาณแล้ว
ปฏิเสธ ให้การกลับไปกลับมา กล่าวเท็จทั้งรู้อยู่ ถ้าความพร้อม
พร้องของสงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงทำตัสสปาปิยสีกากรรมแก่ภิกษุ...
นี้เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า ภิกษุ...นี้ ถูกชักถามถึง
อาบัติในท่าม กลางสงฆ์ ปฏิเสธแล้วปฏิญาณ ปฏิญาณแล้ว
ปฏิเสธ ให้การกลับไปกลับมา กล่าวเท็จทั้งรู้อยู่ สงฆ์ทำตัสส-
ปาปิยสีกากรรมแก่ภิกษุ...นี้ การทำตัสสปาปิยสีกากรรมแก่
ภิกษุ..นี้ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่าน
ผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สอง ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ข้าพเจ้ากล่าวความนี้ แม้ครั้งที่สาม ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์
จงฟังข้าพเจ้า ฯ

ตัสสปาปิยสีกากรรม อันสงฆ์ทำแล้วแก่ภิกษุ... ชอบแก่
สงฆ์ เหตุนั้นจึงนี้ ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ ด้วยอย่างนี้

(๖/๖๑๔/๒๘๗)

ติณวัตถารกะ ว่าด้วยการระงับปัญหาเพื่อมิให้บานปลาย (สมถขันธกะ)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เกิดความ
บาดหมาง เกิดความทะเลาะ ถึงความวิวาทอยู่ ได้ประพฤติด
ละเมิดกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจา
และพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเธอในหมู่นั้นคิดอย่างนี้ว่า พวก
เราเกิด ความบาดหมาง เกิดความทะเลาะ ถึงความวิวาทอยู่ ได้
ประพฤติดละเมิดกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าว
ด้วยวาจาและพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเรารู้จักปรับกันด้วย
อาบัติเหล่านี้ บางทีอธิกรณ์นั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อ
ความร้ายกาจ เพื่อความแตกกันก็ได้ ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรา
อนุญาตให้ระงับอธิกรณ์เห็นปานนั้น ด้วยติณวัตถารกะ

วิธีระงับ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล สงฆ์พึงระงับอย่างนี้
ภิกษุทุกๆ รูปพึงประชุมในที่แห่งเดียวกัน ครั้นแล้วภิกษุ

ผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พวกเราเกิดความ
บาดหมาง เกิดความทะเลาะถึงความวิวาทอยู่ ได้ประพฤติด
ละเมิดกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจา
และพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเราจักให้ปรับกันด้วยอาบัติ
เหล่านี้ บางทีอธิกรณ์นั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อ
ความร้ายกาจ เพื่อความแตกกันก็ได้ ถ้าความพร้อมพรั่งของ
สงฆ์ถึงที่แล้ว สงฆ์พึงระงับอธิกรณ์นี้ด้วยติณวัตถการกะ เว้น
อาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคุณุหัตถ์

บรรดาภิกษุฝ่ายเดียวกัน ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึง
ประกาศให้ฝ่ายของตนทราบด้วยคณะญัตติกรรมวาจา ว่าดังนี้

ขอท่านทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า พวกเราเกิดความ
บาดหมาง เกิดความทะเลาะ ถึงความวิวาทอยู่ ได้ประพฤติด
ละเมิดกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจา
และพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเราจักปรับกันด้วยอาบัติเหล่า
นี้ บางทีอธิกรณ์นั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อความ
ร้ายกาจ เพื่อความแตกกันก็ได้ ถ้าความพร้อมพรั่งของท่านทั้ง
หลายถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงแสดงอาบัติของท่านทั้งหลาย และ
อาบัติของตน ในท่ามกลางสงฆ์ด้วยติณวัตถการกะ เว้นอาบัติที่

มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ เพื่อประโยชน์แก่ท่านทั้งหลาย และเพื่อประโยชน์แก่ตน

ลำดับนั้น บรรดาภิกษุฝ่ายเดียวกันอีกพวกหนึ่ง ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้ฝ่ายของตนทราบด้วยคณะญัตติกรรมวาจาเดียวกัน บรรดาภิกษุฝ่ายเดียวกัน ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจาว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พวกเราเกิดความบาดหมาง เกิดความทะเลาะถึงความวิวาทอยู่ ได้ประพฤติกเล่เมตกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจา และพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเราจักปรับกันด้วยอาบัติเหล่านี้ บางทีอธิกรณ์นั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อความร้ายกาจ เพื่อความแตกกันก็ได้ ถ้าความพร้อมพรั่งของสงฆ์ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงแสดงอาบัติของท่านเหล่านี้ และอาบัติของตนในท่ามกลางสงฆ์ด้วยติณวัตถารกะ เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ เพื่อประโยชน์แก่ท่านเหล่านี้ และเพื่อประโยชน์แก่ตน นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พวกเราเกิดความบาดหมาง เกิดความทะเลาะ ถึงความวิวาทอยู่ ได้ประพฤติกเล่เมตกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจา

และพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเราจักปรับกันด้วยอาบัติเหล่านี้ บางทีอิทธิภณนั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อความร้ายกาจ เพื่อความแตกกันก็ได้ ข้าพเจ้าแสดงอาบัติของท่านเหล่านี้ และอาบัติของตน ในท่ามกลางสงฆ์ด้วยติณวัตถารกะ เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ เพื่อประโยชน์แก่ท่านเหล่านี้ และเพื่อประโยชน์แก่ตน การแสดงอาบัติเหล่านี้ของพวกเรา ในท่ามกลางสงฆ์ด้วยติณวัตถารกะ เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูด

อาบัติเหล่านี้ของพวกเรา เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ ข้าพเจ้าแสดงแล้วในท่ามกลางสงฆ์ด้วยติณวัตถารกะ ชอบแก่สงฆ์ เหตุนี้จึงนิ่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้ด้วยอย่างนี้

ลำดับนั้น บรรดาภิกษุฝ่ายเดียวกันอีกพวกหนึ่ง ภิกษุผู้ฉลาด ผู้สามารถ พึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติทุติยกรรมวาจา ว่าดังนี้

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พวกเราเกิดความบาดหมาง เกิดความทะเลาะ ถึงความวิวาทอยู่ ได้ประพฤติดะเมตกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจา และพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเราจักปรับกันด้วยอาบัติเหล่านี้

นี้ บางทีอิทธิภณนั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อความร้ายกาจ เพื่อความแตกกันก็ได้ ถ้าความพร้อมพร้องของสงฆ์ถึงที่แล้ว ข้าพเจ้าพึงแสดงอาบัติของท่านเหล่านี้ และอาบัติของตน ในท่ามกลางสงฆ์ด้วยติณวัถถารกะ เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ เพื่อประโยชน์แก่ท่านเหล่านี้ และเพื่อประโยชน์แก่ตน นี่เป็นญัตติ

ท่านเจ้าข้า ขอสงฆ์จงฟังข้าพเจ้า พวกเราเกิดความบาดหมาง เกิดความทะเลาะ ถึงความวิวาทอยู่ ได้ประพฤติดะเมตกิจอันไม่ควรแก่สมณะเป็นอันมาก ทั้งที่กล่าวด้วยวาจา และพยายามทำด้วยกาย ถ้าพวกเราจักปรับกันด้วยอาบัติเหล่านี้ บางทีอิทธิภณนั้นจะพึงเป็นไปเพื่อความรุนแรง เพื่อความร้ายกาจ เพื่อความแตกกันก็ได้ ข้าพเจ้าแสดงอาบัติของท่านเหล่านี้ และอาบัติของตน ในท่ามกลางสงฆ์ด้วยติณวัถถารกะ เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ เพื่อประโยชน์แก่ท่านเหล่านี้ และเพื่อประโยชน์แก่ตน การแสดงอาบัติเหล่านี้ของพวกเรา ในท่ามกลางสงฆ์ด้วยติณวัถถารกะ เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงเป็นผู้หนึ่ง ไม่ชอบแก่ท่านผู้ใด ท่านผู้นั้นพึงพูดอาบัติเหล่านี้ของพวกเรา เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ ข้าพเจ้าแสดงแล้วในท่ามกลางสงฆ์ด้วย

ติณวัตรการกะ ชอบแก้สงฆ์ เหตุนี้จึงนั่ง ข้าพเจ้าทรงความนี้ไว้
ด้วยอย่างนี้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ก็แล ด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุเหล่านั้น
นั้นเป็นผู้ออกแล้วจากอาบัติเหล่านั้น เว้นอาบัติที่มีโทษหนัก
เว้นอาบัติเนื่องด้วยคฤหัสถ์ เว้นผู้แสดงความเห็นแย้ง เว้นผู้ไม่
ได้อยู่ในที่นั้น (๖/๖๒๖-๖๓๑/๒๙๕-๒๙๙)

๘.

ธรรมเนียมธรรม

ทรงอนุญาตการประพาศิธรรมสมควรแก่ธรรม (สังฆเภทชั้นธกะ)

พระผู้มีพระภาครับสั่งว่า อย่าเลยเทวทัต(ไม่อนุญาตการปฏิบัติเศร้าหมองตามที่พระเทวทัตขอ) ภิกษุใดปรารธนาปา ภิกษุนั้นจงถือการอยู่ป่าเป็นวัตร รูปใดปรารธนาอาราม จงอยู่ในอาราม รูปใดปรารธนาบิณฑบาต จงถือเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร รูปใดปรารธนานิมนต์ จงยินดีกิจนิมนต์ รูปใดปรารธนา ผ้าบังสุกุล จงถือผ้าบังสุกุลเป็นวัตร รูปใดปรารธนาคหบดีจีวร จงยินดีคหบดีจีวร เราอนุญาตโคนไม้เป็นเสนาสนะ ๘ เดือน เราอนุญาตปลาและเนื้อที่บริสุทธิ์โดยส่วนสาม คือ ไม่ได้เห็น ไม่ได้ยิน ไม่รังเกียจ(ว่าเขาฆ่าเพื่อตน) (๗/๓๘๔/๑๒๘)

ไม่ทรงเหยียบผ้า (โพธิราชกุมาร)

โพธิราชกุมาร ทูลอาราธนา พระพุทธเจ้าข้า ขอพระผู้มีพระภาคจงทรงเหยียบผ้า ขอพระสุคตจงทรงเหยียบผ้า เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ข้าพระพุทธเจ้าสิ้นกาลนาน

เมื่อโพธิราชกุมารกราบทูลอย่างนี้แล้ว พระผู้มีพระภาค
ทรงดูขณิภาพ(นิ่ง)

แม้ครั้งที่สอง ...

แม้ครั้งที่สาม ...

พระผู้มีพระภาคทรงชำเลื่องดูท่านพระอานนท์ ท่าน
พระอานนท์จึงได้ถวายพรแก่โพธิราชกุมารว่า จงม้วนผ้าเถิด
พระราชากุมาร พระผู้มีพระภาคจักไม่ทรงเหยียบผ้า

(๗/๑๒๒/๓๒)

เรื่องความเคารพ

ครั้นพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่พระนครเวสาลี ตาม
พระพุทธานุสิริแล้วเสด็จจาริกทางพระนครสาวัตถี

สมัยนั้น ภิกษุอันเตวาสิกของพระฉัพพัคคีย์ รีบไปข้าง
หน้าภิกษุสงฆ์มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุข จองวิหาร กันที่นอน
ไว้ว่า ที่นี้ของอุปัชฌาย์ของพวกเรา ที่นี้ของอาจารย์ของพวก
เรา ที่นี้ของพวกเรา ครั้นนั้น ท่านพระสารีบุตรไปล้ำหลังภิกษุ
สงฆ์มีพระพุทธรูปเจ้าเป็นประมุข เมื่อภิกษุทั้งหลายจองวิหาร แล
ที่นอนหมดแล้ว หาที่นอนไม่ได้ จึงนั่ง ณ โคนไม้แห่งหนึ่ง

ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาครับสั่งให้ประชุมภิกษุสงฆ์ ใน
เพราะเหตุเป็นคัมภีรานั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วทรง
สอบถามภิกษุทั้งหลายว่า

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุใดควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอัน
เลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุ
ใดบวชจากตระกูลกษัตริย์ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำ
อันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุ
ใดบวชจากตระกูลพราหมณ์ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำ
อันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุ
ใดบวชจากตระกูลคหบดี ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอัน
เลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุ
ใดจำทรงพระสูตรไว้ได้ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอัน
เลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุ
ใดทรงพระวินัย ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ
บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดเป็นธรรมกถึก ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดได้ปฐมฌาน... ทุตติยฌาน... ตติยฌาน... ภิกษุใดได้จตุตถฌาน ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดเป็นพระโสดาบัน... พระสกทาคามี... พระอนาคามี... ภิกษุใดเป็นพระอรหันต์ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า ภิกษุใดได้วิชา ๓ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

ภิกษุบางพวกกราบทูลอย่างนี้ว่า พระพุทธเจ้าข้า ภิกษุใดได้อภิญญา ๖ ภิกษุนั้นควรได้อาสนะอันเลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ

พระผู้มีพระภาครับสั่งกะภิกษุทั้งหลายว่า
ดูกรภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว มีต้นไทรใหญ่ต้นหนึ่งอยู่แถบหิมพานต์ สัตว์ ๓ สหายคือ นกกระทา ๑ ถึง ๑ ซ้าง ๑ อาศัยต้นไทรใหญ่นั้นอยู่ ทั้งสามสัตว์นั้นมิได้เคารพ มิได้ยำเกรงกัน มีความประพฤติน่าเกลียดกันอยู่ จึงสัตว์ ๓

สหายนั้้นปรึกษากันว่า โอ พวกเราทำอย่างไรจึงจะรู้ได้แน่ว่า บรรดาพวกเราผู้ใดเป็นใหญ่โดยกำเนิด พวกเราจะได้สักการะ เคารพ นับถือบูชาผู้นั้น และจะได้ตั้งอยู่ในโอวาทของผู้นั้น จึงน ก กระทบและลึงถามข้างว่า สหายท่านจำเรื่องเก่าแก่อะไรได้บ้าง

ข้างตอบว่า สหายทั้งหลาย เมื่อฉันยังเล็ก ฉันเดินคร่อม ต้นไทรนี้ไว้ในหว่างขาหนีบได้ยอดไทรพอระท่องฉัน ฉันจำเรื่อง เก่าได้ ดังนี้

น กกระทบกับข้างถามลึงว่า สหาย ท่านจำเรื่องเก่าแก่ อะไรได้บ้าง

ลึงตอบว่า สหายทั้งหลาย เมื่อฉันยังเล็ก ฉันนั่งบนพื้น ดินเคี้ยวกินยอดไทรนี้ ฉันจำเรื่องเก่าได้ ดังนี้

ลึงและข้างถามน กกระทบว่า สหาย ท่านจำเรื่องเก่าแก่ อะไรได้บ้าง

น กกระทบตอบว่า สหายทั้งหลาย ในสถานที่โน้นมี ต้นไทรใหญ่ ฉันกินผลจากต้นไทรใหญ่นั้น แล้วได้ถ่ายมูลไว้ ณ สถานที่นี้ ต้นไทรต้นนี้เกิดจากต้นไทรใหญ่นั้น เพราะฉะนั้น ฉัน จึงเป็นใหญ่กว่าโดยกำเนิด

ลึงกับข้างได้กล่าวกับน กกระทบว่า บรรดาพวกเรา ท่าน เป็นผู้ใหญ่กว่า โดยกำเนิด พวกเราจักสักการะ เคารพ นับถือ บูชาท่านและจะตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นกกระทำได้ให้ลิงกับช้างสมาทาน
ศีลห้า และตนเองก็ประพาศิสมาทานในศีลห้า สัตว์ทั้งสามมี
ความเคารพยำเกรงกัน มีความประพฤติกมลเกี่ยวกันอยู่เบื้อง
หน้าแต่ตายเพราะกายแตก ได้เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ดูกรภิกษุ
ทั้งหลาย วัตรจริยานี้แล ได้ชื่อว่าติดติริยพรหมจรรย์ฯ

คนเหล่าใด ฉลาดในธรรม ประพฤติอ่อนน้อมต่อท่าน
ผู้ใหญ่ ย่อมเป็นผู้อันมหาชนสรรเสริญในปัจจุบันนี้ ทั้ง
สัมปรายภพของคนเหล่านั้นเป็นสุคติแล

ดูกรภิกษุทั้งหลาย แท้จริงสัตว์เหล่านั้นเป็นดิรัจฉาน ยัง
มีความเคารพ ยำเกรงกัน มีความประพฤติกมลเกี่ยวกันอยู่
การที่พวกเธอเป็นบรรพชิตในธรรมวินัยที่เรากล่าวดีแล้วอย่าง
นี้ มีความเคารพยำเกรงกัน มีความประพฤติกมลเกี่ยวกันอยู่
นั้นจะพึงงามในธรรมวินัยนี้โดยแท้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการกราบไหว้ การลูกรับ
การทำอัญชลีกรรม การทำสามีจิกรรม อาสนะที่เลิศ น้ำอันเลิศ
บิณฑบาตอันเลิศ ตามลำดับผู้แก่กว่า อนึ่ง ภิกษุไม่ควรเกียด
กันเสนาสนะของสงฆ์ตามลำดับผู้แก่กว่า รูปใดเกียดกันต้อง
อาบัติทุกกฏ (๗/๒๖๐-๒๖๓/๗๒-๗๕)

บุคคลที่ไม่ควรไหว้ ๑๐ จำพวก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๑๐ จำพวกนี้ อันภิกษุไม่ควรไหว้คืออันภิกษุผู้อุปสมบทก่อนไม่ควรไหว้ภิกษุผู้อุปสมบทภายหลัง ๑ ไม่ควรไหว้อุปสัมบัน ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุนานาสังวาสผู้แก่กว่า แต่ไม่ใช่ธรรมวาที ๑ ไม่ควรไหว้มาตุคาม ๑ ไม่ควรไหว้บัณฑิต ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุอยู่ปริวาส ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุผู้ควรชักเข้าหาอาบัติเดิม ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุผู้ควรมานัต ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุผู้ประพติมานัต ๑ ไม่ควรไหว้ภิกษุผู้ควรอัฏฐาน ๑ บุคคล ๑๐ จำพวกนี้แล อันภิกษุไม่ควรไหว้ (๗/๒๖๔/๗๕)

บุคคลที่ควรไหว้ ๓ จำพวก

ดูกรภิกษุทั้งหลาย บุคคล ๓ จำพวกนี้ ภิกษุควรไหว้ คือภิกษุผู้อุปสมบทภายหลัง ควรไหว้ภิกษุผู้อุปสมบทก่อน ๑ ควรไหว้ภิกษุนานาสังวาสผู้แก่กว่า แต่เป็นธรรมวาที ๑ ควรไหว้ตถาคตผู้อรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบในโลก ทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดาและมนุษย์ บุคคล ๓ จำพวกนี้แล ภิกษุควรไหว้ (๗/๒๖๔/๗๕-๗๖)

คุณสมบัติของทูต

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ ควรทำหน้าที่ทูต องค์ ๘ เป็นไฉน คือ

๑. รับฟัง
๒. ให้ผู้อื่นฟัง
๓. กำหนด
๔. ทรงจำ
๕. เข้าใจความ
๖. ให้ผู้อื่นเข้าใจความ
๗. ฉลาดต่อประโยชน์และมีใช้ประโยชน์
๘. ไม่ก่อความทะเลาะ

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้ประกอบด้วยองค์ ๘ นี้แล ควรทำหน้าที่ทูต (๗/๓๙๘/๑๓๓)

ธรรมเนียม

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการกราบไหว้ การลูกรับ การทำอัญชลีกรรม การทำสามีจิกรรม อาสนะที่เลิศ น้ำอันเลิศ บิณฑบาตอันเลิศ ตามลำดับผู้แก่กว่า อนึ่ง ภิกษุไม่ควรเกียด

กันเสนาสนะของสงฆ์ตามลำดับผู้แก้ว่า รูปใดเกิดกันต้อง
อาบัติทุกกฏ (๗/๒๖๓/๗๕)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้ภิกษุนวกะผู้สอน นั่ง
บนอาสนะเสมอกันหรือสูงกว่าได้ ด้วยความเคารพธรรม ให้
ภิกษุเถระผู้เรียน นั่งบนอาสนะเสมอกันหรือต่ำกว่าได้ ด้วย
ความเคารพธรรม (๗/๒๘๔/๘๓)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงเหยียบผืนผ้าที่ปูไว้ รูปใด
เหยียบ ต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๑๒๓/๓๒)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้รับของหอมแล้วจมิไว้
ที่บานประตูหน้าต่าง ให้รับดอกไม้แล้ววางไว้ในส่วนข้างหนึ่งใน
วิหาร (๗/๑๐๕/๒๕-๒๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงไปดูการฟ้อนรำ การขับ
ร้องหรือการประโคมดนตรี รูปใดไป ต้องอาบัติทุกกฏ
(๗/๑๙/๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงสวดพระธรรมด้วยทำนอง
ยาวคล้ายเพลงขับ รูปใดสวดต้องอาบัติทุกกฏ (๗/๒๐/๖)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้สวดเป็นทำนอง
สรภัญญะได้ (๗/๒๑/๗)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุไม่พึงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่ง
เป็นธรรมอันยอดเยี่ยมของมนุษย์แก่พวกคฤหัสถ์ รูปใดแสดง ต้อง
อาบัติทุกกฏ (๗/๓๓/๑๑)

๙.

การวินิจฉัยธรรม

หลักวินัยจรรย์ธรรมวินัย (ภิกขุณีวิวัฏฐ)

ดูกรโคตมี เธอพึงรู้ธรรมเหล่านี้ได้ว่า ธรรมเหล่านี้เป็นไป
เพื่อความคลายกำหนด ไม่ใช่เพื่อมีความกำหนด เป็นไปเพื่อ
ความปราศ ไม่ใช่เพื่อความประกอบ เป็นไปเพื่อความไม่สะสม
ไม่ใช่เพื่อความสะสม เป็นไปเพื่อความมกน้อย ไม่ใช่เพื่อความ
มกมาก เป็นไปเพื่อความสันโดษ ไม่ใช่เพื่อความไม่สันโดษ เป็น
ไปเพื่อความสงัด ไม่ใช่เพื่อความคลุกคลีด้วยหมู่ เป็นไปเพื่อ
ปรารภความเพียร ไม่ใช่เพื่อความเกียจคร้าน เป็นไปเพื่อความ
เลี้ยงง่าย ไม่ใช่เพื่อความเลี้ยงยาก ดูกรโคตมี เธอพึงทรงจำ
ธรรมเหล่านั้นไว้โดยส่วนเดียวว่า นั่นเป็นธรรม นั่นเป็นวินัย นั่น
เป็นสัตตสุตตันต์ (๗/๕๒๓/๒๑๓)

มหาโจร ๕ จำพวก (ปาราชิกกัณฑ์)

ดูกรภิกษุทั้งหลาย มหาโจร ๕ จำพวกนี้ มีปรากฏอยู่ใน
โลก

๑. ดูกุรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ ย่อมปรารภอย่างนี้ว่า เมื่อไรหนอ เราจึงจักเป็นผู้อันภิกษุร้อยหนึ่ง หรือพันหนึ่งแวดล้อมแล้วเที่ยวจาริกไปในคามนิคมและราชธานี อันคฤหัสถ์และบรรพชิต สักการะ เคารพ นับถือ บูชา ยำเกรง ได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวาร สมัยต่อมา เธอเป็นผู้อันภิกษุร้อยหนึ่ง หรือพันหนึ่งแวดล้อมแล้ว เที่ยวจาริกไปในคามนิคมและราชธานี อันคฤหัสถ์และบรรพชิตสักการะ เคารพ นับถือ บูชา ยำเกรงแล้ว ได้จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชบริวารทั้งหลาย

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๑ มีปรากฏอยู่ในโลก

๒. ดูกุรภิกษุทั้งหลาย อีกข้อหนึ่ง ภิกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนธรรมวินัยอันตลาคตประกาศแล้ว ย่อมยกตนขึ้น

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๒ มีปรากฏอยู่ในโลก

๓. ดูกุรภิกษุทั้งหลาย อีกข้อหนึ่ง ภิกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ ย่อมตามกำจัดเพื่อนพรหมจารี ผู้หมดจด ผู้ประพฤติพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์อยู่ด้วยธรรมอันเป็นข้าศึกแก่

พรหมจรรย์อันหามูลมิได้

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๓ มีปรากฏอยู่ในโลก

๔. ดูกรภิกษุทั้งหลาย อีกข้อหนึ่ง ภิกษุผู้เลวทรามบางรูปในธรรมวินัยนี้ ย่อมสงเคราะห์เกลี้ยกล่อมคฤหัสถ์ทั้งหลาย ด้วยครุภัณฑ์ ครุบริวาร ของสงฆ์ คือ อาราม พื้นที่พักผ่อน วิหาร พื้นที่พักผ่อน เตียง ตั่ง ฟูก หมอน หม้อโลหะ อ่างโลหะ กระจ่างโลหะ กระจ่างโลหะ มีด ขวาน ฝัก จอบ สว่าน เภาวัลย์ ไม้ไผ่ หน้ำมุงกระต่าย หน้ำปล้อง หน้ำสามัญ ดินเหนียว เครื่องไม้ เครื่องดิน

ดูกรภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นมหาโจรจำพวกที่ ๔ มีปรากฏอยู่ในโลก

๕. ดูกรภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้กล่าวอวดอุตริมนุสสรธรรมอันไม่มีอยู่ อันไม่เป็นจริง นี้จัดเป็นยอดมหาโจรในโลกพร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก ในหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์ เทวดา และมนุษย์ ข้อนั้น เพราะเหตุไร เพราะภิกษุนั้น ฉันทกอนข้าวของชาวแวนควัน ด้วยอาการแห่งคนขโมย

(๑/๒๓๐/๓๓๒-๓๓๓)

คณะกรรมการจัดทำพระไตรปิฎกชุดพิเศษ

ประธาน	ดร.ไชย ณ พล อัคราคุฎเศรษฐ์
รองประธาน	อาจารย์สุดาทิพย์ เจียรวงศ์ ดร.อนันต์ เจียรวงศ์
กรรมการ	ทพญ.พินิกาญจน์ ลาภานันท์ ทพ.วรวิช เลิศสิน ภญ.ศรีสันต์ ตะล่อมสิน
หัวหน้าศิลปกรรม	อาจารย์มสาฤทธิ์ อริยะ
กรรมการและเลขานุการ	อาจารย์นิรมล จิรปิติ